biblioteca școlarului

ÎNVĂȚĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE

Litera Internațional

biblioteca școlarului

Neagoe

BASARAB

ÎNVĂŢĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE

Litera
INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

Colecţie iniţiată şi coordonată de Anatol Vidraşcu şi Dan Vidraşcu
Pe copertă: *Neagoe Basarab şi familia sa* de Dragomir din Târgovişte
Concepţia grafică a colecţiei şi coperta: Vladimir Zmeev

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE:

Nicolae Iorga, N. Cartojan,
Constantin Cartojan, Constantin Noica,
Ion C. Chiţimia, Gh. Vrabie, Dan Zamfirescu,
Edgar Papu, Paul Anghel, G. Mihăilă,
Manole Neagoe.

Editura „Litera Internaţional“
O. P. 33; C.P. 63, sector 1, Bucureşti, România
tel./fax (01) 3303502; e-mail: info@litera.ro

Grupul Editorial „Litera“
str. B. P. Hasdeu, mun. Chişinău, MD-2005, Republica Moldova
tel./fax +(3732) 29 29 32, 29 41 10, fax 29 40 61;
e-mail: litera@litera-publishing.com

Difuzare:

S.C. David D.V.Comprod SRL
O. P. 33; C. P. 63, sector 1, Bucureşti, România
tel./fax +(01) 3206009

Librăria „Scripta“
str. Ştefan cel Mare 83, mun. Chişinău, MD-2012,
Republica Moldova, tel./fax: +(3732) 221987

Prezenta ediţie a apărut în anul 2001 în versiune tipărită
şi electronică la Editura „Litera Internaţional“ şi
Grupul Editorial „Litera“.

Editori: *Anatol şi Dan Vidraşcu*
Redactor: *Tudor Palladi*
Tehnoredactare: *Marin Popa*

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic din Chişinău
Comanda nr. 11226

CZU 821.135.-3
B 36

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Neagoe, Basarab
Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie: proză/ Basarab Neagoe; col. iniţ. şi coord. Anatol şi Dan Vidraşcu; conc. gr. a col. şi coperta/ Vladimir Zmeev.— Ch., Litera, B., Litera Int., 2001 (Combinatul Poligrafic). — (Bibl. şcolarului, serie nouă, nr. 211)

ISBN 973-8358-12-4. — ISBN 9975-74-357-9

821.135.1.-3

ISBN 973-8358-12-4
ISBN 9975-74-357-9

CUPRINS

PARTEA A DOUA A ÎNVĂŢĂTURILOR LUI NEAGOE VOIEVODUL BASARAB, DOMNUL ŢĂRII MUNTENEŞTI, CARE AU ÎNVĂŢAT PRE FIIU-SĂU THEODOSIE, AŞIJDEREA ŞI PRE ALŢI CARII VOR FI ÎN URMA LUI DE DUMNEZEU UNŞI, ÎNCORUNAŢI DOMNI ŞI BIRUITORI ŢĂRII ACEŞTIIA, PENTRU MULTE ŞI BOGATE LUCRURI CARI SUNT DOMNILOR FOLOSITOARE DE SUFLETU ŞI VREDNICE DE CINSTEA ŞI POHVALA DOMNIEI, AŞIJDEREA ŞI PRE TOŢI BOIARII SĂI PRE CEI MARI ŞI PRE CEI MICI

TABEL CRONOLOGIC

1482 (?) Anul probabil de naştere al lui Neagoe Basarab după unii cercetători ai vieţii şi operei sale. „În Muntenia vine la tron, după Vlad Călugărul, un domn înţelept, paşnic şi drept: Radu cel Mare (1495—1508). N-a purtat războaie, a dorit pacea şi s-a ocupat îndeosebi de treburile bisericeşti şi culturale. Astfel, el a chemat la sine pe Nifon, fostul patriarh al Constantinopolului, şi, cu ajutorul lui, a reorganizat biserica munteană, hotărând ca, pe lângă mitropolia, cu reşedinţa la Argeş — se va muta la Târgovişte, aşa cum voise Nifon, abia pe vremea lui Neagoe Basarab, în 1517 — să fie şi doi episcopi: unul la Buzău şi celălalt în Oltenia, la Râmnicu Vâlcea. A zidit apoi frumoasa biserică a mănăstirii Dealul, de piatră şi cu podoabe de marmură. În sfârşit, a primit la sine pe călugărul Macarie, tipograful care lucrase mai înainte în Peninsula Balcanică, într-o mănăstire lângă Cetinie, şi i-a comandat cea dintâi carte tipărită la noi, un Liturghier care a apărut în 1508, în limba slavă, limba cancelariei şi a bisericii, în acea vreme“ (C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, Istoria românilor).

1500 „Radu cel Mare intervine pe lângă sultan pentru a-l scăpa de surghiun pe patriarhul Constantinopolului Nifon al II-lea şi îl aduce în Ţara Românească, unde acesta va contribui la reorganizarea bisericii şi va influenţa episcopia de la Buzău.

1500—1559 cca. O serie de manuscrise româneşti (Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voroneţeană, Codicele Voroneţean, Psaltirea Hurmuzaki) *reprezentând copii după traducerea românească a textelor sacre, efectuate în această perioadă (sau mai înainte), sunt considerate cele mai vechi texte în limba română. Datarea lor exactă nu s-a făcut. Traducerea românească s-a efectuat într-o regiune aparţinând subdialectului nordic (probabil în Maramureş). Unele particularităţi lingvistice comune acestor copii, între care rotacismul, au făcut ca ele să fie cunoscute sub denumirea de texte rotacizante. Importanţa lor mai constă şi în atestarea începuturilor acţiunii de introducere a limbii române în biserică. Textele*

rotacizante au fost puse la contribuţie de către Coresi în tipăriturile sale în limba română.

1501 dec. 25—*1509* iun.19 *Neagoe Basarab îndeplineşte funcţia de mare postelnic în Ţara Românească.*

1502 apr. 28 *Se încheie traducerea în limba germană, după un intermediar polono-latin, a letopiseţului slavon al domniei lui Ştefan cel Mare,* Dy Kronicke des Stephan Voyvoda. *Traducerea este cunoscută şi sub numele de* Cronica moldo-germană *sau* Cronica lui Ştefan cel Mare *şi descrie evenimentele istoriei Moldovei de la urcarea pe tron a lui Ştefan cel Mare (1457) până la expediţia lui Malcoci-Oglu în Polonia (febr. 1499).*

Iunie 24 *Un Tetraevanghel slavo-român, operă de artă caligrafică, este copiat de ieromonahul Spiridon la Putna din porunca lui Ştefan cel Mare şi dăruit de voievod mănăstirii Bistriţa.*

Iulie 4 *Sfinţirea mănăstirii Dealului (Târgovişte) ridicată de Radu cel Mare. Importanţa culturală a acestei ctitorii constă în impunerea unui stil arhitectonic specific românesc şi în activitatea tipografică intensă ce se va desfăşura aici.*

1504 iulie 2 *Moare Ştefan cel Mare; cu menţionarea morţii sale se încheie unele dintre primele anale moldoveneşti.*

1504—1511 iunie 11 *Eustatie protopsaltul de la Putna alcătuieşte o carte de cântece în slavonă, cu notaţie muzicală medio-bizantină. Manuscrisul, păstrat fragmentar la Muzeul de istorie din Moscova şi la Academia de Ştiinţe din Sankt-Petersburg, conţine şi numeroase însemnări tipiconale sau cu caracter personal, în slavonă, criptografiate (scrise în filtă). Manuscrisul atestă existenţa unei şcoli de muzică religioasă cu vechi tradiţii în Moldova.*

1504—1551 Cronicile slavone redactate în timpul lui Ştefan cel Mare vor fi continuate de către cronicarul Macarie cu relatarea evenimentelor din timpul domniei lui Bogdan cel Orb, a lui Ştefăniţă, a lui Petru Rareş şi a fiilor acestuia din urmă. O primă versiune a cronicii, cuprinzând evenimentele de până la 1541 (instalarea lui Petru Rareş în cea de-a doua domnie), scrisă din îndemnul lui Petru Rareş, şi al marelui logofăt al acestuia, Toader, a fost continuată de Eftimie; această versiune s-a păstrat în Letopiseţul de la Slatina*, copiat parţial de Isaia. O altă versiune a cronicii lui Macarie, cuprinzând evenimentele dintre 1504—1551, a fost copiată de către Azarie şi se pare că a fost folosită de către Grigore Ureche.*

1505 —1512 Nicolaus Olahus urmează cursurile şcolii capitulare din Oradea.

1506 Cu relatarea evenimentelor petrecute în acest an se încheie Letopisețul de când s-a început Țara Moldovei (sau Letopisețul de la Bistrița), *scris în slavonă și păstrat într-un codice în care, alături de letopisețul moldovenesc, se află cronica lui Manasses în traducerea slavonă, precum și câteva legende apocrife și hagiografii. Întrucât manuscrisul este deteriorat, se presupune că relatarea evenimentelor din istoria Moldovei nu se oprea la 1506, ci în jurul anului 1525. Este cea mai veche formă păstrată până astăzi a letopisețului Moldovei.*

1508 nov. 10 *Macarie, meșter tipograf sârb adus din Muntenegru în Țara Românească de către Radu cel Mare, tipărește la mănăstirea Dealului* Liturghierul. *Este prima carte în limba slavonă tipărită pe teritoriul românesc, iar tipografia cu litere chirilice din Țara Românească, una din primele tipografii de acest fel,* Liturghierul lui Macarie *oferă pentru prima dată forma tipărită a slujbelor liturgice în limba slavonă. Traducerea aceasta din greacă în slavonă se pare că a fost făcută de către patriarhul Nifon al II-lea.*

— Moare la Athos Nifon al II-lea, pe numele mirenesc Nikola (n. 1435 <40> cca), fost mitropolit al Solunului (1484—1486), patriarh al Constantinopolului (1486—1488; 1496—1498), iar apoi mitropolit al Ungrovlahiei (1503—1505). Viața sa va face obiectul operei scrise de Gavriil, protosul Athosului; datorită datelor istorice conținute, Viața patriarhului Nifon *(1517—1521) a fost înglobată în letopisețele Țării Românești.*

1508 În vremea aceasta, se ridică în Oltenia o familie boierească puternică, aceea a Craioveștilor. Întemeietorul familiei este Neagoe de la Craiova; fiii lui, Barbu, Pârvu, Preda și Radu, ajung să ocupe cele mai înalte dregătorii, în primul rând bănia oltenească , și au o influență considerabilă asupră treburilor publice. El ajută, în 1508, pe o rudă a lor, Neagoe, să ocupe tronul“ (C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, Istoria românilor*).*

1510 apr. 24—*1511* nov. 28 *Neagoe Basarab îndeplinește funcția de mare comis în Țara Românească.*

1510 aug. 26 *Apare* Octoihul *(sau* Osmoglasnicul*) tipărit de Macarie, la Târgoviște. Este un tip mixt de O. În limba slavonă de redacție medio-bulgară, diferit de cel pe care tot Macarie îl tipărește în 1494 la Cetine (Muntenegru). Profilul literelor își are obârșia în manuscrisele muntene și moldovene. Din punctul de vedere al slujbei bisericești, prin tipărirea O. de la Târgoviște se realizează stabilirea unei practici unitare de cult.*

1512 Din porunca mitropolitului Feoctist al Moldovei este copiat, pe pergament, la mănăstirea Neamţu, un Tetraevanghel *slavo-român. Manuscrisul conţine şi o importantă notă istorică despre expediţia şi înfrângerea regelui polonez Ioan Albert în Codrii Cozminului (1497).*

— Cu ajutorul boierilor Craioveşti, Neagoe Basarab ajunge domnitor al Ţării Româneşti:

„Neagoe Basarab era fiul nelegitim al lui Ţepeluş Basarab din ramura Dăneştilor, înlocuit în domnie de Vlad Călugărul, tatăl lui Radu cel Mare Basarab din ramura lui Mircea cel Bătrân. Se pare că mama sa, Neaga, s-a căsătorit cu vornicul Pârvu Craiovescu care l-a adoptat, căci izvoarele istorice spun că era „nepotul banului Barbului Craiovescu, feciorul Pârvului", însă adaugă: „Iar aşa îl numea că este fecior de domn". Desigur, adoptând un fecior de domn dintr-una din cele două ramuri ale dinastiei, Craioveştii voiau să câştige ascendenţă asupra celeilalte ramuri, să-şi întărească, în eventualitatea urcării pe tron a lui Neagoe, poziţia politică. Radu cel Mare fusese un domnitor evlavios (tatăl său se călugăreşte de tânăr), dar murise afurisit de patriarhul Nifon. Este limpede că acesta se încumetase să mustre pe domn fiindcă avea sprijinul Craioveştilor, care încredinţaseră lui Neagoe sarcina de socotitor (un fel de secretar) al patriarhului. În Viaţa patriarhului Nifon *se spune că Neagoe era totodată un ucenic, „fiul sufletesc" al patriarhului, „a cărui învăţătură şi hrană sufletească dorea întotdeauna s-o primească".*

Noul domn, Mihnea, fiu el însuşi nelegitim al lui Vlad Ţepeş (cronica îl dă drept „feciorul Dracii, armaşul din Măneşti"), intră în conflict cu Craioveştii, care, cu ajutor turcesc îl gonesc în Transilvania. Neagoe, acum vătaf de vânători, surprinde la Cotmeana pe fiul lui Mihnea, Mircea, şi-l alungă de asemenea din ţară.

La tronul Ţării Româneşti vine Vlad cel Tânăr, fratele mai mic al lui Radu cel Mare, sub care Neagoe ajunge comis, bucurându-se mereu de sprijinul Craioveştilor. Aceştia însă încep să fie concuraţi la curte de cumnatul domnitorului, Bogdan, autorul destituirii lui Nifon, care „aţâţă — scrie cronica — pe domn cu mânie asupra Craioveştilor, zicând că Neagoe iaste fecior de domn şi-l vor scoate din domnie". Vlăduţ convoacă pe Craioveşti şi-i pune să jure că Neagoe nu e fiu de domn, ameninţând, în cazul confirmării, că le va tăia nasul sau le va scoate ochii. Craioveştii jură formal, dar

apoi fug peste Dunăre, se întorc cu ajutor turcesc, nimicesc oastea lui Vlăduţ, iar pe el îl prind şi-i taie capul, ridicând în locul lui în scaun pe Neagoe Basarab (23 ianuarie 1512)" (Alexandru Piru, Istoria literaturii române de la origini până la 1830*).*

— Cu relatarea evenimentelor din istoria Moldovei din acest an, se încheie Cronica sârbo-moldovenească, *păstrată în două codice copiate la mănăstirea Neamţului. Interesul acestei cronici constă în faptul că îmbină datele cuprinse în majoritatea analelor moldoveneşti în limba slavonă cu evenimentele din istoria Serbiei, a Turciei şi a Imperiului Bizantin, cea de a treia carte din seria tipăriturilor lui Macarie, un* Evangheliar.

1512—1521 A fost un activ protector (donaţii de bani, odoare, venituri ale unor comunităţi mănăstireşti de la Muntele Sinai, Ierusalim, Asia Mică, Istanbul, din Grecia şi mai ales de la Muntele Athos.

Tot Neagoe a clădit vestita biserică de la Curtea de Argeş, opera Meşterului Manole; lucrată din piatră şi marmură, împodobită bogat, ea a stârnit admiraţia tuturor şi poate fi socotită ca una din capodoperele arhitecturii din întreaga lume. În această biserică a fost îngropat Neagoe (1521) (C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, Istoria românilor*).*

„Cu sprijinul militar otoman, Neagoe prinde pe Vlăduţ, predecesorul său, şi-l decapitează; la începutul cârmuirii taie mai mulţi boieri, adversari ai Craioveştilor. În exterior, eforturile lui Neagoe — care ca domn şi-a adăugat numele dinastiei, devenind astfel Neagoe Basarab —au urmărit păstrarea păcii cu turcii — fără ca plata tributului să însemne amestecul Porţii în cârmuirea internă a statului muntean (ceea ce a şi izbutit timp de 9 ani) — precum şi stabilirea de contacte cu puterile ostile Imperiului otoman" (C. C. Giurescu, D. C. Giurescu).

1517 — 1521 Gavriil, protosul Athosului, scrie, din porunca lui Neagoe Basarab, Viaţa lui Nifon, *patriarhul Ţarigradului. Iniţial redactată în greaca bizantină, opera va avea traduceri în slavonă, în greaca populară, în română. Cuprinde şi unele date asupra domniilor lui Radu cel Mare, Mihnea cel Rău, Vlad al V-lea şi Neagoe Basarab. Aparţinând genului hagiografic, lucrarea prezintă importanţă din punct de vedere istoric, ceea ce a dus la incorporarea ei în textele letopiseţelor Ţării Româneşti, şi din punct de vedere literar, datorită unor pitoreşti descrieri de locuri din Ţara Românească şi unei interesante galerii de portrete de domnitori, între care se distinge cel al lui Neagoe Basarab.*

1518 Cu relatarea evenimentelor petrecute în acest an se încheie Letopisețul de la Putna I, *cronică anonimă în limba slavonă.*

1518 (19)—1521 cca în aceşti din urmă ani ai domniei lui Neagoe Basarab sunt redactate Învățăturile bunului credincios lo Neagoe, voievodul țării Ungro-Vlahiei carele au învățat pre fiu-său Theodosie vodă, *operă parenetică în care izvoarele bizantine şi slave se topesc într-o formă artistică originală desăvârşită.*

1520 După sfințirea bisericii din Târgovişte, Neagoe Basarab mută în acest oraş sediul mitropoliei Țării Româneşti. Noua mitropolie devine centrul cultural al țării. Aici se vor tipări o serie de cărți pentru românii din toate provinciile şi pentru întreg Răsăritul ortodox.

1521 ian. 29—30 *Primul text datat, redactat în limba română,* Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung *atestă, prin lexicul său şi prin fluența exprimării, faptul că procesul formării limbii române era încheiat de mult şi că exista o tradiție a scrisului românesc. Scrisoarea este adresată lui jupan Hanăş Begner (Iohannes Benkner), primarul Braşovului, şi se referă la expediția turcească a lui Mahamet beg la Dunăre.*

Febr. 13 *Tipograful Filip Moldoveanul (Pictor sau Maler) apare atestat în actele oraşului Sibiu ca traducător al scrisorilor româneşti din corespondența sfatului sibian cu domnitorii țării Româneşti.*

Sept. 15 *Moare Neagoe Basarab, domn al Țării Româneşti (1512—1521), autor al* Învățăturilor *(1518 <19> 1521 cca.) adresate fiului său Theodosie, sprijinitor al culturii româneşti, ctitor al bisericii episcopale de la Curtea de Argeş" (Mihai Moraru, în* Dicționar cronologic, Literatura română*).*

„Domnia de zece ani a lui Neagoe Basarab a continuat politica de centralizare a statului feudal din vremea lui Radu cel Mare. Autoritar cu boierii facțiunile adverse Craioveştilor (a tăiat capul lui Bogdan, a călugărit cu forța pe logofătul Blagodescu şi a însemnat la nas pe un pretendent la tron), Neagoe scria sibienilor pe un ton trufaş: „O să vedeți că sunt domnitor destoinic şi are țara aceasta domnitor", iar brasanvenilor chiar amenințător: „Voi face Țara Bârsei aga şi tatăl său, țepeluş, pe negustorii necinstiți, spânzura pe hoți, ceea ce nu l-a împiedicat, ca şi pe Ştefan cel Mare (prezentat de Ureche ca vărsător impulsiv de sânge, dar şi sfânt), să fie un domnitor religios, cel mai mare ctitor al perioadei feudale („ctitor a toată Sfetagoră" îl numeşte Gavril protul).

Dragostea pentru cultură şi rafinamentul artistic al lui Neagoe Basarab se deduc nu numai din faptul că a patronat tipărirea Evangheliarului *slavon al lui Macarie şi a construit acea capodoperă de arhitectură care este Biserica episcopală a Curţii de Argeş, dar şi din veşmintele pe care le purta (brocart roşu, cusut cu vulturul de aur bicefal bizantin, coroană imperială de bazileu). Comanda de la Braşov o blană de viezure, una de helge şi un colier de mărgăritare şi respingea ironic o cădelniţă de argint, lucrată la Sibiu în mod necorespunzător. Poetul grec de la curtea sa, Maximos, Trivalis, îl numea într-o epigramă „divinul" şi-l aşeza în palatele Olimpului. Întreţinea pe chirurgul raguzan Hieronim. Trimitea dogelui Veneţiei un cal în valoare de 200 ducăţi, iar papei Leon X, patronul lui Michelangelo, îi cerea în 1519 să-i socotească legaţi de el, pe fiul său Theodosie şi pe supuşii săi, „prin alianţă perpetuă" cu biserica romană.*

Învăţăturile, scrise de-a lungul a mai mulţi ani, au analogii în literatura bizantină (Învăţăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon, De administrando imperio a lui Constantin Porfirogenetul) *şi slavă* (Învăţăturile cneazului rus Vladimir Monomah către fiii săi). *Cam în aceeaşi vreme cu Neagoe, secretarul florentin Niccolo Machiavelli compune vestita sa operă* Principele, *Izvoarele lui Neagoe, câte au putut fi identificate (unele apar citate), sunt în pnmul rând* Biblia *(în special* Cartea întâi şi a doua a lui Samuel, Cartea întâi şi a doua a regilor, Cartea a doua a cronicilor*), apoi scrieri mistico-ascetice ca* Umilinţa lui Simeon cel Nou, Scara lui Ivan Scărariul, Dioptra lui Filip Solitarul, Omiliile lui Ioan Zlatoust, Cuvintele lui Efrem Sirul, Cuuintele lui Atanasie Alexandrinul, *în sfârşit hagiografii şi cărţi populare ca* Viaţa Sf. Constantin, Varlaam şi Ioasaf, Alexandria, Fiziologul.

Neagoe Basarab a murit în ziua de 15 septembrie 1521. Theodosie, care i-a urmat la tron, a domnit mai puţin de patru luni şi a aiurit la Constantinopol. Alţi doi fraţi, Petru şi Ion şi o fată, Anghelina, muriseră înainte, iar Stana şi Ruxandra au devenit soţiile lui Ştefăniţă al Moldovei şi respectiv Radu de la Afumaţi. Ca în legenda meşterului Manole, pierit după zidirea bisericii episcopale de la Curtea de Argeş, Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie *şi-au nimicit autorul, ajungând a fi socotite (pe nedrept) o scriere pseudoepigrafă, anonimă" (Alexandru Piru,* Istoria literarurii române de la origini până la 1830*).*

„Problema autenticităţii. Oricare altă operă a literaturii române ar putea fi prezentată începând cu personalitatea autorului şi cu epoca reflectată. În cazul Învăţăturilor lui Neagoe Basarab*, tocmai acestea formează, de mai bine de un selol, obiectul unor contestaţii ce nu par să fi luat sfârşit. [...] Un scurt istoric al problemei poate arăta însă cum scepticismul de care a avut parte opera lui Neagoe Basarab a îmbrăcat, de-a lungul a 125 de ani, forme variate şi a implicat probleme adiacente însemnate.*

1841 [...] La rublica „Curier“*,* Arhiva românească *a lui Kogălniceanu anunţa că există în Bucureşti „manuscrisul foarte interesant* Sfătuirea lui Neagoe Vodă către fiul său. *Este greu de crezut că această compunere să fie tocmai din vremea bunului voievod, dar oare să nu fie o prelucrare a cărţii ce, după zisele lui Radu Greceanu, Neagoe Vodă au făcut-o în viaţa sa?“*

1843 [...] M. Gaster contestă categoric posibilitatea — în care crezuse Hasdeu şi alţi cercetători — ca Neagoe să-şi fi scris opera în româneşte. [...] După Gaster, „cu toate că limba este cât se poate de perfectă şi frumoasă, totuşi nu încape nici o îndoială cum că acele învăţături au fost scrise mai întâi în slavoneşte de către autorul lor şi că au fost traduse în româneşte pe la 1650, în orice chip, de un meşter în condei“. Descoperirea textului slavon de către Lavrov în 1894 avea să confirme strălucit acest punct de vedere, iar asupra datării traducerii din prima jumătate a secolului al XVII-lea nu mai există astăzi nici o îndoială.

1888 [...] Se îndoieşte din nou — tot fără a aduce argumente — de autenticitatea Învăţăturilor *filologul Alexandru Philippide [...]. Îndoiala tuturor celor citaţi mai sus pornea, aşadar, din legitima suspiciune faţă de un text de asemenea amploare şi perfecţiune, scris în limba română la începutul secolului al XVI-lea. Dar raţiunea acestei îndoieli dispare atunci când se constată că e vorba de o traducere din secolul al XVII-lea şi că originalul învăţăturilor s-a scris în limba de cultură folosită la data respectivă: slavona.*

1895 [...] Theodor Codrescu încearcă însă, pentru prima oară, să teoretizeze şi să argumenteze neautenticitatea Învăţăturilor.

[...] Asupra „autenticităţii“ manuscrisului fost în biblioteca lui Ştefan Cantacuzino (acelaşi pe care se bazează ediţia de faţă) nu încape îndoială. Cu atât mai mult cu cât există alte două manuscrise, unul copiat la 1781 la Răşinari, lângă Sibiu, care păstrează acelaşi text. În plus, avem manuscrisul variantei prescurtate, din 1727, adică de la o dată când presupusul falsificator nici nu era născut!

1906 *În contradicţie cu marea majoritate a cercetătorilor români şi străini care se ocupaseră de* Învăţături *până atunci (Bâlcescu, Hasdeu, Sbiera, Xenopol, loan Bogdan, Aron Densusianu, Ovid Densusianu, D. Onciul, P. Lavrov, N. lorga, P. Sârcu, A. I. Jaţimirski), D. Russo formulă, în 1906, pe un ton peremptoriu, teza că* Învăţăturile *sunt opera unui călugăr din secolul al XVII-lea, care pentru alcătuirea lor a plagiat fără jenă literatura teologică bizantină, mijlocită de traducerile slavone. Russo desfiinţa— cel puţin în intenţie—* Învăţăturile lui Neagoe Basarab *ca izvor istoric preţios şi monument original al literaturii române (cum le considerase Bălcescu şi Hasdeu), transformându-le într-un conglomerat haotic de texte religioase bizantine, un enorm „plagiat". Nu era vorba, deci, numai de o translaţie în timp, ci de o demonetizare a structurii literar-ideologice a operei, întreprinsă cu o stăruinţă obstinată de-a lungul a trei decenii (ultima lui „contribuţie" în această chestiune apare în 1939) şi cu o informaţie şi abilitate incontestabile, care au impus şi au intimidat pe unii. [...] Ingenioase şi juste sunt observaţiile aduse în sprijinul autenticităţii de Anton Balotă şi de Pavel Chihaia. În sfârşit, N. Stoicescu, în studiul [...]* Politica lui Neagoe Basarab şi „Învăţăturile către fiul său Theodosie"*, realizează o excelentă argumentaţie istorică.*

Nu mai există, deci, în momentul de faţă un motiv serios spre a ne îndoi că Învăţăturile *s-au scris în vremea lui Neagoe Basarab. [...]*

Ceea ce lipsea unui examen al „problemei autenticităţii" cu toate elementele în faţă erau tocmai textul versiunii româneşti şi o traducere de exactitate filologică a originalului slavon" (Dan Zanfirescu şi G. Mihăilă).

Editorii precedenţi ai acestei opere: Ioan Eclesiarhul (1843), B. P. Hasdeu (1865), P. A. Lavrov (1904), N. lorga (1910), V. Grecu (1942).

1971 *Editura Minerva lansează într-o nouă ediţie, opera* Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. *Text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu. Cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă. Studiu introductiv şi note de Dan Zamfirescu şi G. Mihăilă.*

1972 *În Editura Minerva apare volumul omagial* Neagoe Basarab, *publicat de Societatea culturală „Neagoe Basarab" din Curtea de Argeş.*

1973 „Apare în seria „Universitas“ lucrarea Neagoe Basarab şi Învăţăturile către fiul său Theodosie. *Probleme controversate, de Dan Zamfirescu. Deosebit de interesantă ni se pare relevarea importanţei culturale în context european a scrierii lui Neagoe Basarab şi sublinierea patriotismului înflăcărat ce-o străbate“.*

1976 Se tipăreşte lucrarea Literatura română şi spiritul sud-est-european*, de Mircea Muthu, cercetare asupra infiltraţiilor „balcanismului“ în literatura şi cultura română, de la Neagoe Basarab până la Eugen Barbu.*

1977 Edgar Papu: Din clasicii noştri, *„Contribuţii la ideea unui protocronism românesc“ — studii asupra valorilor noastre literare cu funcţie anticipatorie în plan universal, de la Neagoe Basarab până în perioada interbelică“ (I. Oprişan, în* Dicţionar cronologic, Literatura română*).*

1984 La Editura Minerva vede lumina tiparului, în prestigioasa colecţie „Patrimoniu“ lucrarea Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. *Text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu. Repere istorico-literare de Andrei Rusu.*

1997 La editura Litera *apare în colecţia „Biblioteca şcolarului“ volumul* Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. *Ediţia este însoţită de amplu* Tabel cronologic *şi de un bogat tablou selectiv de referinţe critice.*

ÎNCEPUTUL ÎNVĂŢĂTURILOR BUNULUI CREDINCIOS IOAN NEAGOE, VOIEVODUL ŢĂRII UNGROVLAHIEI, CARELE AU ÎNVĂŢAT PRE FIIU-SĂU THEODOSIE VODĂ

Partea întâi. Cuvântul 1

Iubitu mieu fiiu, mai nainte de toate să cade să cinsteşti şi să lauzi neîncetat pre Dumnezeu cel mare şi bun şi milostiv şi ziditorul nostru cel înţelept, şi zioa şi noaptea şi în tot ceasul şi în tot locul. Şi să foarte cuvine să-l slăveşti şi să-l măreşti neîncetat, cu glas necurmat şi cu cântări nepărăsite, ca pre cela ce ne-au făcut şi ne-au scos din-tunérec la lumină şi den nefiinţă în fiinţă. O, câtă iaste de multă mila ta, Doamne, şi gândul şi cugetul tău, care ai spre noi oamenii! O, mare taină şi minunată! O, cine va putea spune toate puterile tale şi lauda slavei tale! Dumnezeu, pentru mila sa cea multă, lăcui întru noi oamenii şi să arătă noao. Dumnezeu fu în ceriu şi om pre pământu şi într-amândoao desăvârşit. Şi pre om şi-l făcu fiiu iubit şi moştean împărăţiii sale. O, mare iaste taina înţelepciunii tale Doamne, care fu spre noi oamenii! Ni dar să mărim pre Dumnezeul nostru şi să strigăm dinpreună cu David, zicând: „Chiuiţi lui Dumnezeu, tot pământul, slujiţi lui Dumnezeu în veselie, intraţi înaintea lui cu bucurie şi cu veselie şi cu curăţie. Să ştiţi că acela ne-au făcut, iar nu noi, şi acela iaste Dumnezeul nostru şi noi suntem oamenii lui şi oile păşunii lui. Intraţi prin poarta lui în ispovedanie, în curţile lui, în cântări, mărturisiţi-vă lui şi lăudaţi numele lui, că iaste bun şi milostiv Domnul şi sfânt Dumnezeul nostru. Că iaste mila lui cea mare cu noi în véci, şi bunătatea lui cea multă“. Şi den nimic ne-au făcut de suntem şi făcu toate puterile céle făr' de trupuri.

Dar pentru ce? Numai ca să lăudăm numele lui, cel ce ne-au făcut, Domnul domnilor şi Dumnezeul dumnezeilor. Adusu-

ne-au în arătarea şi în slava numelui său cel sfânt, ca să-l proslăvească îngerii în ceriurile céle de sus cu numele sfintei şi a începătoarei de viaţă troiţă. Aşijderea au tocmit şi firea fiinţii noastre ceii omeneşti şi ne-au dat minte şi cuvântu şi suflet îmbrăcate în trup, şi ne-au înfrumuseţat cu chip şi cu podoabă şi ne-au tocmit cu toate dichisile céle bune şi ne-au alcătuit trupul cu toate mădularile: cu gură, cu urechi, cu picioare, cu ochi şi cu mâini, ca acéstea toate să le întindem şi să le lărgim în lauda lui Dumnezeu, iar nu spre lucruri spurcate şi scârnave şi făr' de lége, carile nu să cad.

Drept acéia, să cinstim şi să slăvim pre ziditorul nostru şi să-i mulţămim ca celuia ce ne-au făcut şi ne-au cinstit. Trup ne-au dat, ca cu dânsul să slujim Dumnezeului celui putérnic şi bun şi întru nimica să nu lăsăm soarta diavolului, vrăjmaşului lui Dumnezeu şi pierzătoriul sufletelor noastre, să nu-l lăsăm să ne stăpânească el, ci totdeauna să rugăm pre Dumnezeul cel milostiv, pentru că a lui făptură şi zidire suntem. Gură ne-au dat ca să o desfacem şi să o deschidem şi cu mare glas să lăudăm mărirea şi putérea lui, iar nu în cuvinte spurcate şi în vorbe scârnave, care nu să cad, nici să cuvin, de care apoi vom da şi seamă la zioa cea mare şi înfricoşată a judecăţii, la a doao venire a lui Dumnezeu. Ochi ne-au dat ca să-i rădicăm în sus şi să vedem slava lui Dumnezeu, cu a căruia poruncă să făcură toate, că „acela zise şi fură, acela porunci şi să zidiră“ ceriul, văzduhul, soarile, luna, stélile şi altile toate câte suntu văzute şi nevăzute şi să mulţămim lui Dumnezeu, făcătoriul si dătătoriul tuturor. Limbă ne-au dat ca să slăvim şi să trimitem laudă în sus neîncetat numelui său celui sfânt, iar nu să o întoarcem spre bârféle şi spre cuvinte deşarte, nici spre patimile céle drăceşti, care sunt trupului cu dulceaţă, iar sufletului cu nevoie şi cu muncă, nici să grăieşti céle ce sunt spre aţiţarea pohtelor trupeşti. Că şi apostolul zice: „Vorbele céle réle strică şi putrezescu năravurile céle bune”. Urechile ni le-au făcut în cap ca cu dânsele să ascultăm şi să auzim cuvintele lui Dumnezeu şi să păzim toată légea şi să facem voia lui. Mâini ne-au dat ca să le

lărgim şi să le întindem spre înălţimea ceriului şi să dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate făpturile sale şi să le lungim spre mila lui. Picioarile ne-au dat, iar nu ca altor dihănii, care sântu mute şi necuvântătoare şi umblă pre pământu după cum le iaste firea şi voia lor şi orîncătro vor să să întoarcă, într-acolo să pornescu şi mergu. Ci noao să cade să păşim şi să călcăm dreptu spre céle cereşti şi cu trupul, şi cu capul, ca nu cumva să ne lunecăm în lucrurile céle trupeşti şi lumeşti şi putrede şi trecătoare, ci să umblăm pre căile céle nevinovate, cum zice fericitul David: „Fericiţi cei nevinovaţi, carei umblă în légea Domnului!" Şi să păşim şi să stăm spre priveghiarea cea de toată noaptea şi mai ales la zilile céle mari şi la praznicile céle dumnezeeşti şi în toate zilile vieţii noastre. Să păziţi precum iaste légea şi obicéiul şi să vă feriţi de toate răotăţile şi scârnăviile şi spurcăciunile şi să vă rugaţi lui Dumnezeu cu frică şi cu cutremur, ca să să milostivească spre voi. Şi lui Hristos să faceţi rugăciuni de mulţămire, cu cântări pentru toate céle ce ne-au dat, cu rugă curată şi cu trup şi cu suflet neschimbat şi neclătit. În sfintile şi dumnezeieştile bisérici, aşijderea sa aduceţi lui Dumnezeu jirtvă făr' de sângile şi să vă priceştuiţi sfintelor şi celor făr' de moarte dumnezeieştilor taini ale lui Hristos, care cu adevărat suntu trupul şi sânge fiiului lui Dumnezeu, ca deaca vă veţi priceştui cu sfântul lui trup şi sângele, să împărăţiţi cu dânsul întru împărăţiia lui cea netrecătoare şi viaţa de veci, precum sângur Domnul Hristos au zis: „Cela ce va mânca trupul mieu şi va bea sângele mieu, fiind vrédnic, aceluia eu îi voiu dărui viaţa de véci".

Vezi mila lui Dumnezeu, vezi dragostea lui cu carea au iubit pre noi! Vezi darul lui cu care ne-au dăruit! Cât iaste de multă mulţimea milelor tale, Doamne! Că au urcat firea noastră cea omenească mai deasupra decât toate puterile céle cereşti. Dumnezeu s-au înălţat şi au şezut pre scaunul mărirei puterilor sale. Iar alte făpturi câte suntu supt ceriu şi lucrurile ale lui Dumnezeu, toate suntu tocmite şi rânduite în treaba şi în slujba neamului omenescu: soarile, luna, stélile, vâzduhul, vântul, ploile, pământul şi marea şi toate câte-s într-însa. Iar pre omul

făcu-l vieţuitoriu şi împărat şi biruitor tuturor faptelor sale câte sunt supt cer, şi încă nu numai atâta; ci-l făcu soţ şi moştean şi iubit fiiu şi-l dărui de fu Dumnezeu şi biruitor împărăţiii sale cei cereşti, cum iaste scris şi zice: „Fiţi sfinţi, cum suntu şi eu sfânt, fiţi dumnezei, cum suntu şi eu Dumnezeu!" Şi iară mai zice: „Eu ziş: toţi sunteţi Dumnezeu şi fiţi fiii Celui de Sus, iară voi muriţi ca oamenii şi ca unul din domni cădeţi".

Iar domnii în ce chip cad de la Domnul şi Dumnezeul lor? Cad unii din credinţă, iară alţii din fapte. Deacii ei mor. Ca oamenii carii suntu suptu stăpâni, cu trupurile mor domnilor şi împăraţilor pământeşti, iară cu sufletele ei mor lui Dumnezeu, dacă îi ajunge amarnica moarte şi suntu nepocăiţi de păcatile lor. Că măcar deşi zice că „nu iaste după moarte plângere, nici în iad tânguială şi vaete" iar cu adevărat iaste, şi acolo suntu ţipétile céle cu nevoe şi suspinile şi gémetile céle gréle şi oftările céle amară. Că acolo lăcuescu în muncile céle groaznice şi fără sfârşit şi în focul nestinsu totdeauna să află, avându plângere necurmată şi nemângâiată, şi nici de un folos le iaste.

Dreptu acéia, iubitul mieu fiiu, să fii milostiv tuturor oamenilor şi tuturor gloatelor, care ţi le va da Dumnezeu pre mâna ta, pentru care însuşi Domnul Dumnezeul nostru şi mântuitorul Iisus Hristos ş-au vărsat sfântul sânge al său. Şi să nu omori pre niminea făr' de judecată dreaptă şi făr' de ispovedanie, ca să nu fii şi tu junghiat fără de milă, ca noatenii şi ca mieii; că sângile omului nu iaste ca sângile vitelor sau ca altor fieri sau ca al păsărilor, ci iaste într-alt chip, sânge ales şi curăţit cu sfântul sânge al Domnului nostru Iisus Hristos, care l-au vărsat pre cruce în cetatea Ierusalimului, în zilile lui Pilat de la Pont. Ca nu cumva, pentru pripa, să moară ţie cu trupul, iar lui Dumnezeu cu sufletul. Că şi noi însine carii suntem, măcară domni, măcară bogaţi, măcară săraci, tot greşim lui Dumnezeu şi suntem vinovaţi şi vom să stăm toţi dinpreună la înfricoşata judecată a lui Hristos. Că însuşi Hristos pentru sufletile noastre de bună voie a sa s-au dat spre moarte, ca pre noi pre toţi să ne facă fiii lui Dumnezeu.

Pilda: Eu ziş: „Toţi suntem dumnezei şi fiii celui de sus". *Tâlcul:* Zise Domnul: „Ca un bun, pre toţi i-am făcut împăraţi şi domni şi putérnici, iară ei se-au întorsu în lucruri réle şi deşarte". *Pilda:* „Iar voi muriţi ca oamenii". *Tâlcul:* „Iar voi cugetându céle pământeşti, periţi". *Pilda:* „Şi ca unul din domni cădeţi". *Tâlcul:* „Şi satana era domnul îngerilor, iară pentru trufia lui căzu". Aşijderea şi fieştece domnu semeţ şi nemilostiv va cădea şi nu să va scula. Iar de să va tâmpla domnului să cază, iară apoi el să va întoarce şi ca plânge de căderea sa cu toată inima, are Dumnezeu putére să-l rădice; că Dumnezeu iaste judecătorul, şi a lui iaste judecata. Cum iaste zis: „Domnul va judeca marginile pământului, ca un drept ce iaste, şi va da putére împăraţilor noştri, şi va înălţa cornul unsului său". Dreptu acéia, „să nu să laude înţeleptul cu înţelepciunea sa, nici putérnicul cu putérea sa, nici bogatul cu bogăţia sa. Ci de acéstea să să laude cel ce să lăuda", măcară de ar fi împărat, măcară domnu, măcar biruitor, „tot să cunoască pre Dumnezeu, care l-au făcut, şi cu frica şi cu cutremur să facă judecată pre pământu". „Faceţi pace şi rugă cu toţi, că fără de acéstea niminea nu va putea vedea pre Dumnezeu".

Vezi iubitul mieu, pre împăratul cel mare, care ne-au iubit şi ne-au făcut şi pre noi împăraţi pre pământu, ca şi pre sine, şi-i iaste voia să fim şi în cer; şi daca vom vrea noi, vom fi, numai să facem bine şi vom fi împăraţi şi vom împărăţi în véci. Însă împărăţiile şi domniile céste după pământu suntu în mâna şi voia lui Dumnezeu, şi în nevoinţile noastre céle bune se-au dat. Iară împărăţiia cea cerească încă iaste în voia noastră şi ne-o va da Dumnezeu, numai de vom vrea. Dară cunoşti care iaste împăratul cel mare şi putérnic? Acela iaste împăratu împăraţilor şi domnu domnilor şi Dumnezeul dumnezeilor, carele biruiaşte vii şi morţii şi au făcut toţi vecii. Pentru acéia dă slavă celui ce te-au rădicat din pământu şi te-au făcut lui fiiu şi ceriurilor împărat, şii noroadelor şi oamenilor biruitor mai mare şi poruncitoriu, şi te-au pus domnu pre pământu, să judeci oamenilor pe direptate şi săracilor în judecată, cum zice şi

prorocul grăind: „Doamne, dă judecata ta împăratului şi direptatea ta fiiului împăratului". Dară de ce împărat grăiaşte prorocul? Grăiaşte de împăratul Hristos. Cunoşti că „tot darul cel desăvârşit pogoară de sus, de la tatăl" şi pre împărat, şi pre domnu, şi pre preot, şi pre tot omul carele iaste al lui Dumnezeu.

Drept acéia să cade fiiului împăratului, carile iaste fiiu lui Dumnezeu, să judece dreptu, că şi judecata a lui Dumnezeu iaste, iară alt a nimănui. Şi vă plecaţi suptu putérnica mâna lui Dumnezeu, cum zice apostolul, ca făcătoriului şi împăratului vieţii şi al veacului nostru, cu toată frica şi cutremurul, ca într-o vréme să vă înalţe şi să trăiţi mult pre pământu bun. Acum pricepeţi, împăraţilor, şi vă învăţaţi, toţi cei ce judecaţi pământul, lucraţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi cu cutremur, primiţi învăţături, ca să nu să mânie cândva Domnul spre voi şi să pieriţi din calea dreptului, când se va aţiţa de pripă urgiia lui. Mâniiaţi-vă şi nu greşiţi de céle ce gândiţi întru inimile voastre, în paturile voastre vă umiliţi. Şi iară mai zice prorocul: „ţie iaste lăsat săracul, şi méserului tu îi fii ajutoriu". Că şi fiiul lui Dumnezeu săracu fu trimis în lume, cum iaste scris. Iar ţie ţi-au dat Dumnezeu împărăţia într-această lume scurtă.

Dreptu acéia să cade împăratului şi domnului să aibă judecată direaptă şi nefăţarnică, dinpreună şi alte bunătăţi toate, că „cinstea împărătească şi domnească judecată iubéşte", cum iaste zis; că împăraţii cei adeveriţi nimica nu fac făr' de judecată, că cu judecata suntu îndreptători şi putérnici. Tu, Doamne, ca un Dumnezeu ai gătit dreptatea ta şi o ai dat-o împăraţilor şi domnilor, iar adeverinţa o ai împărţitu tuturor oamenilor. Judecata şi direptatea în Iacovu o ai făcut-o. Că Hristos iaste judecătoriu şi dreptatea şi adeverinţa. Şi zice: „Iacovu iaste sluga mea cea aleasă". Prorocul zice: „Înălţaţi neîncetatu pre Dumnezeul nostru şi vă închinaţi razimului picioarelor lui". Măcară de eşti împăratu, măcar domnu, măcară bogat, măcară sărac, tot vă închinaţi razimului picioarelor lui, că iaste sfânt, şi acela iaste domnul şi judecătorioul cel înţeleptu şi înfricoşat şi vécinic. Deci, de vei judeca pre cineva cu judecată nedreaptă

şi făţarnică, Dumnezeu va fi ţie şi oamenilor tăi judecător cu plată, că zice: „ Eu suntu izbânditoriul şi voi izândi”. Iară prorocul zice: „Jalea şi suspinile săracilor le-ai auzit, Doamne, gătirea inimilor lor le-au socotit urechea ta. Judecă săracului şi smeritului, ca să nu mai adaogă după acéia omul de a să mări pre pământu”. Dreptu acéia, ascultă, şi ia aminte şi socoteşte, să nu mai adaogă omul după acéia a să mai înălţa. Că iaste zis: „În zadar va fi turburarea celor ce să mărescu”. Iar de vei face judecată făţarnică, tu cugetă cându să va lua judecata de la tine şi să va da altuia, carile va judeca cu dreptate oamenilor lui Dumnezeu. Şi va face izbândă Dumnezeu, precum au zis: „si suspinile săracilor nu vor peri până în sfârşit”. Că măcară de eşti şi împăratu sau domnu, iar judecata tot iaste a lui Dumnezeu şi cu porunca lui eşti pus păstor tu, şi tocmitor faptelor lui. Pentru acéia scrie, de zice: „Fraţilor, judecaţi pe direptaté şi priiatenilor şi streinilor şi celor mari şi celor mici. De niminea să nu-ţi fie ruşiné, că judecata iaste a lui Dumnezeu”. Ci câtă vréme va fi dată pre mâna ta, fie-ţi grijă şi frică de slujba care ţi-au dat-o Dumnezeu în seama ta, că nici ai adus nimic cu tine într-această lume, nici vei să iai nimic. Ci, cum zice dreptul Iov: „Gol te-ai născut din pântăcile mâne-ta, iar gol te vei duce”, deaca nu vei fi îmbrăcat cu lucrurile céle ce să cad ale bunătăţii. Că „nimic nu iaste al tău”, cum zice apostolul, ci toate-s ale lui Dumnezeu. Iar, desi ai tu, nu te lăuda, că de la Dumnezeu le-ai luat, ca să dai schiptrul şi steagul împărăţiei şi domniei tale cu multă mulţumire, cum şi împăraţii cei mai denainte vréme ş-au dat împărăţiile în mâna lui Dumnezeu tatăl, cu multă îndrăznire şi cu multă cinste şi cu mare îndreptare. Şi cu împărăţiile lumii aceştii trecătoare au dobândit împărăţiia cea netrecătoare a ceriului şi au luat cununa bunătăţilor din mâinile lui Dumnezeu. Şi să nu ţi să înalţă inima, nici să te trufeşti de limbile şi de năroadele céle multe, că de la Dumnezeu fu dată putére voao şi biruinţă de la Cel de Sus. Că toată judecata iaste a lui Dumnezeu şi Dumnezeu va să judece oamenii. Dumnezeu iaste judecătoriu dreptu şi tare şi îndălungu răbdătoriu şi nu aduce

mânie în toate zilele. Acela iaste milostiv şi îndelung răbdătoriu şi îndurătoriu şi au gătit scaunul său spre judecată, şi iaste gata în toată vrémea şi în tot ceasul să judece lumea cu dreptate şi oamenii aşijderea. Şi pre cei drepţi să-i încorunéze, iar pre cei păcătoşi să-i muncească.

Minunat iaste Dumnezeu în faptele sale, că cu mare cinste ne cinsti şi ne déde minte slobodă şi chibzuitoare, şi firea omenească cea căzută o au înălţat mai pe deasupra îngerilor, cum ziş şi mai sus, după cuvântul prorocului: „Ce iaste omul, că-ţi aduseşi aminte de dânsul, sau fiiul omului, că-l cercetaşi?" Vezi câtă dragoste are Dumnezeu către oameni şi ce făcu pentru dânşii? Făcu toate văzutele şi nevăzutele şi pentru dânsul să făcu om. Acéstea toate pentru dragostea noastră le făcu, şi noi fiind pieriţi pentru greşala noastră, el iar ne înnoi. Acéstea toate le socotéşte prorocul şi ni le arată zicând: „Ce iaste omul?" Cum ai zice, omul iaste o nimica, numai ce iaste slăbiciune şi urgie şi neputinţă. Iar mila lui Dumnezeu vezi câtă iaste de mare, că de lucrurile céle ce făcu pentru dânsul să miră prorocul şi zice: „Ce iaste omul, de ai făcut atâtea măriri pentru dânsul?" Cunoaşte dar că câte suntu văzute şi nevăzute, toate sunt făcute pentru dânsul. Pentru dânsul fu făcută vrémea de la Adam pân' la venirea lui Hristos, pentru dânsul fu făcut raiul, pentru dânsul împărăţiia ceriului, pentru dânsul judecăţile şi caznele şi minunile, bunătăţile şi legile; pentru dânsul fiiul lui Dumnezeu fu om. Cine ar putea spune céle ce au făcut pentru dânsul şi céle ce vor să fie! Acéstea toate le socotéşte prorocul şi zice: „Ce iaste omul de s-au învrédnicit a atâtea bunătăţi, dar, şi cinste?" Că de ar vrea cineva să ştie adeverit şi să cunoască câte au fost pentru dânsul şi câte va să ia după acéstea, el s-ar umplea de frică şi de mirare. Deci, ia aminte, să ştii câtă grijă are Dumnezeu pentru oameni, că zice prorocul: „ Cu puţinel oarece l-ai mai micşorat decât îngerii?" Aici zice prorocul şi grăiaşte această micşorare, pentru că cu puţinel oarece au mai micşoratu Dumnezeu pre omu decât pre îngerii, pentru greşala şi călcarea ce greşi dentâi strămoşul nostru Adam în rai. Dar cu

ce l-au micşorat puţinel decât pre îngeri? Micşoratu-l-au cu moartea. „Cu slavă şi cu cinste l-ai cununat". Slava o socotéşte prorocul măriia céia ce o au luat întâi, iar cinstea ce o au luat Dumnezeu, iar care va să o ia după a doao venire a lui Hristos. Că dintâi i-au zis Dumnezeu: „Toate fierile pământului şi pasările ceriului şi peştii mării să să înfricoşeze şi să să teamă de voi, şi voi să le stăpâniţi". Apoi iar au zis: „Să călcaţi şarpele şi scorpiia".

Însă acum să lăsăm céle vechi şi de dă multu şi să căutăm spre céste de acum, că slava şi cinstea cea mare din légea cea noao iaste, când ai cap pre Hristos, cându din trupu lui te priceştueşti, cându eşti frate lui şi moştnean şi întocma cu dânsul, cându ai cinste mai mare decât Moisi, cum zice fericitul Pavel, nu ca cum îşi acoperea Moisi faţa obrazului, că cel înălţat nu să înalţă de această slavă în slava înălţătoare; pentru această slavă spune prorocul mai nainte de vréme. Dar ce iaste mai slăvit decât aceasta, cându suntem soţii cu îngerii şi ne-am făcut fiii lui Dumnezeu, şi încă nici pre unul al său iubit fiiu ce au avut nu l-au cruţat, ci l-au trimis şi l-au dat pentru noi. Dar ce slavă poate fi mai mare decât aceasta, când făcu Dumnezeu acéstea toate pentru călcarea şi păcatul cel dentâi! Că Adam n-ar fi făcut nici bine, nici rău. Dar cum ar fi putut face bine sau rău, nefiind el? Că cum să zidi, îndată dobândi atâta cinste! Iată că şi noi, câte răutăţi facem, iar Dumnezeu tot ne învrédnicéşte cu cinste mare şi nespusă. Socotéşte de vezi, că zice Hristos: „De acum nu vă voi mai zice slugi, că sunteţi fraţii şi priiatenii miei". Şi încă nu numai atâtea, ce şi îngerii ne slujăscu pentru mântuirea sufletelor noastre şi nu suntem moşténi numai pre pământu, ci suntem părtaşi şi bunătăţilor lui Hristos celor cereşti. Acéstea toate le cugetă prorocul şi zice că „l-ai încununat cu slavă şi cu cinste şi l-ai pus mai mare peste faptele mâinilor tale, şi toate ai supus suptu picioaréle lui. Oile şi boii, încă şi hierăle câmpilor şi păsările cereşti şi peştii carii trec marea şi cărările mării. Doamne, Domnul nostru, cât iaste de minunat numele tău, preste tot pământul!" Iată, măcar deşi grăiaşte de făpturi, iar de îngeri nu pomenéşte, ce

spune numai de céle ce suntu pricepătoare, iară în socoteală suntu groase şi nedomirite.

Întrebare: Dar ce va să să înţeleagă aceasta? *Răspunsul:* Aceasta iaste biruinţa pământească, care fu dată lui din-ceput şi iaste un lucru de minune, căci că omul mai nainte, pân' ce nu greşeşte, el fu dăruit cu atâta cinste, iar deaca greşi, iată că nu-l urgisi Dumnezeu, nice-l lipsi de cinstea care i-o dédese mai nainte. Ce zice: „cu puţinel oarecare l-ai mai micşorat decât îngerii", cum s-ar zice, după ce greşi, judecă-l şi-l osândi cu moartea. Ci însă, măcar de-l şi osândi cu moartea, iar cinstea care i-o dedése întâiu, nu i-o luo.

Aici arată dragostea cea nespusă, care o are Dumnezeu cătră neamul omenescu. Că omul, deşi cunoscu el însuşi păcatul şi vina sa, iar Dumnezeu tot îl lăsă să fie încorunat cu cinstea şi cu slava cea dintâi, şi mărirea lui nu o strică; iar de-i si luo ceva puţinel de suptu putérea lui, şi aceasta pentru folosul lui fu: că, mai nainte de greşală, şi fierăle céle zvăpăiate şi cumplite le stăpânea omul, iar după greşală puţinel de această biruinţă-l opri. Însă şi acum tot biruiaşte şi stăpânéşte şi pre acélea, ce cu meşteşug şi cu frică şi cu pază mare, că nici i-au luat toată biruinţa, nici i-au lăsat-o toată, ci câte i-au fostu de treabă şi de slujbă i le-au lăsat, iar câte suntu fiară sălbatece i le-au luat, ca pentru aceasta să-şi aducă aminte şi să cugete tot omul, pentru păcatul strămoşului Adam, şi să cunoască, că pentru acela nu să pleacă noao toate fierile, şi iaste şi aceasta de mare folos. Dar leul, măcar de s-ar şi pleca noao, de ce tréabă ne-ar fi noao, sau pardosul, măcar de ar fi şi blându? Aşijderea şi alte hieri sălbateci şi spurcate, fără numai o trufă şi o mărire deşartă. Pentr-acéia lăsă Dumnezeu să fie acéstea seméţe şi neplecate, iară céle ce ne sunt dă treabă, iale să fac plecate şi blânde, şi le supuse suptu mâinile noastre: boii, ca să arăm cu dânşii, oile, ca să îmbrăcăm goliciunea trupurilor noastre, iar alte dobitoace le lasă ca să poarte ce ne va trebui şi să ne hrănim cu dânsele. Aşijderea au făcut şi pasărire ceriului, aşijderea au făcut şi peştii, să ne fie de mâncare. Că cumu-şi gonéşte cinevaşi feciorii săi

din moşiile sale, pentru neascultarea lui, iar nu-l opréşte din toate, ci totu-i lasă ceva puţinel, ca să-l smerească, aşa şi Dumnezeu, ce însă nu într-acesta chip. Că omul, când îşi gonéşte feciorul, el îl opréşte de céle mai multe şi-i dă puţinea parte; iar Dumnezeu numai ci-i opri oarece cât de puţinel, iar mai mult îi déde. Ci şi aceasta iaste tocmeala lui Dumnezeu, iar fu pentru folosul omului. Că dintâi toate avu omul supuse supt mâna lui. Deacii el să semeţi. Pentru acéia să schimbară, ca să aibă şi el grijă de céle ce-i vor trebui şi-i vor fi de hrană în viaţa lui. Şi nu lăsă să nu-i fie toate cu osteneală, nici iar cu odihnă, ci unele ce-i suntu de treabă suntu făr' de osteneală, iar alte care-i suntu mai de mare treabă lăsă să le cérce mai cu mare osteneală şi cu multă nevoinţă. Ia aminte, de vezi, cum peştii carii umblă în fundul mării şi pasările carele zboară în slava ceriului, toate cu meşteşug le-au supus Dumnezeu ţie, omule, şi ţi le-au dat.

Întrebare: Dar, căci nu zice de toate céle văzute şi nevăzute, şi de sădiri şi de sămănături, şi de pomi şi de altele?

Răspunsul: Cât au zis de puţinel, iar toate le semnează, şi au lăsat celor ce le iaste voia să le ştie, să le spuie. Iată, iar vine cuvântul să să sfârşască la sfârşitul cel mai dântâi, unde zice: „Doamne, Domnul nostru, cât e de minunat numele tău peste tot pământul!" Acéste cuvinte pui şi la început şi la sfârşit, deci şi noi pururea să ne aflăm zicând aşa: „Doamne, Domnul nostru, câtu e de minunat numele tău preste tot pământul!" Şi să ne mirăm de mila şi de dragostea lui, care o are cătră oameni, şi de înţelepciunea lui şi de gândul cel bun ce-l are spre noi.

Iată, auzindu noi acéste mile şi daruri ale lui Dumnezeu, care suntu spre noi, să păzim dreptatea şi légea lui Dumnezeu, cum zice prorocul: „Fericiţi cei ce păzescu judecata şi fac dreptate în toată vrémea", şi mustrează pre cei ce judecă strâmbu! Şi iar mai zice: „Până când veţi judeca nedreptu şi vă veţi îndoi de féţele păcătoşilor?" Şi iar mai zice: „Dumnezeu stătu în ceata dumnezeilor şi între dumnezei va să judece. Pentru acéia judecaţi pre sărac şi îndreptaţi pre mişăl, scoateţi pre cel

smerit şi nemérnic şi-l izbăviţi din mâinele păcătosului". Iar de nu, tot cela ce iubéşte nedreptatea, acela-şi uraşte sufletul său, că „Domnul iaste dreptu şi dreptatea au iubit şi dreptatea văzu faţa lui." Şi iar zice: „Păzéşte neràutatea şi vezi dreptatea şi în gura dreptului să va învăţa înţelepciune şi limba lui va grăi judecata". Că de vei păzi judecata cea dreaptă, tu vei fi fericit şi vei împărăţi pre pământu, iar cu Hristos Dumnezeu încă vei lăcui în veac.

Dar acuma ajunge-va credinţa şi judecata cea dreaptă, au mai lungi-vom şi cu alte bunătăţi? Că cu adevărat şi acéste bunătăţi suntu foarte bune şi vrédnice de-a le lăuda şi îngerii, şi oamenii. Iar să ascultaţi şi cuvântul lui Iacov apostolul, ce au zis că „măcar de-ar umplea cineva toată légea şi toate poruncile lui Dumnezeu, iar de va greşi numai într-una şi să va zminti, décii în toate iaste vinovat". Iar noi să rugăm pre Dumnezeul cel milostiv, să ne învrédnicească să fim în toate lucrurile desăvârşit şi în toate bunătăţile întregi şi nici într-unile să nu fim lipsiţi. Să păzim judecata şi să facem dreptate. Mintea cea întreagă şi curăţiia să ibuim, blânzi şi răbdători şi îngăduitori să fim tuturor în toată vrémea şi într-alte bunătăţi în toate să lăcuim, întru care cine petrec şi lăcuescu, fericéşte-i Hristos la Sfânta Evanghelie şi zice: „Fericiţi cei săraci cu duhul, că acelora iaste împărăţia ceriurilor! Fericiţi cei ce plângu, că acéia să vor mângâia! Fericiţi cei blânzi, că acéia vor moşteni pământul! Fericiţi cei flămânzi şi însetoşaţi pentru dreptate, că acéia să vor sătura! Fericiţi cei milostivi, că acéia vor fi miluiţi! Fericiţi cei cu inimile curate, că acéia vor vedea pre Dumnezeu!" Şi alte bunătăţi, care suntu fericite de Hristos, cătră care suntu adaose şi alăturate şi judecata, şi dreptatea. Iar şi judecata, măcar de iaste şi dreaptă, tot iaste făr' de milă celor ce nu fac milostenie, că la judecată milosteniia va fi lăudată, cum zice prorocul: „Milostenie şi judecată voi cânta ţie, Doamne! Cântu şi pricep în calea nevinovăţirii. Urât-am pre cei ce fac fărdelége!" Şi iar mai zice: „Împărţi şi déde celor săraci; dreptatea lui trăiaşte în vécii vécilor; cornul lui să va înălţa în slavă".

Iată că suntem datori, noi ceşti putérnici, să ajutăm celor slabi şi să-i îndreptăm, şi să nu facem atâta în voia noastră, cât în voia vecinului şi săracului şi a neputérnicului, că aşa zice marele Pavel. Iar Iacov apostol, care să cheamă fratele lui Dumnezeu, zice: „Fratele cel smerit să să laude întru mărirea sa, iar cel bogat întru smereniia sa. Că, cum răsare soaréle cu căldură şi să veştejescu buruenile, şi florile lor să scutură, aşa şi bogaţii carii nu să bogăţescu întru Dumnezeu, să vor veşteji întru umbletele lor". Şi iar mai zice: „Ni, acum bogaţilor, plângeţi, văetându-vă de întristăciunile ce vin asupra voastră, că bogăţiia voastră au putrezit, hainile voastre le-au mâncat moliile, aurul şi argintul vostru au ruginit şi rugina lor fi-va voao mărturie şi va topi trupurile voastre ca focul, că i-aţi strânsu avuţie în zilele céle de apoi". Iar Hristos au zis: „Mai lesne va intra funea corăbiei prin urechile acului, decât bogatul întru împărăţiia ceriului". Petru apostol încă au zis: „Tot omul mai nainte de moarte să să împodobească cu judecată, cu milostenie, cu curăţie, cu mintea cea întreagă şi cu alte fapte bune, cu toate". Că „înfricoşat lucru iaste a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu". Iar cel ce să va nevoi cu milostenie, cu rugă şi cu alte bunătăţi, aceluia i să vor curăţi mulţimea păcatelor. Şi iar mai zice Hristos la Evanghelie: „Nu îngropareţi avuţiia voastră în pământu, unde o strică viermii şi o putérezeşte putrejunea şi o sapă furii şi o fură, ci strângeţi avuţiia voastră în ceriu, unde nici viermii o strică, nici putrejunea o putrezeşte şi unde furii nu o sapă, nici o fură. Că unde iaste avuţiia voastră, acolo va fi şi inima voastră".

Iată acum iar făcum voră şi învăţătură *pentru judecată şi pentru dreptate şi pentru milostenie*, încă şi de altele câte am putut, care suntu de folos şi să cade a le asculta omul şi a le face. Ci fi-va atâta destul? Au iar vom mai adaoge învăţătura? Au ba. Că să cade foarte cu de-adinsul să mai învăţăm şi să spunem, deaca vréme ce zice apostolul că „de va face cineva toată légea şi va umplea toate poruncile, iar numai într-una de să va zminti, deaciie în toate iaste vinovat". Dar noi, carii nu

numai ce greşim într-o poruncă de ale lui Dumnezeu, ci deabiia poate se va afla cineva într-această vréme să îngăduiască măcară numai cu o poruncă a lui Dumnezeu şi cu o învăţătură de céle ce plac lui.

Drept acéia, frate, foarte iaste bine şi frumos şi să cuvine a le grăi şi a povesti de céle ce suntu de folos sufletului şi să citim sfintele scripturi şi să le socotim, că au zis Dumnezeu că „într-însele vom afla viaţa de véci". Şi iar au mai zis: „Fericiţi cei curaţi cu inima, că acéia vor vedea pre Dumnezeu". Iată că nimic nu iaste mai drag lui Dumnezeu decât omul carele iaste curat cu inima şi cu sufletul, şi iar nimic nu-i iaste mai urât decât curvariul şi decât preacurvariul, că aceştia mai osândiţi vor fi în ziua judecăţii, decât toţi tâlharii şi ucigaşii. Pentru că curvariul el însuşi să face jertvă junghiată înaintea diavolului, că-şi spurcă şi trupul şi sufletul cu spurcăciune spurcată. Că pentru unii ca aceştea grăiaşte fericitul Pavel apostolul şi zice: „Oamenii aceştia n-au ispitit să aibă pre Dumnezeu în cugetele lor, pentru acéia şi Dumnezeu i-au dat în mintea şi în firea cea nebună, ca să facă céle ce nu să cad şi céle se suntu pline de toată nedreptatea: curvii, ficleşuguri, răutăţi, pizme, ucideri, pohte, înşălăciuni, lucruri réle, urâciuni dumnezeieşti, dosăzi, trufii, aflare de réle, neascultări de părinţi, neînţelegători, ţiitori de pizmă şi nepaznici de jurământ şi nemilostivi, carii nu pricep dreptatea lui Dumnezeu şi carii de aceştea vor face lucruri ca acéstea, vrédnici suntu de moarte şi vinovaţi judecăţii lui Dumnezeu cei înfricoşate". Şi încă mai zice: „Ştim că légea iaste sufletească, iar eu suntu de trup, supus suptu păcate, că ce fac eu nu ştiu; că nu fac ce-mi iaste voia, ci ce-mi iaste urât, acéia fac; că nu fac binele care voiu, ci fac răul, care nu voiu. Că cei ce suntu trupeşti, céle trupeşti cugetă, iar cei ce suntu sufleteşti, cugetă céle sufleteşti; ce înţelepciunea şi cugetul trupescu iaste moartea, iar cugetul sufletescu iaste viaţa şi pacea; pentru că cugetul cel trupescu iaste vrajbă spre Dumnezeu. Dreptu acéia, nimenea să nu să amăgească, ci de va gândi cineva întru voi, că iaste înţeleptu, el să fie întru toate nebun,

ca apoi să fie înţeleptu; că înţelepciunea lumii aceştiia iaste nebunie la Dumnezeu. Că iaste scris, de zice: „Prinde pre cei înţelepţi în meşteşugurile lor". Şi iar: „Ştie Domnul cugetele omeneşti, că suntu deşarte"." Pentru acéia zice: „Păziţi-vă cu deadinsul cum umblaţi şi nu umblaţi ca cei neînţelepţi, ci ca cei preaînţelepţi, răscumpărând vrémea, că suntu zile réle". Pentru acéia zice: „nu fireţi nebuni, ci să pricépeţi ce iaste voia lui Dumnezeu şi nu vă îmbătareţi de vin, dintru carii să întărâtă curviia, că lăcaşul şi traiul nostru iaste în ceriuri de unde aşteptăm şi pre mântuitorul nostru Iisus Hristos". „Deci nu vă înşălaţi, că nici curvarii, nici preacurvarii, nici spurcătorii, nici cei ce curvescu cu bărbaţi, nici răpitorii, nici beţivii, nici dosăditorii nu vor moşteni împărăţiia ceriului. Iar poama cea sufletească iaste dragostea, bucuriia, pacea, îndelungă răbdarea, bunătatea, milosteniia, credinţa, blândéţele, oprirea, curăţirea. Deci împotriva acestora nu-i légé. Un Dumnezeu, o credinţă, un botezu şi un tată tuturor, carele iaste preste toate şi întru noi, întru toţi". Goniţi pacea![1] Dreptu acéia, tot omul, sau împărat sau domnu, sau sărac sau mişel, sau buruitoriu, iaste datoriu să să păzească din tinereţele sale în frică şi în cutremur de toate spurcăciunile, de curvie şi de toate înfierbântările trupeşti, care sântu din aţâţarea şi din îndemnarea diavolului, şi de alte necurăţii de toate. Că zice Dumnezeu: „Oarecine va căuta spre vreo muiare şi o va pofti, amu preacurvie făcu cu dânsa în inima sa". Dar încă celor ce zac spurcatei curvii şi a preacurviei şi a curviei cu bărbaţi şi într-alte necurăţii în toate, ce muncă groaznică şi cumplită le va fi în ziua Domnului cea mare şi înfricoşată! Iar Pavel grăiaşte zicându: „Fire-aş vrut să fie toţi oamenii ca şi mine. Ci să nu vă ispitească satana pentru neoprirea voastră". Ci fieştecarele să să păzească în toată curăţiia şi în frica lui Dumnezeu şi în mintea cea întreagă, până ce va ajunge în vréme de vârstă şi va trimite Dumnezeu cui ce-i va fi voia sa, să să facă după tocmeala şi după obicéiul legii, cum

[1] Cu sensul de: „căutaţi să dobândiţi pacea, alergaţi dupa pace" (M. Nasta).

zice Scriptura, că „curată iaste nunta şi patul nespurcat (în vrémea sa, când i să cuvine şi să trimite de la Dumnezeu). Iar curvarilor şi tuturor spurcătorilor va judeca Dumnezeu".

Drept acéia, iubitul mieu fiiu, de te vei nevoi să-ţi păzeşti trupul aşa, până vei ajunge de vârstă, cum să cade, cu curăţie, cu înţelepciune şi cu altă bunătăţire te vei arăta înaintea lui Dumnezeu, tu te vei face de vei fi şi cu trupul şi cu sufletul bisérică duhului sfânt, cum iaste zis: „Voi sunteţi bisérica Dumnezeului celui viu". Deci, dă veţi umbla după légea lui Dumnezeu şi légea lui o veţi face dreaptă săracilor, şi veţi iubi cu toată inima blândéţele şi milosteniia şi curăţiia, cu adevărat faţa lui Dumnezeu veţi vedea, şi ţie va da Dumnezeu împăraţiia dupre pământ, şi pentru tine o va da şi feciorilor tăi, după tine, cum déde şi lui Solomon Dumnezeu împărăţiia, pentru tată-său David. Iar ţie şi împărăţiii tale să va dărui de la Dumnezeu bătrânéţe cinstité şi ţi să vor adaoge ţie anii vieţii, cum să adaoseră zilele şi anii Ezechiei, împăratului ovreescu, 15 ani, cum vei vedea mai nainte spuindu. Şi orîncătro şi spre ce vrăjmaşi de ai tăi vei mérge, tot îi vei birui şi-i vei pune suptu picioaréle tale şi te vei întoarce iar cu mare cinste şi cu multă bucurie. Aşijderea vei birui şi pre toţi păgânii, carii vor veni asupra ta şi-i va da Dumnezeu în mâinile tale, iar câţi vor scăpa, cu mare ruşine şi ocară să vor înturna în ţărăle lor. Iar de nu mă vei asculta, o, iubitul mieu fiiu, şi de învăţăturile lui Dumnezeu nu vei griji, şi nu vei face voia şi dreptăţile lui Dumnezeu, care ne-au învăţat şi le auzim noi din sfintele scripturi, ce vei începe a face împotriva învăţăturilor lui Dumnezeu şi céle ce nu să cad, şi vei mâniia pre duhul sfânt, cu carele ne-am semnat în ziua acéia ce ne-am curăţit de păcatul strămoşului nostru, omul cel ce fu zidit dintâi de mâinile lui Dumnezeu, şi vei batjocori lucrurile lui Dumnezeu cu niscare lucrure spurcate şi scârnave, ce vei face, pentru nechibzuiala şi neînţelepciunea ta, să ştii că va lua Dumnezeu domniia de la tine şi o va da altuia, carele va face voia şi poruncile lui Dumnezeu. Iar zilele tale le va împuţina şi le va scurta, cum împuţină şi scurtă şi zilele Ofniei şi ale lui

Fineos, feciorii lui Iliia popei şi judecătoriul isrăilitenilor, pentru că nu băgară séamă de învăţătura tătâne-său, nici păzîră légea lui Dumnezeu. Pentru acéia cu rău să sfârşi viaţa lor, şi sufletele şi le pierdură. Iar tu, de vei face poruncile lui Dumnezeu, Dumnezeu îţi va fi ajutor întru toate, ca şi lui Samoil proroc; că şi acela era judecătoriu israiliténilor, şi era Dumnezeu cu dânsul în toată vrémea. Iar de nu vei face voia lui Dumnezeu, el va lua de la tine domniia, cum au luat şi împărăţiia de la Saul şi au dat-o lui David. Iar Saul, deaca mânie pre Dumnezeu, fu tot muncit şi căznit de duhul necurat şi cât împărăţi, tot în gâlcevi şi în năpăşti, şi tot era supărat de vrăjmaşi şi de păgâni în toată viaţa sa. Şi aşa să petrecu neamul şi împărăţiia de la dânsul pentru fărdelegile lui. Iar tu, de vei face poruncile lui Dumnezeu şi vei păzi légea lui, el îţi va înmulţi vrémea împărăţiei tale, cum au înmulţit ale îngăduitorilor săi, ale lui David, ale Ezechiei, ale lui Ghedeon, carii şi ei judeca israiliténii, şi ale altora a mulţi, carii umbla după voia lui Dumnezeu şi au făcut poruncile lui. Iar de nu-ţi va fi grijă de poruncile lui Dumnezeu, nici vei băga în seamă învăţătura mea, păzéşte-te şi te feréşte, să nu paţi cumvaşi cum au păţit mulţi împăraţi pentru negrijirea şi nechibzuirea lor, cum fu Solomon, fie-său Rovoam şi Avesalim şi alţii mulţi, şi au căzut de la Dumnezeu şi ş-au scurtat viaţa, şi împărăţiile lor rău s-au petrecut şi s-au cheltuit.

Şi această să nu le gândeşti că le grăescu eu din capul mieu, ci toate le-am aflat în sfintele scripturi, şi ţi le grăescu ca să-ţi fie de certare şi de învăţătură şi de toată trezviia şi chibzuiala şi bucuriia ce va să fie, cum ţi le voi arăta mai nainte pre amăruntul şi le vei vedea chiar. Deci să nu pae cuiva rău, sau să aibă vreo împutăciune spre noi pentru acéste cuvinte, că pentru folosul sufletelor voastre ne-am nevoit, din adâncul inimii, şi v-am adus aminte. Drept acéia, ia aminte cu înţelégere şi cu socoteală şi vezi că de vei călca légea, şi poruncile lui Dumnezeu nu le vei umplea, deacii măcar de-ai birui toată lumea şi de ţi s-ar pleca toţi împăraţii lumii aceştiia ţie, şi de s-ar scula cu toată putérea lor să-ţi fie ţie într-ajutor, nici de un folos nu-ţi va fi, nici îţi va

putea ajuta cineva. Că zice Scriptura: „Domnul iaste cela ce ţine în palma sa ceriul şi pământul, marea şi toate văzutele şi nevăzutele" şi „în sfinţirea mâinilor lui toată făptura iaste ca o picătură de apă într-un sad". Iar de vei păzi poruncile lui Dumnezeu şi te vei nevoi să le faci şi să umbli în voia lui Dumnezeu, deacii măcar de ar avea toată lumea pizmă pre tine şi s-ar scula cu toată putérea ei asupra ta, nimic nu-ţi va strica, nici îţi va face nici un rău, ci mai multu îşi vor face lor rău şi stricăciune, cum şi oarecând petrecură oştile lui Faraon, carii să sculară asupra israiliténilor, oamenii lui Dumnezeu, şi-i gonea cu vrăjmăşie, iar ei să cufundară toţi în Marea Roşie, ca plumbul.

De acum nu trebuie să zăbovim de lucrurile céle ce am zis mai sus, ci pre scurt toate să le arătăm chiar cine din împăraţi şi în ce chip au îngăduit lui Dumnezeu şi iar cum au călcat légea şi au mâniiat pre Dumnezeu, şi cum fură ispitiţi de mâniia lui Dumnezeu şi unii dentr-înşii cum au întorsu pre Dumnezeu iar cu milă, pentru căinţa lor. Aşijderea alţii mulţi, pentru negrija lor şi pentru neîntoarcerea inimii, au pierit, că n-au ascultat învăţăturile părinţilor celor sufleteşti, nici sfaturile celor bătrâni. Deci să ascultaţi şi să înţelégeţi de viaţa lor şi vă veţi înţelepţi, de veţi lua aminte cu socoteală întru plecăciune inimilor şi sufletelor voastre. Şi vă feriţi fieştecare den voi de céle réle, iar în lucrurile céle bune neîncetat să vă nevoiţi a face bine. Dreptu acéia, ia aminte de vezi şi să ştii cum le-au fost începutul împărăţiii lor şi cum le-au fost împărăţiile şi cum le-au fost şi sfârşitul.

Ilia era judecător şi popă ovréilor şi avea 2 feciori. Pre unul îl chema Ofni, iar pre altul Fineos. Iar ei nu ştiia pre Dumnezeu, nici dreptatea tătâne-său cea preotească, care junghea jertvă înaintea tuturor oamenilor. Ci venea feciorii lui unde hierbea carnea céia ce era de să gătea pentru jărtvă şi lua un cârlig ce era făcut de hier şi cu trei colţi şi-l băga într-acea căldare mare ce fierbea carnea de jirtvă. Şi ce să lua şi să prindea într-acel cârligu cu 3 colţi, era al popei. Aşa făcea tuturor israiliténilor câţi venea să facă jertvă lui Dumnezeu. Iar feciorii lui Ilia preotul,

mai nainte încă, până nu făcea jertvă lui Dumnezeu, mergea şi zicea celor ce vrea să facă jertvă: „Daţi-ne carne să frigem preotului, deacii nu vom lua din căldare, cum iaste obiceiul". Iar cei ce făcea jertvă lui Dumnezeu zicea: „Îngăduiţi întâi să să slujască cum iaste légea, deaciia veţi lua ce veţi vrea". Iar ei zicea: „De nu ne veţi da, iar noi vom lua şi făr' de voia voastră". Deacii acel păcat al feciorilor lui Ilia fu foarte mare înaintea lui Dumnezeu, căci făcea necaz jertvei Domnului. Iar Ilia îmbătrânise tot cu efudul Domnului. Şi înţelese ce fac feciorii israiliténilor şi-i chemă şi le zise: „Pentru căci faceţi aşa? Că iată eu auzu pre toţi oamenii lui Dumnezeu plângându-se de voi şi mie nu-mi place ce auzu de voi zicând, ci să nu mai faceţi aşa. Că de va greşi un om altui om, să va ruga pentru dânsul lui Dumnezeu; iar de va greşi lui Dumnezeu, deacii cui să va mai ruga?" Iar nu ascultară învăţătura tătâne-său, că vrea Dumnezeu să-i piiarză. Deacii veni un om a lui Dumnezeu la Ilia preotul şi-i zise: „Aşa zice Domnul: „Au doar nu m-am arătat casei tătâne-tău şi celor ce era cu dânsul robi în ţara Eghipetului, în casa lui Faraon, şi am ales casa tătâne-tău din toate casele lui Israil, că mi-au fost voia să slujască oltariului mieu şi să-l cădească cu cădélniţa şi am luat efudul şi l-am dat casei tătâne-tău, şi toate jertvele focurilor le-am dat, să fie mâncare israiliténilor. Dar tu pentru ce-ai căutat spre tămâia mea cu ochiu ficlean şi spre jertva mea şi ai slăvit mai mult pre feciorii tăi decât pre mine, ca să blagoslovească jertvele lui Israil mai nainte de mine?". Iar acum iată, zice Dumnezeu: „Pre cei ce mă vor înălţa, îi voi înălţa, iar pre cei ce mă urgisescu, îi voi face de vor fi de ocară şi de batjocură". Iată, vor veni vremi şi voiu piiarde sămânţa ta şi sămânţa casei tătâne-tău şi în véci bătrâni nu vor fi în casa ta. Şi te voi goni din oltariul mieu, şi voi urgisi ochii lui, şi voi blestema sufletul lui, şi alţii den casa ta toţi vor cădea de sabie bărbătească. Şi acest semnu să-ţi fie ţie, că va veni moarte pre amândoi feciorii tăi deodată, pre Ofni şi pre Finios, şi vor muri într-o zi amândoi odată de sabie. Şi în locul lor alt preot credincios voi rădica, care va face toate câte-s pre voia inimii méle şi ale

sufletului mieu. Şi-l voi face casă credincioasă, şi va mérge înaintea unsului mieu în toate zilele, şi va zice: „Ia-mă în casa ta, să mănâncu pâinea Domnului”.”

AICIA MURIRĂ FECIORII LUI ILIA PREOTUL DE SABIE ÎN RĂZBOIU, ŞI CHIVOTUL LEGII VECHI FU LUAT DE PĂGÂNI

Şi fu cându vrură să să lovească oştile şi văzură israiliténii pre păgâni, iar ei căzură toţi înaintea păgânilor şi fu moarte foarte mare şi pieriră den israiliténi 30 de mii şi fu luat şi chivotul lui Dumnezeu şi pieriră şi feciorii lui Ilia amândoi, Ofni şi Fineos. Şi alergă un voinic din tabără, pre care-l chema Emmeni, în cetate, şi spuse toate ce fusése în cetate, iar cetatea începu toată a plânge şi a să văita. Şi auzi Ilie gâlceavă şi clicote şi zise: „Ce va să fie aceasta?” Iar un om mérse şi spuse. Iar Ilia mérse, bătrân ca de 98 de ani, şi ochii lui era împăijănaţi şi nu vedea. Şi iar zise celor ce era cu dânsul: „Ce gâlceavă aşa mare face nărodul?” Iar omul acela ce venise den tabără zise: „Eu am venit din tabără şi astăzi am scăpat de acolo”. Ilia iar zise: „Dar ce véste iaste acolo, fătul mieu?” Iar el zise: „Fugit-au israiliténii denaintea păgânilor şi fu moarte mare într-înşii. Şi tăiară şi pre feciorii tăi, pre amândoi, şi luară şi chivotul lui Dumnezeu”. Iar Ilia, deaca auzi că au luat şi chivotul lui Dumnezeu, căzu dupre scaunul care şădea înaintea uşilor, îndărăt pre spate în jos, şi i să frânseră spinările şi muri, căci că era bătrân şi slab.

Vezi, iubitul mieu fiiu, că nu pot folosi nici părinţii feciorilor carei sântu răi şi nu păzescu légea lui Dumnezeu, nici grijescu de poruncile lui, măcar de ar fi părinţii lor şi sfinţi şi drepţi. Că acesta Ilia, care fusése judecător israiliténilor, era om dreptu şi nevinovat şi preot Dumnezeului celui de sus, iar feciorilor săi nu le putu folosi, pentru că nu ascultară de tată-său. Însă că şi tată-său, măcar de-i şi învăţa şi-i certa, iar cu toiagul nu vrea să-i bată şi să-i facă să le fie frică de dânsul şi, pentru acea frică şi bătae din tineréţe, să dobândească mintea şi înţelepciunea.

Dreptu acéia să sfârşi şi tată-său în multă întristaré pentru dânşii şi feciorii lui amândoi fură tăiaţi în războiu şi viiaţa lor şi-o sfârşiră rău şi cu amar. Iar sămânţa lor fu gonită de la Dumnezeu de împărăţie şi din preoţie, den neam în neam şi până în veac. Şi alţii după aceştia mulţi ş-au întorsu spre céle réle viaţa lor pentru fărdelegile lor, cum va spune învăţătura cea mai denainte.

După acéasta fu pus de Dumnezeu judecătoriu Samuil şi preot în locul lui Ilia. Iar deacă îmbătrâni Samuil, el puse pre feciorii lui să fie judecători israiliténilor şi-i chema pre feciorii lui, pre unul Ioil, iar pre altul Avia. Deaciia ei începură a părăsi şi a nu umbla pre căile lui şi să întoarseră iar îndărăt spre calea periciunii şi lua mită şi întorcea dreptatea.

AICI SFĂTUIRĂ FECIORII LUI ISRAIL SĂ CEARĂ
DE LA DUMNEZEU ÎMPĂRAT

Deacii să adunară toţi israiliténii şi mérseră la Samoil, tatăl lor, şi ziseră: „Iată, tu ai îmbătrânit şi feciorii tăi nu umblă pre calea ta, deci acum tu ne pune împărat să ne judece, ca şi pre alte limbi”. Şi să arătă hiclean şi urât acest sfat înaintea lui Samoil prorocul, căci ziseră: „Dă-ne împărat să ne judece”. Şi să rugă Samoil lui Dumnezeu, iar Samoil auzi pre Dumnezeu zicând: „Ascultă glasul oamenilor, carii strigă cătră tine, că nu urgisescu pre tine, ci pre mine, ca să nu fiu eu împărat, nici lor, nici altor făpturi ce am făcut. Decii tu-i ascultă şi le pune lor împărat”.

Auzişi că zise Domnul cătră prorocul şi judecătoriul Samoil, grăind: „Ascultă-i şi le pune lor împărat”. Că ascultă Dumnezeu plângerile şi vaetele şi rugăciunile săracilor, care făcea cătră dânsul, pentru nedreptăţile şi nevoile ce păţiia, măcar de nu şi plăcu lui Dumnezeu, căci cerşură împărat să-i împărăţească. Iar rugăciunile lor tot le ascultă Domnul. Iar pre judecătorii cei nedrepţi şi mitarnici, carii întoarseră dreptatea, îi urgisi Dumnezeu până în sfârşit, şi biruinţa lor să luo de la dânşii şi cinstea judecăţii.

Iată că zise Dumnezeu lui Samoil: „Ascultă glasul lor şi le pune împărat". Şi iată era Saul, feciorul lui Chis, de căuta măgarii tătâne-său, că-i pierduse. Iar Dumnezeu spuse lui Samoil de venirea lui Saul mai nainte cu o zi, zicând: „Mâine, la această vréme, voiu trimite la tine pre un bărbat din sămânţa lui Veniamin, ci pre acela să-l ungi să fie împărat oamenilor miei israiliténilor; că va mântui oamenii miei din păgâni. Căci căutaiu spre greutăţile oamenilor miei şi să suiră vaetele lor cătră mine". Şi iată văzu Samoil pre Saul şi iar îi zise Dumnezeu: „Samoile, iată acesta iaste omul care ţi-am zis eu. Acesta va începe întâi a împărăţi întru israiliténi". Şi mérse Saul la Samoil în mijlocul cetăţii şi-i zise: „Spune-mi unde iaste casa aceluia ce véde?" Iar Samoil zise lui: „Eu însumi sântu acela ce cauţi tu. Ci pasă cu mine în cămară, să prânzim astăzi amândoi, iar diminéaţă eu te voi lăsa şi toate cugetele tale îţi voiu spune. Şi-ţi voiu spune şi măgarii ce i-au pierdut; şi nu mai gândi de dânşii, că s-au aflat". Şi luo Samoil un cornu, în care era untdelemnu, şi-l turnă pre capul lui Saul, şi-l sărută. Şi zise Samuil cătră Saul: „Dumnezeu m-au trimis să te ungu şi să fii împărat israiliténilor, deci acum ascultă glasul Domnului: Dumnezeu te-au unsu să fii împărat oamenilor săi israiliténilor, şi tu vei fi mai mare în oamenii Domnului şi-i vei mântui din mâinile vrăjmaşilor lor".

Deacii după acéstea, iar să sculară păgânii asupra lui Saul împărat, şi Saul nu să rugă lui Dumnezeu, nici să opri de curvie. Şi făcu jertvă de arsuri. Şi zise Samoil cătră Saul: „În zadar iaste ţie aceasta, că n-ai păzit poruncile Domnului Dumnezeului tău, care ţi le-au dat ţie. Iar de le-ai fi păzit, ţi-ar fi întărit Dumnezeu împărăţia ta şi ar fi stătut până în veac biruinţa ta preste Israil. Dar acum nu va sta, ci va căuta Dumnezeu alt împăratu, care-i va plăcea, şi pre acela-l va pune mai mare preste oamenii săi. Că tu n-ai păzit cele ce ţi-au poruncit Dumnezeu". Apoi, după acéstea, începu şi adaose Saul alte păcate multe cătră Dumnezeu şi călca poruncile lui Dumnezeu şi légea Domnului nu o păzea. Pre Agav craiul de la Amalic, îi porunci Dumnezeu să-l omoară, iar el nu vru, şi-l lăsă viu,

carele era pizmaş lui Dumnezeu; şi făcu jertvă lui Dumnezeu den dobitoace păgâneşti şi ucise şi pre Aviméleh, preotul lui Dumnezeu, şi cu dânsul 85 de bărbaţi şi pre alţii, pre toţi carii purta efudul, şi pre muerile lor, şi pre feciorii lor, tot cu sabiia îi tăe, încă şi dobitoacele lor pierdu. Acéstea toate le făcu din îndemnarea diavolului, pentru David robul lui Dumnezeu.

Dar acum şi în ce chip şi pentru ce rău să rădică pizmă asupra lui David? Cade-se, fătul mieu, să ştii şi aceasta. După ce să întoarse cu biruinţă, deaca biruiră păgânii şi ucise David pre Goliath ghigantul, ieşiră ginghirése du pren toate cetăţile şi oraşăle întru întâmpinarea lui Saul împăratu şi zicea în tambură şi într-alte timpane, şi cânta jucându şi zicea: „Birui Saul cu miile, iar David cu întunérecele". Decii Saul să mânie şi-i păru rău, şi fură ficléne acele cuvinte înaintea ochilor săi. Şi zise Saul lui David: „Pre tine te cântară cu întunérece, iar pre mine cu mii". Deci dentr-acea zi tot îmboldiia Saul cu cuvinte de pizmă asupra lui David. Aşijderea şi alte fărdelegi făcea, că chema la dânsul vrăjitori şi fărmecători, de-şi spunea visele, şi apoi cum zicea ei, el într-acélea credea. Şi pentru lucrurile sale céle spurcate, să mâniia Dumnezeu, şi să dăzlupi de Dumnezeu şi Dumnezeu încă să depărtă de la dânsul.

AICEA ZISE DUMNEZEU CĂ-I PARE RĂU CĂCI AU FĂCUT PRE SAUL ÎMPĂRAT

Fu după aceasta cuvântul lui Dumnezeu către Samoil zicându: „Îmi pare rău căci am unsu pre Saul împărat, căci s-au întorsu despre mine şi m-au uitat, şi cuvintele méle nu le-au păzit". Iar Samoil mérse la Saul: „Îngădue să-ţi spuiu ce-au zis Dumnezeu către mine astă-noapte". Saul zise: „Spune-mi". Samoil zise: „Au doar nu erai tu om de jos între alţi israiliténi? Apoi nu te puse Dumnezeu mai mare steagului şi semenţiii lui Israil şi te unse pre împărăţiia israiliténilor şi te trimise Dumnezeu pe cale şi-ţi zise: „Pasă şi dăzrădăcinează pre Amalic şi să nu-ţi fie milă de cei ce au greşit înaintea mea, şi te bate cu dânşii

până îi vei sfârşi". Dar tu că n-ai ascultat cuvântul Domnului, ci ai făcut hicleşug înaintea lui şi învăţăturile lui le-ai urgisit. Drept acéia şi Dumnezeu te-au urgisit pre tine şi nu vei mai fi împăratu întru israiliténi". Şi să întoarse Samoil şi vru să să ducă de la dânsul, şi Saul să apucă de poalele hainelor sale şi le sfâşiia, iar Samoil zise: „Astăzi au luat Dumnezeu împărăţiia din mâinele tale şi o au dat vecinului tău, carele iaste mai bun decât tine".

Iar după ce luo Dumnezeu împărăţiia de la Saul şi unse pre David spre împărăţie, iar cu mâinile lui Samoil prorocul, şi încă tot împărăţea Saul, iar vrémea şi viaţa şi-o petrecea tot cu grijă şi cu răutăţi, ca cela ce iaste urgisit şi lepădat de la Dumnezeu. Că zice Domnul: „Pre cei ce mă vor înălţa, îi voi înălţa, iar pre cei ce mă vor urgisi, îi voiu urgisi şi vor fi batjocoriţi". Deacii odată iar să strânseră păgânii cu oşti asupra israiliténilor, iar israiliténii fugiră denaintea păgânilor şi cădea toţi răniţi şi tăiaţi de păgâni în muntele Ghelvanului şi să pogorâră păgânii dintr-acel munte cu Saul, şi cu feciorii lui şi tăiară păgânii pre feciorii lui Saul, pre Ioanatham şi pre Aminadav şi pre Melhus. Şi să porni războiul asupra lui Saul, şi-l ajunseră păgânii cei neobrezuiţi şi săgetătorii, şi-l săgetară pren coapsă. Deci Saul zise slugii sale care-i purta arméle: „Scoate suliţa şi mă junghie, până nu vin păgânii cei neobrezuiţi să mă junghe ei, şi să-şi râză de mine". Iar cel ce purta arméle lui nu vru să facă aşa, că să temea foarte. Deci Saul luo el însuşi suliţa sa şi căzu el într-însa şi muri. Iar sluga acéia, deaca văzu că muri Saul, luo şi el suliţa sa şi să lăsă şi el într-însa şi muri şi el cu Saul. Şi într-o zi muri şi Saul şi feciorii lui, câte trei, şi sluga acéia ce-i purta arméle, şi toţi oamenii lui cu dânsul. Iar israiliténii cei ce era de céia parté de Iordan, deaca văzură că au fugit oştile ovreeşti şi au murit Saul şi feciorii lui, îşi năpustiră toţi cetăţile şi coştéele şi fugiră. Iar păgânii veniră şi le luară şi şăzură într-însele. Deacii a doao zi mérseră păgânii să scoată morţii şi aflară pre Saul şi pre feciorii lui câte trei în muntele Ghelvanului, şi-i luară sabiia lui şi-i tăiară capul şi-l luară de-l trimiseră în ţara lor. Şi striga

împrejurul idolilor lor şi al oamenilor lor cu dânsul, şi arméle lor le puseră împreună cu alte arme, iar trupul lui îl puseră pre păreţii Vethsamului. Iar oamenii cei ce lăcuia în Avisul Galadului, deaca înţeléseră ce au făcut păgânii lui Saul, să sculară toţi, câţi era mai mari, cu toată mulţimea lor şi să duseră toată noaptea şi luară trupul lui Saul şi al fie-său Ioanathan dupre acei păreţi ai Vethsamului şi le aduseră în Aves şi le arseră acolo. Iar oasele le luară şi le îngropară supt bisérica care era în Avis şi postiră 7 zile.

Vezi, fătul mieu, acestu împăratu, care dintâi fu rădicat de Dumnezeu den oamenii săraci şi-l mări şi-l puse împărat pre pământu, cum iaste scris: „Domnul sărăcéşte şi îmbogăţéşte, pleacă şi înalţă, carele rădică pre cel sărac din pământu şi din gunoi, pre cel mişăl îl înalţă şi-l pune mai mare şi biruitoriu oamenilor şi-l face moştnean scaunului slavei". Văzuşi pre săracul, că fu rădicat din pământ, şi pre mişăl, că fu înălţat din gunoiu? Cunoscuşi că fu pus pre scaunul mărirei şi cu cinstea împărătească cinstit, şi-l puse împărat şi biruitor şi proroc? Că zice Scriptura: „Că şi Saul iaste întru proroci". Şi să sfârşi Saul prorocind, căci când fu el unsu de Samoil spre împărăţie şi să dăspărţi de la dânsul, cându să încetă şi el cétei prorocilor, duhul lui Dumnezeu fu pre Saul. Iar el, ca un nemulţumitoriu ce era, nu vru să mulţumească şi să laude pre Dumnezeu, carele-i dedése atâta putére, ci să porni cu fărdelegile sale în lucruri réle şi care nu să cădea, cum ai auzit mai nainte spuindu de dânsul pre scurt. Şi pentru acéle fărdălegi ale lui îl déde Dumnezeu în moartea cea amară, şi să sfârşi rău şi cu ocară mare.

Dreptu acéia nimeni să nu să înşale şi să să amăgească gândindu că doar are cevaşi întru înţelepţiia şi vrédniciia sa. Că toate sântu ale lui Dumnezeu şi de la Dumnezeu sântu dăruite oamenilor, ca să-i mulţumească cu frică şi cu cutremur, măcar de ar fi împăratu, măcar domnu, măcar boiariu, măcar sărac, măcar mişel, cu multă mulţumire să laude pre Dumnezeu în toată vrémea, de toate de ce ne-au dat, pentru că suntem datori să plătim lui Dumnezeu pentru ce ne-au dat şi ne-au

dăruit. Deci vă păziţi şi vă nevoiţi ca să îngăduiţi bine lui Dumnezeu şi să împărăţiţi cu dânsul şi să vieţuiţi.

Iar deaca omorâră pre Saul, şi să întoarse David biruindu pre Amalic. Dar cine iaste mai lăudat, din împăraţi, de Dumnezeu ca David? Că fu numit şi chemat tată lui Dumnezeu, proroc şi împărat sfântu, din gura duhului sfântu. Şi singur Dumnezeu zise: „Aflaiu bărbat după inima mea, blându, milostiv, lin, bun, răbdătoriu şi nu dă rău pentru rău". Cum şi David singur zicea, cându îl gonea Avesalom, fiiul său: „De voi fi făcut rău celor ce mi-au făcut mie rău, să căzu dar de vrăjmaşii miei în deşărtu, să gonească dar vrăjmaşul sufletul mieu şi să-l ajungă şi să calce în pământu viaţa mea şi slava mea în ţărână să să sălăşuiască". Iar şi el tot fu împiedecat de diavolul şi făcu curvie şi ucidere şi hicleşug înaintea lui Dumnezeu. Deci Dumnezeu trimise pre Nathan prorocul la David şi, deaca mérse la dânsul, îi zise: „Împărate, spune-mi acum o judecată: doi bărbaţi era într-o cetate, unul bogat, altul sărac, şi la cel bogat era cirezi multe de vite şi de bivoli, iar la cel sărac nu era nimic, ce numai avea o mieluşa, şi-i era milă dă dânsa şi o hrănea şi o creştea împreună cu dânsul şi cu copilaşii lui, şi mânca tot den blidul lui şi bea din păharul lui, şi-i era ca o fată. Deacii odată veni un călător la bărbatul cel bogat, şi bogatul acela nu vrea să ia den turméle sale, nici den bivolii săi să facă prânzu acelui călătoriu ce venise la dânsul, ce luo acea mieluşa a celui sărac şi o junghe şi făcu prânzu acelui călătoriu". Iar David să mânie foarte pre acel bărbat şi zise către Nathan: „Viu Dumnezeu, că să cade să moară acel bărbat, care au făcutu un lucru ca acesta, iar mieluşaoa acéia să să întoarcă celuilalt de 2 ori înşeptită, deaca au făcut aşa". Iar Nathan zise către David: „Tu eşti omul acela ce au făcut aşa. Şi iată că-i zice Domnul Dumnezeul lui Israil: „Eu te-am unsu spre împărăţiia israiliténilor şi eu suntu cel ce te-am izbăvitu din mâinile lui Saul şi ţi-am dat casa lui Israil şi a Iudei, iar ţie tot nu ţi-au ajunsu şi casa stăpână-tău şi muerile lui, şi tot nu-ţi iaste din dăstul! Dar căci ai spurcat învăţătura Domnului şi ai făcut hicleşug înaintea féţei lui, că ai

ucis pre Urie, feciorul lui Hettei, şi ai luat muiarea lui să-ţi fie ţie muiare, pentru acéia de acum nu să va mai dăzlipi sabiia din casa ta în veac. Că m-ai urgisit şi ai luat pre muiarea lui Urie, feciorul lui Hetteu, să-ţi fie ţie muiare". Aşa grăiaşte Domnul: „Iată eu voi da asupra ta toate răutăţile din casa ta şi voi da muerile tale vecinilor tăi şi să vor culca cu dânsele înaintea ta şi vei vedea că tu ai făcut aceasta în taină, iar eu voi face înaintea tuturor israiliténilor"." Deacii David zise cătră Nathan: „Greşit-am Domnului Dumnezeului mieu"; iar Nathan zise cătră David: „Dumnezeu au luat păcatul tău de la tine şi nu vei muri".

Văzuşi că acesta era bărbat dreptu şi sfânt şi să temea de Dumnezeu, iar căzu şi el în groapa păcatelor. Ci însă de câte ori greşa lui Dumnezeu, cu nevoinţa pocăinţei să scula şi nimic nu zăboviia, şi aşa întorcea pre Dumnezeu spre sine iarăşi cu milă şi zicea: „Greşit-am Domnului mieu!" Şi încă mai zicea: „Miluiaşte-mă, Doamne, după mare mila ta, şi după mulţimea îndurărilor tale curăţéşte fărădelegile méle!" Într-acéia şi Nathan zise lui David: „Şi Dumnezeu încă au luat păcatul tău de la tine şi nu vei muri!" Că atuncea sta îngerul Domnului deasupra lui David cu sabiia goală în mână şi el nu-l vedea; şi de n-ar fi grăbit David să cază curându la picioarele lui Nathan şi să ceae de la Dumnezeu milă, cu inimă înfrântă şi plecată, n-ar fi dobândit iertare. Că vrea îngerul să-l taie cu sabiia, măcar dăşi nu era nimini drag lui Dumnezeu ca David. Dreptu acéia vă păziţi cu tot de-adinsul şi luaţi aminte cum umblă diavolul, vrăjmaşul nostru, zbierând ca un leu şi cearcă cum va înghiţi şi va înşăla pre ceia ce n-au temeiul cel bun al fricăi lui Dumnezeu în toată vrémea în inimile lor.

Şi iar după câtăva vréme cheamă David pre Ioav, domnul lui cel mai mare, şi-i zise: „Pasă acum în tot neamul lui Israil şi al Iudei şi fă seamă într-înşii şi în vineticii ce vor fi venit, să-i numeri pre toţi, să-i ştii câţi sunt". Iar Ioav zise cătră David: „Împărate, Dumnezeul tău să ajute oamenilor tăi să să înmulţească den cât suntu încă însutit şi să-i vază ochii

stăpânului şi ai împăratului mieu. Dar, împărăţia ta, căci gândeşti gându ca acesta?" Iar împăratul întării cuvântul cătră Ioav şi zise: „Pasă numai de te du". Deci Ioav ieşi cu putére de la împăratul şi făcea seamă. Şi trecu şi Iordanul şi intrară în Aroir, dăspre dreapta cetăţii, care era între propastiele Gadiei şi ale Eleezirului şi mérseră şi în Galaad şi în ţara Thavasonului şi în Thon şi în Dasc şi intrară în Danidain şi încungiurară până în Sidon; apoi veniră în Mapsar Tir şi în toaste oraşăle ghevunéilor şi ale hananeilor şi mérseră spre amiază-zi, spre Iudea şi în Virsaviia, şi încungiurară tot pământul cât era suptu biruinţa lui David. Şi să întoarseră iar în Ierusalim. Şi să zăbovi Ioav până sfârşi acea slujbă, 9 luni şi 20 de zile. Şi duse Ioav cisla israiliténilor la împăratul şi să aflară 800.000 de bărbaţi mari, carii vrea purta arme, şi iudianini 500.000 de bărbaţi de oaste. Şi să spăimântă David căci au făcut seamă şi-şi cunoscu păcatul şi zise cătră Dumnezeu: „Doamne, făcut-am foarte păcat mare, căci am făcut seamă; ci acum Doamne, iartă-mi greşala aceasta, că am făcut foarte fără ispravă". Iar a doao zi, deaca să sculă David, grăi Dumnezeu lui Gad prorocul în vis: „Pasă şi zi lui David: „Aşa grăiaşte Domnul: trei lucruri îi voi zice, deci să-ţi alegi unul dintr-însele, care-ţi voiu face"." Deci Gad merse la David împărat şi-i zise: „Alége-ţi dentr-acéste trei lucruri unul, carele vei vrea să pohteşti: 3 ani să fie foamete în ţara ta sau trei luni să fugi de vrăjmaşii tăi şi ei tot să te gonească, sau trei zile să fie moarte în ţara ta. Deci de acum îmi răspunde, să ştiu ce voiu spune celui ce m-au trimis să-ţi zic aşa". Iar David zise: „Câte tréle îmi suntu cu greu, ci mai bine să cazu în mâinile Dumnezeului mieu, că iaste îndurător şi milostiv; iar în mâinile oamenilor să nu caz". Şi-şi alese David însuşi moartea. Şi era în vrémea secerişului de grâu. Şi déde Dumnezeu moarte întru israiliténi şi muriră de dimineaţa până la prânzu 70.000 den Dan până în Virsaviia. Şi tinse îngerul lui Dumnezeu şi spre Ierusalim să-l strice şi să-l răsipească cu moarte, iar Dumnezeu îşi opri mâniia şi zise îngerului celuia ce strica oamenii: „Ajungă-ţi, acum ia-ţi mâna!" Iar îngerul lui Dumnezeu sta atuncea

înaintea ariei lui Orna, feciorul lui Iesei. Iar David cându văzu îngerul lui Dumnezeu omorând oamenii zise cătră Dumnezeu: „Doamne, eu suntu cel ce am grişit, eu suntu păstoriul carele am făcut răutatea, dar oile acéstea ce au făcut? Fie acum mâna ta spre mine şi spre casa tătâne-mieu!" Deacii veni Gad la David într-acea zi şi-i zise: „Pasă şi rădică oltariul lui Dumnezeu în ariia arăturei lui Ornei, feciorul lui Esei". Şi stătu şi să conteni moartea.

Ia aminte, fătul mieu, şi aceasta şi vezi, că David pentru puţinea greşală ce greşi, numai căci numără oamenii câţi era în ţara lui, iar de fu şi drept şi sfânt şi îngăduitoriu lui Dumnezeu, iar Dumnezeu tot umplu cuvântul său cu izbândă, cum zise lui Gad prorocul: „Pasă şi zi lui David: „aşa grăiaşte Domnul, trei lucruri îţi voi zice, iar tu-ţi alége unul dintr-însele, care-ţi voi face: sau trei ani foamete în ţara ta, sau trei luni să te tot gonească vrăjmaşii tăi, sau trei zile moarte în ţară"." Însă iată că nu vru să întristeze detot pre îngăduitoriul său, ci-i zise: „Alége-ţi tu una dintr-acéste trei, den care am zis mai nainte". Dar încă pre tine, deaca te vei da în spurcăciune şi în fărdelegi, cum te va cruţa Dumnezeu? Ba să ştii că nu te va cruţa, nici să te nădăjdueşti că vei afla vreo milă de la dânsul. Iar pentru căci cându împărăţea David întru împărăţiia sa şi îngăduia în toate lucrurile lui Dumnezeu, pentru aceia şi Dumnezeu era cu dânsul în toată vrémea şi în toate zilele vieţii lui.

Deacii, deaca îmbătrâni şi să apropie vrémea morţii sale, cheamă pre fiiu său Solomon şi-i zise: „Fătul mieu, eu voi să mergu pre calea céia ce au mersu şi va să meargă toată lumea; iar tu te întăréşte şi fii om desăvârşit. Şi să păzeşti légea Domnului Dumnezeului tău, şi să umbli pre căile lui, şi să fereşti poruncile lui şi dreptatea lui, şi să faci judecata, precum iaste scris în cartea lui Moisi. Şi tot ce vei face să faci cu sfat, şi câte te învăţ, toate să le ţii minte". Precum îi zisese lui Dumnezeu, zicând: „Că de vor păzi feciorii tăi căile méle şi de vor umbla în inimile loru înaintea mea drept, şi sufletele lor în adeverinţă, nici eu nu-i voi scoate den scaunul israiliténilor".

Iară Solomon şăzu în scaunul tătâne-său, lui David, şi fu împărat şi împărăţea preste israiliténi şi pre iudei în Ierusalim. Şi déde Dumnezeu minte lui Solomon şi înţelepciune şi inimă chibzuitoare şi lărgită, ca năsipul mării. Şi să umplu Solomon de minte şi fu mai înţeleptu decât toţi feciorii altor boiari şi decât toţi înţelepţii de la Eghipet. Şi era Solomon împărat foarte înţeleptu. Şi biruia toate împărăţiile din râuri până în ţara filistimnenilor şi până în hotară Eghipetului, şi-i aducea daruri şi lucra în toată viaţa lui. Şi iubi Solomon pre Domnul şi umbla întru învăţăturile tătâne-său, lui David. Şi făcea jertve şi cădea numai în munţi. Şi să sculă Solomon şi merse în Gavaon să facă jărtvă acolo, că acea cetate era mai în munte şi mai largă şi sui acolo o mie de jertve şi le făcu toate într-acea cetate ce era în muntele Gavaonului. Şi acolo să arătă Dumnezeu lui Solomon noaptea în vis şi zise: „Cere de la mine ce-ţi iaste voia şi-ţi voi da". Iar Solomon zise: „Tu ai făcut cu robul tău, tată-mieu David, milă mare, căci au umblat înaintea ta cu dreptatea şi cu adeverinţa. Dreptu aceia şi tu l-ai păzit cu mila ta cea mare şi i-ai dat astăzi de şade fie-său în scaunul lui. Deci acum, tu, Doamne Dumnezeul mieu, dă-mi mie să fiu în locul tătâne-mieu, lui David împărat, că eu suntu tânăr şi nu ştiu nici intrarea, nici ieşirea mea, şi suntu robul tău în mijlocul oamenilor tăi, carele suntu ales de mulţi oameni, ca năsipul mării, carele nimeni nu-l va putea număra. Şi dă mie, robul tău, inimă înţeleaptă spre ascultarea şi judecata cea dreaptă a oamenilor tăi, şi să pricep binele şi răul, că nimeni nu va putea judeca pre oamenii tăi cu judecată nedreaptă. Iar nu ceiu zile multe de la tine, nici bogăţie, nici ceiu sufletele vrăjmaşilor tăi, ci-ţi mărturisescu cugetul mieu, ca să-l crezi în dreptate". Şi plăcu acéste cuvinte lui Dumnezeu, căci cerşu Solomon acéstea, şi-i zise Dumnezeu: „Deaca vréme ce cerşuşi de la mine acéstea, iată, după rugăciunea ta dau ţie inimă pricepătoare şi înţelepţie, care n-au fost pân-acum nici la un om, nici va fi. Şi încă-ţi voiu da şi ce n-ai cerşut: bogăţie şi slavă, care nu o au avut nici un împărat. Şi de vei umla pre căile méle şi de vei păzi poruncile méle, ca şi tată-tău David, încă-ţi voi mulţi viaţa ta".

Vezi, fătul mieu, că înmulţéşte Dumnezeu zilele celuia ce face voia lui şi poruncile lui? Iar ale celuia ce nu păzéşte légea şi poruncile lui, le împuţinează şi le scurtează.

Deacii să sculă Solomon şi să întoarse iar în Ierusalim şi stătu în Sion înaintea chivotului legii lui Dumnezeu şi făcu jertvă. Iar după jertvă făcu ospăţ mare de să ospătă cu toate slugile sale. Şi fu după ce umplură 440 de ani de când eşiră feciorii israiliténilor din Eghipet. Zidi Solomon bisérică lui Dumnezeu deaca trecură 4 ani den împărăţiia lui şi 2 luni. Iar cuvântul Domnului fu cătră Solomon zicând: „Casa aceasta iaste, care o zideşti tu. Deci de vei umbla în poruncile méle şi vei face voia mea şi vei face judecăţile méle şi toate învăţăturile méle şi te vei întoarci într-însele, voi lăsa pre tine tocmeala mea, care o am tocmitu cu tată-tău David, şi voi lăcui întru israiliténi şi nu voi lăsa israiliténii, oamenii miei". Şi făcu Solomon casa Domnului şi o sfârşi. Şi lucră Solomon la casa lui Dumnezeu şi la casele lui, până le sfârşi, 20 de ani. Deacii chemă pre toţi mai marii israiliténilor în Sion, să rădice chivotul legii lui Dumnezeu den cetatea lui David. Şi mérseră preoţii şi luară chivotul şi cortul legii şi vasele câte era suptu umbrariul legii toate. Iar împăratul Solomon şi toţi israiliténii mergea înaintea chivotului lui Dumnezeu şi junghea berbeci ca de un an şi junci mulţi făr' de număr. Iar în chivot alt nimic nu era, fără numai 2 table de piatră, care era tablele légii, care le pusése acolea Moisi, în muntele Horivului, şi acele table le dedése Dumnezeu israiliténilor şi scrisése într-însele légea cu sfântul său déget, deaca-i scoase den robie den ţara Eghipetului. Iar deaca eşiră preoţii din bisérică, un nor umplu bisérica lui Dumnezeu şi nu putea preoţii să stea înaintea norului să slujască lui Dumnezeu, că să umplu bisérica de slava lui Dumnezeu. Şi-şi întoarse împăratul faţa sa înapoi şi blagoslovi pre toţi israiliténii şi pre tot săborul, carele sta acolea, şi zise: „Bine iaste cuvântat Domnul Dumnezeul lui Israil astăzi, că toate câte au grăit cu gura tătâne-mieu, lui David, le-au umplut. Că din ziua ceia ce am scos pre israiliténi,

oamenii miei, din Eghipet, zice Domnul, dentru toate semenţiile lui Israil, n-am ales altă cetate în care să să facă casa mea şi să lăcuiască numele mieu în Ierusalim; şi am ales pre David să stăpânească pre israiliténi, oamenii miei. Şi vru tată-mieu David să facă bisérică numelui Domnului Dumnezeului lui Israil, iar Dumnezeu zise tătâne-mieu, lui David: „Bun lucru ai cugetat să-mi faci mie bisérică, iar tu să nu faci, ci feciorul tău, carele va eşi din trupul tău, acela să zidească bisérică numelui mieu". Şi tocmi Dumnezeu cuvintele carele grăi, şi mă rădică pre mine în locul tătâne-mieu, lui David, şi şăzuiu pre scaunul lui, cum zise Dumnezeu. Şi iată, zidiiu bisérică numelui Dumnezeului lui Israil şi băgaiu într-însa chivotul în care suntu poruncile lui Dumnezeu, care tocmi Dumnezeu cu moşii noştri, când i-au scos din ţara Eghipetului". Şi stătu Solomon înaintea oltariului lui Dumnezeu şi înaintea a tot săborul israiliténilor şi rădicându-şi mâinile cătră ceriu, zise: „Doamne, Dumnezeul lui Israil, nu iaste alt Dumnezeu făr' de tine, nici în ceriu sus, nici pre pământu jos. Păzéşte légea şi mila şi dă robului tău să umble înaintea ta cu toată inima lui, cum ai păzit pre robul tău, tată-mieu David, cum i-ai făgăduit şi cu gura ta ai grăit, iar cu mâinile ai isprăvit, încă şi până în ziua de astăzi". Şi altele zise Solomon, până sfârşi ruga.

JUDECATA CEA DINTÂI A LUI SOLOMON

Atuncea mérseră 2 mueri curve la împăratul Solomon şi stătură înaintea lui şi zise una dentr-însele: „Judecă-mă, împărate! Eu şi ceastă fămée vecină a mea lăcuiam amândoao într-o casă. Decii eu am făcut un copil. Iar după 3 zile au născut şi această vecină şi au făcut şi ia, iar copilu. Şi am fost numai noi amândoao, iar alt n-au mai fost cu noi nimenea. Iar ceastă vecină ş-au împresurat noaptea, dormindu, copilul ei şi l-au omorât. Deacii, deaca s-au deşteptat ca la miezul nopţii şi ş-au aflat copilul împresurat de dânsa şi mortu, ia l-au

luat şi au venit la mine şi m-au aflat adormită şi au luat copilul mieu cel viu de lângă mine şi l-au adormit lângă ia, iar al ei, cel mortu, l-au pus lângă mine. Deacii cându m-am sculat să-mi aplec copilul, eu l-am aflat mortu. Iar a doao zi, deaca au luminat, eu am căutat şi am văzut că copilul cel mortu n-au fostu al mieu, ci au fostu al ceştii vecine, iar cestu copil viu, acesta iaste al mieu şi l-am născut eu". Iar céialaltă muiare zise: „Ba, împărate, nu iaste aşa. Ci acestu copil viu iaste al mieu, iar cestu mortu iaste al ceştiialalte". Şi aşa să pricea iale amândoao înaintea împăratului. Iar Solomon zise cătră dânsele: „Tu zici cestu copil viu că iaste al tău şi cel mortu al ceştialalte, iar céia zise că iaste cel mortu al tău, iar cestu viu al ei. Ci într-altu chip nu va putea fi, ci numai să să dăspice copilul cestu viu în doao lospaturiţe şi cel mortu aşijderea şi să să dea ţie jumătate den copilul cel viu şi jumătate den cestu mortu, şi ceiialalte iar aşa". Deci muiarea céia căruia era copilul cel viu zise: „O, vai de mine, împărate, turbură-mi-se inima de copilul mieu şi de această judecată! Ci să nu văzu cu ochii miei dăspicându copilul mieu în doao, ci-l daţi viu ceştii vecine, să şi-l ţie ia, iar nu-l omorâreţi". Iar céialaltă muiare zise: „Ba, încai, să nu fie nici al mieu, nici al tău, ci să-l dăspice în doao, cum au zis împăratul". Atuncea zise Solomon: „Nu omorâreţi, ci-l daţi cestii muiéri ci zise să nu-l omorâreţi, iar nu-l daţi ceiialalte, că al aceştiia iaste copilul cestu viu, iar nu iaste al ceiialalte. Drept acéia îl daţi ei, că ia iaste muma copilului şi ia l-au născut".

AICI VĂZURĂ TOŢI ISRAILITÉNII JUDECATA LUI SOLOMON ŞI SĂ TEMURĂ DE DÂNSUL ŞI PRICEPURĂ CĂ LĂCUIAŞTE ÎNTR-ÎNSUL ÎNŢELEPCIUNEA LUI DUMNEZEU

Şi auzindu israiliténii toţi de această judecată ce făcu Solomon împărat, se temură de faţa lui foarte şi pricepură că iaste înţelepciunea lui Dumnezeu într-însul, ca să facă dreptate la judecată.

Şi era lui Solomon muerile foarte dragi şi-şi luo mueri lui den neamuri streine, pre fata lui Faraon şi den neamul lui Moavit şi a lui Idumei şi a lui Asirian şi a lui Hetthei şi a lui Amethan, de care neamuri şi limbi poruncise Dumnezeu israiliténilor: „Să nu ia lor mueri dintr-acéle neamuri, nici muerile lor să nu ia bărbaţi dintr-acéle limbi, ca să nu întoarcă sufletele voastre cătră idolii lor". Iar Solomon să află cu dânsele în curvie multă şi-n toată necurăţiia. Deci, deaca îmbătrâni Solomon, atât îi întoarseră muerile inima de cătră Dumnezeul lui Israil cătră dumnezeii lor, cât nu era nimic cu Dumnezeu inima lui, ci umbla tot după spurcatele şi împuţitele lor lucruri şi jertve. Şi făcu Solomon păcat şi ficleşug mare înaintea lui Dumnezeu şi nu umblă pre voia Domnului, cum umblă tată-său David.

AICI SĂ DĂSPĂRŢI SOLOMON DE LA DUMNEZEU ŞI ÎNCEPU A FACE BISÉRICI ŞI CAPIŞTI IDOLILOR MUERILOR SALE, IAR DUMNEZEU SĂ MÂNIE PE DÂNSUL, CĂCI NU PĂZI LEGEA LUI

Atunci zidi Solomon capişte naltă idolilor şi alte lucruri spurcate şi împuţite, aşijderea făcu şi tuturor muerilor sale deosebi şi făcea jărtve dumnezeilor lor. Iar Dumnezeu să mânie pre Solomon, căci îşi întoarse inima de cătră Domnul Dumnezeul lui Israil, carii i să arătase în 2 rânduri şi-i zisése într-amândoao rândurile de acéstea de toate, ca să nu umble după alţi dumnezei, ci să păzească şi să ţie cum i-au poruncit Domnul Dumnezeul lui. Şi zise Dumnezeu cătră Solomon: „Deaca, de vréme ce ai făcut aşa şi n-ai păzit poruncile méle, care te-am învăţat, iată eu voi lua împărăţiia din mâinile tale şi o voi da slugii tale. Ci însă aceasta nu o voiu face în zilele tale, pentru tată-tău David, iar den mâinile feciorilor tăi eu o voi lua; iar pentru David, robul mieu, şi pentru Ierusalimul, cetatea mea, care o am ales, nu le voi lua împărăţiia toată". Şi rădică Dumnezeu pizma şi asupra lui Solomon.

Auzise toţi căci, când să arătase Dumnezeu lui Solomon, îi zisese: „Cére de la mine ce-ţi iaste voia", iar Solomon zisese:

„Eu sunt cocon mic şi tânăr şi nu ştiu nici întrarea mea, nici eşitul mieu; ci iată sunt robul tău, în mijlocul oamenilor tăi. Ci-mi dă, zice, robului tău inimă chibzuitoare, ca să ascultu şi să judec oamenilor tăi în dreptate şi să pricep dreptatea şi hicleşugul".

Văzuşi că frica lui Dumnezeu naşte înţelepciune, cum zice prorocul: „Începătura înţelepciunii iaste frica Domnului"; că câţi încep să vieţuiască întru înţelepciune până în sfârşitul lor, ei radă şi pătimescu pentru Dumnezeu multe nevoi şi ispitiri. *Pilda*: Şi ună înţelégere iaste la toţi cei ce o fac. *Tâlcul:* Că slava şi lauda lui Dumnezeu iaste făr' de sfârşit şi toţi câţi suntu cu frica lui Dumnezeu cuprinşi şi umblă într-însa. Însă nu pân' la o vréme, iar de la o vréme să să dăzlipească de dânsa, ci acelora a tuturor, carii umblă totdeauna şi cu tot sufletul în frica lui Dumnezeu, a acelora le iaste lauda făr' de sfârşit. Aşijderea şi Solomon, cându fu tânăr, el fu temător şi purtător de frica lui Dumnezeu; ci petrecea întru înţelepciunea şi chibzuiala duhului. Că zice că n-au cerşut nici aur, nici argintu, nici mărgăritar, nici pietri scumpe, nici slava lumii aceştiia, nici bogăţiia ei; ci au zis: „Dă-mi, zice, inima pricipătoare să ascultu şi să judec oamenilor tăi întru dreptate şi să cunoscu binele şi răul". Dar Dumnezeu ce-i răspunse? Că plăcu lui Dumnezeu cererea lui Solomon şi zise cătră dânsul: „Deaca vréme ce cerşuşi de la mine aceasta, iată-ţi dau inimă înţelegătoare şi înţelepciune, care n-au fostu la nimeni mai nainte de tine, nici după tine nu va mai fi la altul. Şi iată că-ţi dau încă şi ce n-ai cerşut: slavă şi bogăţie, cât n-au fost la alt împărat. Şi de vei păzi poruncile méle şi vei umbla pre căile méle şi vei face légea mea, cum au umblat tată-tău David, eu îţi voiu mai lungi şi viiaţa". Şi era Solomon în tineréţele sale dăruit de Dumnezeu cu înţelepciunea, care era mai mare decât înţelepciunile tuturor oamenilor câţi era pre pământu, şi păzea dreptatea lui Dumnezeu, ca şi tată-său David. Şi zice că iubi Solomon pre Dumnezeu şi-i fu drag să umble după cum îl învăţase tată-său. Dreptu acéia şi

Dumnezeu iubi pre dânsul, şi toate rugăciunile lui i le asculta Domnul, şi era Solomon mai mare decât alţi împăraţi, decât toţi. Şi-i da lui toţi haraci şi-i aducea daruri mari. Iar deaca începu Solomon a bătrâni şi cându trebuia minté şi înţelepciune mai multă, atuncea el cu îndemnarea diavolului îşi ieşi din fire şi din minte şi să lipsi de minte şi de înţelepciune. Că îngroşându, zice, îşi îngroşă şi-şi lărgi pântecele cu mâncări multe şi cu beţii. Şi alte lucruri făcea, care nu să cădea; şi să déde cu totul spre curvie şi spre toate spurcăciunile, şi lăsă pre Dumnezeu, care l-au făcut, şi părăsi pre Domnul şi mântuitoriul şi mânie pre făcătoriul lui de bine şi-l umplu de amărăciune cu lucrurile sale céle spurcate. Că atâta zice că-i întoarseră lui Solomon inima de către Dumnezeu muerile lui, către dumnezeii lor, cât nici cum nu-şi mai aducea aminte de dânsul. Şi umbla Solomon tot în jertvele céle spurcate şi urâte şi dintr-însele mânca. Şi făcu lucru hiclean înaintea lui Dumnezeu, şi să mânie Dumnezeu pre Solomon, căci îşi întoarse inima de către Domnul Dumnezeul său, care i să arătase în 2 rânduri şi-i zisése: „De vréme ce n-ai păzit poruncile mele şi légea care ţe-am poruncit eu, voi lua împărăţiia din mâinile tale şi o voi da-o slugii tale; ce numai nu o voi face aceasta în zilele tale, pentru tată-tău David, ci voi lua împărăţiia din mâinile feciorilor tăi. Numai nu voi lua nici de la dânşii steagurile împărăţiilor tuturor, iar pentru robul mieu David şi pentru Ierusalimul, care l-am ales să-mi fie mie cetate".

Dreptu acéia nimeni să nu să amăgească şi să să ţie mare, măcar să fie împărat, măcar domnu, măcar boiariu, măcar fieşte ce va fi; că acéstea toate Dumnezeu le dă, Dumnezeu le ia. Şi lui Solomon iar Dumnezeu îi déde împărăţiia, că iaste scris şi zice: „Jură-se Domnul lui David cu adeverinţă şi nu să lepădă de dânsa că „din roada pântecilui tău voi pune scaunul tău, de vor păzi légea mea, feciorii tăi"." Iar feciorii lui David nu păziră légea lui Dumnezeu. Dreptu acéia îi scoase Dumnezeu din împărăţie, ca pre nişte nemulţumitori. Cel ce aude să asculte şi să înţeleagă.

Ierovoam, feciorul lui Navat, carele era la Efrathul de la Sarir, fecior de văduvă, slugă lui Solomon, şi acesta îşi rădică mâna spre Solomon împărat, că aşa era lucrul lui. Şi era Ierovaam om tare şi vârtos, iar Solomon îl cunoscu că va să facă om bărbat şi de treabă şi-l puse ispravnic preste toate câte era ale casei lui Iosif.

IATĂ AICI AHIA PROROCUL DÉDE LUI IEROVAAM ZÉCE SORŢI AI STEAGURILOR ISRAILITÉNILOR ŞI ZISE: „IATĂ ŢE-AU DAT DUMNEZEU ZÉCE STEAGURI ISRAILITENEŞTI"

Şi fu în vremile acélea, eşi Ierovaam din Ierusalim; iar Ahia prorocul îl întâmpină pre cale şi-l întoarse din cale-şi. Şi era Ahia îmbrăcat în dulamă noao, şi era numai ei amândoi în câmpu. Şi-şi tăe Ahia dulama sa cea noao, de o făcu 12 pétece, şi zise lui Ierovaam: „Ţine ţie 10 sorţi, că aşa zise Domnul Dumnezeul lui Israil: „Iată eu voi lua împărăţia din mâinile lui Solomon şi-ţi voi da ţie 10 steaguri, iar 2 steaguri îi voi lăsa pentru tată-său David, robul mieu, şi pentru Ierusalimul, cetatea mea, care o am ales mie din toate semenţiile israiliténilor. Că m-au părăsit şi nu umblă pre căile méle, şi n-au făcut pre voia mea, ca tată-său David. Însă nu voi lua împărăţiia de tot din mâinile lui, pentru că i-o am făgăduit să fie a lui în toată viaţa lui, pentru tată-său David, care l-am ales mie rob. Şi voiu lua împărăţia din mâinile fie-său şi voi da ţie zéce steaguri; iar fie-său îi voi da 2 steaguri, cum am făgăduit robului mieu lui David, în toate zilele înaintea mea, în cetatea mea Ierusalim, care o am ales să să pue numele mieu într-însa. Şi te voi priimi pre tine şi vei fi împărat spre ce-ţi poftéşte sufletul tău, şi tu vei împărăţi israiliténii"." Deacii cerca Solomon să omoare pre Ierovoam, iar el fugi în ţara Eghipetului, la Susachim împărat, şi şăzu tot în Eghipet până muri Solomon. Iar deaca muri Solomon, stătu împărat în locul lui fie-său Rovoam.

AICI VENIRĂ LA ROVOAM ÎMPĂRAT, FECIORUL LUI SOLOMON, ISRAILITÉNII ZICÂND: „IATĂ, TATĂ-TĂU SOLOMON NE-AU ÎNGREUIAT JUGUL FOARTE, CI ÎNCAI TU NI-L MAI UŞUREAZĂ“. IAR EL NU VRU SĂ-I ASCULTE.

Cartea a 3-a a împăraţilor

Iară deaca începu Rovoam a împărăţi, veniră oamenii şi căzură înaintea lui zicând: „Tată-tău ne-au îngreuiat jugul nostru, iar încai mai împuţinează tu lucrul tătâne-tău cel rău şi mai uşurează jugul lui cel greu, care l-au pus pre noi, şi-ţi vom lucra”. Iar Rovoam zise către dânşii: „Păsaţi şi îngăduiţi până în trei zile, deacii iar să veniţi la mine”. Şi să duseră. Iar Rovoam chemă pre toţi bătrânii, carii fusése cinstiţi la tată-său Solomon în viaţa lui, şi le spuse aceasta, şi-i întrebă ce va faci şi a treia zi ce răspunsu le va da. Iar ei ziseră: „Deaca vei asculta astăzi de aceşti oameni şi le vei sluji şi le vei grăi cuvinte bune, deacii ei îţi vor sluji şi-ţi vor lucra în toate zilele”. Iar el nu băgă în seamă sfatul care sfătuise cu dânşii, ci făcu alt sfat şi să sfătui cu copii tineri de potriva lui, carii era la dânsul de-i boerise pre acéia, şi le zise: „Dar voi ce ziciţi şi ce răspunsu voi da oamenilor acestora?” Iar ei ziseră către dânsul: „Aşa să zici oamenilor acestora carii au zis către tine, că tată-tău ne-au îngreuiat jugul nostru, iar tu ni-l mai uşurează: „Mai groase sântu tineréţele méle decât mijlocul tatâne-mieu; deci tată-mieu au pus pre voi jug greu, iar eu încă voi să-l mai însărcinez; şi tată-mieu v-au certat cu bătaia, iar eu voi să vă certu cu răsipirea”.” Iar deaca să umplură trei zile, iarăşi veni tot Israilul la Rovoam, precum îi zisése; iar Rovoam împărat le răspunse cuvinte gréle şi mânioase, că uită şi nu băgă în séamă cuvintele sfétnicilor celor bătrâni, ci le grăi după cum îl sfătuise oamenii cii tineri şi le zise: „Tată-mieu v-au îngreuiat jugul, iar eu voiu să-l şi mai însărcinezu; şi tată-mieu v-au căznit cu rane, iar eu vă certu cu gonire şi cu răsipire”. Şi nu ascultă împăratul oamenii, că era acea întoarcere de la Dumnezeu, ca să-şi tocmească vorba sa, care o au grăit cu mâinile Ahiei prorocul lui Ierovoam, feciorul lui Navat. Iar israiliténii, deaca văzură că nu ascultă Rovoam

împărat glasul şi jalba lor, strigară toţi înaintea lui şi ziseră: „Dar căci ne-au împărţit David aşa? Nu ne iaste noao a lăcui şi a moşteni între neamul lui Iesei".

ŞI DEACA VĂZURĂ TOŢI ISRAILITÉNII CĂ NU FOLOSIRĂ NIMIC LA ROVOAM, EI SĂ RĂSIPIRĂ ŞI ZISERĂ: „NU NE IASTE NOAO A LĂCUI ÎN NEAMUL LUI IESEI"

Iară deaca auzură céle 10 semenţii ale lui toate, că s-au întorsu Ierovoam din Eghipet, ei trimiseră la dânsul şi-l chemară la săbor şi-l rădicară împărat israiliténilor. Decii nu mai fură ascultători casei lui David, ci numai ce asculta céle 2 steaguri, ce era din neamul Iudei şi dintr-al lui Veniamin.

Pentru că zicea că au mersu oamenii la Rovoam împărat, feciorul lui Solomon, şi au zis: „Mai uşurează-ne jugul lucrului nostru, că foarte suntem împresuraţi şi vom lucra". Iar el le zise: „Aşteptaţi până poimâine şi vă voiu da răspunsul". Deci făcu Rovoam sfat cu oamenii cei de cinste şi bătrâni, şi-l sfătuiră bine şi ziseră împăratului să mai uşuréze oamenii săi de lucru, iar el, ca un om ce uita binele şi era făr' de chibzuială, nu-şi aduse aminte că iaste zis: „Întreabă pre tată-tău şi-ţi va da sfat bun, şi pre cei bătrâni, că-ţi vor spune". Şi el, măcar de le şi spuse şi-i întrebă, iar sfatul lor nu-l băgă în seamă, nici îl ascultă. Pentru acéia, deaca nu-l ascultă, rău şi amar pătimi, că lepădă de la sine sfatul celor bătrâni şi înţelepţi şi ascultă sfatul copiilor celor tineri şi făr' de minte ca şi sine. Că ziseră acei tineri, când îi întrebă împăratul de sfat: „Aşa să zici oamenilor tăi: „Mai groase suntu tineréţele méle decât mijlocul tătâne-mieu, şi tată-mieu v-au căznit cu bătăi, iar eu voi să vă căznescu cu răsipirea şi cu izgonirea"." Deci când fu a treia zi, ei veniră iarăşi după cum fu cuvântul împăratului, iar împăratul le răspunse cum îl sfătuise acei copii şi oameni tineri, carii încă nu ajunsése ca să fie în toată vârsta şi firea, nici în mintea cea desăvârşită. Şi zise Rovoam împărat: „Tată-mieu v-au căznit cu bătaia, iar eu voi să vă căznescu cu răsipirea şi cu izgonirea". Şi nu vru împăratul

să-şi asculte oamenii, că-şi întorsese Dumnezeu mila de către dânsul, ca să-şi tocmească graiul care grăise către Ahia prorocul.

Pentru acéia, faptul mieu, tot cela ce va asculta de sfatul tinerilor şi al copiilor, acela niciodată nu să va bucura; iar cela ce va asculta de sfatul bătrânilor celor înţelepţi, acela nu să va căi. Că iată iaste zis: „Întrebă pre tată-tău şi-ţi va da sfat bun şi spune bătrânilor tăi şi-ţi vor da învăţătură bună". Şi iar mai zice: „Bărbatul făr' de sfat, el singur îşi iaste învrăjbitoriu". Cum şi Rovoam făcu, că nu ascultă sfatul celor bătrâni, pentru acéia greşi şi-şi fu el însuşi învrăjbitor şi stricătoriu. Întreabă pre tată-tău şi-ţi va spune, şi pre bătrânii tăi cei înţelepţi şi temători de Dumnezeu şi cu sfat bun, şi te vor învăţa toate câte să cad şi să cuvine a le face spre voia lui Dumnezeu şi spre folosul trupului şi al sufletului tău. Şi de vei asculta de sfatul bătrânilor, nu să va poticni piciorul tău de piatra poticnirii şi a smintelei, nici ţi să va întâmpla ca lui Adam şi ca altora a mulţi de la el încoace, carii au fostu neascultători. Dreptu acéia, fătul mieu, să cinsteşti bătrânéţele şi cărunteţele şi de sfatul lor şi de învăţătura lor să nu te sfieşti, nici învăţătura mâne-ta să nu o lépezi, cum zice Solomon. Boiarii tăi şi sfétnicii tăi cei buni foarte să-i cinsteşti şi să-i măreşti, şi pre alţi boiari, carii vor fi mai mici şi mai de jos, şi căpitanii, cu toată bucuriia să-i veseleşti, şi pre toţi voinicii carei să vor nevoi să îngăduiască lui Dumnezeu cu credinţă şi cu dreptate, tu-i dăruiaşte şi numaidecât îi rădică şi-i boereşte, ca să-ţi slujească domniei tale cu credinţă bună şi cu frica lui Dumnezeu, ca nişte creştini drepţi şi adevăraţi. Şi să asculţi la judecată de sfétnicii cei buni şi de mărturiile céle adevărate şi credincioase. Şi să iubeşti pre toţi tinerii ca pre ai tăi, şi cu cuvântul să-i înveţi şi să-i îndulceşti! Aşijderea să iubeşti pre cei bătrâni şi pre cei tineri, pre cei mari şi pre cei mici, pentru dragostea lui Hristos. Iar pre fămăele céle bătrâne, pre toate să le aibi ca pre nişte mumânii, în locul mă-tei, şi toate fetele şi copilele şi văduvele céle tinere şi sărace să le aibi ca pre nişte surori, pentru Iisus Hristos Dumnezeu, şi să le dai milă din mâinile tale, să să hrănească şi să-şi îmbrace goliciunea

trupurilor sărăciei lor. Şi pre oamenii cei răi şi greşiţi cruţează-i şi fii îndurătoriu spre dânşii, ca şi pre tine să te cruţeze Dumnezeu şi să-i fie milă de tine. Că scrie şi la Sfânta Evanghelie, de zice: „Fiţi milostivi, cum şi tatăl vostru cel cerescu iaste milostiv". Iar preste acéstea, preste toate zice: „Cinstéşte pre tată-tău şi pre mumă-ta, ca să trăieşti mult pre pământu bunu".

AICEA ZICE PENTRU AHAV ÎMPĂRAT. A TREIA ÎMPĂRĂŢIE

Grăi Ahav împărat lui Navuthei, zicând: „Dă-mi viia ta, să o fac să-mi fie grădină de flori, că iaste aproape de casa mea, iar eu îţi voiu da pentru dânsa altă vie mai bună. Iar deaca nu vei vrea aşa, eu ţi-o voiu plăti cu banii, şi-mi va fi o grădină de flori". Iar Navuthei zise cătră Ahav: „Să nu dea Dumnezeu să-ţi dau eu moşiia părinţilor miei ţie". Deacii Ahav veni acasă-şi mânios şi turburat, căci-i zisése Navurhei israiliteanul, că „nu voi da moşiia părinţilor miei ţie". Şi să culcă în pat şi să acoperi la obraz şi nu vru să mănânce bucate. Iar Iezavela, muiarea lui, mérse la dânsul şi-i zise: „De ce te-ai mâniiat şi ţi s-au turburat inima şi sufletul, şi nu vruseşi nici bucate să mănânci?" Iar el zise cătră dânsa: „Am zis lui Navuthei israiliteanul: „Dă-mi viia ta mie şi-ţi voiu da alta mai bună, sau ţi-o voiu plăti cu bani"."; iar el mi-au zis: „Nu o voi da ţie, moşiia părinţilor miei"." Iar Iezavela, muiarea lui, îi zise: „Dar tu, fiind împărat israiliténilor, faci aşa? Scoală şi mănâncă, că eu îţi voiu da viia lui Navutheiu israiliteanul". Şi scrise carte pre numele lui Ahav împărat şi o pecetlui cu pecetea lui şi o trimise la bătrânii şi la slobodaşii carii lăcuia în oraş cu Navuthei. Şi într-acea carte era scris aşa: „Să vă postiţi cu ajun şi să puneţi pre Navuthei mai sus decât pre ailalţi oameni. Decii să căutaţi 2 mărturii mincinoase şi călcătoare de lége, să mărturisească spre dânsul zicând că Navuthei n-au blagoslovit pre Dumnezeu şi pre împăratul, şi să-l scoateţi să-l ucideţi cu pietri, să moară". Şi făcură mai marii oraşului aceluia aşa cum le poruncise Iezavela şi cum era scris într-acea carte, care le trimisese. Şi ziseră să să postească şi

puseră pe Navuthei mai mare decât pre alţii oameni. Şi veniră 2 oameni feciori călcătorilor de lége şi mărturisiră înaintea tuturor oamenilor mărturisire mincinoasă, zicându că Navuthei n-au blagoslovit pre Dumnezeu, nici pre împăratul. Şi-l scoaseră afară din oraş şi-l uciseră cu pietri. Iar Iezavela deaca auzi aşa, zise către Ahav: „Scoală-te acum şi moştenéşte viia lui Navuthei israiliteanul, care nu vrea să ţi-o vânză, că Navuthei au murit şi nu iaste viu". Iar Ahav, deaca înţelése că au ucis pre Navuthei israiliteanul, să dăzbrăcă de hainele sale şi să îmbrăcă în nişte zăblae, iar apoi el să sculă după acéia şi să pogorî în viia lui Navuthei, ca să o ia pre seama lui şi să o moştenească el. Iar Dumnezeu grăi lui Ilie Thezviteaninul, grăind: „Pasă şi te întâlnéşte cu Ahav împăratul israiliténilor, carele iaste în Samaria, că iată că iaste acum în viia lui Navuthei şi au mersu să o ia, şi-i zi aşa: „Aşa zice Domnul: Pentru căci ai ucis tu pre Navuthei şi i-ai luat viia? Dreptu acéia grăiaşte Dumnezeu, că în ce loc au mâncat pasările şi au linsu câinii sângele lui Navuthei, întru acela vor să mănânce şi vor să lingă câinii şi sângele tău şi vor să să scalde curvele în sângele tău"." Iar Ahav zise lui Ilie: „Aflatu-m-ai, vrăjmaşul mieu!" Iar Ilie zise: „Aflatu-te-am! Că tu în deşărtu şi pentru nimic te-ai aţâţat şi te-ai mâniat şi ai făcut hicleşug înaintea lui Dumnezeu şi l-ai pornit cu mânie spre tine. Deci aşa grăiaşte Domnul: „Iată, eu voi aduce răutăţile asupra ta şi voi stinge sămânţa ta şi toate câte sântu ale lui Ahav le voi răsipi; şi voi da casa ta, cum am dat şi casa lui Ierovoam, feciorul lui Navat, pentru mâniia ce m-ai mâniat şi ai greşit în israiliténi". Iar pre Iezavela, muiarea ta, zice Domnul că „în neamul lui Israil întâi pre ia vor să o mănânce câinii întru cei ucişi de ai lui Ahav. Şi după moartea lui Ahav, mânca-l-vor şi pre el păsările ceriului". Că tu, Ahave, te-ai lipsit de mintea cea întreagă şi ai greşit înaintea lui Dumnezeu, pentru nedreptatea Iezavelii, muerii tale, care te-au izvrătit".

Iar Ahav, deaca auzi aşa, el să umili înaintea féţei lui Dumnezeu şi să întoarse acasă-şi plângându cu amar şi-şi lepădă hainele şi să îmbrăcă iar cu céle de zăblău, cu care să îmbrăcase

şi când auzise de uciderea lui Navutheiu israiliteanul. Şi iar fu cuvântul Domnului cătră Ilie pentru Ahav şi-i zise: „Văzuiu că să întoarse Ahav cătră mine, dreptu acéia nu voi aduce răutatea pre dânsul în zilele lui, ci în zilele fie-său voiu porni răutăţi spre casa lui".

Vezi, o fătul mieu, câtă miloserdie are Dumnezeu de multă, numai să nu mai adaogă omul păcate cătră păcat. Că de să va întoarce cineva din păcatele sale, cu pocăinţă şi cu tot de-adinsul cătră Dumnezeu, deacii şi Dumnezeu să va întoarce cătră dânsul. Că iaste zis în Sfânta Scriptură: „Întoarceţi-vă cătră mine şi eu mă voiu întoarce cătră voi". Şi „de vor fi păcatele voastre întunecate, iar le voi albi ca zăpada, sau de vor fi crunte ca sângele, iar eu le voi face ca lâna cea albă". Să cunoaştem şi pre aceasta, că atâta porni Dumnezeu mâniia sa cea dreaptă spre Ahav, cât zise că sângele lui vor să-l mănânce păsările şi să-l lingă câinii şi să să scalde curvele într-însul. Cum apoi să şi umplu cuvântul lui Dumnezeu pre Ahav împărat, că iarăşi mai adaose a greşi. Că pentru greşala cea dentâi să căi Ahav şi să ertă acea greşală, că zise Dumnezeu cătră Ilie: „Văzuiu că să umili inima lui Ahav cătră mine. Dreptu acéia nu voiu aduce răutatea asupra lui în viaţa lui, ci în zilele fie-său". O, cât suntu de înfricoşate lucrurile tale, Doamne! Că părinţii greşescu, iar feciorii să căznescu, încă şi până la al treilea şi al patrulea neam! Dreptu acéia vă feriţi toţi de răutăţi, că cuvântul lui Dumnezeu nici într-un chip nu să întoarce făr' de izbândă, că şi Domnul însuşi mărturiseşte la Sfânta Evanghelie de aceasta şi zice: „Ceriul şi pământul va tréce, iar cuvintele méle nu vor tréce".

Deacii, cându vru Ahav să facă război cu împăratul de la Siria, veni un om al lui Dumnezeu şi zise cătră împăratul israiliténilor: „Aşa grăiaşte Domnul: „Pentru căci zic siriianii că Dumnezeul israiliténilor iaste Dumnezeu morţilor, iar viilor nu iaste, dreptu acéia voi da putére mare în mâinile tale şi vei cunoaşte că eu suntu Dumnezeu şi să te tăbăreşti şi tu împotriva lor şi să te găteşti de război până în 7 zile"." Iar deaca să umplură 7 zile, să apropiară oştile şi să loviră. Şi

biruiră israiliténii pre siriiani şi periră den siriiani numai într-o zi 120.000 de pedestraţi. Deacii, cei ce rămăsese, ei fugiră în cetatea Aftecului, iar zidurile cetăţii să rumseră şi căzură pre dânşii şi omorâră încă 27.000 şi dintr-acei rămaşi. Iar împăratul siriianilor fugi şi intră în casă-şi, în cămara cea de taină. Iar slugile lui mérseră la dânsul şi-i ziseră: „Iată, acum ştim că împăraţii israiliténilor suntu milostivi! Deci acum să ne încingem cu zăblae şi să punem ştreanguri în grumazii noştri şi să ieşim la împăratul israiliténilor, cândai doar ne va erta şi ne va lăsa vii”. Şi făcură aşa şi să încinseră cu zăblae pre la mijlocurile sale şi puseră ştreanguri de grumazi şi mérseră la împăratul israiliténilor şi ziseră: „Robul tău şi împăratul nostru ţie ţi să roagă să-l ierţi”. Iar el zise: „De va fi scăpat viu, el îmi iaste frate”. Deci oamenii acéia, ei să veseliră şi să mângâiară, deaca auziră cuvinte bune din gura lui, şi ziseră: „Frate-ţi iaste feciorul lui Adar”. Iar împăratul zise: „Păsaţi şi-l aduceţi”. Decii ei mérseră şi aduseră. Şi ieşi la dânsul feciorul lui Adar şi-l duseră la dânsul în carâtă. Şi-i zise împăratul israiliténilor feciorului lui Adar: „Iată, eu voi da ţie cetăţile céle ce le-au luat tatăl mieu de la tatăl-tău şi să-ţi faci loc de şăzământu în Damasc, cum făcu şi tatăl-mieu în Samaria, şi te voi jura şi te voi lăsa”. Şi-l jură şi-l lăsă. Decii un om den neamul prorocescu mérse la un vecin al său şi zise: „Bate-mă!” (că aşa era cuvântul lui Dumnezeu). Iar el nu vru să-l bată. Iar acel om ce era de neamul prorocescu zise: „Deaca n-ai vrut să asculţi porunca lui Dumnezeu, iată, cum te vei despărţi de la mine, va să te fărâme un leu”. Şi cum să despărţi, aşa-l întâlni un leu si-l fărâmă. Iar acela de neamul prorocescu află şi altu om şi-i zise: „Bate-mă!”. Deci el îl bătu şi-i sparse şi capul. Iar prorocul acela mérse şi întâlni pre împăratul israiliténilor pre cale, şi-şi unse ochii cu pulbere, şi zise cătră dânsul: „Împărate, eu, robul tău, am ieşit în tabără la oaste, iar un voinic aduse la mine pre altu voinic şi zise: „Ţine cestu voinic la tine, iar de va scăpa şi va fugi, tu în locul lui vei fi, sau vei plăti şugubina”. Deci eu

căutaiu ciciu şi ciia, şi nu fu omul acela nicăirea". Iar împăratul zise: „Tu însuţi te judecaşi, că aşa-ţi mérge judecata". Iar el îşi ştérse pulberea dupre ochi şi-l cunoscu împăratul că iaste prorocul. El zise cătră împăratul: „Aşa grăiaşte Domnul: „Pentru căci ai slobozit pre bărbatul cela ce era mai rău şi mai cumplit decât hiarăle céle réle, şi ţe-ai datu sufletul tău în locul sufletului lui şi oamenii tăi în locul oamenilor lui!"." Deacii împăratul israiliténilor să duse acasă tristu şi îngrijat şi veni în Samaria. Şi şăzu 3 ani şi nu mai fură războaie între siriianii şi între israiliténii.

AICI MURI AHAV ÎMPĂRAT SĂGETAT ÎN RĂZBOI, ŞI-L ÎNGROPARĂ ÎN SAMARIA ŞI SĂ UMPLU CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU, CARE GRĂISE CU GURA LUI ILIIA PROROCUL. CARTEA ÎMPĂRAŢILOR, GLAVA 12

Iară odată, iar să strânseră oşti asupra israiliténilor şi să loviră şi săgetară pre Ahav împărat pren dăşărtu, pren la închieturile platoşei. Deacii împăratul zise hadâmului său: „Întoarce-te şi mă scoate din oaste afară, că m-au însăgetatu". Şi să înglotă oastea foarte într-acéia zi, iar împăratul tot sta înarmat împotriva siriianilor de dimineaţa până seara, iar sângele tot curgea dentr-însul până i să umplu sânul. Deaciia, cându fu în apusul soarelui, strigă pristavul şi zise: „Fieştecare să-şi meargă pre la oraş şi pre acasă-şi, că împăratul au muritu". Şi mérseră în Samaria şi îngropară pe Ahav acolo. Iar sângele i să vărsă pe câmpul Samariei, pre buruiane, şi linsără sângele lui câinii şi porcii şi să scălda curvele în sângele lui, cum zisése Dumnezeu cu gura lui Iliia prorocul.

Aici să împlu cuvântul lui Dumnezeu, care grăise cu Iliia prorocul pentru Ahav împăratu, că să scaldară cuvintele în sângele lui şi linseră câinii. Pentru acéia, fătul mieu, stai vârtos şi bărbătéşte întru înţelepciunea şi mintea ta până în moarte, ca să nu te împiiadece cumva. Că deacii cuvântul lui Dumnezeu nu va fi în dăşărt şi făr' de izbândă.

AICI IUE ÎMPĂRAT SĂGETĂ PRE IUARAM, FECIORUL LUI AHAV,
ŞI ZISE SĂ FIE PENTRU MOARTEA LUI NAVUTHEIU

Iară după ce trimise Dumnezeu pre Elisei şi unse pre Iue să fie împărat, iar Ioaram, feciorul lui Ahav, deaca văzu pre Iue îi zise: „Pace ţie, Iue!". Iar Iue zise: „Ce pace iaste această pace a ta, cându curva mumă-ta Iezavela umblă tot cu vrăji şi cu farmece". Deacii Ioaram să întoarse şi vru să fugă şi zise lui Ozie: „Ficlean eşti, o, Ozie!". Iar Iue luo arcul în mână şi o săgeată şi trase în Ioaram, şi-l săgetă între spéte, şi trecu săgeata tocmai pren inimă. Deacii el căzu jos şi muri. Iar Iue împărat zise unui vătaf al său: „Pasă de-l ia şi-l aruncă în locul lui Navuthei israiliteanul". Deacii vătaful acela făcu aşa, şi să umplu cuvântul lui Dumnezeu.

AICI IUE ÎMPĂRAT PRE IEZAVELA ÎMPĂRĂTEASA CU 2 GIUDÉLE
ŞI O SCOASERĂ DIN CETATE ŞI MÂNCARĂ TRUPUL EI CÂINII,
PRECUM ZISESE ILIE PROROC PENTRU DÂNSA

Şi veni Iue împărat în Israil, iar Iezavela împărăteasa lui Ahav, deaca auzi de venirea lui Iue împărat, îşi făcu sprâncénele şi-şi unse obrazul cu unsoare şi-şi netezi capul frumos şi să puse de priviia dintr-o fereastră. Iar Iue, deaca întră în cetate, zise: „Au doar are pace Iezavela, ucigătoarea bărbatului şi a împăratului său?" Deci căută şi o văzu într-acea fereastră şi-i zise: „Cine eşti tu? Pogoară încoace!" Şi să pogorî. Şi să apropiară de împăratul 2 hadâmi, şi le zise: „Jungheaţi-o!" Şi déderă amândoi cu giudélele şi o junghiară şi să cruntară păreţii de sângele ei, iar trupul îl călcară cu caii. Şi trecu Iue şi mérse de şăzu la masă şi mânca şi bea. Deacii zise: „Păsaţi de luaţi pe acea procletă de o îngropaţi; că iată, că şi ea fată de împărat au fost". Şi mérseră să o ia ca să o îngroape, şi nu o aflară, făr' numai ci-i găsiră ţestul capului şi palmele mâinilor şi talpele picioarelor. Şi să întoarseră şi spuseră lui Iue împărat, iar el zise: „Iată, acum să umplu cuvântul ce au grăit Dumnezeu, cu gura robului său, lui Ilie, zicând: „În locul lui Israil vor mânca câinii trupul Iezavelii". Şi iată semnul morţii Iezavelii.

Vezi, iubitul mieu, că Dumnezeu măcar deşi rabdă şi aşteaptă să ne întoarcem den păcatele noastre, iar izbândă tot face pentru îngăduitorii săi, măcar şi până la al treilea neam, cum izbândi şi pentru Navuthei pre Iezavela. Că zice că au mâncat căinii trupul Iezavelii, cum zisése Dumnezeu cu gura robului său lui Ilie Thezviteaninul şi să stropiră păreţii de sângele ei, şi fu călcată de cai. Şi zise Dumnezeu cătră Iue: „De vei fi bun şi vei face lucruri bune înaintea mea şi care vor plăcea inimii méle, şi vei face casei lui Ahav după porunca mea, eu voiu dărui şi pre strănepoţii tăi cu împărăţiia întru Israil". Iar el nu vru să umble, nici să păzească numele lui Dumnezeu şi să-l cinstească şi să umple voia lui, ci făcu păcat şi greşală mai mare întru israiliténi decât Ierovoam, feciorul lui Navath.

Deaciia, cându fu la al treilea an, în vrémea împărăţiei lui Iosie, feciorul lui Ilai, împăratul israiliténilor, iar Ezechiia, feciorul lui Ahaz, împărăţiia Iudeea. Şi era om de 25 de ani, când începu a împărăţi, şi împăraţi în Ierusalimu 29 de ani. Şi fu acesta Ezechiia om dreptu şi umbla tot în légea lui Dumnezeu şi umplea toate voile şi dreptăţile lui, ca şi David moşu-său. Că el strică capiştile céle înalte şi sfărâmă idolii, şi bozii cei de lemnu îi sparse. Şi-şi puse nădéjdea numai spre Domnul Dumnezeul lui Israil, carele iaste atotţiitoriul, ca cum nu mai fu altul în urma lui întru împăraţii Iudei[1], nici iar mai nainte. Că să apropie cu totul către Dumnezeu şi nu să mai dăzlupi de dânsul, şi păzi toate poruncile lui câte le poruncise Moisi. Şi era Domnul tot cu dânsul şi lăcuia întru toate lucrurile lui. Şi să lepădă de împăratul Asiriei şi nu-i mai sluji lui, nice mai asculta de dânsul. Şi să sculă cu oastea şi birui păgânii până în Gaza şi până în hotarul ei.

Iar cându fu la al patrulea an de împărăţiia Ezechiei împărat, iar de împărăţiia lui Iosie, feciorul lui Ilain, împăratul lui Israil, al şaptelea an, să rădică Salamanasar, împăratul Asiriei, asupra

[1] Iuda este numele regatului.

Samariei, şi să bătu multu cu dânsa, 3 ani, şi o luo. Iar în anul al şaselea din împărăţiia lui Ezechiei, stricară Samariia şi o sparseră şi scoase robi împăratul Asiriei pre toţi samarinénii şi-i duse în Asiriia. Că nu ascultară porunca Dumnezeului său, ci călcară porunca lui şi învăţătura lui, şi nu o făcură. Iar cănd fu la al patrusprăzécile an a împărăţiei lui Ezechie, să sculă Senahirim, împăratul Asiriei, spre toate cetăţile Iudei céle tari şi le luo. Deci Ezechie împăratul Iudeii trimisése soli la împăratul Asiriei zicăndu: „Întoarce-vă de asupra mea, că eu am făcut rău şi am greşit, iar ce-mi veţi cére, tot voi da". Şi băgă împăratul Asiriei pre Iezechiia împărat să-i dea 300 de talanţi de argintu şi 30 de talanţi de aur. Şi déde Iezechiia tot argintul cât să află în cămărăle împărăteşti şi în casele lui. Şi într-acea vréme déde Ezechiia şi uşile biséricii lui Dumnezeu şi sculele, care le ferecase Ezechiia tot cu aur, şi déde şi acélea împăratului de la Asiria. Deacii împăratul Asiriei trimése pre Tharth şi pre Ravosan şi pre Rapsac la Ierusalim cătră Iezechiia împărat, cu oşti foarte multe şi cu puteri mari, şi mérse la Ierusalim şi stătură din sus de cetate. Şi strigară cătră Ezechiia. Şi eşi la dânşii Eliachim şi Somnas. Şi zise cătră dânşii Rapsac: „Păsaţi la Ezechiia şi-i ziceţi aşa: zice marele împăratul al Asiriei: „Ce nădéjde iaste aceasta pre care te nădăjdueşti tu şi cu acea nădéjde te-ai lepădat de mine şi te nădăjduieşti pre toiagul cel de trestie frântu al Eghipetului? Iar nu ştii căci când va să să razime omul într-însul, el îi intră aţapocile pen mâini şi-l înghimpă? Aşa făcu şi

[1] De aici urmează un pasaj confuz, datorită şi izvorului. Iată-l în ultima versiune a *Bibliei:* „Iar de-mi veţi zice: „Noi nădăjduim în Domnul Dumnezeul nostru!" Apoi în acela, oare, ale cărui înălţimi şi jertfelnice le-a stricat Iezechia şi a zis lui Iuda şi Ierusalimului: numai înaintea acestui jertfelnic să vă închinaţi, care este în Ierusalim? Deci intră în legatură cu stăpânul meu, regele Asiriei, şi eu îţi voi da două mii de cai; poţi tu oare să găseşti călăreţi pentru ei? Cum vei birui tu măcar o singură căpetenie dintre cele mai mici slugi ale stăpânului meu? Ai nădejde în Egipt, pentru care şi pentru călăreţi? Pe lângă aceasta, au oare eu fără voia Domnului am venit la locul acesta ca să-l stric? Domnul mi-a zis: du-te asupra ţării acesteia şi o strică" *(Biblia,* Bucureşti, 1968, p. 417).

Faraon, împăratul Eghipetului, tuturor celor ce nădăjduia într-însul?", Iar[1] de va zice Ezechie că el să nădăjduiaşte pre Dumnezeu, nu iaste acéia a să feri de Ezechie, înălţimile lui şi jertvele lui. Şi au zis Iudei şi Ierusalimului: Închinaţi-vă în Israil, înaintea acestui oltariu? Ci acuma vă gătiţi degrab? să mérgeţi la împăratul Asiriei, şi-ţi va da 2.000 de cai, numai de vei putea să dai pre dânşii a oameni, doar vei putea întoarce măcar faţa unui voivod din cei mai mici de-ai împăratului. Şi te-ai jurat însuţi cu Eghipetul, pre arme şi pre cai. Că acum să nu gândeşti că am venit fără porunca împăratului să stricăm şi să spargem de tot locul acesta. Că mie mi-au zis împăratul: „Pasă pre acea ţară de o strică şi o risipéşte de tot??.

Iar Eliachim şi Somnas şi Oas ziseră cătră Rapsac: „Grăiaşte-ne siriinéşte, să înţelégem numai noi, iar nu grăi ovréiaşte, să înţeleagă toţi cei ce sunt pre zidurile cetăţii". Iar Rapsac zise cătră dânşii: „Dar nu m-au trimes pre mine împăratul numai la Ezechiia sau la voi să zic acéste cuvinte, ce nici cătră oamenii carii stau pre ziduri, ca să-şi mănânce scârna şi să-şi bea udul lor dinpreună cu voi". Şi stătu Rapsac şi strigă tare în limba ovreiască, zicându: „Auziţi cuvintele marelui împărat al Asiriei! Aşa grăiaşte marele împărat: „Să nu cumva să vă amăgească Ezechiia, că apoi nu vă va putea scoate den mâinile méle, nici să vă întoarceţi şi să crédeţi pre Ezechia, când va zice, că ?ne va ajuta Dumnezeu noao şi nu va da nici pre noi nici pre cetatea aceasta în mâinile împăratului Asiriei?". Că aşa zice împăratul Asiriei: „Închinaţi-vă mie şi eşiţi la mine, deaca voiţi să bea fieştecarele din viia sa şi să mănânce zmochine din zmochinii săi şi să bea apă din puţul său, până voi veni şi vă voiu lua şi vă voi duce în ţara mea. Că ţara mea iaste ca şi ţara voastră, şi să face într-însa grâul şi vinul şi suntu într-însa locuri de vii şi de pâini şi de maslini şi de stupi. Şi aşa deaca veţi face, veţi fi vii şi nu veţi muri. Iar nu ascultaţi pre Ezechie, căci zice că ?ne va izbăvi Dumnezeu?, că vă înşală. Au doar au izbăvit dumnezeii, măcar fieştecarele locul său, den mâinile împăratului Asiriei? Unde iaste dumnezeul emathénilor şi al arfadénilor? Unde iaste

dumnezeul serapfiténilor? Au doar acéia au izbăvit Samariia din mâinile méle, sau au scăpat ţările lor nebiruite şi neluate de mâna mea, cum nu va scăpa nici Ierusalimul"".

Deci ei tăcură, că le zisése împăratul să nu le răspunză nimic. Iar Eliachim şi Somnas şi Oas îşi sparseră hainele şi mérseră de spuseră Ezechiei tote cuvintele câte grăise Rapsac. Iar Ezechiia împăratul deaca auzi, îşi lepădă hainele sale şi să îmbrăcă în nişte zăblae şi mérse în bisérică şi trimise pre Eliachim, boiariul său, şi pre Somnas cărturariul şi pre alţi bătrâni şi popi cătră Isaiia prorocul, şi era toţi îmbrăcaţi în zăblae. Şi ziseră: „Aşa grăiaşte Ezechiia: „Aceasta iaste ziua întristării şi a mâniei şi a izbândii, că slugile au slăbit şi nu iaste nimeni tare. Ci doar va fi auzit Domnul Dumnezeul tău toate cuvintele lui Rapsac, pre carele l-au trimis împăratul Asiriei să mustréze pre Dumnezeul cel viu şi să-l hulească cu cuvinte ca acélea, care va fi auzit Domnul Dumnezeul tău. Deci ascultă rugăciunea noastră, cestor ce ne aflăm rămăşiţe"". Iar deaca mérseră oamenii Ezechiei împărat de la Ezechiia la Isaia, le zise Isaiia: „Aşa grăiaşte Domnul: spuneţi stăpânului vostru? nu te téme de cuvintele céle ce ai auzit că au hulit pre mine slugile împăratului Asiriei. Că iată, eu voiu porunci asupra lor vântu şi vor auzi veşti şi să vor întoarce în ţara lor şi în ţara lor îi voi prăvăli cu sabiia"".

Şi să întoarse Rapsac şi află pre împăratul lui. Şi să duseră în ţara lor. Şi trimiseră soli la Ezechie, zicându: „Aşa să ziceţi Ezechiei, împăratului iudeilor: „Nu te înălţa, nici te semeţi cugetând şi nădăjduindu-te pre Dumnezeul tău, şi grăeşti că nu se va supune cetatea Ierusalimului suptu mâna împăratului Asiriei. Că iată tu ai auzit ce-au făcut împăraţii Asiriei tuturor împăraţilor dupre pământu, ca unor blestemaţi. Şi dumnezeii limbilor nu le-au fost nici de un folos. Încă nici ei n-au rămas, ci i-au răsipit părinţii miei: pre Gaz şi pre Har şi pre Rafes şi pre feciorii lui Adon, carii au fost pre marea Romei. Unde iaste împăratul Ematholon? Unde iaste împăratul arfadelor?"" Deaciia Ezechiia luo cărţile din mâinile solilor şi, deaca le citi, mérse în bisérica lui Dumnezeu şi le scuipă înaintea lui Dumnezeu şi

începu a se ruga lui Dumnezeu şi zise: „Doamne, Dumnezeul lui Israil, cela ce şăzi pre heruvimi, tu eşti singur Dumnezeul tuturor împăraţilor dupre pământ! Tu ai făcut ceriul şi pământul! Pleacă, Doamne, urechia ta şi mă auzi, dăschide, Doamne, ochcii tăi şi vezi, auzi cuvintele lui Senahirim, care au trimis la noi şi împută ţie, Dumnezeul cel viu. Că pre adevărat, Doamne, au călcat împăraţii Asiriei limbile şi păgânii, şi au băgat dumnezeii lor în foc, pentru că n-au fost dumnezei, ce-au fostu făpturi de mâini omeneşti, făcuţi de lemnu şi de piatră, pentru aceéia i-au şi pierdut. Iar acum, tu, Doamne Dumnezeul nostru, ne spăséşte den mâinile lor. Şi toate împărăţiile pământeşti vor înţelége şi vor cunoaşte că tu singur eşti Dumnezeu?.

Deacii trimise Isaiia prorocul la Iezechie, zicându: „Aşa grăiaşte Domnul Dumnezeul lui Israil: auzit-am rugăciunea ta ci te-ai rugat pentru Senaherim, împăratul Asiriei. Şi Dumnezeu acéste cuvinte au grăit pentru dânsul: „Fecioara, cocoana Sionului, ocărâtu-te-au şi te-au batjocorit, şi după tine, fata Ierusalimului, mergea pizmaşii tăi şi-ţi clătea cu capul. Dar cui împuta, şi pre cine mustra şi hulea, şi spre a cui asupră îşi înălţa glasul său şi-şi rădicară ochii în sus? Spre înălţimea sfântului Israil! Cu mâinile solilor tăi ai hulit pre Dumnezeu şi ai zis: „Cu mulţimea căruţilor méle mă voi urca eu pre vârful muntelui Livanului şi voi tăia toţi chedrii cei înalţi dentr-însul şi chiparişii cei aleşi. Şi veni ceasul sfârşitului său în pădurea cea deasă a Carmilului. Eu am păzit şi am băut apă streină şi cu urméle picioarelor méle am încungiurat toate râurile. Au doar n-ai auzit că eu am făcut acéstea toate de multă vréme, încă din zilele céle dintâi le-am urzit şi le-am adus şi fură de luarea şi de săturarea ostaşilor şi ale cetăţilor celor tari? Şi mâinele celor ce vieţuia într-însele slăbiră şi să ruşinară, şi fură ca iarba dupre câmpu şi ca otava culcaţi şi ca troscotul ce să face pren curţi toţi cei ce să pun împotriva mea. Şi cunoscui şădérea ta, şi eşirea ta, şi întrarea ta şi mâniia ta, cu care te-ai mâniiat pre mine, şi plângerea ta s-au urcat la urechile méle şi voi da plată de la mine pentru batjocura ta, şi voi pune undiţă în narea ta şi

zăbale în gura ta şi te voi întoarce dupre calea care umbli". Şi aceasta-ţi va fi semnul: mănâncă grâul cât va creşte într-această vară, aşijderea şi cel ce va răsări al doilea vară şi va creşte însuşi nesămănat, iar a treia vară iar veţi sămăna şi veţi secera, veţi sădi vii şi veţi mânca voi roada lor. Şi să va adaoge celor spăsiţi ai casei Iudei şi vei lăsa rădăcina jos, iar roada să va face sus, că den Ierusalim va eşi rămăşiţă şi cei spăsiţi den muntele Sionului. Că voia Dumnezeului celui putérnic va face aşa?". Deci aşa grăiaşte Domnul puterilor, că nu va întra împăratul Asiriei într-această cetate, nici va înfige într-însa săgeţi, nici va pune pavăză într-însa, nici o vor ocoli. Ci, pre ce cale vor veni, pre acéia să vor şi întoarce. Că zice Dumnezeu, că într-această cetate nu va întra, că eu voi fi sprijinitor cetăţii aceştiia şi o voiu apăra această cetate a mea, pentru David, robul mieu.

AICI AU VENIT SENAHERIM ÎMPĂRATUL ASIRIEI LA IERUSALIM SĂ-L IA, IAR ÎNGERUL LUI DUMNEZEU OMORÎ NUMAI ÎNTR-O NOAPTE 185.000 DE OAMENI DEN TABĂRA ASIRIIANILOR

Şi să pogorî îngerul lui Dumnezeu într-acea noapte şi omorî den tabăra Asiriei 185.000 de oameni ostaşi. Iar alalţi câţi rămaseră, deaca să sculară dimineaţa, aflară pre aceştea toţi morţi. Şi să porniră de acolea iar îndărăt. Iar Senaherim împărat mérse de acolea în Ninevia. Şi acolo închinându el într-o casă a lui Mesarah, dumnezeul lui, iată mérseră feciorii lui, Adraméleh şi Sarasar, şi-l tăiară acolo. Decii fugiră în Armenia, iar în locul lui stătu împărat Asordan, fie-său.

Vezi, fătul mieu, omul cel trufaş ce să înalţă până la cer, cum căzu până la iad! Că zise cătră ovréi: „Auziţi cuvântul împăratului Asiriei, aşa zice împăratul Asiriei: să nu vă amăgească Ezechia, că apoi nu vă va putea scoate den mâinile méle, nici să nădăjduiască împăratul vostru Iezechia pre Dumnezeu, zicându „că ne va scoate Dumnezeu şi nu ne va da nici pre noi nici

cetatea noastră în mâinele împăratului Asiriei?". Şi iarăşi ia aminte şi pre cei ce au îngăduit bine lui Dumnezeu şi au făcut ziua şi noaptea voia lui, şi vezi şi mila lui Dumnezeu cât iaste de mare şi de multă pre dânşii. Că zice prorocul David: „Asculta-va Domnul rugăciunile celor ce să tem de dânsul şi voia lor va face, şi degrab' îi va mântui, şi va păzi Domnul pe cei ce-l vor iubi, că gurile lor pururea vor grăi lauda lui Dumnezeu. Iar pre cei păcătoşi şi pre cei ce să potrivescu mărirei şi slavei lui Dumnezeu, îi va piiarde". Iar Iezechiia deaca luo cărţile din mâna solului a lui Senaherim împărat, mérse în bisérica lui Dumnezeu şi scuipă acéle cărţi ale lui Senaherim împărat, înaintea lui Dumnezeu, şi zise: „Doamne, Dumnezeul lui Israil carele şăzi spre heruvimi, tu singur eşti Dumnezeul tuturor împăraţilor dupre pământu, tu ai făcut ceriul şi pământul! Pleacă, Doamne, uréchea ta şi mă auzi, dăşchide-ţi ochii şi caută şi ascultă ce au grăit Senahirim. Că au trimis soli şi impută Dumnezeului celui viu. Că cu adevărat, Doamne, au biruit şi au fărâmat asiriianii pre alte limbi şi au băgat dumnezeii lor în foc, pentru că n-au fost dumnezei, ci au fost făpturi de mâini omeneşti, făcuţi den piatră şi de lemnu. Pentru acéia i-au şi stricat şi i-au arsu. Iar tu, Doamne Dumnezeul nostru, mântuiaşte acum den mâinele lui şi vor cunoaşte toate împărăţiile pământeşti că tu singur eşti Domn şi Dumnezeu". Deacii iată că să pogorî îngerul lui Dumnezeu în tabăra asiriianilor şi omorî 185.000 de oameni de oaste. Şi cându să sculară dimineaţa alalţi ce rămăsése, aflară atâta lume de oameni tot morţi. Deacii Senaherim întoarse-să înapoi plin de ruşine şi de ocară.

Aşijderea şi tu, iubitul mieu fiiu, de te vei asemăna în toate lucrurile Ezechiei împărat, şi Dumnezeu totdeauna va fi cu tine şi-ţi va fi ajutor întru toate, ca şi acestui Ezechie împărat.

AICI SĂ RĂZBOLI EZECHIIA ÎMPĂRAT AL IUDEI, CĂTRĂ MOARTE, IAR EL PLÂNSE CĂTRĂ DUMNEZEU CU AMAR ŞI VĂZU DUMNEZEU SMERENIA LUI ŞI-I MAI ADAOSE VIIAŢĂ ÎNCĂ 15 ANI.

Şi pe vremile acélea să războli Ezechiia împărat, şi era numai a muri, şi mérse la dânsul Isaia prorocul, feciorul lui Amos, şi-i zise: „Aşa grăiaşte Domnul: să-ţi scrii şi să-ţi tocmeşti casa, că acum nu vei mai trăi, ci vei să mori“. Iar Ezechiia, deaca auzi aşa, să întoarse cu faţa spre părete şi să rugă lui Dumnezeu, zicând: „Adu-ţi, aminte, Doamne, de mine, că am umblat cu adeverinţă înaintea ta, şi cu inima curată, şi am făcut toată voia ta“. Şi făcu Ezechiia plângere mare. Deci iar grăi Dumnezeu Isaiei prorocul şi zise: „Pasă de zi Iezechiei: aşa grăiaşte Domnul Dumnezeul moşă-tău, lui David: „Auzit-am rugăciunile tale şi am văzut lacrămile tale. Drept acéia, iată că-ţi mai lungescu zilele cu 15 ani şi te voi mântui şi din mâinile împăratului Asiriei, şi pre tine şi pre cetatea aceasta, pentru mine şi pentru moşă-tău David, robul meu?“. Şi zise să ia o păpuşe de zmochine şi să o lége acolo unde îl doare şi să va vindeca. Iar Ezechia zise cătră Isaia: „Dar ce semnu voi cunoaşte să crezu că mă va tămădui Dumnezeu, că iată că voi mérge în bisérica lui Dumnezeu, cândai doar îmi voi dobândi acolo tămăduire“. Isaia îi zise: „Iată, acesta să-ţi fie semnu de la Dumnezeu: pasă în cortu, şi cum vei întra, să păşăşti numai de 10 ori. Deci de să va întorce soarele de 10 paşi îndărăt, vei cunoşte că te va tămădui Dumnezeu“. Iar Ezechiia zise: „Ba, să să întoarcă numai de 10 urme“. Deci Isaia prorocul strigă cătră Dumnezeu şi să întoarse soaréle de 10 urme îndărăt.

După acéstea, tot în zilele acélea, trimise Marodah, feciorul lui Valadan, împăratul Vavilonului, soli şi dăruri Ezechiei împărat, că auzise că iaste Ezechiia bolnav. Şi să bucură Ezechiia împărat de acéstea foarte, şi arătă solilor toată avuţia sa şi tot aurul şi argintul lui, şi toate sculele ce avea, şi-i primblă prin toate casele lui, şi nu rămase nimic den avuţie şi den bucatele sale, care să nu fie arătat solilor împăratului de la Vavilon. Deci mérse Isaia zicând cătră Iezechiia: „De unde suntu aceşti oameni şi la ce au venit şi ce zic?“ Iar Ezechiia zise: „Dintr-o ţară departe au venit la mine, de la Vavilon“. Şi iar zise Isaiia: „Dar ce au văzut în casa ta?“ Ezechiia zise: „Tot ce au fost în

casa mea au văzut, şi nu iaste nimic în casa mea care să nu fie văzut, încă şi toată avuţiia şi sculele méle, câte le-am avut, le-am arătat". Iar Isaia zise cătră dânsul: „Ascultă ce zise Dumnezeu, că zice Domnul: „Iată, va veni vremi de se va prăda casa ta şi vor lua dentr-însa tot şi vor duce în Vavilon tot ce au câştigat părinţii tăi, şi nu va rămânea nimic în curţile tale". Si zice Domnul, că vor robi şi pre feciorii tăi, carii i-ai născut den trupul tău, şi-i vor duce de-i vor face hadâmi şi vor fi în casele împăratului de la Vavilon". Iară Ezechiia zise: „Bun cuvântu au grăit Dumnezeu, să fie pace numai în zilele méle".

Iată, ia aminte şi aceasta, fătul meu, că poruncescu dumnezieştile scripturi să te lépezi de eritici, să nu faci taină cu dânşii, nici să vorbeşti multu cu ei; dar încă cu cât mai multu să cade să te fereşti de păgâni, de care nu ştiu ce iaste Dumnezeu, nici să botează, măcar de ţe-ar fi şi frate şi să te fii născut cu dânsul dintr-o mumă, tot încă mai multu şi mai tare să te fereşti de dânsul, şi să te păzeşti şi să nu faci cu dânsul den adâncul şi din ascunsul inimii tale nici un sfat. Că aceştea suntu vrăjmaşi crucii Domnului nostru Iisus Hristos, şi numele lui Dumnezeu cel sfântu ei îl hulescu. Deci de vom iubi noi pre unii ca aceştea, iar dragostea lui Dumnezeu să va lua de la noi. Dreptu acéia, de toţi de aceştea să ne ferim, să nu cumva să auzim şi noi, cum auzi Iezechiia împărat, că-i zise: „Iată, va veni vrémea şi să va prăda toată casa ta şi tot ce-au câştigat părinţii tăi va lua împăratul Vavilonului. Şi feciorii tăi, carii i-ai născut, vor fi hadâmi în casa împăratului Vavilonului", cum s-au şi umplut, cum aţi auzit mai sus, de veţi fi băgat seama.

Dumnezeu au dat tuturor creştinilor celor pravoslavnici să prăznuiască în dragostea cea dumnezeiască şi să petreacă bine, în pacea lui Dumnezeu, iar n-au dat să faceţi praznice cu cei necredincioşi şi să vă veseliţi cu dânşii, carii suntu vrăjmaşii lui Dumnezeu. Amar lumii de zminteale, că zice Dumnezeu: „Cel ce va zminti pre unul din cei mai mici, carii cred în numele mieu, mai bine i-ar fi fost de s-ar fi legat o piiatră de moară de grumazi şi să să fie dat în adâncul mării". Pentr-acéia zice şi apostolul: „Tot

omul cel ce-i pare că stă, să se păzească, să nu cumva să cază“.

O, adâncul înţelepciunii şi bogăţiei şi cugetului lui Dumnezeu! Că neîntrebate şi neispitite suntu judecăţile lui, şi căile lui neurmate şi neumblate! Dar cine îngădui lui Dumnezeu ca Ezechiia, împăratul ovreescu, cât pentru bunătăţile vieţii lui i să adaoseră de la Dumnezeu 15 ani? Şi iar mai spune că s-au pogorât îngerul lui Dumnezeu şi au ucis din tabăra Asiriei, vrăjmaşilor lui, o sută şi optzeci şi cinci de mii de oameni, numai într-o clipeală de ochiu. Iar pentru puţinel lucru ce-l greşi cu chibzuiala sa (şi cum greşi: făcu prietnicie cu solii împăratului de la Vavilon, ai lui Marodah, şi le arătă toată avuţiia sa şi tot ce avu, cât zise că n-au mai rămas nimic suptu biruinţa lui, care să nu le fie arătat), dreptu acéia să mânie Dumnezeu, căci făcu prietnicie cu păgânii şi cu vrăjmaşii lui Dumnezeu. Şi fură osândiţi feciorii lui în robie şi-i făcură hadâmi şi-i duseră în casa împăratului de Vavilon, dinpreună cu toată avuţiia lui şi cu toţi oamenii săi.

Iar noi să ne păzim foarte tare de unile ca acéstea, să nu greşim şi să rugăm pre Dumnezeu cel milostiv, că a mulţi le pare în nechibzuiala lor că îngăduescu şi fac ce place lui Dumnezeu, iar ei mai mult îl mânie şi aţâţă focul lui Dumnezeu asupra lor. Pentru acéia zice apostolul: „Cel ce gândéşte că stă, el să să păzească, să nu cumva să cază?.

POVÉSTE PENTRU MARELE COSTANDIN ÎMPĂRAT

Odată, oarecându, bătându-să împăratul Costantin cu persii, îl biruiră persii şi-i sparseră oştile şi i le risipiră. Decii puseră străji şi prinseră şi pre fericitul Costantin împărat, şi porunciră să-l păzească foarte tare, că vrea să-l junghe şi să-l facă jertvă spurcaţilor lor dumnezei. Décii, daca-l prinseră, nu mai avură nici o grijă, ci numai ce era tot véseli şi juca. Apoi mérseră şi întrară în capişté toţi persii cei mari şi cei vitéji, că aşa le iaste obicéiul lor, când vor să facă jirtvă, mergu în capişte fără arme, iar armele le pun departe. Iar Dumnezeu, carele nu pestéşte,

nici nu e a nu griji de îngăduitorii săi, degrabu făcu izbândă. Că ostaşii lui Costantin, carii fură goniţi cu el dimpreună, ştiind pre împăratul lor rob şi gătit de junghére, mérseră într-ascunsu şi făcură năvală de luară armele persilor şi intrară într-înşii şi, năvălind, luară întâi pre Costantin împăratul lor. Décii începură a tăia pre perşi fără milă. Iar domnii şi mai marii perşilor, deaca văzură un lucru ca acela îngrozit şi fără véste, îndată se întoarseră şi cu multe plecăciuni să plecară şi să jurară că altă dată nu să vor mai scula cu oşti asupra lui Costantin, şi făcură pace şi legătură tare într-înşii. Şi să întoarse Costantin cu mare bucurie în Galilea Vretaniei.

Iar după acéstea primbându-se odinioară Constantin împărat şi cu oştile sale pre câmpu şi chemând pre Dumnezeu cu cugetul într-ajutor, iată i să arătă semnul lui Dumnezeu pre ceriu, când fu vréme de amiază-zi, şi străluci mai vârtos decât soarele, şi era închipuit semnul sfintei cruci şi făcut tot de stéle. Şi era scris cu slove leteneşti împrejuru-i, şi acéle slove scriia zicându aşa: „Costandine, cu acesta semnu vei birui!". Iar el nu să pricepu ce va să poată fi acest semnu şi întrebă şi pre céia ce era cu dânsul, zicându: „Au doar vedeţi şi voi cevaşi?? Iar ei toţi mărturisiră că au văzut acel semnu minunat. Deacii, când fu noapté, i să arătă Domnul nostru Iisus Hristos şi cu acel semnu ce-l văzuse ziua la câmpu, pre ceriu, în vis şi-i zise: „Să faci semnul care l-ai văzut şi ţi s-au arătat pre cer şi să înveţi să-l poarte în fruntea oştilor tale. Deacii nu vei birui numai pre Maxentie şi pre oştile lui, ce şi pre alţi vrăjmaşi ai tăi, pre toţi îi vei pune suptu picioarele tale, şi încă şi dracii să vor înfricoşa de dânsul". Aşa i să arătă chipul sfintei cruci.

Deacii, deaca se făcu ziuo, să sculă împăratul şi spuse boiarilor săi acea vedére cu mare bucurie şi veselie, şi fiind ei toţi acolea, chemă împăratul zlătarii cei mai meşteri şi făcu pre o hârtie semnul cinstitei cruci, care i să arătase pre ceriu, şi le déde să o facă de aur. Deacii ei o luoară şi o făcură cât mai degrab', şi o împodobi împăratul tot cu mărgăritariu şi cu pietri scumpe şi cu alte meşterşuguri, şi o puse într-o suliţă înaltă, cum şi în ziua de astăzi fac împăraţii creştini şi o poartă în

fruntea oştilor. Şi-şi puse marele Costandin totă nădejdea într-însa. Deacii, deaca să întări împăratul cu acestu semnu, tote războaele le biruia. Deacii porunci la spurcatul Maxentie să să gătească de războiu, să să bată amândoi. Deacii să gătiră şi începură a se lovi oştile. Iar pre muncitoriul Maxentie îl coprinsă o frică şi o groază mare de oştile fericitului Costandin împărat şi începu a fugi cu o semă de oameni ai săi. Iar dumneziescul împărat Costandin îl goniia. Iar el fugind, căzu în cursele sale carele le tocmise pentru înşălăciunea lui Costandin. Că făcuse acel împărat muncitoriu, Maxentie, un pod preste o apă mare, cu meşteşug hiclean, şi cugeta să înşale pre Costandin împărat, ca trecându-l el pre dânsul să să rumpă şi să să înéce bunul şi credinciosul împărat Costandin. Iar durérea lui să întoarse spre capul lui, şi nedreptatea lui să pogorî spre creştetul lui. Că sângur acel ticălos Maxentie şi cu ticăloşii lui oameni, fiind de împăratul Costandin goniţi şi apropiiaţi fiind, numai ce-i fu a da pre acel pod, ce făcuse cu vicleşug, iar podul, cu voia lui Dumnezeu, să rumse şi să înecă ocaianicul Maxentie şi cu toţi oamenii săi, câţi era cu dânsul. Şi să umplu şi pre dânsul cuvintele Scripturii, carele zice: „Pre cai şi pre cei ce încălecase i-au înecat în mare". Şi să umplu acea apă mare de oameni şi de cai morţi. Şi să umplu şi cuvintele prorocului, carele au zis: „Săpă groapa şi căzu într-însa cel ce o făcuse?.

Iar cetăţénii din Roma, deaca văzură aşa, ei să umplură de veselie şi cu multă bucurie îşi înălţa mâinile cătră cer. Şi mérse împăratul Costandin în Roma cu multă slavă şi, deaca-l văzură ei, îi eşiră înainte toţi domnii cetăţii şi boiarii, mumânile şi fetele, preoţii şi călugării şi călugăriţele cu féţele vésele şi cu suflete curate. Şi da mâna cu dânsul şi slobozea glasuri de mulţumire acelui semnu purtătoriu de biruinţă şi împăratului, pentru căci îi izbăvi dă răul şi vicleanul Maxentie muncitoriul. Deacii, deaca făcură aşa, iar împăratul dărui Romei iar cinstea şi slobozeniia care o avusese mai denainte vréme, şi zise să-şi facă toţi oamenii semnul sfintei crucii. Şi rădică în mijlocul cetăţii o cruce mare

şi o scrise cu slove leteneşti, zicându: „Aceasta au slobozit cetatea noastră din munciri şi o au izbăvit“.

Iar după acéstea, porunci pretutindinea să strângă moaştele mucenicilor foarte cu cinste şi să le îngroape, şi gonirea care era asupra creştinilor să să contenească şi să să slobozească toţi creştinii dă prin temniţe şi de pre la închisori. Iar limbile câte era împregur, până la ochean, deaca auziră aşa, toţi priimiră acea învăţătură cu dragoste şi să împodobiia cu numele crucii. Şi deşchise împăratul cămărăle cu avuţiia cea împărătească şi o împărţi toată săracilor, şi începu a zidi bisérici creştineşti pretutindenea şi le dăruia moşii şi avuţii tuturor, ca un trimisu al lui Dumnezeu şi cercetător, care slujiia şi cu învăţăturile şi cu lucruri. Şi toate câte poruncea împăratul şi învăţa, era bune şi cu ispravă. Şi adunară săborul slugile lui Dumnezeu în Efes şi în hotarăle lui, şi pacea lui Dumnezeu şi déde acel loc biséricilor. Şi câţi i să închina din limbi şi i să pleca lui, toţi lăcuia în locurile lor; iar câţi nu-l asculta, nici i să pleca, el îi gonea den lăcaşurile lor. Aşa şi într-acesta chip îngăduia lui Dumnezeu acestu împărat credincios, şi cerérea şi pohtirea bisércilor nici cum nu o înfrângea. Pentru acéia şi de la Dumnezeu i să da plată, că toate neamurile păgâneşti le supuse supt dânsul. Şi deaca birui pre toţi împrejurénii săi şi-i supuse suptu biruinţa sa, deacii îl chema oamenii toţi „biruitoriu“. Acéstea văzându romanii, să bucura şi să veselea foarte. Şi, odată, să împodobiră toţi şi făcură praznicul lui Dumnezeu în 7 zile şi ziseră: „Acesta iaste praznicul biruinţei“. Şi crezură şi cinstitei cruci, şi cu toată inima i să închina şi o săruta, şi pre Costandin, cel ce iaste de-a pururea pomenit biruitoriu, îl slăviia.

Deaciia împăratul Costandin căzu în boala care să cheamă mişălie[1], iar dohtorii câţi era, toţi să nevoia, cine cu ce ştiia, ca să vindece pre împăratul. Şi munciră câtăva vréme cu meşteşugurile lor şi nu putură folosi nimic. Deacii ziseră să strângă coconaşi mititei mici, mulţi, vrând să-i junghe pre toţi

[1] Adică lepră.

şi să le sprijinească sângele într-un vas mare, şi să să scalde împăratul într-acel sânge de coconi mici, şi să va curăţi de mişălie. Şi strânseră atâţea coconi să-i junghe. Iar împăratul Costandin venea de la vânat şi văzu atâtea mumâni plângându şi văetându-se pentru coconaşii lor, şi întrebă ce poate să fie acea gâlceavă şi vaete mari, ce fac acéle fămei acolo. Iar slugile îi spuseră, zicând: „Poruncit-au dohtorii să adunăm coconi mitutei mulţi şi să-i junghe, şi să sprijinească sângele într-un vas mare, şi să te scalzi măria-ta într-acel vas mare cu sânge, şi te vei curăţi". Iar împăratul, deaca auzi aşa, i să făcu milă de coconi şi de mumânile lor, şi déde pre toţi coconii în braţele mumânelor lor, şi zise: „Mai bine să pătimescu eu tot aşa rău cu această boală, decât să moară atâţea coconi şi să să topească mumânele lor, de jale şi de dor, şi să fiu eu vinovat a atâta moarte". Iar noaptea i să arătă în vis Petru şi Pavel, apostolii lui Hristos, şi-i ziseră: „Noi suntem Petru şi Pavel, apostolii lui Hristos, şi ne-au trimis Dumnezeu să-ţi dăm botezul mântuirii. Deci să trimiţi să chemi pre Silivestru papa, să te îmbăieze în baia botezului şi ţi să va curăţi mişăliia dupre trup, ce o ai pre tine, şi toate păcatele tale, şi vei fi vrédnic şi harnec şi împărăţiei ceriului". Şi într-acéste cuvinte să deşteptă împăratul şi văzu doftorul său gătindu dohtorii, după cum îi era obiceiul şi orânduiala. Iar el zise cătră dânsul: „De acum să nu mai vii la mine cu dohtorii şi cu meşteşuguri omeneşti, că-mi va ajuta mâna lui Dumnezeu, carea ţine toate". Şi îndată trimise la fericitul Silivestru, şi veni de-l boteză. Iar deaca-l boteză şi ieşi din crestélniţă, rămase stricăciunea dă pe trupul lui în apă ca nişte solzi de peşte, iar el fu sănătos şi curăţit, şi ieşi vésel cu trupul şi cu sufletul. Şi să boteză cu dânsul şi Crisp, fie-său cel mai mare, şi să îmbrăcară amândoi în haine albe, slăvindu şi mulţumindu lui Dumnezeu pentru atâtea bunătăţi ce să învrédniciră. Şi fiind fericitul Costandin biruitoriu şi ţiitoriu Romei, mulţi pizmaşi de-ai adeverinţei să apropiia de dânsul, şi de multe ori cu multe feliuri de otrăvi îl adăpa, iar el fiind cu mila lui Dumnezeu acoperit şi umbrit, nimic nu-i strica nici să

bolnăvea.

Deci, după acéstea, iar să ridică cu Lichinie, ginerile lui Chesar, asupra lui Maximian. Şi făcură oşti pre mare şi pre uscat, foarte mari şi gréle. Iar Maximian, deaca auzi aşa, îşi puse nădéjdea în vrăji şi în farmece, şi găti şi el oşti gréle. Şi aşa-i părea şi cugeta că are pre Costandin prinsu şi cu toate oştile, dinpreună cu Lichinie, în mâinele lui. Şi să găti tare împotriva lor, şi le eşi înainte. Şi cum văzu spurcatul Maximian semnul sfintei cruci că-l duc înaintea oştilor, îndată zise vitéjilor săi să-l săgéte cu săgeţi, să-l lovească şi să-l strice. Şi aşa mérseră oştile una spre alta până să apropiară bine, şi semnul sfintei cruci tot îl purta înainte. Deci, cum începură a să lovi, îndată cuprinse groaza şi frică pre céia ce să nădăjduia spre vrăjile lor şi di spaimă mare îşi lepădă Maximian şi caftanul cel împărătescu, gravaniu, den spinare, şi fugi. Şi iată, cel ce să nădăjduia spre vrăji şi pre mulţimea oştilor sale, cum fugi şi fu lipsit de toate şi fu gonit den sat în sat. Iar spurcaţii săi dumnezei şi vrăjitorii, ca nişte mincinoşi şi înşălători, toţi fură tăiaţi şi fărâmaţi. Şi se povestéşte că atâta moarte şi tăiare s-au făcut atunci, cât n-au fost altă dată de'nceputul lumii.

Şi-i era voia lui Costandin să prinză şi pre Maximian, iar Dumnezeu nu vru, ci porni altă mânie pre dânsul, că căzu într-altă urgie şi mânie mai mare, că de viu i să împuţiră toate mădularele lui şi i să târiia tote dânlăuntrurile pre pământu. Deacii îi săriră ohcii amândoi şi fu orbu, şi-i căzu toată carnea dupre oase şi aşa, întru această groaznică şi cumplită mânie a lui Dumnezeu, câtăva vréme pătimind, muri. Şi-i mérse sufletul la un loc cu idolii săi, în munca cea netrecătoare. Şi aşa fură idolii stricaţi şi răsipiţi dentre dânşii, şi să făcu pace şi linişte mare în lume, şi să tocmiră toate cu blândéţe. După acéstea, fu Costandin împărat a toată lumea şi singur biruitoriu, că păgânătatea o strică de tot şi arătă tuturor semnul şi biruinţa crucii.

Şi era o cetăţue mitutea, care o cema Viza, care o zidise Manasiia, împăratul Iudei, în zilele lui, şi-i pusése numele Vizantiia, şi numai într-acéia lăcuia câţiva păgâni foarte răi şi

iuţi, şi pre acéia nimeni niciodată nu-i supusése supt dânşii. Iar împăratul Costandin mérse şi la dânşii să-i bată şi săi supue suptu ascultarea lui, iar ei încă să gătiră de războiu şi să loviră cu Costandin, şi-l biruiră şi-i uciseră atâtea oşti. Iar a doao zi, iar mérse Costandin spre dânşii cu războiu, iar ei îl înfrânseră iarăşi şi-l biruiră. Deacii seara, deaca începu a înnopta, era împăratul Costandin afară şi să mira cum şi ce va să facă, şi era încungiurat de cugete şi de nepricépere. Iar el îşi aruncă ochii în sus cătră cer şi văzu pre ceriu scrise slove de stele, şi acéle slove zicea aşa: „Chiamă-mă în ziua grijii tale, şi te voi izbăvi şi mă vei proslăvi". Iar împăratul să mira şi de aceasta, şi iar nu se pricepea ce va să fie. Şi mai căută şi a doa oară spre ceriu şi văzu o cruce făcută de stele pre ceriu şi scrisă cu slove, şi acéle slove zicea aşa: „Cu acestu semnu vei piiarde pre toţi vrăjmaşii tăi".

Deacii Costandin îndată-şi scoase cuţitul şi făcu o cruce de lemnu şi o puse într-o prăjină lungă şi zise să meargă cu dânsa tot înaintea oştilor. Iar a doao zi iar să loviră oştile, şi-i birui Costandin şi-i sparse de tot, şi nu mai fu acea cetate samovolnică, ci fu supusă suptu Costandin, şi plecă toată lumea supt biruinţa lui.

Iar când vru să meargă de la sfântul şi a toată lumea săbor cel dentâi patriarhul Macarie la Ierusalim, iar fericitul Costandin împărat îi zise să caute locul învierii Domnului nostru Iisus Hristos şi locul ţestului, Golgotha, aşijderea şi făcătoriul de viaţă lemnu. Şi zise împăratul să meargă şi sfânta a lui mumă Elena, şi déde pre seama ei toată oblăduirea împărătească dentr-acolo. Iar preste puţină vréme, văzu sfânta Elena în vis o lumină, şi era acea lumină foarte luminoasă şi strălucea atâta cât nu poate omul să spue. Şi-i zise acea lumină: „Să mergi în Ierusalim şi să cauţi să afli făcătoarea de viaţă cruce şi mormântul şi locurile céle sfinte foarte cu de-adinsul, care le-au ascunsu şi le-au îngropat jidovii de pizmă". Iar ia, cum să dăşteptă, îndată spuse iubitului său fiiu, marelui Costandin împărat, acea vedére. Iar împăratul, deaca auzi aşa, să umplu de bucurie şi fu foarte voiuos să să afle acélea toate, şi găti pre mumă-sa cu atâta

cinste cum să cade mumei unui împărat, şi-i déde avuţie multă şi o trimise la Ierusalim. Iar fericitul Macarie, patriarhul Ierusalimului, deaca auzi că vine sfânta Elena, muma marelui Costandin împărat, eşi în timpinarea ei cu mare cinste. Şi, deaca veniră şi intrară în cetate, începură cu multă nevoinţă şi osteneală a căuta acéle lucruri sfinte şi minunate dumnezieşti, şi să nevoia cu ajun şi cu post şi cu rugăciuni pentru dânsele, şi cu tot de-adinsul căuta. Pentru acéia şi Dumnezeu, care iaste Domn minunilor, nu apesti mult să nu auză rugăciunea lor şi să le vază ostenélele lor, ci descoperi fericitului Macarie în vis toate pre amăruntul. Iar Adrian împărat făcuse capişte mare deasupra sfântului a lui Dumnezeu mormântu, foarte frumoasă, şi o împodobise cu multe lucruri scumpe, şi făcuse idol pre spurcata şi pângărita dumnezăoae Afrodita şi o pusése într-însa. Iar sfânta şi împărăteasa Elena, avându putérea şi biruinţa împărăţiei în mâna ei, zise, dinpreună cu fericitul Macarie, de sparse şi răsipiră acea capişte de tot. Şi fusese acéa capişte foarte cu nişte merşterşuguri frumoase şi minunate; iar deaca o sparseră şi săpară mult în pământ, iată să ivi sfântul mormântu şi locul ţestului, şi lângă acéstia aproape, mai spre răsărit puţinel, aflară şi 3 cruci îngropate. Deacii săpară iar mult şi aflară şi cinstitele piroane cu care ucigaşii de Dumnezeu jidovii înpironase pre cruce dumnezeescul trup al Domnului nostru Iisus Hristos. Apoi nu putea cunoaşte carea era crucea pre care să răstignise Hristos, şi era pentru acel lucru sfânta Elena foarte tristă şi în grijă mare. Iar Dumnezeu déde minte şi cuget ca acesta dumneziescu şi minunat patriarhului Macarie. Că era o jupâneasă mare şi de neam vestit bolnavă spre moarte, şi trăgea numai să-i iasă sufletul. Iar patriarhul luo crucile câte tréle şi mérse cu dânsele la acea jupâneasă şi puse lângă dânsa crucile pre rând câte una. Iar cum puse crucea caré fusése a lui Hristos, într-acela ceas să sănătoşi acea jupâneasă şi să sculă ca din morţi, lăudând şi slăvind pre Dumnezeu. Iar preafericita Elena, deaca văzu aşa, se umplu de bucurie nespusă şi cântă lui Dumnezeu cântec de laudă şi zise: „O, prea dulce Iisuse, cum eu fiind neharnică

şi nevrédnică, iar tu m-ai învrédnicit la atâtea minuni şi mile!".

Deacii să auzi véstea aceasta pretutindenea şi să adună mult nărod de oameni şi zise să vază acea cruce sfântă şi făcătoare de viaţă. Iar fericitul Macarie patriarhul să sui pre amvon şi rădică sfânta cruce a lui Hristos în sus şi o arătă de o văzu tot nărodul. Iar sfânta Elena luo o parte oarece din cinstita cruce şi cu cinstitele piroane de le ţinea la dânsa, cu multă frică şi cu multă cinste, că vrea să le trimiţă fie-său Costandin la Vizantiia. Iar céialaltă cruce, de care luase, Elena împărăteasa o déde lui Macarie patriarhul şi zise să o arate tuturor năroadelor câte vor veni să o vază. Şi zise deacii împărăteasa să zidească bisérică în locul unde se află sfânta cruce, aşijderea şi pre sfântu mormântu a lui Hristos, iar alta în locul ţestului şi alta în Ghethsimaniia, în numele sfintei maicii lui Dumnezeu, unde iaste mormântul ei. Şi zic mulţi că acolo iaste locul Văii Plângerii şi pârâul Chedrului şi valea Asafatului şi grădina în care fu Hristos vândut şi locul în care să rugă Hristos în noaptea care-l vindea. Deacii mérse sfânta Elena spre răsărit şi să urcă în muntele Emonului, den care fu Domnul Hristos ridicat şi înălţat cu un nor la ceriu, şi zidi şi acolo bisérică. După aceasta mérse la mormântul lui Lazar, la Vithaniia, şi stătu den afară de cetate, ca la 2 poprişti, şi plânse cu lacrăme ca de foc şi să rugă mult acolo, şi zidi şi acolo bisérică, în numele sfântului Lazar cel drept. Apoi mérse la apa Iordanului, unde omorî Dumnezeu păcatul cel mare a toată lumea, şi zidi şi acolo bisérică foarte minunată. Deacii trecu Iordanul şi află peştera în care lăcuise cinstitul şi sfântul Ioan Predteciu, şi făcu şi într-însa bisérică pre numele lui Ioan Predteci. Aşijderea zidi bisérică şi în locul cela unde să luo Ilie prorocul ca la ceriu, în numele prorocului. Şi mai mérse 4 zile şi ajunse la oraşul Tiveriei, şi află locul carele-i zicea locul a 12 scaune, unde şăzuse Domnul Hristos şi înmulţi pâinea, de sătură din 5 pâini şi 5 peşti 5.000 de oameni, făr' de muieri şi făr' de copii. Şi încungiură sfânta Elena toate hotarăle Tiveriei şi porunci de zidi bisérică în numele şi în slava Domnului nostru Iisus Hristos. Aşijderea mérse şi la locul cela

ce tămădui Hristos pre muiarea céia ce-i curgea sânge, şi zidi acolo bisérică în numele cinstitei cruci. Deacii mérse la Marea Teveriadului, unde mersése ucenicii la vânătoare de péşte, iar Hristos, după înviiare, li să arătă şi acolo, când puseră peştii pre cărbuni şi prinseră 153 de peşti, şi zidi şi acolo bisérică în numele apostolilor. Iar de acolo, mai mérse ca la 2 popripşte şi găsi unde fusése casa Mariei Magdaliniei, şi zidi şi acolo bisérică. Deacii întră în cetatea Tiveriei şi află casa soacrei lui Petru şi zidi şi acolo bisérică în numele sfântului apostol Petru. Deacii să urcă în muntele Thavorului şi află locul unde să închipui Domnul nostru Iisus Hristos, şi zidi bisérică şi acolo. Iar de-acolea mérse în Nazaret, unde aduse Gavriil arhanghel preacuratei fecioarei Mariei glas de bucurie (şi-i spuse că va să să nască dintr-însa cuvântul lui Dumnezeu cu trup), şi acolo iar zidi bisérică în numele maicii lui Dumnezeu. Aşijderea făcu bisérică şi în locul casei în carea făcu Hristos apa vin. Iar de acolea mérse în Vithléemul jidovescu (unde să născuse trupéşte Domnul nostru Iisus Hristos), şi zidi acolo bisérică mare în făptură de cruce, cu strane în numele lui Hristos, Dumnezeul nostru. Şi iar zidi bisérică în locul care fură ucişi de Irod cei patrusprăzéce mii de coconaşi mititei, şi-i puse hramul în numele lor. Într-acestaşi chip şi în locul carele spuse îngerul păstorilor véste bună şi să bucurară cu bucurie mare, şi zidi bisérică în numele preacuratei de Dumnezeu născătoarei şi a lui Iosif, logodnicul ei. Deacii să sui şi în sfântul Sion, carele iaste spre amiiază-zi, şi acolo zidi fericita Elena bisérică naltă şi mare şi o învăli cu plumbul, şi făcu curţile Caiafei bisérică în numele sfinţilor şi mai marilor apostoli Petru şi Pavel. Şi nu făcu numai acéste bisérici, ci şi altele multe pren multe locuri, în valea Ieremiei prorocul şi la fântâna Siloamului şi la Lithostroton. Aşijderea zidi bisérică şi sfântului Chira şi lui Ioan, şi iarăşi la stejariul Mamvriei zidi bisérică, şi la locul olariului.

Deacii, deaca isprăvi sfânta Elena ţmpărăteasa acéstea toate şi le tocmi cum să cade, muma marelui Costandin împărat déde acestor bisérici multe oraşe şi sate şi alte avuţii multe. Iar sfintele

icoane le ferecă tot cu argint şi le polei şi le împodobi cu pietri scumpe şi cu mărgăritar. Aşijderea le déde vase sfinte şi scumpe acelor bisérici şi alte avuţii, şi galbeni de aur mulţi le împărţi. Şi déde şi săracilor milă. Şi dărui pré sfântul şi marele patriarh Macarie cu multe daruri împărăteşti, şi să întoarse iar la fie-său, marele şi credinciosul împărat Costandin.

Iar împăratul Costandin, deaca văzu aşa, să bucură foarte şi să veseli, şi luo acea parte ce era luată den sfânta cruce şi o sărută şi o puse într-o lăcricioară aur. Iar din piroanele acélea îşi ferecă cu 3 coiful câtvaşi, iar unul şi-l puse la gherdanul de la raftul calului, şi să umplu cuvântul carele au zis prorocu: „În zilele acélea va fi sfinţirea Dumnezeului atotţiitoriului la raftul calului împăratului II. Şi să veselea împăratul de acélea foarte şi să bucura şi făcea praznice şi mulţumiia lui Dumnezeu, căruia îl făcuse şi-l dăruise cu atâta bine. Şi să osteni cu dor şi cu pohtă multă, carea avea pentru semnul şi ajutoriul crucii în toate războaele sale. Şi făcu 3 cruci pre numărul ce i să arătase în oşti, că întâi i să arătasă la Roma, a doao la Vizantiia, iar a treia oară, când făcu pod preste Dunăre. Şi-i puse numele cei dintâi , iar cei de a doao , iar a treia

Iar Eraclie mpărat le puse numele anikitos (ce să zice nebiruit), care stau şi până în ziua de astăzi pre un stâlpu. Şi zic mulţi că să pogoară şi acum îngerul lui Dumnezeu de trei ori într-un an la acel stâlpu, de cădéşte acéle 3 cruci şi cântă cântarea heruvimilor, în luna lui mai, în 7 zile, şi în luna lui septemvrie în 14 zile, şi când iaste a treia săptămână din postul cel mare.

Deacii, de atunci porunci împăratul să nu să mai răstignească vinovaţii pre cruce, că crucea iaste blagoslovită, iar nu iaste blestemată, că Hristos pre cruce au dăruit spăseniia tuturor oamenilor. Drept acéia cine va răstigni vinovatul pre cruce, să să omoare şi acela.

Iar fericita Elena, muma împăratului Costandin, lăcui câtăva vréme cu fie-său; de-acii să duse la Roma şi acolo trăi puţinel tot în viaţă bună şi cinstită, şi să prestevi, fiind de 80 de ani, şi-şi tocmi toate lucrurile în urmă bine şi cum să cade.

Iar bunul şi credinciosul împărat Costandin, deaca birui toate ţinuturile şi le supuse supt ascultarea lui, şi să umplu toate biséricile de pacea cea dumnezeiască, îi părea foarte bine. Şi zise boiarilor săi: câţi să vor apuca di cărţi şi vor ceti scripturile şi învăţăturile dumnezeeşti, să-şi înalţe firea şi cugetul către vedérea dumnezeiască şi să ia aminte ce zic scripturile. Şi, cănd vor sta spre rugă, să-şi rădice mâinile către ceriu şi de acolo de la cer să-şi ceae ajutor. Aşijdérea puse lége şi obicéi să sărbéze dumineca, că iaste ziua dintâi a săptămânii, întru care ne-au dăruit Dumnezeu izbăvire. Iar pre preoţi şi pre diaconi îi cinsti cu cinste mare şi-i învăţă să facă dumineca slujbă mai multă şi rugăciuni mai cuvioase pretutindenea, decât în célé zile. Aşijderea să postească vinerea, pentru pomenirea morţii Domnului nostru Iisus Hristos. Şi zise să meargă toţi oamenii la bisérici să să roage şi, deaca vor întra în bisérică, să îngăduiască până vor sfârşi slujba, să nu iasă.

Iar pre slujitori şi pre oamenii cei de oaste îi învăţa aşa: cînd vor fi în oaste, iar ei să iasă la un câmpu curat şi să tacă toţi şi să să roage lui Dumnezeu încitişor, iar cu toată inima. Şi pre Dumnezeu să-l ştie şi să-l crează, că el iaste dătător de bine. Şi când să vor ruga, să-şi rădice mâinile către ceriu şi să zică: „Pre tine singur te ştim Dumnezeu şi împărat, pre tine singur te mărturisim că eşti ajutătoriu, de la tine cérem céle ce suntu de biruinţă să luom, cu tine am biruit vrăjmaşii cei putérnici, de la tine cunoaştem, că ne iaste mila şi începutul bunătăţilor şi pre tine ne vom nădăjdui şi în veacul ce va să fie. Toţi suntem robii tăi, pentr-acéia ţie ne rugăm să păzeşti pre împăratul nostru cu îndelungată viaţă şi biruitoare". Aşa puse lége şi obicéiu să facă toţi ostaşii şi să să roage lui Dumnezeu. Iar el singur să închidea câte într-o cămară şi vorbiia cu Dumnezeu şi să ruga să dobândească binele cel ce va să fie. Iar când era zile mari şi praznice dumnizieşti, atuncea ajuna mai mult şi să postea şi cu tot sufletul şi cu toată tăriia făcea rugăciuni sfinte. Iar în luminata noapté a sfintelor Paşti, toată noaptea priveghea şi învăţa de punea făclii mari prin toate turnurile şi pren toată cetatea, de ardea toată

noaptea. Deacii, deaca să făcea ziuo, în ziua de Paşti împărţea milă tuturor limbilor şi tuturor oamenilor şi da tuturor den dăstul.

Iar când fuse odată, chemă pre toţi arhiereii la masă şi zise cătră dânşii aşa: „Eu mila şi cu ajutoriul lui Dumnezeu a atâta milă şi cinste m-am învrédnicit, cât n-au avut nici un împărat câţi au fost mai nainte de mine, şi atâta chibzuială am dobândit, cât n-au avut altul. Şi după acéstea m-am învrédnicit de m-am îndulcit şi de a voastră blagoslovenie a atâţea părinţi sfinţi şi a atâtea chipuri îngereşti şi a atâtea slugi ale lui Dumnezeu. Ci pentru căci nu iaste altă rânduială mai aproape, pre după îngeri, de Dumnezeu, decât rânduiala preoţiei, drept acéia pohtescu şi eu şi dorescu ca, de ar putea fi putinţă, de voi să mă alătur şi eu şi să fiu părtaş darului preotescu". Iar ei îi răspunseră cu féţe vésele şi cu suflete bucuroase şi cu blânde cuvinte ziseră: „O, împărate, pre tine Dumnezeu te-au pus arhiereu, să socoteşti toate şi să bagi seama de cei mai mici, ca de céia ce-ţi sunt daţi de Dumnezeu pre seama ta, şi cât vei putea să-ţi petreci traiul şi viaţa cu bună credinţă şi cu curăţie, şi vei lua dintr-însele cununa cea cinstită a sfinţilor, care iaste neschimbată şi netrecătoare".

După acéia făcu obicéi şi lége, nici cum creştinul să nu fie slugă sau rob la ovréiu, ci să fie toţi ertaţi şi slobozi. Aşijderea cei ce nu vrea să să însoare, ci vor vrea să petreacă în curăţie şi în juniia lor, să să hrănească din bisérici şi dintr-ale bisérícii să li să dea céle ce le vor trebui. Iar bisériciior le da de la împăratul încă şi mai multu decăt le trebuia, unele ori le da moşii, alte ori avuţie. Aşijderea miluia şi săracii şi mişălii şi văduvele, şi le da şi haine şi bucate şi arginturi tuturor den dăstul. Şi avea în gând totdeauna frica şi judecata lui Dumnezeu şi cu învăţăturile sale, ca cu nişte săgeţi, pătrundea şi rănea inimile oamenilor celor răi şi lacomi. Şi să nevoia să aducă pre toţi întru frica lui Dumnezeu.

Şi când mergea departe într-alte ţări păgâne, el să ruga episcopilor şi arhiereilor să meargă cu dânsul, că nu vrea cât de puţintel să să despartă de dânşii. Şi purta bisérica lui Dumnezeu tot cu dânsul, că nu vrea nici la război să se lipsească

de darul bisébricii. Iar arhiereilor le părea bine de aceasta şi nu voia nici ei nimic să să dezlipească de dânsul; că vedea că-şi pleacă împăratul cinstea împărăţiei sale de tot şi şi-o supune supt dumnezeiasca bisérică.

Şi-şi învăţa împăratul feciorii săi să se ţie de credinţa cea bună şi adevărată, iar de învăţăturile céle réle şi de erese să să întoarcă şi să să ferească foarte tare. Iar mai vârtos să-şi pue toată nădejdea şi să crează în Hristos, cu tot sufletul şi aceluia să se închine şi aceluia să slujască şi pre acela să-l ţie făcător şi tocmitoriu a toată făptura. Aşijderea îi învaţă şi de altele de toate.

Şi împărăţi ani 32, fără 2 luni, iar toată viaţa lui fu 66 de ani şi îşi petrecu toată viaţa sa cu cinste şi cu curăţie şi cu bunătăţi. Iar chipul lui era aşa; pre toţi lumina cu bărbăţiia sa, şi era viteaz, ascuţit la minte, la cuvântu pilduitoriu, judecător drept, în milostenie gata, la obraz frumos, în credinţă tare şi neclătit, cu căutare frumoasă, cu firea veselă, mijlociu cu statul, supţire la grumazi, rumen la obraz, părul capului cam rar, cu barba nu foarte multă, frumos la ochi. Şi era tuturor oamenilor drag şi era blându, bunişor, smerit, duios şi iubitoriu de oameni. Iar era şi batjocorit şi grăit de rău de céia ce nu umbla pre dreptatea lui Dumnezeu, ce numai în faţă să arăta creştini şi credincioşii, iar lucrurile lor era tot réle şi păgâneşti. Şi le era picioarele iuţi şi alergătoare întru toate cărările lor spre dosăzi şi spre vărsări de sânge. Deci, cât imputa aceştea împăratului pentru lucrurile sale céle bune, el atâta să făcea mai înţeleptu şi mai bun şi mai blând. Şi nu vrea nici cum să să întocmească şi să să împotrivească lucrurilor şi vorbelor lor céle réle şi îndrăcite. Şi ajunse pre acéia curând urgiia şi mâniia lui Dumnezeu şi periră. Iar împăratul păzea însuşi oamenii săi foarte bine şi făr' de vătămare, şi tocmai légea lui Dumnezeu foarte bine şi bisébricile. Şi îşi aşăză domnii şi boiarii şi altele toate le alcătui toate foarte bine şi frumos, care cu nevoe să vor uita, că sunt spre folosinţa tuturor oamenilor. Deacii, odată, având el întâmplare bună şi văzând pre toţi adunaţi împrejurul lui pentru învăţătura, că cu tot sufletul pohtiia, când va fi aproape de petrecaniia sa, să

vază lângă sine pre toţi domnii şi boiarii săi, să-i învéţe şi să le spue ce locuri de minunate suntu păzite şi tocmite de Dumnezeu celor buni şi celor ce-l iubescu, ce frumuseţi, ce plată, ce cunuci, ce cinsti, ce bucurii şi ce lăcaşuri. Aşijderea şi pre cei ce fac rău şi umblă fără dreptate, ce răutăţi îi aşteaptă, ce munci, ce ispitiri drăceşti. Şi învăţă pre toţi într-un chip de toate de acéstea, cela ce iaste întocma cu apostolii, fericitul Costandin.

Iar când să pricepu că i să apropie ceasul să meargă cătră Dumnezeu, i să bucură sufletul foarte şi tocmi toate lucrurile împărăteşti pre rând, şi-i opri cu învăţătura mare, zicând: „După petrecaniia mea, să nu fie în urmă niscare plângeri sau niscare mestecături, că mie îmi pare bine căci mă dăsparţu dintr-acest trup şi mă duc să mă lăcuescu cu Hristos". Iar domnii şi boiarii lui, deaca auziră aşa şi deaca văzură că i s-au apropiat ceasul morţii, slobozіră glas de vaete şi plângere mare, atâta cât să umplu tot văzduhul şi slava ceriului. Iar Costandin zise cătră dânşii cu glas blândecel şi de mângâiare, grăind: „Acum v-aţi dăstoinicit vieţii cei de véci, acum aţi aflat calea credinţei cei adevărate, deci într-aceasta să lăcuiţi şi într-însa să vă întăriţi, şi să fie cu voi Dumnezeul păcii". Şi să pristăvi sfântul şi marele Costandin împărat în ziua de praznicul Rusaliilor, cându s-au pogorât duhul sfântu în chip de foc spre sfinţii apostoli, când fu soarele amiază-zi. Şi fu sufletul lui luat şi priimit de Hristos, pre care-l şi iubiia, iar trupul, căci fu din pământu, să lăsă pre pământu rudeniilor şi oamenilor lui celor pământeşti. Deaca i să duse sufletul cătră adeverinţa cea curată şi luo plata cea bună, ca un lucrător harnec şi vrédnic platei sale. Iar slugile sale, deaca văzură lucrul carele ei nu să nădăjduia, îşi spărgea hainele şi-şi zmulgea părul şi-şi plângea pustiirea lor, căci au rămas de păstoriul cel bun şi de stăpânul cel blându şi milostiv. Şi să făcu atâta plângere de năroade, cât să umplu aerul de tânguiala lor, şi ajunseră suspinile lor pân' la ceriu. Deacii mérseră toate oştile şi-i luară trupul de-l băgară într-un coşciug, care îl făcuse el încă în viiaţa sa, şi căzu tot nărodul cât era acolo în genuche şi i să închina ca unui viu şi săruta coşciugul

şi zicea: „Dupre Dumnezeu, noi pre acesta sărutăm, ca pre un dătăror de binele nostru. Că acesta ne-au scos den-tunérec la lumina cea dreaptă a adeverinţii şi toată cinstea ce i să cădea, fiind mortu, ei îi făcea ca unui viu. Deacii făcură bani şi scriseră într-înşii numele lui şi chipul, ca cum ar fi înălţat în ceriu. Atâta cinste-i făcură domnii şi boiarii în urmă, pentru dragostea ce avusése către dânsul. Aşa fu viaţa marelui Costandin şi dreptăţi ca acéstea făcu.

Vezi, iubitul mieu fiiu, că Costandin, marele împărat şi îngăduitoriul lui Dumnezeu, bărbatul cel sfânt si slăvit, carele fu mai mare înaintea lui Dumnezeu pentru bunătăţile lui decât toţi împăraţii den veac, şi pentru dreptăţile lui i să arătă semnul crucii lui Dumnezeu făcut pre cer de stéle, în vréme de amiazăzi, şi strălucea mai vârtos decât soarele, şi era scris cu slove leteneşti, şi acéle slove să înţelegea aşa: „Costandine, cu aceasta vei birui". Şi i să întâmplă de-i fu arătată ăntâi, când vru să să bată cu Maxentie împărat. Deacii, deaca muri şi să sfârşi Maxentie înecat, iar el mărturisi semnul sfintei cruci pretutindinea, şi făcu cruce mare şi o puse în mijlocul cetăţii Romei şi o scrise cu slove leteneşti, aşa zicând, adecă: „Aceasta au izbăvit cetatea noastră den muncă".

Vezi mulţămirea împăratului, carea déde lui Dumnezeu pentru arătarea ce i-au arătat şi pentru alte bunătăţi ce-i da, pentru toate îi mulţumiia cu credinţă şi-l lăuda. Şi atâta era care iaste acum între sfinţi, marele împărat Costandin, întru toate bunătăţile şi curăţiile desăvârşit, cât văzuşi că, odată, şăzându la masă cu arhiereii, îi rugă cu mare voire şi pohtă, ca să cheme şi pre dânsul darul duhului sfânt şi să-l facă preot. Deacii, cându să bătea cu turcii de la Vizantiia, el căută spre ceriu şi văzu scris ceriul cu stele, şi zicea acéle scripturi aşa: „Chiamă în ziua grijii tale şi te voi izbăvi şi mă vei proslăvi". Aşa şi tu, fătul mieu, să chemi pre Dumnezeu şi în vremile céle bune şi de pace, şi în vremile céle de grijă, şi să te păzeşti în curăţie. Deacii-ţi va ajuta Dumnezeu întru toate, ca şi cum auzişi

că au ajutat marelui împăratului şi blândului Costandin şi a altora a mulţi au ajutat, carii au făcut voia lui. Pentru aceasta, fiind împăratul Costandin în nedomirire, să mira ce va să fie acéle cuvinte, ce fură semnate pre cer; şi mai căuta şi a doa oara spre cer şi văzu cruce făcută de stele pre cer şi scrise slove, şi zicea aşa: „Cu acest semnu vei birui pre toţi vrăjmaşii tăi". Iar el, numaidecât îl luo, cuţitul, şi făcu o cruce de lemnu şi o puse într-o prăjină naltă şi zise să o ducă tot înaintea oştilor. Deacii, a doao zi dimineaţa, cum să loviră oştile, îndată fură turcii biruiţi. Iar măcar deşi fu Costandin prinsu de turci întâi şi vrură să-l junghe şi să-l facă jirtvă spurcaţilor lor idoli, iar fu degrab' scos, si-l izbăvi Dumnezeu din mâinele lor. Că zice apostolul, că ştie să mântuiască Dumnezeu pre cei drepţi, iar pre cei păcătoşi să-i muncească în ziua mâniei. Că iată, Dumnezeu îi zise: „Chiamă-mă în ziua grijii tale şi te voi izbăvi şi mă vei lăuda". Şi iarăşi mai iaste scris în Sfânta Scriptură şi zice: „Înălţa-voi pre cei ce mă vor înălţa". Că cât fură slugile lui Costandin împărat de biruite de păgâni de la război şi goniţi şi răsipiţi şi tăiaţi de perşi, iar ei ştiind pre stăpânul şi împăratul lor prinsu şi rob şi scos spre junghere, numaidecât să adunară iarăşi într-ascunsu şi năvăliră de apucară armele persilor şi întrară într-înşii, şi luară întâi pre Costandin împăratul lor între dânşii. Deacii începură făr' de milă a tăia pre perşi.

O, mare înţelepţie a slugilor celor drépte şi credincioase, cum atunce scăpase şi fugise den periciune şi iarăşi într-acéia dată mérseră şi-şi déderă viaţa morţii, pentru stăpânul lor cel drag! Dreptu acéia iaste fericit şi de Dumnezeu şi de oameni, cela ce-şi pune sufletul pentru priiatenul său, şi vor avea şi plată mai mare de la Dumnezeu céia ce-şi pun capetele pentru stăpânii lor. Iar cel ce nu se va nevoi să slujască stăpânului şi domnului său cu credinţă şi cu dreptate, acela iaste osândit de Dumnezeu. Că să cade omului să slujască cu frică şi cu cutremur Dumnezeului său, căruia l-au făcut şi l-au zidit. Aşijderea să

[1] Cu sensul de *împotriveşte.* Slavonism.

slujască şi domnu-său, că iaste zis: „Cel ce să potriveşte[1] stăpânului, acela lui Dumnezeu să potriveşte".

Dar cine iaste cel ce să potrivéşte stăpânului său? Iaste cel ce să rădică cu ficleşug asupra domnului său. Şi unul ca acesta să împotriveşte[1] cu Iuda vânzătoriul. Că să sculă Iuda cu nebunie şi cu pizmă nebunească şi vându pre Hristos, stăpânul şi Dumnezeul său. Drept acéia fu judecat pre dreptate şi pre vina sa, că fu lepădat den ceata apostolilor şi den slava lui Dumnezeu, ca şi diavolul. Că el încă să trufi şi vru să fie mai mare decât Dumnezeu care-l făcuse, şi zise: „Mérge-voi şi-mi voiu pune scaunul deasupra norilor şi voi fi întocma lui Dumnezeu". Pentru acéia să făcu drac întunecat şi fu lepădat den ceriu, si-l aştéaptă acum focul gheenii cel nestinsu. Aşijderea să sculă Adam, omul cel dintâi, spre domnie şi spre împărăţie, şi vru să fie Dumnezeu pre pământ, iar el nu fu. Că de la Dumnezeu să dă împărăţiia şi domniia, şi pre pământu, şi în ceriu. Pentru acéia fu osândit şi aruncat întru întunérecele iadului, până ce veni Hristos, şi fu legat cu legături nedezlegătoare. Iată că zice că au fost şi Adam legat numai până la venirea lui Hristos şi osândit în muncă, iar roada lui şi după venirea lui Hristos va fi osândită şi aruncată în focul cel nestinsu. Însă carii vor face rău şi vor umbla denafară de lége înaintea lui Dumnezeu şi înaintea împăraţilor şi a domnilor dupre pământ? Pentru că zice Dumnezeu cătră Samuil prorocul: „Suitu-s-au strigarea şi suspinile săracilor înaintea mea, deci pasă şi le pune împărat". Aşijderea zice şi de domni şi de împăraţi, că de vor fi ei aleşi şi puşi de Dumnezeu şi de vor face voile şi poruncile lui cu adevărat, deacii şi Dumnezeu de-a pururea şi în tot locul va fi cu dânşii. Şi măcar de le-ar fi toată lumea pizmaşi şi să să scoale cu vrăjmăşii şi cu oşti asupra lor, nimic nu le va strica, ci încă mai multu vor aţâţa mâniia lui Dumnezeu şi vor aprinde focul cel de véci în capetele lor şi în cestu veac şi în cel ce va să fie.

---

[1] Cu sensul exact contrar limbii actuale, *se potriveşte, se aseamană.*

Pentr-acéia nimini să nu îndrăznească, nici slujitoriu, nici ţăran, nici nimeni să-şi rădice firea şi gândul, cu meşteşug hiclean, dintru îndemnarea diavolului, spre împăratul şi spre domnul şi stăpânul lor. Că cel ce să va ispiti a-şi rădica mâna asupra stăpânului său fără dreptate şi asupra domnului său, carele iaste îngăduitoriu şi unsul lui Hristos Dumnezeu, acela cu adevărat de pripă îşi va aduce mâniia lui Dumnezeu cea dreaptă spre nedreptul lui cap, şi urgiia Dumnezeului celui viu să va pogorî pre dânsul. Că împărăţiia şi domniia a împăraţilor şi domnilor, care iaste pre împăraţii şi domnii cei credincioşi şi drepţi, acéia iaste împărăţie şi domnie cerească. Şi Domnul, fiiul lui Dumnezeu, va fi lor împărat şi va judeca lumea pre dreptate.

Dreptu acéia, fieştecărui împărat sau domn căruia i să dă împărăţiia şi domniia, den mila lui Dumnezeu să dă şi să triméte pre cine-i iaste lui voia. Că împărăţiile şi judecăţile ale lui Dumnezeu sântu, şi pentru acéia să dau împărăţiile de la Dumnezeu, ca să judece pre oamenii săi cu dreptate, iar pre cei răi, carii fac fărdelége, să-i judece cu caznă şi cu certare. Pentru că nimunui, niciodată, n-au împărţit, nici i-au dat Dumnezeu să facă lucruri réle şi nedrépte, nici i-au trimis cugete spurcate, nici în inima nimunui n-au sădit Dumnezeu cugete şi gânduri hicléne. Ce tot cu meşteşugul diavolului să aţâţă acéstea toate. Că tot diavolul, toate lucrurile céle réle, cu îndemnarea lui să fac, iar nu cu socoteala lui Dumnezeu. Că de Saul diavolul să apropie şi-i aţâţă gându rău şi-l îndemnă ca să ucidă pre împăratul şi îngăduitoriul lui Dumnezeu, pre David. Iar apoi el însuşi fu ispitit de mâniia lui Dumnezeu şi să lăsă el însuşi în ţapa lui, şi i se pătrunse inima de arma sa, şi aşa rău să sfârşi.

AICI S-AU SCULAT AVESALOM ASUPRA TĂTÂNE-SĂU, LUI DAVID

Aici s-au sculat aşijderea Avesalom asupra tătâne-său, lui David, să-i ia împărăţiia, fiind îndemnat de diavolul. Pentru acéia muri şi el săgetat pren inimă şi rău să sfârşi, cum vei

vedea mai nainte scris pre scurt.

Când vru Avesalom să să scoale spre împărăţie, el zise către Ahitofel, svétnicul său cel mare: „Sfătuiţi-vă acum, să vedem ce vom face!“. Iar Ahitofel zise: „Pasă dă te culcă şi tu cu posadnicile tătâne-tău, lui David, care le-au lăsat să-i păzească casa, şi vor auzi toţi israiliténii că ţe-ai bătut joc de dânsul şi deacii vor fi cu tine“. Iar Avesalom tinse zăvése în divanul cel mare al lui David şi mérse de să culcă cu posadnicile tătâne-său înaintea tuturor israiliténilor. Că aşa era sfatul lui Ahitofel către Avesalom mai nainte de David, ca când ar întreba cineva de cuvântul lui Dumnezeu. Deacii zise Ahitofel către Avesalom: „Să-mi aleg cu mine 12.000 de oameni şi să mergu cu dânşii la noapte să gonescu pre David, până îl voi ajunge. Deacii oştile lui fiind toate ostenite, vor fugi şi să vor răsipi, iar împăratul David va rămânea singur şi-l voi ucide. Şi voi întoarce toate oştile lui, de vor veni la tine, ca cum să întoarce o nevastă către bărbatul său. Căci că tu numai sufletul lui vei şi pohteşti, iar alalţi oameni vor avea toţi pace. Şi plăcu acestu sfat lui Avesalom şi zise: „Chemaţi şi pre Husie Arahiin, să vedem şi el ce sfat ne va da“. Şi deaca-l chemară zise Avesalom: „Iată cum sfătui Ahitofel; fi-va după sfatul lui şi face-vom după zisa lui, au ba? Zi şi tu cum te pricepi“. Husie Arahiil zise către Avesalom; ?Nu iaste bun acest sfat ce au sfătuit Ahitofel. Crezi, tu bine ştii, că tată-tău şi toţi oamenii lui suntu toţi vitéji buni şi hrăbori la război, şi dârji ca ursoaicele céle fătate, şi ageri ca cerbii. Şi tată-tău iaste om războinic şi nu-şi va piiarde oamenii săi aşa lesne. Că iată, el acum să va fi ascunsu vre într-un munte sau vre într-un loc cu oştile lui, şi va fi el în fruntea oştilor. Deacii, cându vor ajunge oştile tale la David, iară oştile lui vor auzi gomot şi gâlceavă de la străji, şi vor sări degrab' şi vor peri toţi cei ce vor mérge să-l gonească den oştile tale. Şi David are inimă ca de leu zburdat şi ştie tot Israilul că iaste tată-tău viteazu şi oştile céle vitéze toate suntu cu dânsul“. Iar Ahitofel era om iscusit şi chibzuit foarte şi sfétnic bun spre toate lucrurile, şi spre céle bune şi spre céle réle. Pentru acéia să temea David

de meşterşugurile lui şi trimise într-ascunsu pre Husie sfétnicul său iscoadă la Avesalom, ca să strice sfatul lui Ahitofel, cum le şi strică. Că zice Scriptura că, de-au fost sfaturile lui Ahitofel bune şi de izbândă asupra lui David, iar iată că să strică, că n-au fost acel sfat cu socotinţa lui Dumnezeu, nici cu voia lui. Pentru acéia Dumnezeu îl strică. Că iar mai zice Scriptura: Orce sfat veţi sfătui, strica-l-va Dumnezeu, de-l veţi sfătui rău". Şi „ce veţi cére pre nedreptate, voi nu veţi lua, că aţi cerşut rău" şi ce cuvinte veţi vorbi şi veţi sfătui, nu vor fi stătătoare întru voi. Că Dumnezeu iaste care dă sfat spre toate lucrurile céle bune, şi acela face împărăţiile, şi el pune împăraţi. Pentru acéia pricépeţi toţi şi vă plecaţi, că Dumnezeu stă şi ajută robilor săi şi nimeni nu să va putea potrivi slavei lui Dumnezeu. Auziţi până la marginile pământului, că Dumnezeu iaste cu noi, cu împăraţii şi cu domnii, carii suntem robii lui cei putérnici. Dar plecaţi-vă, că măcar de-aţi şi avea putére, iar Dumnezeu, deaca nu va fi în sfaturile voastre céle nedrépte, iar veţi fi ruşinaţi şi biruiţi. Că cei ce să vor nădăjdui pre Dumnezeu, acéia nu să vor téme, nici vor griji de frica voastră. Că acela iaste apărător şi sprijinitoriu celor ce să tem de dânsul. Şi zice că cel ce să va nădăjdui spre dânsul, el îi va fi întru sfinţire, pentru că toţi, fieştecare, cine la ce slujbă sau cinste va fi rânduit şi tocmit de Dumnezeu, şi deaca-şi vor pune cugetele pre dânsul şi gândul, şi să aştépte cu credinţă ajutor de la el, spăsise-va şi să va mântui de toţi vrăjmaşii lui cei văzuţi şi cei nevăzuţi. Şi mai zice: „Nădăjdui-mă-voi spre dânsul, şi pentru dânsul mă voi spăsi". Că Dumnezeu cel tare şi cel adevărat, acela va spăsi pre unsul său şi îngăduitoriul lui den mâinile tuturora vrăjmaşilor lui. Că tot lucrul carele nu-l iubéşte Dumnezeu, nici îl voiaşte, măcar deşi începe omul a-l face, tot nu-l sfârşaşte, ci curând şi degrab' să strică. Pentru acéia, cel ce va să facă ceva preste voia lui Dumnezeu, el cade şi să răsipeşte şi i să zdrobescu oasele şi capul de piatra împiedecării.

Acum trebue să ne apucăm iar de cuvântul ce am lăsat înapoi. Că zice Avesalom şi toţi israiliténii: „Mai bun iaste sfatul

lui Husie decât a lui Ahitofel. Şi porunci Dumnezeu să să strice sfatul a lui Ahitofel, cel bun, ca să aducă toată răutatea asupra a lui Avesalom. (Că cum sfătuise şi zise Ahitofel, aşa vrea fi şi fost. Iar căci nu fu cu voia lui Dumnezeu, pentr-acéia-l şi strică cu porunca sa.) Iar Ahitofel, deaca văzu că nu lăsară pre voia lui, nici să umplu sfatul său, să sculă şi să duse în curtea sa, şi deaca întră în casă-şi, scoase pre toţi afară şi să sugrumă el însuşi şi muri. Şi-l îngropară în mormântul tătâne-său. Iar David veni în Manaim, iar Avesalom trecu Iordanul denpreună cu toţi israiliténii.

Ia aminte acum şi vezi: cel ce să scoală asupra împăratului şi unsul lui Dumnezeu, fără porunca celui de sus, nu-i va strica nimic, nici îi va face nici un rău, ci mai vârtos îşi va omorî sufletul şi şi-l va piiarde.

Şi fu când să apropie ziua să să lovească oştile lui David cu ale fie-său, lui Avesalom, porunci împăratul David lui Ioav şi lui Aves şi lui Efteev, zicând: „Să păziţi, să nu cumva să ucideţi pre fie-meu Avesalom!" Şi auzi toată tabăra când zise împăratul domnilor să nu omoară pre Avesalom, fiiul său. Şi eşi toată tabăra într-o dumbravă împotriva lui Israil şi fu război în dumbrava lui Efram. Şi pierеră acolea israiliténii de oştile lui David 20.000 de oamini. Deacii să răshirară oştile pre luncă şi să umplu lunca de oameni tăiaţi, şi fu mai multă moarte decât întâi. Iar Avesalom fugi de oştile tătâne-său şi-şi apucă mâşcoiul şi încălecă, şi fugea pre luncă pentre nişte copaci deşi. Şi, iată, fugind el aşa, îl apucă de părul capului o ramură de un stăjariu şi mâşcoiul trecu, iar Avesalom rămase spânzurat de păr într-acea ramură de stăjariu. Iar o slugă de-ale lui David îl văzu spânzurând de acel copaci şi mérse de spuse lui Ioav, zicând: „Eu am văzut pre Avesalom spânzurat de păr de un copaci". Iar Ioav îi zise: „Dar deaca l-ai văzut, căci nu l-ai dat jos şi să-l fi ucis? Iar eu ţe-aş fi dat 50 de sicle de argint şi un brâu". Iar sjuga acéia zise: „Măcar de mi-ai fi dat şi o mie de sicle de argint, încă nu voi pune mâna mea pre feciorul împăratului. Că am auzit că au poruncit împăratul ţie şi lui Aves şi lui Efteev, zicând: „Să

păziţi, să nu ucideţi cumva pre fie-mieu Avesalom!". Deci nu să cade să să facă nedreptate sufletului său, că nici un lucru nu să poate ascunde înaintea împăratului. Iar tu stai împotriva lui". Iar Ioav zise: „Iată, eu voi mérge, nu voi sta înaintea ta". Şi luo Ioav în mâna sa 3 săgeţi şi le înfipse în inima lui Avesalom, încă stând el spânzurat de acel stejar, şi era până atuncea tot viu. Şi să răpeziră 10 slugi de-ale lui Ioav, care-i purta armele lui, şi-l uciseră pre Avesalom de-l omorâră. Şi trâmbiţă Ioav cu trâmbiţa, şi să întoarseră oştile den goana lui Israil, şi luo Ioav trupul lui Avesalom şi-l aruncă într-o peşteră mare.

Aicea încă să umplu cuvântul prorocului, care zise: „Săpă groapă omului şi mai vârtos împăratului celui drept, şi căzu el însuşi în groapa care o făcuse altuia".

Pentru acéia, iubiţii mei, sunteţi datori şi ni se cade să ne ferim de toate pizmele şi mozaviriile şi de alte răutăţi, de toate. Că să ştiţi cu adevărat, că tot omul, măcar domn, măcar boiar, măcar înţelept, măcar neştiut, măcar bogat, măcar sărac, „ori ce va sămăna, acéia va şi secera" şi cine cum îşi va lega sarcina, aşa o va şi duce. Că tot omul din lucrurile sale să va îndrepta, şi din lucrurile sale să va osândi. Dar lucrurile céle bune care sunt? Iaste *credinţa, năd□jdea* şi *dragostea*, şi *a erta greşalele celor ce greşescu* şi *pacea* lui Dumnezeu, care iaste legătura cea desăvârşită, denpreună cu alte bunătăţi, cu toate. Dar lucrurile céle réle sunt acéstea: curviia, necurăţiia, ficleşugul şi a nu erta greşalele vecinilor, şi cine să mânie în zadar şi pentru nimic, care iaste legătura înfăşurării vrajbii şi a altor răutăţi, a tuturora. Că acéstea au învăţat Dumnezeu în Sfânta Evanghelie şi au zis: „De veţi erta oamenilor greşalele lor, şi voao vă va erta tatăl vostru cel cerescu, iar de nu veţi erta oamenilor greşalele lor, nici tatăl vostru cel cerescu nu va erta greşalele voastre". Dar, de vréme ce au poruncit Dumnezeu să să iarte greşalele celor ci au greşit, dar cu cât mai vârtos să fie ertaţi cei nevinovaţi şi să n-aibă nici o învăluială, nici să aibă mâinie şi pizmă cineva pre altul pentru lucru di nimic, şi mai ales pre împăratul şi pre domnul său. Acela ce judecată va să aibă, sau

ce răspunsu şi a ce muncită muncă, şi mai cumplită va fi vinovat unul ca acela?

Dreptu acéia, să cade să arătăm şi să spunem mai ales şi mai chiar dragostei voastre céle ce au zis Dumnezeu. Că Petru zise: „Doamne, dar de câte ori, deaca-mi va greşi fratele mieu, îl voi erta, au doar de 7 ori?". Iar Iisus zise lui: „Nu-ţi zic ţie de 7 ori, ci de 70 de ori câte 7 ori". Drept acéia, aseamănă împărăţiia ceriului cu un împărat care vrea să-şi ia seama cu datornicii. Deacii, cum începu a socoti şi a-şi lua seama, iată aduseră la dânsul un datornic, care era datoriu un întunérec de talanţi şi, neavând de unde să-i dea, porunci împăratul să-l vânză şi pre el, şi pre muiarea lui, şi pre copiii lui, şi alt tot ce va fi având. Iar acel rob datoriu căzu la picioarele lui şi-i zise: „Doamne, aşteaptă-mă şi-ţi voiu plăti tot". Deacii împăratului acela i să făcu milă de acel rob şi-l lăsă şi încă-i ertaă şi datoriia toată. Iar robul acela, deaca eşi afară, află pre un vecin al lui, care-i era datoriu 100 de bani şi-l apucă de-l sugrumă, zicându-i: „Plăteşte-mi ce-mi eşti datoriu". Iar vecinul lui căzu la picioarele lui şi i se ruga, zicând: „Aşteaptă-mă, că-ţi voi plăti tot". Iar el nu vru, ci-l duse de-l băgă în temniţă, până să va plăti de datorie. Iar soţiile lui, văzând acélea ce fură, să întristară foarte şi mérseră de spuseră stăpână-său toate câte fură. Atuncea chemă pre dânsul domnu său şi-i zise: „Slugă hicleană, eu toată datoriia ţe-am ertat, căci m-ai rugat, dar ţie nu ţi să cădea să-ţi fie milă de vecinul tău, cum îmi fu mie milă de tine?" Şi să mânie pre dânsul domnu-său şi-l déde armaşilor, până va plăti toată datoriia. Aşa şi tatăl mieu cel cerescu va face voao, de nu veţi erta fieştecarele fratelui său din inimile voastre greşalele lor. Priveghеaţi dar, că nu ştiţi în ce ceas va veni Domnul nostru. Şi să ştiţi şi aceasta, că de-ar fi ştiut stăpânul casei ce în vréme va veni furul, ar fi priveghiiat şi n-ar fi lăsat să-i sape casa. Pentr-acéia fiţi gata şi voi, că într-acela ceas va veni fiiul omenescu, în care voi nu vă veţi nădăjdui. Că mulţi sunt chemaţi, iar puţini aleşi.

PILDĂ DIN EVANGHELIE

Un împărat făcu nuntă fiiului său şi trimése slugile sale să chéme chemaţii la nuntă. *Tâlcul:* Chemaţii, acéia sunt ovréii, pre carii i-au chemat Dumnezeu întâi cu prorocii, iar după acéia veni însuşi Dumnezeu la dânşii, iar ei, fiind neam rău şi nemulţumitoriu, nu pohtiră, nici voiră mila milelor lui Dumnezeu, ci mai mult încă îi făcură în ponciş şi împotrivă. Că pe proroci îi uciseră, iar pre împăratul tuturor şi Dumnezeul mântuirii noastre, Iisus Hristos, îl răstigniră pre cruce şi-l împunseră cu suliţa în coaste şi-l déderă morţii şi îngropării. Iar el cu putérea lui învie a treia zi, ca un Dumnezeu, şi după 40 de zile s-au înălţat la ceriu la tatăl, de unde să şi pogorî pentru mila cea multă ce avu către noi. Iar ovréii cei ce fură chemaţi, nu fură harnici, nici vrédnici nuntei şi cămărăi cei cereşti. Iar în vrémea înălţării Domnului, trimise pre sfinţii săi ucenici şi apostoli zicând: „Păsaţi pre la răspântii — cum ai zice pren toate locurile şi prin toate laturile şi prin toată lumea —, să chemaţi pre cei şchiopi, pre cei răi şi pre cei buni“, care sunt toate limbile, care era împiedecaţi de diavolul. Şchiopii şi stricaţii sunt cei striinaţi de credinţa cea adevărată şi de la Dumnezeu care i-au făcut. Şi veniră toate limbile la nuntă şi întrară şi în cămara ginerelui şi în avuţiia împărăţiei ceriului, cu credinţa şi cu botezul. Deacii, după ce întrăm la nuntă şi ne botezăm, noi iară ne-am împuţit şi ne-am spurcat haina noastră cea sufletească, carea ne-a o ţesut Dumnezeu, iar nu om, şi ne-au albit şi ne-au sfinţit den naşterea noastră, cu apă şi cu trimiterea sfântului duh. Iar când întră să vază pre cei ce şădea la a doao şi înfricoşata lui venire, iată văzu un om care-şi spurcase haina sa cu curvii şi cu ucideri, cu beţii şi cu lăcomii şi iubire de avuţie şi cu alte lucruri réle, cu multe şi cu nedreptăţi, şi-i zise: „Priiatene (dar căci îi zise „priiatene“, pentru că priiateni şi fiii lui Dumnezeu ne-am chemat), cum ai îndrăznit de ai întrat şi şăzi înaintea mea cu haine spurcate şi împuţite? Pentru ce n-ai păzit rânduiala botezului în curăţie, ci cu viiaţa şi cu

traiul tău cel dobitocescu ţe-ai spurcat haina ta, care o am curăţit şi o am albit, mai vârtos decât toate frumuseţile lumii, şi ţi-o-am dăruit ţie, ca să împărăţeşti pentru dânsa cu mine în bucuriia şi veseliia cea nespusă şi negrăită““ Iar el tăcu, că nu avea lucru de-a îndrăzni şi să grăiască, că-şi spurcase haina credinţei şi a botezului, cu spurcăciunea spurcăciunilor. O, ce amar şi ce nevoe şi ce greutate va fi atunci în véci netrecuţi şi făr' de sfârşit, celor ce-şi vor fi spurcat haina botezului său! Iar celor ce să vor hi nevoit, de-şi vor fi păzit haina botezului, în credinţa cea mare şi în curăţiia cea întreagă, o, ce bine şi ce bucurie îi va întâmpina! Că zice Zlatoust, că vor avea îndrăzneală mare. Iar de va zice cineva că n-au fost atunci chemaţii cei din limbi, că pre atuncea n-au fost apostolii bătuţi şi căzniţi cu întunérece de cazne, ci după înviiare, atunci pătimiră, că atunci zise lor: „Păsaţi de învăţaţi toate limbile?, iar noi să răspundem şi să zicem că şi mai-nainte de răstignire, şi după răstignire i-au trimis şi i-au învăţat. Că mai înainte de răstignire i-au trimis şi au zis: „Păsaţi cătră oile céle pierdute ale casei lui Israil!? Aşijderea şi după răstignire nu conteni, ci le porunci să înveţe şi ei. Şi măcar de le şi zise să învéţe toate limbile, iar le arătă aiave că va să să înalţe în ceriu, ca să grăiască şi să mărturisească de dânşii întâi şi le zise: „Luaţi putérea duhului sfânt, carea s-au pogorât spre voi, şi să-mi fiţi mărturisitori în Ierusalim şi în toată Iudea şi pân' la marginile pământului“. Aşijderea zice Pavel: „Cel ce au făcut pre Petru întru apostoliia obrezaniei, acela au făcut şi pre mine în apostoliia limbilor“. Pentru acéia, şi apostolii să porniră şi mérseră la ovréi şi lăcuiră în Ierusalim multă vréme. Deacii, deaca-i goniră, ei atuncea să răsipiră şi să semănară pen toate limbile. Iar socoteşte şi vezi şi aici iubirea cea de cinste. Că zise: „Câţi veţi afla la răspântii, chemaţi-i la nuntă“. Că această zicere ce o zisése mai nainte ovréilor, şi elinilor zisése. Că mulţi elini lăcuia cu ovréii, ce dişi lăcuia, iar tot îi hiclenea şi-i mozavirea, cum şi Pavel grăiaşte în pildă şi zice: „Cu nevoe era să să mărturisească întâi voao cuvântul lui Dumnezeu; iar

pentru căci aţi judecat pre cei nevrédnici, iată noi ne vom întoarce în limbi". Pentru acéia şi singur zise: „Nunta iaste gata, iar nuntaşii nu fură vrédnici". Aceasta s-au căzut mai nainte de aceasta, că ştiia că pre nici unii n-au lăsat măcar pentru fieştece lucru neînvăţaţi cu blândéţe. Iată, veni el însuşi, apoi trimése şi solii săi, şi cu aceasta lor le îngrădeşte şi le astupă gurile, iar pre noi ne învaţă ca să umplem toate ale sale. Că, pentru căci nu fură vrédnici, pentr-acéia zise: „Păsaţi pre la răspântii şi ori pre cine veţi afla, chemaţi, măcar de să vor întâmpla şi de cei goniţi". Iată că grăi înălţat şi smerit, că zise că „curvarii şi vameşii vor moşteni ceriul" şi „vor fi cei de apoi întâiu şi cei dintâi apoi". Arată că aceasta iaste pre dreptu şi decât pre toţi mai împunge pre ovréi şi-i apropie cătră zbierarea cea cumplită, întru care pre dânşii vor să să ducă mai groaznic decât toate limbile.

Iar nimenelea să nu să nădăjduiască numai în credinţă, şi din credinţă să le grăiască, iar lucruri să aibă réle şi hicléne, căci iaste din dăstul numai a aduce ovréii den necredinţă în credinţă. Ci, deaca-i vei încredinţa, să-i păzeşti şi în viaţă şi în traiu bun. Că îmbrăcarea iaste viaţa, iar lucrul iaste chemarea milei. Dar pentru ce întreabă cu de-adinsul, că a chema pre necredincioşi şi a-i curăţi nu iaste aceasta den dăstoinicie şi din vrédnicie, iar a păzi şi a îndemna pre cei chemaţi şi curăţiţi să petreacă în ce au fost chemaţi şi îmbrăcaţi, acéia nu iaste din destoinicie şi din vrédnicie, ci iaste din bunătate. Că să cădea mila şi bunătatea să să întoarcă cu plată. Iar să nu arăţi după cinste hicleşug, că zice că n-ai luat ca ovréii, ci ai luat bunătăţi mai multe şi mai îmbogătăţite. Că céle ce să gătea lor în toată vrémea, iar tu, fiind nevrédnic, le-ai luat. Pentru acéia grăiaşte şi fericitul Pavel: „Limbilor, lăudaţi pre Dumnezeu pentru mila sa, că céle ce era făgăduite lor, acélea le-aţi luat voi". Pentru acéia, multă judecată şi osândă va să fie celor lenevoşi, că cum fură acéia ocărâţi şi batjocorâţi, căci n-au venit, aşa vei fi şi tu, deaca vei vieţui viiaţă rea şi scârnavă. Că cel ce întră îmbrăcat cu haine spurcate, semnează cela ce moare

în traiu scârnav şi necurat. Pentru acéia zice că tăcu.

Vezi că, de să şi ştie omul cel păcătos că au făcut lucruri réle şi grozave în viaţa lui, iar tot nu va fi muncit până nu se va judeca. Iar deaca să va judeca, deacii îl vor cuprinde muncile céle neştiute. Şi să nu gândeşti că-i va fi munca numai atâta, numai cât va fi dus în nişte locuri întunecate, ci va fi acolo plângere fără mângâiare şi scrâşnire de dinţi. Şi aceasta să chiiamă durerile şi ranele céle nevindecătoare, şi céle ce nu iaste putinţă de-a le răbda. Auziţi, cei ce aţi făcut tainele ascunse şi aţi venit la nuntă şi v-aţi îmbrăcat sufletele cu haine spurcate, auziţi, de unde aţi fost chemaţi: de la răspântii! Dar ce va să fie, şchiopii şi cii cu sufletele betége? Iaste céia ce ş-au spurcat sufletele cu voirile şi cu pohtele trupeşti. Deci acum vă ruşinaţi de dragostea celui ce v-au chemat, care o are către oameni, şi nimeni să nu umble în hainile céle spurcate, ci fieştecarele dintru voi să cugete şi să bage seama de haina cea sufletească.

Ascultaţi, bărbaţilor, ascultaţi, muerilor, ascultaţi, împăraţilor, ascultaţi, împărătéselor, ascultaţi, boiari, ascultaţi, jupânéselor, ascultaţi, toată vârsta şi toate rânduialeli, bătrânii şi tinerii, bătrânele şi céle tinere; că nici de un folos nu vă sunt hainele céle lucii du pre denafară, cu céle denlăuntru, acélea sunt de folos şi de treabă. Că pân' vor fi îngrijaţi şi vor purta pre denafară haine lucii şi frumoase, cu nevoe ne vom îmbrăca sufletele cu hainele neputrejunii! Că nu iaste putére să-şi împodobească cineva şi trupul şi sufletul, nici va putea să slujască cineva şi lui Hristos, şi diavolului, tot bine. Deci iani să lepădăm această muncă cumplită, că nimeni nu ş-ar împodobi casele cu părătare şi într-alte chipuri poleite, iar să meargă şi să şază cu robii săi îmbrăcat în nişte férfeniţe réle. Iar tu, iată că faci şi eşti aşa; că casele sufletului tău să cheamă trupul, care-l înfrumsiţezi cu multe îmbrăcăminte frumoase, iar pre suflet tu îl laşi de zace într-o férfeniţă rea acoperit. Dar nu ştii că să cade să să împodobească mai frumos împăratul decât cetatea? Că cetatea o împodobéşte cu zavése de in supţiri şi cusute, iar împăratul să împodobéşte cu caftanuri frumoase şi cu corune. Aşa şi tu,

trupul să ţi-l îmbraci în haine slabe şi proaste, iar mintea ţi-o îmbracă în haine împărăteşti şi o împodobéşte cu corună, şi şăzi în carâtă naltă şi luminată. Iată, tu acum faci împotrivă şi în ponciş, că cetatea, adecă trupul, tu ţi-l împodobéşti cu multe feliuri de haine, iar pre împăratul, adecă mintea, ţi-o laşi legată de să târaşte spre patimile şi lucrurile céle nebune şi dobitoceşti. Dar nu cugeţi că ai fost chemat la nuntă, şi nunta au fost a lui Dumnezeu, şi nu chibzueşti că în cămărăle lui vor să între toate sufletele îmbrăcate în haine lucii şi cu ranţuri de aur împodobite.

Iar di-ţi iaste voia să-ţi spuiu carii au fost îmbrăcaţi aşa şi carii au fost împodobiţi cu podoabe care să cădea la nuntă, adu-ţi aminte de cei sfinţi ce v-am pomenit mai întâi, de multe ori, carii au avut haine de păr şi au lăcuit pren pustii. Acéia sunt céia ce au fost împodobiţi şi înfrumsiţaţi la acea nuntă cu haine şi cu podoabe ca acélea. Cărora de li s-ar fi dat câte haine de scumpe şi de multe, n-ar fi vrut să le ia. Ci, ca când ar zice cineva unui împărat să să îmbrace cu nişte pétece réle şi fărimate ale unui sărac, iar el s-ar mâniia pentru acéle férfeniţe, aşijderea şi acéia n-ar fi băgat seama de caftanele céle împărăteşti, nici ar fi avut nici o grijă de dânsele, făr' numai ce ar fi avut socoteală tot de haina bunătăţilor lor. Pentr-acéia n-ar fi băgat în seamă caftaneli împărăteşti, ca pre nişte păianjini, şi ar fi zis că suntu nişte zăblae rupte şi réle. Că la acel împărat mare şi minunat, ce au făcut nunta, sunt alte podoabe, mai frumoase şi mai luminate decât acestor de acum. Şi numai de ţe-ai putea dăşchide uşa minţii să vezi cugetele şi sufletele lor şi împodobirile lor céle dinlăuntru, tu ai cădea jos pre pământu, că n-ai putea răbda să vezi frumuseţea sufletelor lor şi lumina şi strălucirea hainelor, care strălucescu mai luminos decât fulgerul.

Iată că vom să zicem şi de bărbaţii cei de dămult, carii au fost minunaţi, iar au şi să duc pildele lor cătră lucruri gréle şi multe. Drept acéia, vă duc cătră umblările acelor sfinţi, că n-au nici un lucru rău de întristăciune, ci ca când ş-ar rădica corturi în ceriu, aşa s-au sălăşluit de dăparte. Cei ce au pătimit

greutate într-această lume şi s-au nevoit cu ostenéle cătră dânsul, pentru acéia ş-au şi făcut case în ceriu, că au fugit din oraş şi din cetăţi şi din case. Că cel ce va să să nevoiască cu totul cătră Dumnezeu, nu-i iaste să şază în case, ce i să cade să lăcuiască în case mutătoare, ca cela ce va să să mute dintr-o gazdă. Deci câţi petrec şi vieţuescu aşa, tot în ponciş şi împotriva noastră lăcuescu, căci că noi nu vieţuim ca într-o oaste, ci vieţuim ca într-o cetate, cu pace. Dar cine ş-au făcut vreodată case de piiatră în tabără, ştiind că curând şi preste puţinea vréme iarăşi va să le părăsească? Nimeni n-au făcut aşa, ce măcar de ar şi încépe ceva să facă aşa, acela ca un vânzătoriu să va ucide. Sau cine ar cumpăra măcar o milă de loc în vrémea războiului şi să-şi facă curţi pre dânsa? Nimeni nu va face aşa. Că de ar şi cugeta cineva să facă aşa, încă i-ar zice alţii: „Venit-ai la războiu, iar n-ai venit la negoţ! Dar căci te nevoeşti cu dor şi cu pohtă de acest loc, care preste puţinea vréme vei să-l părăseşti? Lasă, deaca vom mérge la moşiia noastră, deacii vei face aceasta acolo!" Aceasta-ţi grăescu eu acum, fătul mieu: când vom mérge în cetatea Ierusalimului celui de sus, acolo vei face aceasta, ce însă acolo nu iaste nici o nevoinţă şi nici o osteneală, că acel împărat minunat şi putérnic le va face toate. Iar şi aici ajunge a lăcui într-un zemnic şi îngrădit cu un gărdicel, iar a face cetăţi şi case de piatră nici de un folos nu sunt. Auzi cum lăcuescu tătarii în case făcute pre roate, şi lăcaşul lor iaste făcut tot ca al unor păstori. Aşa să cade să lăcuiască şi creştinii, să încungiure toată lumea luptându-se cu diavolul, şi să-i izbăvească pre cei robiţi şi supuşi de diavolul şi pre cei ce sunt ţinuţi de diavolul şi de toate ale lui, să să schimbe. Că acéia, deaca-şi fac colibi şi deaca vor să le părăsească, ei le părăsescu, ca cum ar lăsa ostaşii oastea cu pace, şi acéia deacii mult s-ar veseli şi s-ar bucura. Că mai frumos lucru iaste, şi mai cu plăcére a vedea pustiile având umbră de céte călugăreşti, decât voinici în oaste întinzându corturi şi înfigându-şi suliţile şi lângă suliţe să-şi pue platoşăle şi armele, iar altă mulţime să aibă ochi ca de aramă şi înarmaţi cu arme de hier, şi împărăţie îngrijată şi preste câmpu

multe aşternute şi prânzuri. Că această vedére nu iaste bună, ci iaste mai bună carea zic eu.

Ia blăm acum în pustii şi vom vedea umbrarile vitéjilor lui Hristos şi nu vom vedea acolo întinderea corturilor, nici haine şi alte zăvése lucii, cu care fac umbră împăratului; ci vom vedea ce iaste mai bun şi mai fericit decât tot ce iaste pre pământ. Că de multe ori acolo să vor fi întinsu ceriurile şi să vor fi arătat lucruri şi vederi minunate. Şi vom vedea acolo lăcaşurile lor, carei cu nimic nu sunt mai jos sau mai mici decât ceriurile. Că într-însele s-au pogorât şi au întrat îngerii, ce încă tocma şi stăpânul îngerilor. Dar de vréme ce veni la Avraam, carele era bărbat cu fămée şi avea coconi, căci îl văzu că iaste iubitoriu de streini, cu cât mai mult va veni şi va afla omul cel ce s-au schimbat din trupul său şi l-au urât, şi cu cât mai mult va lăcui şi va vieţui cu cela ce să potrivéşte întru toate trupului său. Că mésele acestora au fost curăţite şi schimbate de mite şi de camăta şi pline de dragoste, iar n-au fostu pre dânsele pârae de sânge, nici bucăţi de carne, nici zemuri bune, nici fripturi, nici abur grozav, nici pizmă sau gâlcevi, nici mestecături făr' de treabă. Ci numai ce au fostu apă şi pâine, apă dintr-un izvor curat, iar pâine din osteneală şi din muncă dreaptă. Pentru acéia dănţuiaşte dumnezeiasca bisérică şi într-însa preoţiia, închipuirea albiturii şi strălucirii îngereşti. Că preoţii şi diaconii într-însa aduc jertvă făr' de sânge lui Dumnezeu şi necruntată, pentru nepricéperea şi neştiinţa tuturor oamenilor. Aşijderea dănţuiaşte şi tot cinul şi rânduiala călugărească, ca cum ar fi în ceriu şi cu bucurie dumnezeiască să bucură şi pre Dumnezeu roagă şi-l cântă cu umilinţă şi cu glas neîncetat, ziua şi noaptea. Şi-l laudă cu laude nespuse în bisérícile lui Hristos, şi lăcuescu frăţéşte. Cărora şi Dumnezeu le-au făgăduit viaţa de véci, cum cântă şi David la cântecul său: „Iată acum, ce iaste mai bune şi ce iaste mai frumos decât a lăcui fraţii împreună?“ Şi în multe locuri şi încungiurări departe, slobozescu cătră Dumnezeu glasuri de laudă şi de cinste, nădăjduindu-se să ia viaţa cea de véci şi să o moştenească. Că mesele acelora céle de ospăţ era

mugurul şi vlăstarii copacilor, şi mai bine era acela decât toate dulceţile din mésele împărăteşti şi făr' de nici o grijă şi témere. Şi nici au grăit pre Dumnezeu de rău, nici l-au aţâţat spre ceva, nici copilaşii nu i-au spereat, nici au făcut râs făr' de lucru, nici s-au amestecat să facă înşălăciuni. Ci iaste masă îngerească şi curăţită şi schimbată de acéste amestecături de toate. Şi iaste aşternut numai pre iarbă, cum şi Hristos făcu prânzu în pustie. Iar fac aceasta mulţi şi în câmpu făr' de colibi, şi au, în loc de acoperimânt, ceriul şi, în loc de lumânare să-i luminéze, au luna. Şi nu le trebue slugi să le slujească, că le ajunge den dăstul acea lumină de sus ce-i luminează. Această masă văzând-o apostolii din cer, să înfrumsiţează şi să îndulcescu. Că de vréme ce iaste bucurie de un păcătos ce să pocăiaşte, dar pentru atâţea drepţi ce-i urmează lui totdeauna, ce lucru nu va face! Că nu iaste acolo stăpân sau slugă, ci toţi sunt stăpâni unul altuia. Şi nu-ţi pară că suntu acéstea zise vre într-o pildă. Că, deaca înserează, ei nu să tem, nici să întristează, cum fac bogaţii oameni, de-şi aduc aminte de grijile céle multe ce au ziua, nici, deaca înnoptează, nu grijăscu de tâlhari, să-şi încue uşile şi să-şi pue verigile pe la case, nici de nimic de ce să tem alţii ei nu să tem, nici iau aminte cu lumânări bine, să nu cumva să sae vre o scântee de undeva, să li să aprinză casele. Ci tot graiul şi voroava lor iaste plină de blândéţe şi de linişte, şi nu vorbescu ei acéstea care le vorbim noi şi nu ne suntu nici de un folos. Că noi tot acéste vorbe réle avem şi zicem: cutaree domn iată cum au fost, cutare iată cum ş-au pus domniia, cutare iată cum s-au petrecut şi cum i-au luat cinstea lui altul, şi alte multe, încă mai réle de acéstea. Ci pururea sfătuescu de céle ce vor să fie şi să învaţă, ca cum ar fi petrecând într-altă lume şi ca când ar fi suiţi tocma în ceriu. Că toate céle de acolo totdeauna vorbescu: de braţele lui Avraam vorbescu, de cununile sfinţilor, de dănţuirea cu Hristos. Iar de céste de acum şi de ale lumii aceştiia nici îşi aduc aminte, nici pomenescu; ci tot de împăratul cel cerescu şi de războiul şi caznele dievoleşti şi de îndreptările cu care s-au îndreptat sfinţii. Ce am putea noi să ne asemănăm

sau să ne împotrivim lor în ceva, când noi suntem ca furnica? Că cum să grijescu iale şi să nevoescu numai de céle trupeşti, aşijderea facem şi noi. Şi nu ne iaste den dăstul cu atâta, ce încă facem şi mai rău, că acéia să grijaşte şi muncéşte numai cât să-i ajungă, iar noi ne nevoim încă să ne şi prisosească; şi acéia căile tuturor nu le cercetează, iar noi păzim tot mitele şi cametele. Deci iată că nu ne închipuim nici furnicăi, ce ne închipuim lupului şi pardosului. Încă suntem şi mai răi decât acéia, căci că lor aşa le iaste firea să să hrănească, iar pre noi ne-au dăruit Dumnezeu şi ne-au cinstit cu graiu şi cu cuvântu şi cu judecată dreaptă. Iar noi suntem mai răi şi decât hierăle, şi decât dobitoacele.

Iar acéia fiind aici, s-au făcut streini şi vinetici, şi de toate de ale noastre s-au schimbat şi din haine şi den bucate şi den case şi den călţăminte şi din vorbe şi s-au închipuit îngerilor. Şi de-ar fi auzit cineva pre dinşii vorbind şi grăind, însă şi pre ei şi pre noi, atunce acela ar fi văzut bine, numai din vorbe, că suntu cu adevărat lăcuitori şi vieţuitori cereşti, iar noi nu suntem harnici nici pre pământu de a ne sălăşlui. Pentru acéia, de-ar mérge cineva cătră dânşii, măcar cât de împodobit, şi cu laudă şi pohvală multă, atât n-ar griji, nici ar băga seama nimic, căci că n-au ce lua, nici le pot face vreun necaz ceva. Ci tot într-un chip vor să fie, ca cum ar mérge cineva la un loc unde ar fi niscare aur şi şipoc[1], ca să dobândească şi să câştige de la aur şi de la şipoc vreo strălucire ceva. Aşa şi acéia ce vor să afle dentr-aceştea, den negrijirea ce fu zisă mai nainte. Şi ca cum s-ar sui cineva vre într-o măgură înaltă, deci, de ar fi cât de mic cu statul, tot se véde nalt, aşijderea şi aceştea carii mergu cătră cugetele lor céle înalte şi înţelépte, aşa să arată până ce lăcuescu acolo. Iar deaca se pogoară, iar se pleacă şi să micşorează. Că înaintea acelora împăraţii şi domnii şi judecătorii numic nu sunt. Ci cum râdem noi de coconii cei mici când să joacă, aşa şi ei nu bagă seama de pohtele şi de aprinderile trupurilor sale.

---

[1] Notă marginală: „Şipoc să cheamă pomul care are rodii, adecă rodiul, că rodiul face flori mai frumoase decât toţi pomii".

Şi de le-ar da măcar să fie şi împăraţi, nici acéia, nici cum n-ar vrea, daca ar cugeta că iaste mai bun şi iaste mai de folos traiul lor, şi deaca ar şti că acea împărăţie ce li-o va da cineva va să aibă sfârşit şi va să fie numai până la o vréme. Dar noi, căci nu vom să mérgem cătră o fericire ca aceasta, căci nu mérgem cătră nişte îngeri ca aceştea, căci nu luom haine curate şi să ne bucurăm la acea nuntă împărătească. Că rău iaste a şădea la răspântii şi a cere, iar mai rău iaste a să îmbogăţi omul cu nedreptate. Că mai bine iaste a cere la răspântii, decât a prăda pre cineva şi a lua cuiva cu de-a sila. Căci că cel ce cere are ertăciune, iar cel ce pradă, el însuşi ş-aduce cazna şi muncă fără sfârşit. Şi săracul cu cérerea nimic nu mânie pre Dumnezeu, iar cel ce pradă, acela aţâţă mâniia lui Dumnezeu, amestecându gândurile oamenilor. Şi prada rădică durére şi rană. Iată, văzând acéstea, să ne lepădăm de camăta dupre pământ, ca să dobândim céle cereşti şi cu multă nevoinţă să apucăm împărăţiia cea de sus. Că nici într-un chip lenevosul nu va putea întra acolo. Iar zice Dumnezeu: „Să fie întrare tuturor celor nevoitori şi priveghitori şi să o dobândească. Amin!"

POVESTE A FERICITULUI VARLAAM ŞI A LUI IOSAF, FECIORUL LUI AVENIR ÎMPĂRATU

Era un împărat mare şi slăvit foarte. Deacii el odată să puse într-o carâtă ferecată cu aur şi împrejurul lui era toţi domnii şi boiarii săi, cum să cade unui împărat. Deci mergând aşa, întâmpină doi bărbaţi îmbrăcaţi în haine sparte şi întinate şi cu feţele sélbede şi négre şi împăijinate. Iar acel împărat îi ştiia pentru ce suntu aşa, că li să topise trupurile şi să veştejise de post şi de ajun şi de neodihnă. Şi cum îi văzu împăratul acela, îndată sări din carâtă şi mérse dă căzu jos pre pământu şi să închină înaintea lor. Deacii să sculă şi-i luo în braţe şi cu dragoste-i sărută. Iar priiatenilor şi boiarilor lui nu le fu aceasta pre voe, ce zicea adinsu ei-şi: „Nu să cuvine, nici să cade să se facă aceasta cinstei împărăteşti". Iar împăratului nu-i îndrăznea

să-i zică în faţă. Ci avea acel împărat un frate, deci ei ziseră: „Aşa te rugăm să zici împăratului: „altă dată să nu mai facă atâta batjocuri cinstei şi coronei împărăteşti““.

Deacii, el zise împăratului, iar împăratul împută nechibzuialii şi nepricéperii lui şi-i déde răspunsu, care el nu să putea domiri ce va să fie. Şi avea obiceaiu acel împărat aşa: când va judeca pre cineva spre moarte, el trimitea la poartă-i pre un trâmbitaş de-i trâmbita cu trâmbiţa. Deacii acela, deaca auziia glasul trâmbitei la poarta sa, el ştiia că iaste a doao zi de periciune. Iar deaca înseră, trimise împăratul trâmbitaşul cu trâmbita cea de moarte, de trâmbită înaintea porţii frăţâne-său. Iar el, deaca auzi trâmbita cea de moarte trâmbitându la poarta sa, să părăsi de-a mai trage nădéjde de viaţa aceştii lumi, ci toată noaptea fu în grijă şi în gânduri de scârbă, şi-şi tocmi casa şi învăţă de toate pre rând, ca cel ce ştiia că va să moară. Iar dimineaţa, deaca să făcu ziuo, el să îmbrăcă în haine négre şi de jale. Aşijderea să îmbrăcă şi jupâneasa-i şi toţi copiii săi. Şi mérse el la divanul împăratului plângând şi tânguindu-se cu amar. Iar împăratul, deaca-l văzu că plânge aşa cu amar, îl cheamă la sine într-o cămară înlăuntru şi zise: „O, om neînţelegătoriu şi fără chibzuială! Dar deaca vréme ce temi aşa numai de o trâmbiţă a morţii şi de un frate al tău şi om ca şi tine, căruia nu i-ai stricat nimic, nici eşti vinovat, dar mie cum îmi aduci împutăciune căci am sărutat cu smerenie pre mărturisitorii Dumnezeului mieu, care mi-au spus moartea şi mi-au mărturisit mai adevărat decât trâmbiţa, şi mi-au vestit vestirea cea înfricoşată a stăpânului mieu, căruia am greşit mult şi am făcut păcate mari înaintea lui? Iată, acum vădiiu şi arătaiu nebuniia ta şi în chip ca acesta te înfricoşaiu şi te spăimaiu; şi preste puţină vréme voi arăta aiavea şi nebuniile celor ce te-au îndemnat să-mi grăeşti aşa". Şi deaca mângâe pre frate-său şi-l folosi cu cuvinte ca acéstea, şi-l lăsă de mérse acasă-şi, deacii porunci de făcu 4 coşciuge de lemnu. Ci 2 le ferecă preste tot cu aur şi băgă într-însele oase împuţite şi scârnave, şi plehupele deasupra le bătu şi le ţintui tot cu cue de aur, iar célélalte 2 le unse numai cu smoală pre dânafară şi le umplu de

pietri scumpe şi de mărgăritariu şi de alte miroseale bune, şi le înfăşură câte cu o târsină. Deacii cheamă împăratul pre boiarii şi pre priiatenii acéia ce-i împutase pentru întimpinarea acelor săraci şi puse înaintea lor acéle coşciuge, câte 4, şi zise să să preţuiască ce vor plăti céle ferecate cu aur şi ce vor plăti céle unse cu smoală. Iar ei puseră preţ mare şi mult celor ferecate şi ziseră că într-acélea să cade să fie corone şi lucruri scumpe şi brâne împărăteşti. Iar celor smolite ei le puseră preţ puţin. Atuncea zise împăratul către dânşii: „Bine ştiim că veţi zice voi aşa! Ce nu se cade aşa, ce să cade cu ochii cei dinlăuntru să vedeţi céle dânlăuntru ce suntu într-însele, sau de vor fi de cinste sau de necinste". Şi zise împăratul să dăşchiză sicriile céle ferecate cu aur şi, deaca le dăşchiseră, eşi dintr-însele o împuţiciune rea, şi văzură într-însele lucruri grozave. Deacii zise împăratul: „Acesta iaste chipul cel îmbrăcat în haine scumpe şi frumoase, şi céia ce să trufescu cu slava cea multă, iar înlăuntru ei sunt plini de lucruri réle şi morţi şi împuţiţi". Apoi zise împăratul le dăşchiseră şi coşciugele céle unse cu zmoală, şi cum de dăşchiseră eşi dentr-însele miros frumos şi se văzură lucruri minunate şi scumpe şi frumoase. Deacii zise împăratul către dânşii: „Acéste coşciuguri ştiţi cui se asemenează? Asemenează-se celor doi oameni, carii era îmbrăcaţi în haine sparte şi cu férfeniţe întinate şi împăiijinaţi la obrazu şi mânjiţi şi negri şi năduşiţi şi osteniţi, cărora le căutaţi voi numai chipurile céle denafară şi mi i-aţi împutat, căci m-am închinat eu lor pân' la pământu. Iar eu, pricepând şi cunoscându cu ochii cei dinlăuntru ai înţelégerii méle curăţirea sufletelor lor şi a lor strălucire, care era mai minunat şi mai frumoase decât coroana şi decât toată cinstea împărăţiei méle, curăţiia sufletelor lor şi strălucirii lor, iată acéstea toate, încă şi caftanele céle împărăteşti, pentru mărirea acelora nimic n-am băgat seama, ci le-am călcat toate pre pământu jos, înaintea lor". Aşa-i învăţă să nu caute, nici să ia aminte către céle denafară.

Aşijderea fă şi tu, cum făcu acel împărat bun şi credincios, şi te vei înălţa întru smereniia ta. Şi să cinsteşti pre cei ce suntu robi lui Dumnezeu, că acéia suntu şi fraţii lui.

PILDĂ A ACELUIAŞI VARLAAM. PENTRU PRIVEGHETOARE

Că zice că cei ce să nădăjduescu în minciuni şi cred numaidecât cuvintele céle deşarte şi nu iscodescu întâi bine, să vază acéle lucruri suntu adevărate au ba, şi céia ce-şi înalţă gândul şi cugetul unde nu pot ajunge, şi cei ce să căescu de lucrurile céle ce au trecut, măcar réle, măcar bune, unii ca acéia să închipuescu unui om ce au făcut un laţ şi-l puse în nişte burueni să prinză niscare păsăréle. Şi deaca-l puse, prinse o privighetoare, care iaste pasăre înţeleaptă, şi vru să o junghe. Iar acei păsăréle înţelépte i să déde glas ca de om, de grăi şi zise aşa cătră acel vânătoriu: „O, ome, deaca mă vei junghea, ce folos vei avea de mine? Că iată cât suntu de mititea, ci ştii că nu-ţi vei sătura pântecile de carnea mea. Iar de mă vei slobozi den laţ, eu îţi voi da 3 învăţături, care, deaca le vei păzi, foarte îţi vor fi de folos în toate zilele vieţii tale". Acel om să miră de nişte cuvinte ca acéstea şi zise că de va auzi niscari învăţături noao de la dânsa, el o va slobozi. Deacii privighetoarea să întoarse cătră dânsul şi zise: „Omule, la nimic, la ce nu vei putea apuca, să nu te tinzi; şi de lucrurile céle ce au trecut să nu te căeşti; şi minciunile niciodată să nu le crezi. Acéste trei învăţături să le păzeşti, şi-ţi vor fi de mare folos". Şi să miră acel om de acéle cuvinte ale ei, înţelépte şi tocmite, şi o slobozi den laţ şi o lăsă să se ducă. Iar acea priveghetoare vrând să vază: acel om folositu-s-au ceva den învăţăturile ei, au ba, începu a zbura în slavă şi a zice: „O, cât iaste de rău omul cel făr' de sfat şi făr' de chibzuială! O, ome, câtă avuţie pierduşi tu astăzi, că în maţele méle iaste un mărgăritariu mai mare decât oul de zgripţor". Iar acel vânătoriu, deaca auzi aşa, să întristă foarte şi-i păru rău căci o au slobozit pre acea privighetoare, şi iar să nevoia să o prinză. Şi-i zise: „Vino în casa mea şi te voi ospăta bine şi te voi slobozi iarăşi". Iar privighetoarea zise cătră dânsul: „Acum eu te cunoscuiu că n-ai nici o minte şi eşti făr' de nici o chibzuială şi nebun. Că iată, câte ţe-am zis şi te-am învăţat cu dragoste şi cu nevoinţă, le-ai ascultat; iar nici o folosinţă dentr-

însele n-ai câştigat. Crez, eu ţe-am zis: de lucrurile céle ce au trecut, să nu te căeşti, iar căci am scăpat eu din mâinile tale, ţie îţi pare rău şi te căeşti pentru lucru ce au trecut. Şi ţe-am mai zis: la ce lucru nu vei putea prinde, să nu te tinzi, şi nu vezi că eu zbor prin văzduh? Şi ţe-am grăit: minciunile niciodată să nu le crezi, iar tu iată că crezuşi să fie în maţele méle un mărgăritariu mai mare decât trupul mieu, şi n-ai chibzut să vezi că nici eu, cu totul, nu suntu cât oul de gripsor! Dar mărgăritariul atâta de mare, cum ar fi încăput în maţele méle??

Drept acéia, nu să cade nimunui să să mânie îndată şi să facă rău, iar mai ales împăratului şi domnului şi celor putérnici. Că zice Scriptura: „Ceasul mâniei lui iaste cădăre". Ce nici să te grăbeşti şi să te nevoeşti a crede minciunile, în loc de lucruri adevărate, până nu să vor adeveri cuvintele şi lucrurile cu arătare credincioasă. Iar de te vei ispiti să-ţi întinzi dreapta ta mai sus decât unde ţe-au dat Dumnezeu, cela ce biruiaşte pre cei vii şi pre cei morţi, cu adevărat deacii te vei căi şi nu-ţi va fi acea căială nici de un folos. Pentru acéia toate lucrurile să le faceţi cu sfat şi cu socoteală şi cu ruga lui Dumnezeu, şi deacii nu te vei căi de lucrurile céle ce au trecut.

Iosaf întrebă pre Varlaam şi zise: „Dar cum să va păzi niştine, după botez, curat de toate păcatele, daca, de vréme ce au pocăinţă, după ce greşescu, cum zici tu? Că mie îmi pare mulţi să nu să îndreptéze, ci să fie în multe griji şi dureri şi plângeri. Iar eu aş pohni să dobândescu calea céia cu carea aş putea poruncile lui Dumnezeu să le păzescu şi să nu mă dăzlipescu de dânsele. Ca deaca mi să vor erta lucrurile céle réle ce am făcut mai denainte, deacii să nu mai mâniiu iar pre sfântul şi Dumnezeul mieu cel dulce". Iar Varlaam zise: „O, cinstite împărate, bine zici şi-mi plăcură cuvintele tale! Iar iaste un lucru cu anevoe a şădea cineva lângă foc şi să nu să prigorească, şi iarăşi nu iaste lesne a se încurca a se încurca cinevaşi cu lucrurile şi cu grijile lumii şi să vieţuiască în bogăţie şi în ospéţe, şi apoi să poată umbla în poruncile lui Dumnezeu şi să să păzească să fie curat de acéstea. Că au zis Dumnezeu: „Nimeni nu va putea sluji la

doi domni, că sau va iubi pre unul, iar pre altul va urî, sau de unul va asculta, iar pre altul va încépe a nu-l băga în seamă. Că nu va putea nimeni să slujască şi lui Dumnezeu şi Mamonului". Scrie şi Ioan, ucenicul cel iubit, care iaste evanghelist şi theolog, şi zice: „Nu iubireţi lumea, nici céle ce sunt în lume, că cel ce iubéşte lumea, nu iaste dragostea tatălui într-însul. Că tot ci iaste în lume, pohtă trupească iaste şi dăsfătare ochilor. Şi trufiia vieţii nu iaste de la tatăl, ci din lumea aceasta iaste. Şi va tréce lumea aceasta şi pohta ei, iar cel ce va face voia lui Dumnezeu, acela va trăi în véci". Aceasta auzind purtătorii de Dumnezeu, părinţii noştri cei dumnezeeşti şi pricepându că „să cade cu multe nevoi şi întristăciuni a întra în împărăţiia ceriului" s-au nevoit a păzi după botezu haina care i-o au curăţit cu neputrejune şi curată şi nestricată.

Pentru acéia, unii dintr-înşii s-au învrédnicit de s-au botezat şi a doa oară. Dară cum s-au putut boteza a doao oară? Botezatu-s-au cu sângele lor, în vrémea muncilor cându-i muncea. Că şi aceasta încă să chema botezu, şi iaste foarte botez cinstit şi proslăvit. Că deacii nu să mai spurcă acestu botezu de a doa oară, cu cugete réle şi păcătoase, care şi Dumnezeu îl luo pentru noi şi-l închipui şi-i zise botezu. Deacii, de-atuncea fură lui asémene şi închipuiţi întâi ai săi apostoli şi ucenici, după aceasta ceata sfinţilor micenici, care s-au dat spre muncă în vremile împăraţilor celor muncitori şi slujitori de idoli, de s-au muncit şi ş-au vărsat sângele pentru numele lui Hristos şi au răbdat pentru dânsul toate felurile de munci. Că au fostu daţi leilor şi altor hierâi cumplite şi băgaţi în foc şi tăiaţi de sabie. Iar ei tot mărturisea mărturie bună şi ş-au păzit credinţa. Pentru acéia li s-au plătit cu dreptate şi au dobândit cinste dreaptă şi acum suntu lăcuitori cu îngerii. Şi atâta străluciră bunătăţile lor, cât „să tinse véstea lor în toată lumea şi cuvintele lor ajunseră de luminară şi îndreptară toate marginile pământului" şi s-au umplut toate bisérícile de sfinţirea lor. Iar pre draci cu totul îi gonescu şi celor ce suntu bolnavi de boalele céle făr' de leac, deaca să atingu de dânşii, le dau leac şi vindecare. Şi iaste

pentru dânşii poveste multă şi lungă, care va vrea să spue cinstitele lor lucruri. Pentru că acei împăraţi răi şi muncitori cumpliţi, dintr-acéle vremi, rău s-au petrecut şi gonirea care era spre dânşii să potoli. Şi stătură alţi împăraţi credincioşi în toată lumea, şi deaca luară acéia şi să potriviră acelora şi dragostei lui Dumnezeu, carei suntu mucenici, şi cu voirile şi cu pohte acelora îşi răniră sufletele lor. Şi lua aminte şi le chibzuia foarte bine şi cum să cade, ca să-şi ducă sufletele lor curate şi nespurcate înaintea lui Dumnezeu, dinpreună cu trupurile. Lepădară toate patemile şi cugetele céle spurcate ale trupurilor şi ale sufletelor lor şi le curăţiră. Şi aceasta nu poate fi într-alt chip cumvaşi să să facă, ci numai căci lua bine aminte şi vedea chibzuirea poruncilor şi a credinţei şi a lucrurilor celor bune. Că nici de un folos nu iaste, căci or umbla prin mijlocul grijilor lumeşti, pentru acéia îşi aleaseră altă viaţă şi traiu înstreinat şi schimbat, şi părăsiră toate, precum zise Dumnezeu: părinţii, feciorii, rudeniile, priiatenii, bogăţiia şi hrana. Şi toate câte suntu în lume urând, în pustie să sălăşuiră, ca nişte hiară sălbatece şi lăcuiră pren munţi, pren păduri, pren peşteri şi prin scorburile pământului, cu multă scârbă şi lipsă. Şi s-au dăpărtat de toate frumuseţile şi dulceţile pământeşti şi s-au părtăşit numai unor obiiale réle, slabe şi proaste şi a puţinea pâine. Şi cu acéstea cugetară doao lucruri: şi întâi le chibzuiră ca să nu să cumva cunoască de vicleniia vrăjmaşului şi den pornirile îndemnărilor lor şi să să îndăzrădăcinéze pohta şi cugetele lor céle ce le-au avut şi le-au sădit cu toată râvna în inimile lor, spre céle cereşti şi dumnezeieşti. A doao, ca să-şi supţie şi să-şi omoară pohtele trupului cu patemi réle şi cu nevoi şi să nu să scapete de slava celor ce s-au încununat pentru vărsarea sângelui lor, ce cât putură să închipuiră patimilor lui Hristos, şi vor fi părtaşi împărăţiei cei făr' de sfârşit. Aşa şi într-acesta chip, socotind ei toată viaţa şi traiul lor, petrecură cu linişte şi făr' de turburare. Că unii lăcuia făr' de colibi şi răbda căldura zădufului şi gerul ernii şi răceala ploilor şi suflarea cea frigoroasă a vânturilor şi alte nevoi şi greutăţi priimiia de a lor bună voe. Iar alţii şădea

câte într-o colibă şi acolo făcea lucruri bune şi să îndeletnicea de toate mângâerile şi răpaosul trupului, şi mânca numai câte puţinea pâine seacă sau legumi nehiarte şi burueni şi muguri den copaci şi vieţuia cu viaţă grea şi cu nevoe. Şi nu le era dân dăstul numai atâta cât să părăsea de toate bucatele céle bune şi cu dulceaţă, ci încă să nevoia şi cătră altele: cătră răbdare şi cătră ajun, şi gusta dintr-acea pâine seacă sau legumi nefiiarte şi burueni şi din mugurul copacilor foarte câte puţinel, atât numai cât să-şi ţie viaţa. Că unii ajuna toată săptămâna, iar dumineca numai ce gusta câte ceva dintr-acéstea, iar alţii de 2 ori în săptămână, iar alţii din amiazăzi în amiazăzi sau din seară în seară, iar cu ruga şi cu rugăciunile închipuia traiului şi vieţii îngereşti. Iar pizma şi neguţătoriia şi precupiia, care era întru oameni, de totul tot o părăsiră şi o lăsară, şi cugetele şi gândurile céle dăşarte şi înşălătoare şi nebune nu-i amăgiră. Şi când făcea bunătăţi mai multe ei nu cugeta că le-au făcut cu osteninţele lor, ce cu putérea lui Dumnezeu gândea că s-au făcut. Şi toată voirea lor o pleca înţeléptei smerenii şi nu socotea să fie făcând nici un lucru desăvârşit, cât să ostenia de mult, ci încă tot să fie mai cu multă datorie împresuraţi să ţinea. Precum zise şi Domnul Hristos, grăind: „Când veţi face toate câte vă sunt poruncile, atunce voi ziceţi: „robi neharnici şi nevrédnici suntem, că ce ni s-au căzut noao să facem, noi n-am făcut?". Şi aşa şi într-acesta chip era care de care mai smerit, iar trufiia şi măriia cea deşartă şi toate altele, carele pohtescu oamenii, nici cum nu să afla într-înşii. Ce pentru aceasta lăcuia în pustii şi voia să nu să arate oamenilor îndreptare, de la dânşii să ia plată. Că ştiia bine că toate faptele şi lucrurile ce să fac întru trufie, acélea n-au plată, căci că suntu făcute pentru pohvala de la oameni, iar nu pentru pohvala de la Dumnezeu. Dreptu acéia, cine va face lucruri şi ostenele pentru ca să-l laude oamenii, acela îndoit îşi va face şie nevoe, că trupul şi-l ostenéşte, iar plată pentru acéia n-are. Iar cei ce-au pohtit să fie slăviţi de lauda Celui de Sus, cătră a lui slavă s-au dus, şi slava oamenilor şi a limii aceştiia nu o au băgat în seamă. Că unii au fugit şi s-au

depărtat de oameni, şi aşa deosebi s-au ostenit şi s-au nevoit cu bune nevoinţe şi tot în lucruri bune ş-au cheltuit toată viaţa lor. După acéia s-au apropiat cătră Dumnezeu. Iar alţii, mai aproape lăcuia unul de altul şi numai duminicile şi sărbătorile veniia la bisérică şi să aduna, de să precestuia dumnezeeştilor taini, jungherii cei făr' de sânge a cinstitului trup şi sânge al Domnului nostru Iisus Hristos, carea iaste întru iertarea păcatelor celor credincioşi, şi li să dă întru luminarea şi sfinţirea sufletelor şi a trupurilor. Şi să întreba unul cu altul de învăţăturile dumnezieştilor cuvinte şi de alte învăţături, care să cădea. Iar aţâţările şi întărâtările céle acoperite şi ascunse le vădea, ca nu cumva să să prinză într-însele cineva din cei ce nu vor şti caznele şi aţâţările acelui războiu. Deacii iar să întorcea fieştecarele dintr-înşii la lăcaşurile şi la colibile lor şi cu bunătăţile lor punea miiarea care iaste vrédnică de toată cinstea şi dulceaţa în vasele inimilor lor, şi făciia roadă foarte dulce, carea era şi să cădea a fi la masa cea cerească. Iar alţii lăcuescu de obşte şi să adună mulţi şi-şi rădică unul să le fie mai mare şi nastavnic şi suptu porunca aceluia toţi să pleacă şi să supun, şi toată voia lor cu cuţitul ascultării o junghe şi să cheamă ca când ar fi nişte robi cumpăraţi. Deacii nu mai trăescu, nici vieţuescu lor, ce lui Hristos, pentru a căruia dragoste ei de a lor bună voe se-au făcut mai mici şi s-au supus. Şi să cade a zice că deacii nu mai trăescu, nici vieţuescu lor, ci într-înşii lăcuiaşte şi vieţuiaşte Hristos, căruia, lăsându-şi şi părăsindu-se de toate de altele, urmează lui. Deci, aşa şi într-acesta chip făcând, lăcuescu acum ca îngerii şi cântă lui Dumnezeu cântări şi cântece. Ca cu un suflet suntu mărturisitori posluşaniei şi patemei, şi pre dânşii s-au umplut cuvântul Domnului, care au zis: „Unde suntu 2 sau 3 în numele mieu, acolo, în mijlocul lor sunt şi eu". Aici nu să înţelége acestu cuvântu să fie cu măsură, atât numai, adecă 2 sau 3 adunaţi, ce aceasta 2 sau 3 să socotéşte măcar de ar fi cât de mulţi. Iar de să vor aduna măcar puţinei, măcar mulţi, în numele lui cel sfântu şi să-i slujască cu dragoste şi cu căldură, noi crédem cu toată adeverinţa cum să fie prin mijlocul robilor

săi. În chipuri ca acéstea şi cu viaţa ca aceasta şi cin, cei den pământu şi de ţărână pohtiră şi râvniră traiul cerescu, lăcuindu în postu şi în rugăciuni şi în lacrăme calde, în plângere smerită, în streinătate şi în cugetele morţii, în blândéţe şi în nemânie, în tăcére şi în lipsă şi în sărăcie, în curăţie şi în mintea cea întreagă, întru înţelepciunea cea plecată şi în linişte. În dragostea cea desăvârşită cătră Dumnezeu şi cătră vecini ş-au petrecut viaţa aceasta cu obiceaiuri şi tocméle îngereşti. Pentru acéia şi Dumnezeu i-au întărit cu semne şi cu minuni şi cu multe feliuri de puteri, şi făcu de să auzi véstea minunatelor lor vieţi şi traiuri peste toată lumea.

Iară lumea aceasta cu adevărat iaste rea şi înşălătoare şi pizmătariţă şi urâtoare. Că cât dăruiaşte pre priiatenii ei, apoi iar cu mânie şi cu urgie întoarce şi ia înapoi şi-i trimite goli de toate bunătăţile şi îmbrăcaţi în ruşine şi însărcinaţi cu toate greutăţile în scârba cea de véci, şi pre cei ce-i înalţă iarăşi degrab' îi supune suptu picioare şi-i smeréşte cu sărăciia cea mai de apoi şi sunt bucurie tuturor vrăjmaşilor lor. Aşa şi într-acesta chip suntu darurile ei. Aşa suntu milele ei, şi iaste vrăjmaşă priiatenilor ei şi făcătoare de rău tuturor celor ce fac voia ei şi cu mânie aruncă-i jos pre toţi cei ce să razimă de dânsa, şi slăbéşte pre toţi céia ce să nădăjdueascu spre dânsa. Cu cei nebuni să sfătuiaşte şi face făgăduiale mincinoase, numai ca să-i tragă cătră sine. Deacii ei, deaca să apropie cătră dânsa, ia să află fără înţelepţie şi mincinoasă şi nu umple făgăduialele ce le-au făgăduit. Că astăzi unge gârtanul lor cu unsori de bucate dulci, iar mâine ia-i pune de-i mănâncă vrăjmaşii lor. Astăzi pune pe vreunul dentr-înşii împărat, iar mâine ia-l dă în rea robie. Astăzi iaste îndăstulit cu de toate bunătăţile făr' de număr şi făr' de seamă, iar mâine ia-l mână de cére pre uliţe, den uşă în uşă. Astăzi coruna slavei pune în capul lui, iar mâine ia-l pune cu capul jos pre pământu. Astăzi înfrumusiţează grumazii lui cu gherdanuri de aur curat şi cu pietri scumpe, iar dimineaţă ia-l smeréşte şi-l leagă cu lanţuri de hier. În puţinea vréme cu toate bunătăţile îl face, iar apoi, curând îl uraşte şi pune pizmă

pre dânsul. Astăzi îl veseléşte, iar mâine cu plângere şi cu suspini îi plătéşte. Ca acesta sfârşit pune ia pre céia ce o iubescu şi totdeauna aşa voiaşte şi într-acesta chip priiaşte şi nu-i iaste grijă de cei ce au trecut, nici îi iaste milă de cei ce au rămas. Ce pre céia cu hicleşug i-au înşălat, iar pre ceştea iar să nevoiaşte cu meşteşugul ei să-i vânéze. Şi muncéşte ca să nu scape nimeni din cursele ei céle ficléne.

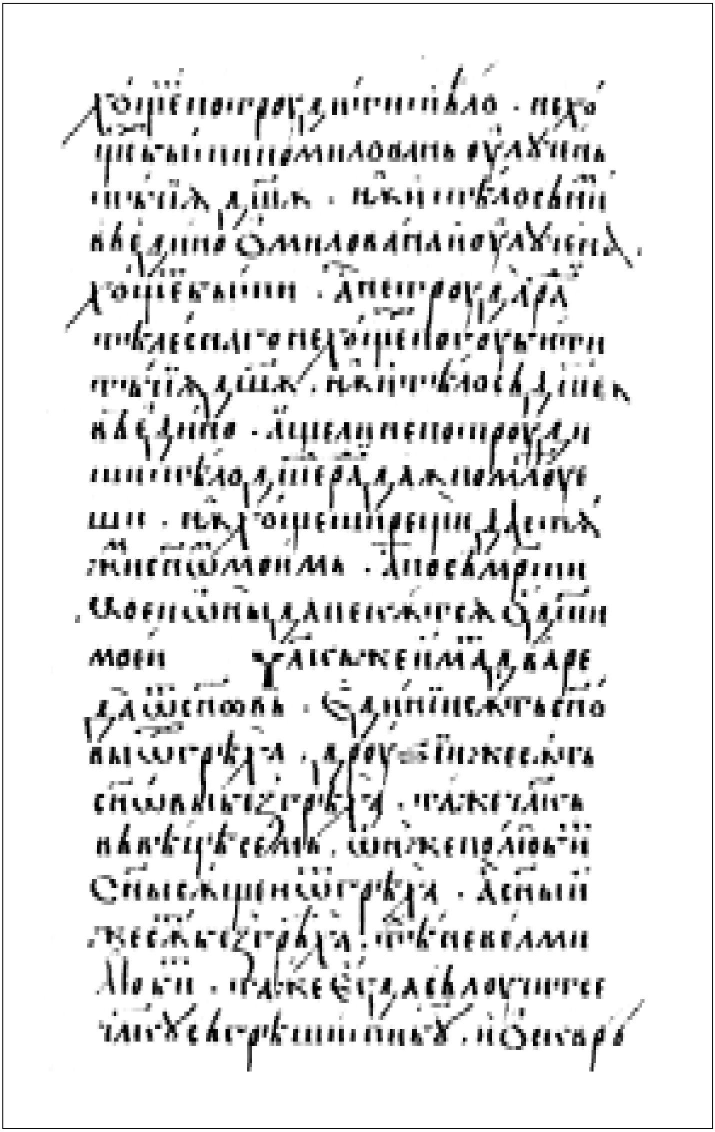
Deci cei ce-şi alătură cugetele şi-şi petrec viaţa şi traiul după voia aceştii stăpâne réle şi fără credinţă, iar de bunul şi iubitoriul de oameni Dumnezeu ei cu neînţelepţiia lor s-au depărtat şi s-au amestecat cu mare bucurie în lucrurile lumii şi de céle ce vor să fie n-au socotit, nici ş-au adus aminte, ci au petrecut tot în voia şi în pohtele trupului, iar pre ocaianicul şi ticălosul suflet l-au părăsit, de s-au topit de foame şi au pătimit întunerece de nevoi şi de răutăţi, aceştea să aseamănă unui om ce fugea de un inorog şi nu putea nici cum să rabde şi să târpească strigarea şi zbieretul glasului lui cel groaznic şi înfricoşat, ce fugiia tare, ca nu cumva să-l ajungă şi să-l mănânce. Şi aşa fugind, căzu într-o groapă mare. Şi, deaca căzu într-însa, el află acolo un copaci şi să apucă de să urcă într-însul şi stătu cu picioarele pre nişte ramuri şi gândea că va fi în pace şi făr' de nici o grijă. Iar deaca să urcă, el căută la rădăcina acelui copaci şi văzu doi şoareci: Unul era albu, iar altul era negru. Şi rodea totdeauna acel copaci, în care era el, şi atâta-l rosese, cât puţintel era să cază jos. Deacii căuta în fundul acei gropi şi văzu un şarpe mare şi groaznec şi unde suflă şi eşa din gura lui pară de foc şi venea cu gura căscată şi cu dinţii rânjiţi, numai să-l înghiţă. Deacii iar căuta spre partea încătro sta el cu picioarele, şi văzu 4 capete de aspidă, unde să iviia din malul acela ce era. Şi iar căută în sus, şi văzu unde pica dintr-o ramură a acelui copaciu câte o picătură de miiare. Şi, deaca văzu acea puţinea miiare, uită de-a-şi mai aduce aminte de acéle răutăţi multe ce-l încungiurase, că denafară de acea groapă sta inorogul gata să-l mănânce, iar în fundul gropii rânjiia acel şarpe groaznec, ca să-l înghiţă, iar copaciul în care să urcase era puţinel numai să cază, iar picioarele şi le pusése pre nişte ramuri uscate

şi putrede. Şi uită acéste răutăţi şi greutăţi toate, şi să porni spre acea ramură ce pica puţinică miiare.

Tâlcul. Aceasta iaste închipuire celor ce să înşală cu înşălăciunea lumii aceştiia, care acum ţi-o voi tâlcui: inorogul semnează moartea, care gonéşte să ajungă pre tot neamul lui Adam; acea groapă mare iaste lumea aceasta, care iaste plină de cursele morţii; iar copaciul acela, carele rodea acei 2 şoareci totdeauna, de carele să apucase de să ţinea acel om, acela iaste viaţa a fieştecăruia om, şi să scurtează trecând ziua şi noaptea, şi să apropie de săvârşit; iar acéle 4 capete de aspidă, semnează 4 stihii, din care să tocméşte trupul omului, care de le va purta cineva rău şi cum nu să cade, deacii i să va răsipi tocmirea trupului; iar focul acela ce eşa den suflarea acelui şarpe, acela semnează groaznecele şi cumplitele maţe ale iadului, care aşteaptă să înghită şi să mistuiască pre cei ce iubescu mai vârtos frumuseţile şi cinstea lumii aceştiia decât bunătăţile veacului ce va să fie; iar acea picătură de miiare semnează dulceţile lumii aceştia, cu care amăgeşte ia şi înşală pre priiatenii săi şi nu-i lasă să să grijască de spăseniia şi mântuirea sefletelor lor.

Pentr-acéia, céia ce iubescu frumuseţile şi bunătăţile lumii aceştiia mai vârtos decât bucuriile veacului ce va să fie, acéia să închipuescu unui om care avea 3 priiateni; deci pre doi îi cinstea şi-i socotea cu toată inima şi pentru dragostea lor lupta pân' la moarte, şi era gata a petréce toate nevoile şi scârbele pentru dânşii, iar pre cel de al treilea nu-l băga nici într-o seamă, nici avea nici o grijă de dânsul, nici cinstea şi dragostea, care i să cădea, nu o arăta niciodată cătră dânsul. Ce numai ce-l cinstea oarece puţinel, şi încă şi atât cât îl socotea tot cu făţării şi cu îndoiri. Iar când fu odată, veniră nişte slujitori împărăteşti semeţi şi înfricoşaţi şi vrea să-l ia degrab' şi făr' de zăbavă, să-l ducă la împăratul să-şi dea seama de mulţime multă de galbeni. Iar el căzu întru nedomirire şi nepricepere, şi nu ştiia ce va să facă, şi începu a căuta soţii, ca să meargă cu dânsul la împăratul, să-i fie într-ajutoriu. Şi mérse la priiatenul cel mai iubit şi mai drag al lui şi zise: „Adu-ţi aminte de mine, priiatene, că ştii că

foarte-mi erai drag şi te iubiiam şi-mi puneam încă şi sufletul mieu pentru tine, iar acum eu te rog să-mi ajuţi, precum te-ai făgăduit şi să mă izbăveşti dintr-această nevoe". Iar el zise: „Nu-ţi suntu eu priiaten, nici te ştiu cine eşti tu, ca alţi priiateni am eu şi cu acéia voi să mă veselescu astăzi, şi de acum pre acéia voi să-i aibu priiateni. Iar ţie iată că-ţi dau 2 ţoluri, ca să-ţi fie pre calea care vei să mergi. Iar să ştii că de alt folos de nimic nu vor să-ţi fie. Şi de acum să nu mai gândeşti că vei să mai aibi vreo folosinţă de la mine, făr' de aceasta". Deacii el, deaca auzi aşa, să părăsi de nădejdea care avu cătră dânsul şi alergă cătră celalalt priiaten şi-i zise: „Adu-ţi aminte, frate, câtă prietnicie şi dragoste şi cinste ai avut de la mine, deci te rog să-mi fii acum într-ajutoriu cât vei putea; că iată că am căzut într-o nevoe şi greutate foarte mare şi cumplită". Iar priiatenul acela iară-i zise: „Astăzi, frate, eu nu poci să-ţi folosescu nimic, nici să-ţi ajut ceva, că şi eu încungiurat sunt şi cuprinsu de multe griji şi scârbe şi inimi réle. Ce numai atâta-ţi voi ajuta, cât voi merge cu tine puţinea cale, de te voi petréce, şi iarăşi mă voi întoarce la casa mea, de-mi voi căuta de trebile méle şi mă voi griji de ce-mi iaste asupra". Deacii omul acela să întoarse şi de la acel priiaten făr' de nici o folosinţă, si-l cuprinse gânduri şi cugete şi să căia mirându-se de nebuniia şi neînţelepţiia acelor priiatini ai lui şi de a lui multă osteneală şi grijă şi nevoe ce era gata a petréce şi a pătimi pentru dânşii. Şi iar mérse şi la al treilea priiaten, pre care niciodată nu-l cinstise cu toată inima, nici-i slujise nici într-un lucru cu adeverinţă şi desăvârşit, nici la ospéţéle lui nu-l chemase, şi grăi cătră dânsul, cu faţă ruşinoasă şi tristă, zicând: „Frate, n-am gură să o dăşchizu şi să grăescu înaintea ta, că ştiu că-ţi vei aduce aminte că n-ai văzut de la mine nici un bine niciodată, nici vreo cinste. Iar pentru căci mă ajunse o năpaste şi o urgie rea, şi de la alalţi priiateni ai miei n-am nici un ajutoriu, nici o folosinţă, pentru acéia am venit acum la tine şi te rog să nu bagi în seamă, nici să socoteşti lucrurile méle, căci nu te-am cinstit mai denainte; ce, de vei putea ceva, ajută-mi acum într-această vréme de nevoe şi de scârbă, ce mă cuprinse şi mă

încungiură“. Iar el cu bucurie şi cu blândéţe răspunse şi zise: „O, fratele mieu şi priiatenul mieu, cu adevărat aşa iaste cum zici. Iar eu acea puţinea prietnicie şi dragoste ce ai arătat către mine, nu o voi uita, ci ţi-o voi plăti astăzi încă mai cu asupră. Numai nu te teme, nici îţi fie frică, că eu voi mérge la împăratul mai nainte de tine şi-l voi ruga pentru tine, de nu te va da în mâinele vrăjmaşilor tăi. Deci fii vésel, frate, şi nu te întrista!? Atuncea omul acela, deaca auzi aşa, i se umili inima şi începu cu lacrăme a grăi şi a zice: „O, vai de mine, pentru ce m-am nevoit şi am luptat atâta pentru acei priateni răi şi înşălători, şi pentru ce m-am nădăjduit pre dăşartăciunile lor, de n-am venit dă multu să mă plec la tine şi să te cinstescu şi să te rog să-mi foloseşti!

Tâlcuiala: Priiatenul cel dintâi iaste avuţiia şi bogăţiia omului, aurul şi argintul lui, pentru care de multe ori cade omul în griji şi nevoi şi pate multe greutăţi, iar când vine ceasul de apoi al morţii, nimic dintr-acéstea nu ia cu dânsul, fără nişte obiiale şi alt ceva puţinel de-i suntu de îngropare. Iar al doilea priiaten iaste muiarea şi feciorii lui şi fraţii şi rudeniile lui, către carea deaca să apropie omul, deacii anevoe să dăzlipeşte şi să desparte, şi pentru dânşii îşi uraşte trupul şi sufletul. Iar deaca să apropie moartea, nici o folosinţă n-are de dânşii, făr' numai cât îl petrec pân' la mormântu. Deacii iar să întorcu fieştecare pre la casele lor şi să grijăscu de ale lor trebi şi lucruri. Iar al treilea priiaten, carele nu-l băga în seamă, nici îl socotea, nici îl cinstea cum să cade, iaste cridinţa, dragostea, nădéjdea, milosteniia, dreptatea iubirea de oameni, curăţiia, ruga şi alte bunătăţi multe, carea, deaca murim noi, iale să urcă mai nainte şi mergu la Dumnezeu de-l roagă pentru noi şi dau seama către vameşii cei groazneci şi înfricoşaţi şi luptă pentru noi. Acéstea suntu priiatenul cel bun şi înţeleptu, care pentru puţinel bine ce am făcut nu uită ci ni-l plătéşte mai cu asupră.

Pentru acéia, şi noi să nu iubim nici muerile noastre, nici feciorii, ce să câştigăm şi să dobândim priiaten pre Dumnezeu, cu lucruri bune şi cuvioase. Că acela ne va fi ajutoriu bun şi ne

va izbăvi de toate răutăţile şi acum, aici, şi la eşirea sufletului, şi în veacul ce va să fie.

Căutaţi şi acestu lucru şi taină mare, şi vedeţi şi socotiţi! Vedeţi împăraţii şi nu vă mai înşălareţi, vedeţi domnii şi nu vă mai uluiţi, că deaca să dăspart de viaţa aceasta şi deaca să îngroapă, deacii cine mai poate cunoaşte pre care au fost împărat şi putérnic? Iar de moarte nicicum nimeni nu să poate mântui, ci toţi vor să să cutremure de păharul ei. Iată că iaste şi el ca fieştecare om şi-i iaste frică şi să cutremură de dânsa. Cel ce era mai nainte putérnic şi înfricoşat, iar acum, iată, să duce ca un osândit; şi de cel ce să cutremura eri cei urgisiţi, iată acum cu totul să ia, şi toată înţelepciunea şi putérea lui piiare. Şi pre dreptate să spăimântează, că văzu puterile îngereşti şi-şi uită toată oblăduinţa sa. Văzu chipul stăpânului Hristos şi să schimbă faţa sa. Unde iaste acum putérea şi măriia cea domnească? Că multe povaţe ne trebuescu să ne povăţească şi să ne treacă prin vămile céle din văzduh. Dar de vréme ce, când vom să mérgem vre într-o lature de loc, sau vom să întrăm vre într-o cetate streină şi neştiută, noi cătăm şi cercăm să aflăm vreo povaţă, să ne poată povăţui bine, cu cât mai mult încă ni să cade să avem atunci povaţă şi ajutoriu acolo, unde şi când să va întoarci şi va tréce slava noastră ceastă trecătoare şi înşălătoare în moarte. Ca să acopere şi să dăpărteze puterile şi biruitorii cei mari ai lumii aceştiia cei nevăzuţi, din văzduh, pre care-i nemerescu şi le zic sfintele scripturi, că sunt vameşi şi ispititori şi vrăjmaşi. Atuncea bun ajutor şi bună povaţă ne va fi noao milosteniia şi ne va duce drept prin portile cereşti. Acolo vom avea procatori[1] buni, săracii pre carii i-am miluit, mai nainte de moartea noastră, într-această lume. Pentru acéia să silim să miluim pre toţi mai nainte, până ce nu ne ajunge moartea. Şi toţi câţi suntem împăraţi, domni, boiari şi slugi, veniţi şi căutaţi în mormânturi şi vedeţi ce vă faceţi, şi vă cutremuraţi! Veniţi şi

[1] Nota marginală: „Procatorii să chiama cei ce grăiescu trebi şi lucru altora la judecată".

voi, cei ce aveţi griji şi vrajbe unul pre altul, şi căutaţi de vedeţi cum vă răsipiţi, şi vă împăcaţi. Caută cu tot de-adinsul în mormânt şi vezi pre cei ce zac acolo într-însul şi cunoaşte care au fost împărat şi care suntu oase de domn. Vezi groaznecul şi înfricoşatul chip şi faţă a oaselor şi zi dar: dentr-aceştea, care au fost împărat şi care au fost domn, sau care au fost boiariu, sau care au fost slugă, sau bogat, sau sărac, sau bătrân, sau tânăr, sau care au fost harap şi care au fost om frumos? Au doar nu suntu toţi ţărână? Au nu suntu toţi pulbere? Au nu suntu toţi plini de împuţiciune? Au nu ne suntu acum urâtă oasele celora ce ne era odată dragi? O, mare nevoe şi greutate! Unde iaste acum frumuseţea obrazului? Iată, s-au negrit. Unde iaste rumeneala féţei şi buzele céle roşii? Iată, s-au veştejit. Unde iaste clipeala ochilor şi vederile lor? Iată, să topiră. Unde iaste părul cel frumos şi pieptănat? Iată, au căzut. Unde suntu grumazii cei nétezi? Iată, s-au frântu. Unde iaste limba cea repede şi dăsluşită? Iată au tăcut. Unde suntu mâinele céle albe şi frumoase? Iată, s-au deznodat. Unde sunt hainele céle scumpe? Iată, s-au pierdut. Unde iaste înflorirea statului? Iată, au pierit. Unde suntu unsorile şi zulufiile céle cu miros frumos? Iată, s-au împuţit. Unde iaste veseliia şi dăzmirdăciunile tineréţilor? Iată, au trecut. Unde suntu părerile şi nălucirile omeneşti? Iată, să făcură ţărână, că ţărână au fost.

Însă nu-ţi duce gândul şi cugetul până la moarte şi la îngropare, ce de acolo să treci şi să gândeşti de înviiare, şi să crezi că, cum zac acuma în mormântu, aşa vor să să scoale. Şi limba care tace acum, atuncea iar va să grăiască, când să vor închina şi să vor pleca lui Dumnezeu toate genuchile, céle cereşti şi céle pământeşti şi céle de dăsuptu. Şi să va mărturisi de toată limba, cum zice Isaia prorocul.

Atuncea va fi ferice de cela ce va afla şi va câştiga îndrăzneala pentru lucrurile lui céle bune înaintea lui Hristos, judecătoriului celui drept. Şi vai de cela ce să va afla că au lăcuit în traiu şi în viaţă spurcată în lumea aceasta, că cu multă ruşine şi ocară va sta înaintea lui Hristos Dumnezeu. Ia aminte

şi socotéşte, o, oame, acestor cuvinte ce fură grăite, şi caută în mormânte şi vezi oasele noastre cum zac, şi-ţi vino în gând şi în firea inimii tale, şi cugetă ce sfârşit vei să aibi, şi te întoarce cu lacrăme. Şi de vei putea să-ţi aduci aminte, chibzuiaşte şi zi: carele iaste împăratul şi carele iaste omul cel prostu şi de nimic? Carele iaste bogatul şi omul cel lăudat, şi carele iaste săracul şi cel de nimic? Carele iaste robul şi carele iaste cel slobod? Sau carele iaste stăpânul, sau care iaste sluga, robul şi slobodul? Cu adevărat întocma va fi stăpânul şi sluga, robul şi slobodul. Şi cu adevărat din lucrurile lor sau să vor înălţa, sau să vor ruşina. Şi cu adevărat din lucruri vor fi cunoscuţi şi cei ce vor fi aleşi întru mărire şi întru înălţime.

Ia spune-mi acum, o, oame, că iată că ai trăit 50 de ani sau măcar şi 100 şi te-ai îmbogăţit şi ai făcut feciori şi féte şi ai însurat şi ai măritat şi ai luat zéstre şi ai dat şi ai avut grijă di toate céle lumeşti şi ai ajunsu de ai biruit şi ai stăpânit mulţi oameni şi multe limbi. Dar acum, după acéstea, ce mai gândeşti să mai câştigi? N-ai ce mai câştiga, fără numai moartea. Dar după moarte, judecată, dar după judecată, împărăţiia ceriului sau munca iadului şi matca focului, care n-are sfârşit, nici pocaianie. Căci că după moarte nu iaste plângere, nici în iad nu iaste pocaianie.

Dar pentru ce nu iaste? Pentru că tot plânsul şi căinţa şi vaetele de acolo, nici de un folos nu suntu celor ce nu s-au păzit în viaţa această de acum în curăţie şi în milostenii şi într-alte bunătăţi, care plac lui Dumnezeu. Că zice: „Nu iaste în moarte care să-şi aducă aminte de tine, şi în iad cine să va mărturisi ţie?“ Cu adevărat nimeni, măcar de ne-am cum nevoi şi să ne rugăm, nimeni nu ne va scoate.

Iată acum, o iubitul meu fiiu, câte pilde ţe-am arătat din scriptura legii noao. Aşijderea şi dumneavoastră, credincioşilor miei boiari, mari şi mici, şi tuturor slugilor méle, carii slujiţi cu buna şi sfânta adeverită credinţă, şi altor oameni, tuturor, carei cred lui Dumnezeu. Aşijderea şi din scriptura cea veche, cât m-am priceput, m-am nevoit de v-am arătat şi v-am spus. Pentru

acéia pohtiţi, iubiţi lucrurile céle bune şi drépte, iar de faptele céle réle voi vă feriţi şi vă depărtaţi, şi faceţi pre Dumnezeu să vă fie milostiv şi blându, cu ruga şi cu postul, cu curăţiia şi cu alte bunătăţi, cu multe.

ÎNVĂŢĂTURA PENTRU FACEREA DE BINE ŞI PENTRU ÎNGĂDUIALA ŞI AŞTEPTAREA LUI DUMNEZEU

Iată, acum va să ne aducă vrémea şi să ne tragă cătră lucrurile vieţii cei de véci şi cătră slava cea neschimbată. Că pre viaţa această d-acum iată că o aşteaptă moartea şi pre slava ei va să o ajungă ocara şi batjocura. Că din biruitorii şi putérnicii lumii aceştiia, pre mulţi i-au ajunsu judecata şi mâniia mai nainte de vréme şi fură aruncaţi în întunérecele iadului. Şi judecătorii fură judecaţi de ceiia care-i judecase ei. Şi cei bogaţi apoi sărăciră, şi cei înţelepţi făr' de zăbavă şi de năprasnă nebuniră, şi cei tari şi vârtoşi slăbiră, iar cei sănătoşi bolnăviră. Şi nici un lucru bun şi adevărat nu iaste între oameni, cându nu să află în lume nici un cuvios şi plăcut lui Dumnezeu. Că feciorii vor batjocori pre părinţii lor şi muerile să vor lepăda de bărbaţii lor şi nu-i vor băga în seamă, nici bărbaţii nu vor păzi cugetele şi gândurile muierilor lor; fétele céle tinere vor măscări pre fămeile céle bătrâne, cei bătrâni cu cei tineri vor dobândi minte copilărească. Atuncea nu iaste de a créde pre priiateni sau pre vecini, nici vei îndrăzni să grăeşti cu frate-tău de céle de pace, nici să taineşti cu dânsul. Că el va cugeta tot céle ce suntu de vrajbă. Şi pre vremile acélea va ieşi şi va vieţui pizma şi înşălăciunea şi nedreptatea, şi limbuţiia să va întări, şi nu-şi va aduce aminte nimeni de Dumnezeu, nici îşi va aştepta nimeni moartea. Şi pentru acéia să vor înmulţi şi răutăţile, pentru că frica lui Dumnezeu nu se va pomeni nici să va băga în seamă. Că el ne-au dat minte ca să cugetăm noi înşine céle bune, iar noi gândim în inimile noastre tot céle réle şi hicléne. Datu-ne-au putére şi bogăţie, ca să dăm noi celor neputérnici, iar noi în

locul acestora ne batem joc şi ne râdem de dânşii. Biruinţă ne-au dat în măinile noastre, ca cu dânsa să păzim şi să răscumpărăm pre cei slabi, iar noi muncim pre cei nevinovaţi şi le facem nevoe. Pentru că nu va fi calea dreptăţii, nici judecata cea dreaptă. Dragostea va peri şi să va înmulţi pizma. Bunătatea va fi ocărâtă şi batjocorită, iar făţărniciia să va cinsti şi să va crăvi. Urî-se-va înţelepţiia cea smerită şi plecată şi să va înălţa trufiia şi să va cinsti. Pieri-va adeverinţa, iar minciunile vor acoperi toată faţa pământului. O, adâncul bunătăţii şi răbdării

[1] Trad.: „Sfârşitul primei părţi a cărţii acesteia".

lui Dumnezeu, că de toate răutăţile ce să fac, el nu să mânie, nici va să-şi izbândească! Nu pentru că doar el nu poate să plătească şi să izbândească; ce căci lui nu-i trebuiaşte mâniia, ce ne miluiaşte ca un tată, şi alte mili, încă mai multe, întinde şi arată asupra noastră.

Конец первїа части книга сеа[1].

PARTEA A DOA A ÎNVĂŢĂTURILOR LUI NEAGOE VOIEVODUL BASARAB, DOMNUL ŢĂRII MUNTENEĂTI, CARE AU ÎNVĂŢAT PRE FIIU-SĂU THEODOSIE, AŞIJDEREA ŞI PRE ALŢI CARII VOR FI ÎN URMA LUI DE DUMNEZEU UNĂI, ÎNCORUNAŢI DOMNI ŞI BIRUITORI ŢĂRII ACEĂTIIA, PENTRU MULTE ŞI BOGATE LUCRURI CARI SUNT DOMNILOR FOLOSITOARE DE SUFLETU ŞI VRÉDNICE DE CINSTEA ŞI POHVALA DOMNIEI, AŞIJDEREA ŞI PRE TOŢI BOIARII SĂI PRE CEI MARI ŞI PRE CEI MICI

I. Carea să încépe pentru cinstea icoanelor

Capul 1

Fătul mieu Theodosie şi voao cinstiţilor şi dulcilor miei domni, care veţi fi în urma noastră domni şi biruitori ţărâi aceştiia, aşijderea şi dumneavoastră, iubiţii miei boiari, aşa vă învăţ: întâiu să cinstiţi cinstitele şi sfintele icoane, pentru că icoanele cu adevărat suntu semnul şi chipul Domnului nostru Iisus Hristos şi pecétea lui. Deci, de va iubi omul chipul Dumnezeului nostru şi va cinsti semnul şi pecétea lui cu toată inima, şi Dumnezeu încă va iubi sufletul lui, şi cu toată inima să va îndulci pururea de Domnul nostru. O, iubitul mieu fiiu, cât iaste de bine a lăcui omul tot cu Dumnezeu şi a petréce cu dânsul şi a fi cu el în veci! O, Doamne, eu robul tău şi fiul roabei tale, căutai cu plecăciune asupra milei tale şi ziş către prea iubitul mieu fiiu şi către alţi domni, către toţi carii vor fi în urma noastră, cu toată inima: O, iubiţii miei fraţi, voi să vorbescu către voi puţinéle cuvinte şi să vă spuiu: deci vă rog cu dragoste să mă ascultaţi ca să vă poci spune şi eu cu dragoste.

Ia aduceţi-vă aminte, fraţilor, cum dentâi şi-au aţâţat Dumnezeu mâniia asupra noastră, pentru păcatele noastre şi faţa sa cea dulce şi blândă şi-o au întorsu de către noi, de carea noi în toată vrémea şi în tot ceasul ne îndulceam. Şi fum goniţi de hrana raiului şi di împărăţiia ceriului ne dăpărtăm. Şi, în locul féţei sale cei dulci, ne-au dat faţa satanii cea groaznică şi întunecată şi, în loc de hrana raiului, ne-au dat muncile céle de véci; iar în locul împărăţiei ceriului, ne-au dat adâncul şi temniţile iadului, de unde nu mai avem noi nădéjde să ne mai izbăvim niciodată dentr-acel întunérec împuţit, şi de groaznica faţa sătaniei, şi de muncile céle de véci, şi den temniţile iadului. Iar apoi el numai pentru una a lui mumă şi născătoare de Dumnezeul nostru îşi luo urgiia despre noi şi-şi întoarse mila către noi şi iarăşi ne déde faţa sa cea bună, să ne îndulcim de dânsa, şi ne dăşchise porţile raiului şi ne dărui împărăţiia cerească iar iadul îl sparse şi-l robi şi pre satana cu adevărat îl ruşină şi-l urgisi.

O, despuitoare stăpână şi maica lui Dumnezeu, carea eşti aleasă din toate neamurile şi eşti deplin şi degrab' ajutătoare tuturor oamenilor! Pentru tine îşi întoarse Hristos Dumnezeu faţa sa către noi întru bunătăţire! Pentru tine ne dăşchise noao împărăţiia ceriului! Pentru tine să dărui noao hrana raiului! Pentru tine fu robit iadul şi să ruşină satana! Pentru tine ne izbăvim den legături şi din temniţile iadului! Tu eşti, preacurată, calea vieţii cei de véci, şi pentru calea ta au câştigat toţi păcătoşii împărăţiia ceriului! Tu eşti singură viia cea adevărată, care ai făcut noao strugurul cel coptu, dintru care au cursu noao tuturor băutura spăseniei, carea iaste mai dulce decât miiarea şi decât fagurul! Pentru tine să duseră drepţii şi să puseră întru împărăţiia ceriului! Tu eşti masa cea dreaptă, carea ai purtat pâinea cea cerească, dintru carea au mâncat toţi drepţii şi au luat bucuriia cea nespusă şi negrăită şi s-au sălăşuit în raiu şi au înflorit ca crinul în véci netrecuţi. Dreptu acéia, ţie mă rog, preacurată fecioară şi stăpână! Auzi glasul rugăciunii robului tău celui neharnic şi nevrédnic, al lui Neagoe, şi te milostivéşte spre mine

şi mă priiméşte, Doamna şi stăpâna mea, ca să fiu şi eu priimit şi adaos în turma fiiului şi Dumnezeului Domnului nostru Iisus Hristos, însă nu după păcatele méle să-mi dai aceasta. Că eu căutând spre îndurările tale céle multe, mă nădăjduescu că tu eşti oglinda cea cinstită, şi toţi cei ce iubescu pre Dumnezeu către tine aleargă şi caută ca-ntr-o oglindă luminoasă, şi tu eşti lumina cea înţelegătoare a toată lumea. Pentru aciaia şi eu ticălosul şi ocaianicul alergaiu către tine, şi cu glas mare strigaiu şi ziş: O, doamnă, împărătească şi stăpână, fie numele tău cel sfânt pomenit şi proslăvit în veci de veci!"

Vedeţi, iubiţii miei fraţi, cât iaste de bună şi de îndurătoare sfânta şi curata fecioara Mariia, maica Domnului şi Dumnezeului nostru Iisus Hristos, şi miluiaşte pre toţi cei ce iubescu pre Dumnezeu cu toată inima şi pre dânsa o cinstescu cu tot sufletul. Aduceţi-vă aminte cum fură toţi drepţii încuiaţi în puşcăriile iadului, iar muma luminii să milostivi spre dânşii şi neîncetat rugă pre fiiul şi Dumnezeul ei şi-i izbăvi de acolo şi-i scoase şi dobândiră împărăţiia ceriului şi li să dărui hrana raiului şi odihna lui. Iar diavolul fu robit şi ocărât. Pentru acéia şi tu, fătul mieu, şi voi fraţii miei, de veţi iubi pre Dumnezeu cu toată inima şi de veţi cinsti pă preacurata lui maică cu tot sufletul, cu adevărat décii veţi lua cu cei drepţi şi veţi dobândi plata drepţilor întru împărăţiia ceriului şi va fi voao gătită hrana raiului, pentru că Dumnezeu n-are alt lăcaş nici altă casă mai dragă decât trupul omului. Deci, de va vedea că-l iubiţi cu toată inima, el va trimite spre voi putérea sfântului şi de viaţă făcătoriului duh şi-şi va face lăcaş întru voi şi veţi câştiga viaţa şi traiul carele nu va avea sfârşit niciodată.

Aşijderea, iubiţii miei, deaca întraţi în sfânta bisérică, voi vă rugaţi şi faceţi slijbă cu cântări şi cu cântece sufleteşti. Iar nu vă lăudaţi, nici ziceţi că „noi suntem îngăduitori lui Dumnezeu şi-i facem lucrurile lui", iar deaca eşiţi din bisérică, voi nu faceţi ce-aţi făgăduit lui Dumnezeu că-i veţi face, ci alte gâlcevi faceţi, şi vorbiţi unul pre altul de rău şi vă mâncaţi cu pizme şi cu mozavirii şi cu minciuni. Şi pentru căci nu slujiţi lui Dumnezeu

în dreptate, pentru acéia umblaţi întru întunérec şi faceţi şi umpleţi voia pizmaşului şi a vrăjmaşului nostru (adeca a satanii), şi-l veseliţi, iar pre Domnul Dumnezeu şi mântuitoriul nostru Iisus Hristos şi pre preacurata a lui maică voi întristaţi şi mâhniţi. Dar ce folos vă iaste, fraţilor, că, deaca întraţi în bisérică, voi vă făgăduiţi că veţi face toate lucrurile céle bune, şi apoi nu le faceţi? Pentru acéia, fraţilor, rog pre dragostea domniilor voastre, să fiţi nevoitori, să umpleţi nevoinţele célé ce aţi făgăduit cătră Dumnezeu, ca nu cumva să fie făgăduinţele voastre de râs şi de bucurie vrăjmaşului nostru, ci, în loc de bucurie şi de râs, să adaogereţi plângere sufletească şi vărsare de lacrăme cătră Dumnezeu; şi, în loc de mâncare şi de băutură, postu şi răbdare; şi, în loc de odihnă, osteneală trupească şi priveghére de-a sta în picioare toată noaptea; iar în loc de pizmă şi de pohte, dragoste şi blândéţe şi oprire de toate răutăţile şi smerenie. Şi să iubiţi pre vecinii voştri, ca înşivă pre voi, iar hulele şi minciunile să nu să numească întru voi, precum zice apostolul: „Nici râsul şi glumile să nu între întru inimile voastre“, că acéstea toate lucruri şi meşteşuguri dievoleşti suntu. Ci să ştiţi şi să pricépeţi, că diavolul iaste o hiară foarte zvăpăiată şi cumplită şi cu multă răutate rumpe şi sfărâmă pre cei ce-l iubescu şi fac lucrurile lui. Şi dintru-ntâi toate răutăţile face şi până acum tot céle réle să învaţă. Că răutatea cea veche nici într-un chip nu va putea fi bunătate noao, şi totdeauna muncéşte cum va putea face să dăsparţă făptura lui Dumnezeu de la faţa lui cea sfântă şi luminoasă. Iar voi, iubiţii miei, în locul acestora adaogereţi liubov şi curăţie şi faceţi rugă cătră Dumnezeu, ca să vă trimiţă mila sa de la dreapta lui cea putérnică şi biruitoare. Că mila lui Dumnezeu tare iaste şi vârtoasă şi poate sfărâma capul şarpelui.

Aşijderea vă aduc aminte şi pentru curăţie, că curăţiia iaste un lucru mare. Iar vedeţi, fraţilor, cum zise Domnul nostru Iisus Hristos de Pavel apostolul, că zise: „O, Pavele, tu eşti vasul mieu cel ales şi vei să fii dus înaintea a împăraţi şi a vlădici pentru numele mieu, iar faţa ta nu să va ruşina înaintea lor“. Pentr-acéia, fraţilor, şi voi să aveţi curăţie şi dragoste, smerenie

şi răbdare şi mai vârtos de toate cuvinte bune şi dulci şi plecate, ca să nu iasă niciodată mila lui Dumnezeu dintru voi. Că deaca să va dăzlipi mila lui Dumnezeu de la noi, décii şi faţa îşi va întoarce de cătră noi şi atuncea să va veseli diavolul. Iar voi, fraţii miei şi unşii lui Dumnezeu, nu vă amăgireţi, nici vă uluiţi după cuvintele céle bârfitoare şi mincinoase ale oamenilor celor de nimic, ci vă apropiiaţi de omul ce să va téme de Dumnezeu, şi vă veţi învăţa şi voi de la dânsul a vă teme de Dumnezeu. Şi vă adunaţi toţi la un loc şi strigaţi cu glas mare, zicând: „Doamne, Doamne, păstoriul cel bun! Întoarce-ne cătră calea pocăinţei şi ne îndreptează pre cărările mântuirii!“ Şi atuncea, în rugăciunile voastre, eu, nevrédnicul robul lui Dumnezeu, Niagoe, să nu fiu dăzlupit dentre voi, ca pentru rugăciunile voastre să afle şi sufletul mieu pre păstoriul cel bun al celor buni.

Şi să nu ne înşălăm cumvaş, fraţilor, şi să mérgem după basnele şi minciunile ereticilor, precum bârfescu ei şi nu cred că Dumnezeu s-au pogorât pre pământ şi fu şi Dumnezeu şi om, ci zic că nu s-au arătat cu adevărat (ci cu nălucire). Iar noi să crédem cu tot sufletul şi să mărturisim şi nu cu vreo părére cumvaş, ci cu toată adeverinţa, cum s-au arătat în lume şi pentru mila sa cea multă s-au pogorât pre pământ şi să întrupă din duhul sfântu şi din curată fecioara Maria şi fu om deplin şi Dumnezeu deplin. Om fu, ca pre om să izbăvească din întunéric, iar Dumnezeu fu, ca şi pre Adam să-l facă Dumnezeu şi să-l spăsească. Cum şi lucrurile lui îl arată şi-l mărturisescu, şi puterile lui céle dumnezeieşti cu socoteală învaţă că iaste Dumnezeu adevărat; iar pateméle lui îl spun şi-l vădescu că iaste om deplin. Şi de va gândi cinevaş şi să va socoti în slăbiciunea cugetului său într-alt chip, acela greu va să fie întrebat şi ispitit în ziua cea groaznică şi înfricoşată a judecăţii.

Dar deaca nu fu cu trup, Maria fecioara ce purta în pântecile ei şi pre cine vesti Gavriil, arhanghelul, că-i zise că iaste Dumnezeu? Deaca nu fu om, în iaste cine zăcu şi fu înfăşat în scutece? Şi deaca nu fu Dumnezeu, păstorii cui să închinară? Deaca nu fu om, Iosif pre cine obrezui? Şi deaca nu fu

Dumnezeu, pentru a cui cinste mergea steaoa ceriului cătră dânsul? Deaca nu fu om, Maria pre cine aplecă? Şi de nu fu Dumnezeu, vrăjitorii cui aduseră daruri? Deaca nu fu om, Simeon pre cine ţinu în braţe? Şi de nu fu Dumnezeu, cui zise: „Acum, stăpâne, să mă slobozeşti cu pace?" Deaca nu fu om, Iosif pre cine luo şi fugi în Eghipet? Şi de nu fu Dumnezeu, pre cine să umplu cuvântul, carele fu zis: „Din Eghipet chemai pre fiiul mieu?" Deaca nu fu om, Ioan pre cine boteză? Şi de nu fu Dumnezeu, cui zise tatăl din ceriu: „Acesta iaste fiiul mieu cel iubit, de carele bine vuiu?" Deaca nu fu om, cine să posti în pustie şi apoi flămânzi? Şi de nu fu Dumnezeu, îngerii din ceriu cui să pogora şi-i slujiia? Deaca nu fu om cine fu chemat la nuntă în Cana Galileiului? Şi de nu fu Dumnezeu, cine făcu apa vin? Deaca nu fu om, cine luo pâine în mână? Şi de nu fu Dumnezeu, cine sătură în pustie din 5 pâini şi din 2 peşti 5.000 de oamini, făr' de mueri şi făr' de copii? Deaca nu fu om, în corabie cine dormi? Şi de nu fu Dumnezeu, cine opri valurile mării şi vântul? Deaca nu fu om, Simon fariseul cu cine mâncă? Şi deaca nu fu Dumnezeu, cine erta păcatele celor păcătoşi? Deaca nu fu om, cine şăzu la puţ, de să odihni, fiind ostenit de cale? Şi de nu fu Dumnezeu, cine da samarinencei apă vie şi o vădi că au avut 5 bărbaţi? Deaca nu fu om, cine îmbrăca haine omeneşti? Şi de nu era Dumnezeu, cine făcea puteri şi minuni? Deaca nu fu om, cine scuipi pre pământu şi făcu tină? Şi de nu fu Dumnezeu, cine făcu pre cel ce să născuse orbu, cu ochi? Deaca nu fu om, cine lăcrămă la mormântul lui Lazar? Şi de nu fu Dumnezeu, cine învie pre cel mort de patru zile numai cu porunca? Deaca nu fu om, cine şăzu pre catâr? Şi de nu fu Dumnezeu, la a cui întâmpinare ieşiră năroadele cu slavă? Deaca nu fu om, ovréii pre cine prinseră? Şi de nu fu Dumnezeu, cine porunci pământului şi déde pre acéia pre toţi cu féţele în jos? Deaca nu fu om, cine fu lovit cu palma preste obraz? Şi de nu fu Dumnezeu, cine tocmi şi vindecă urechia lui Malho, slugii arhiereului, carea o tăiase Petru? Deaca nu fu trup, cine răbda scuipire preste obraz? Şi de nu fu Dumnezeu, cine suflă preste

féţele apostolilor duh sfânt? Deaca nu fu om, cine stătu la judecată înaintea lui Pilat? Şi de nu fu Dumnezeu, cine înfricoşă şi spăimântă noaptea în vis pre muiarea lui Pilat? Deaca nu fu om, pre cine dezbrăcă dorobanţii Ierusalimului şi hainele lui le împărţiră ei adinsu ei-şi? Şi de nu era Dumnezeu, cum întunecă soaréle, când era el pre cruce? Deaca nu era om, pre cruce cine stătu răstignit? Şi de nu era Dumnezeu, cine cutremură pământul din temeliia lui? Deaca nu fu om, ale cui palme şi talpe le pătrunseră cu piroane de fieru? Şi de nu fu Dumnezeu, cum să dăspică zăveasa biséricii în doao şi să sparseră pietrile şi să dăşchiseră mormânturile? Deaca nu fu om, cine strigă şi zise: „Îli, ili lama savahtani“, ce să zice: „Dumnezeule, Dumnezeul mieu, căci m-ai lăsat?“ Şi de nu fu Dumnezeu, cine zise: „Tată, iartă-i!“ De nu fu om, cine spânzură pre cruce cu tâlharii? Şi de nu fu Dumnezeu, cine zise tâlhariului: „Astăzi cu mine vei fi în raiu“? Deaca nu fu om, cui aduseră oţet şi hiiare să bea? Şi de nu fu Dumnezeu, al cui glas auzi iadul şi să cutremură? Deaca nu fu om, ale cui coaste să pătrunseră cu suliţa şi eşi sânge şi apă? Şi de nu fu Dumnezeu, cine sparse porţile iadului şi rumse încuetorile şi lanţurile lui? Şi cu a cui poruncă eşiră morţii din mormânturi? Deaca nu fu om, apostolii pre cine văzură cându era încuiaţi în casa cea mai de sus? Şi de nu fu Dumnezeu, cum întră fiind uşile încuiate? Deaca nu fu om, Thoma ale cui rane de cue şi de suliţă pipăi? Şi de nu fu Dumnezeu, cui zise: „Domnul mieu şi Dumnezeul mieu“? Deaca nu fu om, la marea Teveriadului cine mâncă? Şi de nu fu Dumnezeu, cu a cui poruncă să umplu năvodul de péşte? Deaca nu era om, pre cine văzură îngerii suindu-se la ceriu? Şi de nu fu Dumnezeu, ceriurile cui să dăşchiseră şi puterile cereşti cui să închinară cu frică şi tatăl cui zise: „Şazi de-a dreapta mea“, cum zice David: „Zise Domnul Domnului mieu, şazi de-a dreapta mea, i proci“?

Dreptu aceasta, tu, fătul mieu, şi dumneavoastră, iubiţii miei fraţi şi unşii lui Dumnezeu, de acéstea să cade să vă ţineţi şi acestuia să crédeţi. Iar gurile eriticilor céle mincinoase şi

bârfitoare să să astupe, că noi crédem cu adevărat şi mărturisim a fi om deplin şi Dumnezeu desăvârşit, şi nu cu vreo îndoire cumva, ci cu toată adeverinţa, cum am zis şi mai nainte. Iar cel ce va grăi şi să va îndoi, acela nu să va îndrepta întru împărăţiia ceriului, cum grăiaşte şi chir *Athanasie Alexandreaninul*: „Cum nu poate nimeni să caute cu un ochiu totdeodată în ceriu, iar cu altul pre pământ, aşa nici omul nu poate să să grijască şi de céle trupeşti, şi de céle sufleteşti. Şi cum nu poate să iasă din vâna unui izvor apă dulce şi amară, aşa nici omul nu poate să îngăduiască şi sufletului, şi să să grijască şi de ale trupului. Şi cum nu pot face mărăcinii măsline, aşa nici omul nu poate cerca şi céle cereşti, şi céle pământeşti". Precum zice şi Dumnezeu: „Nimeni nu va putea sluji şi lui Dumnezeu şi Mamonului", nici veţi putea şi lui Dumnezeu să slujiţi, şi céle trupeşti să le obârşiţi. Pentru acéia Pavel apostolul, auzindu şi ascultându acéstea, să părăsi de toate gândurile şi cugetele céle trupeşti şi zice: „Pentru acéia m-am lăsat de toate, ca să aflu pre Hristos şi să împărăţescu cu dânsul". Iar cei ce au haine şi bucate, cu dânsele să să îndăstuléze, că cei ce vor să să îmbogăţească, acéia cad în cursele diavolului şi în pohte şi în gânduri făr' de măsură.

Pentru acéia, fraţii miei, nu vă împleteciireţi în lucrurile lumii aceştiia, ca să vă puteţi spăsi. Ce te ţine de dreptate şi de adeverinţă şi de dragoste şi de frica lui Dumnezeu, şi fii blând şi nepizmătareţ şi ascultătoriu şi răbdătoriu, şi uraşte cuvintele céle grozave şi scârnave, şi vei vedea pre Dumnezeu! Fie-ţi drag a te ruga de-a pururea, şi ţi să va lumina inima şi va vedea pre Dumnezeu. Uraşte pohta bucatelor, ca să nu te încungiure cumva patemile amalicului. Fii treazv în rugăciuni, ca nu cumva să te mănânce hiara. Fugi de vin, ca să nu te scapi de veseliia lui Dumnezeu. Iubéşte săracii, ca să fii miluit. Pentru acéia iubéşte sfinţii, ca să te tragă pohta lor către bunătăţi. Adu-ţi aminte adéseori de moartea ta, şi nu vei greşi mult lui Dumnezeu. Adu-ţi aminte de împărăţiia ceriului, ca să te ducă către dânsa pohta ei. Adu-ţi aminte de matca focului şi de

muncile céle cumplite, ca să urăşti lucrurile céle réle. Fii gata în toate zilele de întâmpinarea lui Hristos, că făr' de véste va să vie. În toate zilele te socotéşte de ce poruncă de ale lui Dumnezeu eşti lipsit şi totdeauna cugetă ce pohtă de ale trupului ai omorât şi dă laudă lui Dumnezeu că pentru a lui milă fu acéia. Nu gândi în firea ta că eşti îndreptat în niscare lucruri înaintea lui Dumnezeu, că iaste zis: „Când veţi face toate câte sunt poruncite, iar voi ziceţi: „Robi neharnici şi nevrédnici suntem"". Nici să gândiţi şi să ziceţi: „De acum înainte noi suntem buni", că nu te vor créde vrăjmaşii tăi, nici să te nădăjdueşti în trup. Cel ce să téme de draci, acela să arată chiiar că nu iaste într-însul frica lui Dumnezeu cu toată inima lui; iar cel ce se téme de Dumnezeu cu toată inima lui, acela iaste îndrăzneţ spre dânşii. Cel ce să laudă înaintea a mulţi, acela să arată că nu iaste frica lui Dumnezeu într-însul; iar cela ce va să să spăsească, acela tot de céle dumnizieşti să grijaşte şi toate pohtele calcă. Că cum iaste lénia ajutor pohtelor, aşa iaste trezvirea putére bunătăţilor. Şi limba cea neînvăţată numai ce umblă tocând, că n-are bunătăţi dinlăuntru. Bunătatea face curăţie, iar mâniia cea iute face patime. Şi muma bunătăţilor iaste mila, iar umplerea răutăţilor iaste semeţiia. Inima cea împietrită face mânie, iar oprirea face linişte. Săturarea somnului face învierşunare pohtelor, iar spăseniia sufletului iaste priveghiiare cu seama. Mulţimea nălucirilor iaste somnul cel mult, iar floarea minţii iaste iar priveghiiarea întru rugăciuni. Somnul cel mult îngroaşă gândul, iar priveghiiarea îl supţie, însă acéia priveghiiare zicem, carea iaste pentru Dumnezeu şi să face în cântări şi în cântece duhovniceşti, iar într-alt chip mai bun iaste somnul cu tăcere decât priveghiiarea cu cuvinte dăşarte. Plângerea gonéşte pohtele, iar râsul face dăzlupire de la Dumnezeu. A nu se înfiori omul, face smerenie, iar slava omului face nebăgare în seamă. Nemâniia face blândéţe, iar ţinérea de pizmă face răutate. Cel ce iubéşte lărgimea, acela gonéşte facerile de bine, iar strimtarea pleacă pateméle. Dorul bucatelor hrănéşte pateméle şi pohtele, iar oprirea şi ţinerea le

goneşte. Împodobirea trupului iaste întortarea şi izvrătirea sufletului şi mârşăvirea sufletului; iar mârşăvirea trupului iaste înnoire sufletului. Obidele trupului suntu spăsire sufletului, îmfrumsiţarea trupului iaste cursa sufletului. A cugeta omul totdeauna céle cereşti face dragoste cu Dumnezeu, iar grijile lumii aceştiia gonescu facerile céle de bine. Cela ce-şi păzéşte gura, acela-şi rădică mintea sus la Dumnezeu. Vorbele céle multe aţâţă urgie şi mânie. Cel ce face pre voia vecinului, semnează că mintea lui véde bunătăţile, iar cel ce-şi face voia sa, semnează neînţelepţie. Învăţătura cea cu frică păzéşte sufletul de toate răutăţile. Vorbele céle lumeşti întunecă sufletul, iar iubirea lucrurilor lumii aceştiia dezlupeşte gândul şi cugetul de la Dumnezeu. Cel ce n-are îndârjire, acela véde pre Dumnezeu. Cela ce nu-şi va ispovedi cugetele, semnează şi arată că cearcă această slavă dăşartă şi spurcată; iară cel ce le va ispovedi la duhovnic, acela va goni pohtele. Că cum mănâncă rugina pre hier, aşa mănâncă şi pre om slava cea omenească, deaca i să va lipi inima de dânsa. Şi cum să înfăşură volbura sau curpenul de viţă şi piiarde roada ei, aşa, fătul mieu, piiarde trufiia şi mândreţele roada împăratului sau a domnului. Că plecăciunea cea înţeleaptă iaste mai întâi de toate bunătăţile. Şi izjdărârea tuturor patemilor iaste mâncarea cea preste sătul. Iar sfârşitul răutăţilor iaste a gândi omul însuşi că iaste drept. Şi cum mănâncă carii copacii, şi gândacii îi fac fâr? de frunză, aşa şi pizma-i piiarde sufletul călugărului. A-şi pune cineva nădéjdea pre Dumnezeu, face să rabde batjocurile fără întristare. A cugeta cineva să nu fie grăit pre nimeni de rău, face trufie. Nu te nădăjdui în putérea ta şi va fi ajutoriul lui Dumnezeu cu tine. Nu avea vrajbă cu nimini, că de vei avea, deacii nepriimită va fi ruga ta. Iubéşte adeverinţa, că tot mincinosul iaste urât înaintea lui Dumnezeu. Păzéşte-ţi ochii, şi inima ta nu va vedea céle réle; că tot cel ce caută asupra muerii cu pohtă, preacurvie face. Feréşte-ţi auzul, ca nu cumva să-ţi câştigi sămânţa rea. Fugi de mincinosul şi ficleanul diavol. Aibi pace cu toţi ca să fii îndrăzneţ în rugăciunile tale. Nu pohti să auzi păcatele nici

unui om, ca să nu să lipească vreunul de inima ta. Lucrează cu mâinile tale, ca să afle săracii pâinea ta, că şădérea făr' de lucru face moarte sufletului. Cei ce să roagă adéseori, acela îşi izbăvéşte sufletul lui den toate răutăţile; iar care să lenevéşte cât de puţinel, acela să face lăcaş dracilor. Când şăzi în chiliia ta, de acéste 3 lucruri te grijaşte: di rugă, de învăţătură şi de rucodélie. În toate zilele cugetă unde ai fost şi ce ai făcut şi cum vei să mori şi după moarte unde vei să mergi şi te ia aminte. Şi de-ţi vei aduce aminte că are cineva vreo părere rea pre tine, iar tu nu fii nebăgătoriu de seamă de acéia, ci pasă şi te împacă cu dânsul. Şi te păzéşte să nu te treacă vreun ceas făr' de rugă, că acéstea aduc lumina în suflet. Şi de ai făcut lucruri bune, tu nu te lăuda, iar de ai făcut răutăţi multe, nu te îngrija de tot, ce numai să te părăseşti să nu mai faci şi te vei spăsi. De te vor învierşuna cugetele céle réle, tinde cătră Dumnezeu rugăciuni neîncetate şi te va odihni de dânsele. Iar de te vor birui poftele şi pizmele pre inima ta, tu îţi ado aminte că toţi suntemu mădularile lui Hristos, şi toată cinstea şi ocara vecinilor noştri a noastră iaste, şi vor fugi de la tine. Iar de va fi întrat în inima ta urgisirea şi iubirea de fraţi, tu-ţi ado aminte că pentru aceasta vei fi dat în mâinile diavolului, pizmaşii tăi, şi va fugi de la tine şi acéia.

Acéstea toate le socotéşte şi le gândéşte şi cu céle bune te îngrădéşte, iar céle réle tu le leapădă. Însă nu le vei putea socoti, deaca nu vei face cu dreptate lucrurile lui Dumnezeu. Că mai întâi de toate iaste tăcérea. Deci tăcérea face oprire, oprirea face umilinţă şi plângere, iar plângerea face frică, şi frica face smerenie. Smerénia face socoteală de céle ce vor să fie, iar acea socoteală face dragoste, şi dragostea face sufletele să vorbească cu îngerii. Atuncea va pricépe omul că nu iaste departe de Dumnezeu, şi cel ce va să fie într-o cinste ca aceasta, i să cade să n-aibă grijă nici de un lucru şi să urască lumea aceasta cu totul şi toate ale ei i procee. Deacii atunci să va învrédnici de va petrece într-acéste bunătăţi care suntu de la Dumnezeu.

Şi aceasta, fraţilor, încă socotiţi şi luaţi aminte: că tot omul

carele mănâncă şi bea preste măsură şi să améstecă în lucrurile lumii aceştiia, acela nu va veni în măsura lucrurilor acestora. Dar deaca-ţi iaste voia să aibi avuţii şi moşii şi vii, pentru căci nu te-ai însurat să-ţi fii luat muiare? Căci te amăgeşti şi te înşăli, căci nu socoteşti ca sămânţa céia ce fu sămănată în mărăcini să împresoară şi nu face roadă, şi cel ce nu să va părăsi de acéstea, pre Dumnezeu nu va putea cunoaşte. Iată că rog pre tot omul, carele va să dea pocăinţă cătră Dumnezeu, să să ferească de băutura cea multă a vinului, că beţiia multă cursă are. Deci te păzéşte de înşălăciune şi de amăgitură. Până eşti în trupul acesta, nu le créde. Ci, fraţilor, să stăm în frica lui Dumnezeu şi să nu ne silim în războaie, că „nu iaste războiul nostru cătră trup şi cătră sânge, ci iaste cătră mai marii şi putérnicii şi biruitorii acestui veac întunecat şi cătră duhurile céle réle ce sunt supt ceriu". Să ne îmbrăcăm în armele bunătăţilor, pentru că osteninţa şi greutatea şi patima şi streinătatea şi lipsa pohtelor nu ne va păzi numai de săgeţile diavolului, ce încă ne va face de vom fi moşteni şi împărăţiei ceriului. Pentru acéia să ne nevoim puţinel într-acest veacu, ca să câştigăm împărăţiia ceriului. Că Hristos, dascălul şi învăţătoriul nostru, aşa au zis: „Nevoiţi-vă să tréceţi prin porţile céle strimte şi pre căile céle de scârbă. Priveghiaţi dar în tot ceasul, că nu ştiţi când va veni Domnul nostru şi ne va afla dormind. Păziţi-vă să nu se îngreuiaze inimile voastre cu mâncări multe şi cu băuturi şi cu grijile vieţii şi traiului lumii aceştiia, şi să vă ajungă acel ceas şi vréme degrab' şi făr' de véste. Iată vă trimit ca pre nişte oi în mijlocul unor lupi. Nu strângeţi aur, nici argint, nici câte 2 haine. Nici vă fie frică de cei ce ucig trupul. Că am văzut pre sătana din cer căzând ca un fulger. Iată v-am dat putére să călcaţi pre şarpe şi pre scorpie şi pre toată putérea diavolului".

Şi nu déde Domnul acesta putére numai apostolilor, ci o déde tuturor celor ce le iaste voia să să spăsească şi carii vor să urméze lui şi să umble după poruncile lui. Vezi şi socotéşte că grăiaşte tuturor sfinţilor şi zice: „Voao v-am dat putére să fiţi fii

lui Dumnezeu. Nu te téme, turma cea mititea, că tatăl mieu voi să vă dea voao împărăţiia ceriului. Deci, vindiţi-vă avuţiile voastre şi daţi milostenie şi vă câştigaţi în ceriu comoară netrecătoare". Deacii sfinţii lui apostoli şi ucenici, deaca făcură poruncile acéstea, iar le zise Hristos: „Pacea mea o dau voao şi pacea mea o las întru voi, că cei ce păzeau pre mine, acéia păzescu poruncile méle. Şi voi mérge eu şi tatăl mieu şi-mi voiu face lăcaş întru dânşii". Şi arătând noao să răbdăm cu bărbăţie toate năpăştile şi scârbele şi războaele, care să vor scorni asupra noastră, zise: „În lume cu scârbe veţi fi; ci îndrăzniţi, că eu am biruit lumea. Voi sunteţi cei ce aţi răbdat cu mine în năpăşti. Eu învăţ pre voi, cum au învăţat şi pe mine tatăl şi mi-au făgăduit împărăţia, ca să mâncaţi şi să béţi la masa lui". Iar acéstea nu zice tuturor, ce numai celor ce vor răbda năpăştile şi scârbele, cu răbdare bună. Că, mergând însuşi de a sa bună voe către sfintele lui patemi, zise: „Cel ce va vrea să mănânce şi să bea la masa mea, să meargă cu mine la patime"; cum am zice „să moară şi acela lumii, pentru poruncile méle". Acéstea auzind Pavel apostolul, toate cugetele céle trupeşti le lepădă şi începu a îndrăzni şi a zice: „Eu lui Hristos m-am răstignit şi de acum nu mai trăescu mie, ci Hristos trăiaşte în mine". Că, cât umblăm în trup, morţi suntem păcatului. Că zice: „Cei ce ş-au răstignit trupurile lui Hristos, cu pateme şi cu pohte, şi de vom şi muri cu dânsul, vom vieţui pentru dânsul. Şi de vom răbda, vom şi împărăţi cu dânsul; iar de ne vom lepăda de dânsul, şi el să va lepăda de noi". Dar carele iaste cel ce să leapădă? Acela iaste carele umblă după pohtele trupeşti. Că acesta nu numai au spurcat botezul cu lucrurile hicleanului diiavolu, ci lipsindu-să de lumina raiului, de la masa cea dumnezeiască gonit fiind, s-au şters din cartea vieţii. Domnul Hristos, pentru multa dragoste ce are către noi, ne-au dat şi pocăinţă tocma pân' la moarte. Că de n-ar fi fost pocăinţa, nu s-ar fi spăsit nici un om. Deacii, fraţilor, deaca vom să ne spăsim, noi să ne pocăim până suntem vii si să plângem şi să ne spălăm ranele céle spurcate ale inimii. Că la judecata cea groaznică şi

înfricoşată vor să să arate lucrurile céle réle ce sunt întru noi. Că acolo să va apropiia Dumnezeu şi va veni, de va şădea pre scaunul slavei lui, şi să vor aduna înaintea lui toate limbile şi să vor vedea toţi den lumânările lor. Deacii, cel ce nu-şi va fi câştigat untudelemnu, i să va stinge lumânarea şi acela va merge întru întunérecul cel osebit. Pentru acéia, fraţilor, să ne nevoim să ne umplem vasele de untdelemnu, să nu auzim zicându-ne: „Eu nu ştiu pre voi". Vasul iaste pocaianiia, iar untudelemnu, lucrurile céle bune. Iar lumânarea cea luminoasă iaste sufletul cel sfânt. Iani dar, fraţilor, să ne nevoim, că s-au apropiiat ziua. Fericit iaste omul cela ce să grijaşte în toate zilele şi în tot ceasul, căci când să coasce roada, atuncea iaste vrémea secerişului. Deci spăsit iaste cel ce-şi va spăsi roada, că o vor aduna îngerii în jitniţa cea de véci, iar celor ce vor fi ca mine, o, ce amar şi ce nevoe! Cum am zice plévelor, că pre acéla focul le va moşteni. Ni dar, fraţilor, să fugim de lume şi de toate câte sunt ale lumii, ca să fim moşténi binelui aceluia, care ochiul nu au văzut, uréche nu l-au auzit, nici la gând şi la inima omului n-au întrat, céle ce au gătit Dumnezeu celor ce-l iubescu. De acum, fraţilor, într-acéstea petréceţi, acéstea va învăţaţi şi nu vă uluireţi, ca să ne învrédnicească Dumnezeu ziua şi noaptea poruncilor lui şi să ne spăsească împărăţiei cei cereşti, cum zice şi rândureaoa cea cu cuvinţéle dulci, *Zlatoust*:

„Când vor sta toţi sfinţii de-a dreapta lui Dumnezeu şi să vor veseli şi să vor încorona şi vor împărţi slava lui Dumnezeu, iară eu singur voiu fi osândit întru întunerecul cel osebit şi în focul cel nestinsu, carele iaste gătit diavolului şi îngerilor lui. O, vai de noi, suflete, vai de noi! Décii atuncea ce vom mai face? Când vei vedea pre toţi sfinţii şi pre toţi drepţii întru împărăţiia ceriului şi în slavă mare, iar tu ticăloase vei fi tras făr' de milă în munca cea de véci. Atuncea te vei lovi cu palmele preste obraz şi cu lacrăme de amărăciune vei zice: „Spăséşte-te, despuitoare stăpână şi pururea fecioară Marie, născătoarea lui Dumnezeu, sprijinitoarea şi ajutătoarea tuturor creştinilor! Spăséşte-te, cinstită şi de viaţă făcătoare cruce, cu

carea s-au dat viaţa a toată lumea! Spăsiţi-vă, toate puterile cereşti, îngerii şi mai marii îngerilor! Spăséşte-te şi tu, cinstite proroace şi botezătoriul lui Hristos! Spăsiţi-vă, apostolilor, prorocilor, mucenicilor şi alţi sfinţi şi di Dumnezeu purtători părinţi toţi! Spăséşte-te şi tu, frumosule raiu, den carele eu, ticălosul, vai de mine, fuiu încuiat den afară şi pre dreptul fuiu judecat gheenii, că judecata lui Dumnezeu iaste dreaptă. Ci şi eu, încă după cum nu mi-am gătit lucrurile, aşa m-am şi judecat şi am luat şi plată".

Ca acéstea cuvinte şi altele multe vei zice atuncea şi tot în zadar vor fi, şi nici de-o folosinţă nu-ţi vor fi. Ci, o, suflete, mai nainte de acel ceas înfricoşat, te întoarce către Dumnezeu şi zi: „Doamne, Dumnezeul mieu, întoarce către pocăinţă, păstoriule cel bun, pre cela ce am pierdut ceasul acela şi nu mă lăsa să pieiu până în sfârşit, ce-mi dă vréme de pocăinţă şi mă miluiaşte după mila ta cea mare, că tu singur eşti unul îndurătoriu şi mult milostiv, si ţie trimitem în sus slavă, cu făr' de începutulu-ţi tată şi cu preasfântul şi bunul şi făcătoriul de viiaţă duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, amin".

II. ÎNVĂŢĂTURĂ A ACELUI NEAGOE VOEVOD CĂTRĂ FIIU-SĂU THEODOSIE ŞI CĂTRĂ ALŢI DOMNI, CĂTRĂ TOŢI. AŞIJDEREA CĂTRĂ PATRIIARŞI, CĂTRĂ VLĂDICI, CĂTRĂ EPISCOPI, CĂTRĂ BOIARI ŞI CĂTRĂ EGUMENI, CĂTRĂ BOGAŢI ŞI CĂTRĂ CEI SĂRACI. SPUNERE ŞI ÎNCREDINŢARE PENTRU FRICA ŞI DRAGOSTEA LUI DUMNEZEU

Slovo 5[1]

Zice dumneziiasca Scriptură: „Dă pricină înţeleptului şi mai înţeleptu va fi; învaţă-l şi să va alătura să asculte". Dreptu acéia, şi eu mă nevoiiu iarăşi către dragostea domniilor voastre, să vă aduc aminte şi să ne înnoim omul cel dinnăuntru. Şi acum îndrăznescu

---

[1] Se vede de aici că numerotarea capitolelor ţine seama şi de subîmpărţirile notate marginal cu cerneală roşie. Aşa se explică de ce după „Capul 1" urmează „Slovo 5". Acelaşi este cazul în continuare şi explică de ce numerotarea capitolelor dată de noi nu coincide cu aceea din manuscris.

a vă scrie pentru că nu mă poci sătura de dragostea şi de dulceaţa voastră. Ce însă şi domniilor voastre să nu vă fie cu greu, tuturor câţi sunteţi unşii lui Dumnezeu şi împăraţi creştineşti şi domni, pre carele va alége Dumnezeu şi va da în mâna lui să păzească turma cea împărătească a lui Hristos, sau dumnezieştilor părinţi şi patriarşi ai lumii şi mitropoliţii, carii suntu păstori şi arătători de lége, sau egumenilor şi duhovnicilor, carii sunt pen mănăstiri şi pren lavre. Aceştea sunt următori lui Hristos şi păstori turmei lui, cărora le-au dat Dumnezeu după cât le-a fostu putérea. Şi câţi suntu puşi de împăraţi şi de domni să fie biruitori pre suptu biruinţa lor, măcar de ar fi neguţători, măcar plugari, măcar bogaţi, măcar săraci, toţi să cheamă stăpâni caselor lor.

Pentru acéia, împăraţii şi domnii cu multă frică şi cu mult cutremur vor să dea seamă înaintea lui Hristos Dumnezeu pentru lucrurile ce au făcut în vrémea împărăţiilor lor şi a domniilor lor, în ce chip au slujit lui. Aşijderea vor să dea seamă cei bogaţi, cum ş-au dat şi ş-au împărţit avuţiile pre dreptate şi făr' de făţărnicie. Iar patriarşii şi mitropoliţii şi episcopii vor să dea seamă înaintea lui Dumnezeu de bisérici şi de turma lui Hristos, care sunt date pre mâinele lor şi cum vor fi mărturisit şi vor fi vestit făr' de ruşine numele lui Dumnezeu. Aşijderea şi egumenii şi duhovnicii şi cărturarii vor să fie întrebaţi înaintea Domnului Dumnezeu de grija lumii aceştiia şi bogaţii şi săracii toţi vor să dea seamă de faptele lor la îndreptarea lui Dumnezeu, unde şi îngerii cei fără de păcate şi nevinovaţi încă vor sta cu frică şi să vor cutremura. Deci ia luaţi aminte, fraţilor, şi socotiţi, dascalilor, şi vedeţi ce tocmeală ne-au dat noao Dumnezeu într-această lume înşălătoare şi apoi iaste fără nici un temeiu, ce numai ce ne iaste ispitire, ca să vază cum ne vom nevoi şi ne vom osteni să păzim turma lui.

Că şi pre mine încă m-au ales Dumnezeu cu socoteala milii sale şi m-au pus păstor turmei sale, iar eu fuiu făr' de pricépere şi slab şi-mi dedi trupul tot spre léne şi spre odihnă şi spre trufie şi nu putuiu pricépe că acest dar şi cinste ce mi le déde acum într-această viaţă scurtă şi trecătoare, el mi le-au dat într-o ispită,

ca să mă vază ce păstoriu voi fi şi cum voiu paşte turma lui. Iar eu nu cunoscui cărările Domnului, ce mi să lunecă firea în beţii şi în ospéţe şi în lăcomii şi într-alte lucruri, carele nu mi să cădea, nici să cuviniia, nici Dumnezeu nu le iubéşte. Pentru acéia, rămaş de turma lui, însă tot mă rog despuitoriului şi stăpânului mieu, Iisus Hristos, zicând: „Doamne, Dumnezeul mieu, nu mă dăzlupi, nici mă lepăda de la luminata faţa ta!".

Iată, că vă aduc aminte, fraţilor şi următorii lui Hristos şi păstorii turmei lui, să nu vă zminţiţi întru leneviia voastră, nici să să îngreuiaze inimile voastre cu mâncări multe şi cu beţii, ca mine, ce neîncetat faceţi voia lui Dumnezeu şi iubiţi dreptatea lui, cum zice prorocul: „Împărţi şi déde săracilor. Dreptatea lui trăiaşte în vecii vecilor". Deci şi voi să vă chemaţi priiatenii lui Dumnezeu şi moşténi împărăţii lui cei cereşti. Iar de să va da cineva pre sine în odihna trupului şi-şi va umplea voia inimii sale cu mânie, cu nebăgare de seamă, cu negrijă, cu nefrica lui Dumnezeu, unul ca acela nu va întra întru bucuriia Domnului său, unde au gătit drepţilor şi celor ce-l iubescu. Şi pentru mândriia şi trufiia veacului acestuia nu să va număra cu oamenii, nici cu domnii, ci ca un dobitoc să va chema. Că cela ce va să să facă soţ veacului acestuia şi iubéşte lipsa sufletului în ospéţe şi în beţii, acela să va tréce cu veacul acesta şi ca umbra să va duce, şi slava lui ca fumul va peri. Iară cel ce să va împreuna bunătăţilor dumnezieşti, acela va lua viaţa şi traiul cel vecinic şi netrecătoriu. Că rădăcina bunătăţilor iasti dulceaţa lui Dumnezeu.

Că mulţi împăraţi şi domni zic că „cu nevoe să ţin împărăţiile şi domniile, pentru acéia nu putem sta să ne rugăm şi să ne postim şi să ne ţinem în curăţie, nici putem mérge la bisérică, că avem multe griji de împărăţii şi de domnii, de soli şi de judecăţi şi alte lucruri multe avem, ale împărăţiilor şi ale domnilor, să le umplem. Şi milostenie încă am fi făcut şi am fi dat celor ce venea şi cerea pentru numele lui Dumnezeu; ci tot pentru acéle valuri noi nu putem să-i miluim, şi mulţi săraci şi mişei zac goli şi urgisiţi prin gunoae. Şi de multe răutăţi şi nevoi ce le sunt asupră, ei nu pot să vie la noi să-i miluim, iară noi

încă nu putem să le trimitem milă". Dar pentru ce? Pentru ce nu avem dragoste cătră Dumnezeu, ci gândim tot céle deşarte! Şi zicem că avuţiia noastră, multe lucruri de-ale împăraţilor şi de-ale domniilor noastre vom să le tocmim şi să strângem încă şi mai multă avére, că ne va trebui odată!

Mulţi patriarşi şi mitropoliţi zic că: „Nevoe ne iaste a păzi céle dumnezieşti şi să mărturisim numele Domnului; şi nu putem să ne postim, nici să ne rugăm, nici să stăm în bisérică toată noaptea în bdenii, că avem multe lucruri lumeşti şi judecăţi. Şi am face şi milostenii, ci ne témem; că avem să umplem multe lucruri cu avuţiia noastră, şi nu ştim dar de ne vor scoate din patrierşii şi din vlădiciile noastre. De-acéia ne silim şi ne grijim să strângem avuţie multă, să ne fie la vréme de lipsă şi să avem din dăstul de unde mânca şi de unde bea".

Mulţi egumeni şi duhovnici şi cărturari zic: „Greu ne iaste traiul călugărescu şi suntem însărcinaţi, şi cu multă nevoinţă ţinem credinţa creştinească, şi nu putem să ne postim şi să stăm pururea pre rugă şi să lăcuim pren pustii şi pren peştere. Şi milostenie încă ar trebui să facem, ce noi suntem nişte oameni săraci şi nu avem venit nici de o parte, ci numai de-abiia ne ajunge pre sărăciia noastră. Deacii ne va ajunge vréme de bătrânéţe, ci ce vom agonisi acum, vom să ţinem să ne fie la bătrâneţele şi la slăbiciunea noastră?.

Mulţi din boiari şi din bogaţi zic, şi din slujitori şi din neguţători: „Cu nevoe iaste a ne ruga lui Dumnezeu şi a umplea voia lui, că suntem datori să cercăm şi să facem toate céle pământeşti. Şi milostenie încă am fi făcut, ci ni témem ca nu cumva să ni să ia boeriile, deacii să rămânem săraci, sau să va mâniia Domnul nostru pre noi, ci ne va prăda, sau vom pribegi într-alte ţări şi nu vom avea ce cheltui ci vom rămânea săraci".

Mulţi săraci zic: „Noi de-abiia câştigăm cât mâncăm noi, dar milostenie de unde vom să dăm?"

Aşijderea şi noi, fraţilor, toţi zicem aşa. Dar pentru ce zicem aşa? Pentru că nu avem dragoste cătră Domnul nostru Iisus Hristos. Că şi împărat, şi domn, şi patriarh, şi mitropolit, şi

egumen, şi duhovnic, şi judeţ, şi bogat, şi sărac, câţi ne aflăm, de nu iubim pre Dumnezeu, noi toţi zicem aşa: că ne iaste voia să strângem avuţie multă, să ne fie când ne va trebui. Şi nu iubim pre Dumnezeu cu toată inima, ci iubim avuţiia şi n-avem dragoste cătră Hristos. Că de am fi iubit pre Dumnezeu cu toată inima, cum iubim avuţiia, sau cum şi el însuşi ne-au iubit pre noi; ci nu iubim pre Dumnezeul nostru cu toată inima noastră, ci iubim obicéiurile şi năravurile noastre céle réle. Deci, câţi iubescu obicéiurile şi năravurile lor, acéia nu să cheamă robi lui Hristos ci să cheamă robi năravurilor lor. Că toate oiceiurile şi năravurile omului suntu spre folosul şi ajutoriul păcatelor şi a face păcatul iaste un lucru cu dulceaţă şi cu veselie, iar a-l curăţi iaste cu nevoinţă şi userdie multă. Cum făcu şi David, că numai într-o noapte greşi, iar apoi în toate nopţile îşi uda aşternutul cu lacrămile sale, cum zice şi la Evanghelie: „Cel ce face păcat, acela iaste rob păcatului". Dar pentru ce? Pentru că răbdarea tineréţélor, mare bucurie şi veselie iaste bătrânéţelor, iară nerăbdarea tineréţélor şi umplerea voilor iaste multă scârbă şi întristăciune bătrâneţelor. Şi căutaţi, fraţilor, de vedeţi cum zice şi sfântul *Ioan Zlatoust* pentru această lume deşartă şi de nimica, că zice aşa: „Că toată lumea aceasta stă înaintea lui Dumnezeu, ca cum stă o picătură de ploae în straşina unii case". Deci, amar ţie, o, ticăloase oame! Dar deaca vréme ce stă toată lumea înaintea lui Dumnezeu, ca o picătură de ploaie în straşina casei, dar de un om singur, ce să va alége înaintea lui? Iar Sfânta Scriptură cum zice? Iar noi nici într-un chip nu vom să ne aducem aminte de acéstea, ci tot ne nevoim şi muncim să strângem avuţie multă. Pentr-acéia cel ce strânge avuţie foarte multă, acela nu să cheamă creştin, ci să cheamă hrisolatac, adecă slujitor aurului. Şi când socotim şi zicem că la vrémea de nevoia noastră ne va fi avuţiia de folos, dar ce folos vom dobândi şi vom avea de la avuţiia cea multă, când să va dăspărţi sufletul de trup, ca cum să desparte un priiaten de alt priiaten şi lasă toate: pre tată-său şi pre mumă-sa, fraţii şi surorile, feciorii şi fétele şi alte rudenii toate? Şi toată averea

câtă au câştigat cu minte nesocotită şi neînţeleaptă şi o au ţinut cu multă scumpete şi-o lasă şi acéia, cum zice prorocul: „Strânge şi nu ştie cui strânge". Acélea toate le lasă sufletul. Şi încă nu numai atâta ce lasă, ci încă lasă tocma şi ce au avut mai iubit şi mai drag: lăcaşul lui, adecă trupul. Deacii, de acolea să duce în sus, cătră vămile céle înfricoşate, unde suntu oamenii cei nevăzuţi. Şi nu ne vom cunoaşte cu dânşii şi acolo vor fi cumpenele céle drepte şi nefăţarnice. Deacii, când să va întoarce de la vămile céle înfricoşate şi va fi tras făr' de milă, ca să nu mai vază deacii faţa lui Dumnezeu cea luminată şi bună, ce grijă mai mare şi nevoie mai rea şi mai cumplită va fi atuncea, carea noi nu o am gândit, nici o am cugetat? Dar unde ne vom afla atuncea, cându vom rămânea săraci şi lipsiţi de faţa lui Hristos şi să nu mai vedem niciodată lumina lui? Atunce va fi jale şi frică mare şi nici de un folos nu ne va fi. Deci, fraţilor, dar căci vom plânge atunce toate neamurile şi vom zice aşa: pentru acéia vom plânge, că n-am avut dragostea lui Dumnezeu în inimile noastre şi nu ne-am adus aminte că vom să ne dăspărţim de faţa cea bună şi luminată a Domnului nostru Iisus Hristos şi n-au dorit inima noastră să vază pre Dumnezeu şi să să îndulcească de dânsul.

Că de am fi avut dragoste cătră Dumnezeu, noi ne-am fi adus aminte de dăspărţirea noastră de cătră dânsul, şi de răspunsul şi seama ce vom să dăm atunce, şi cătră cine vom alerga. Şi n-am fi plânsu atâta; ci ne-am fi rugat cu uşurare şi am fi zis: „O, despuitoare, stăpâne, împărate atotţiitoriule, înduratule şi de oameni iubitoriule Doamne! Dar dărui-ne-vei noao să vedem faţa ta cea bună, şi să ne îndulcim noi, robii tăi, de dânsa, au fi-vom lipsiţi de ia? Că toţi sfinţii tăi îngeri şi mai marii îngerilor de la tine s-au luminat şi cu hrana cea cerească de la tine se-au îdulcit şi se-au înfrumsiţat; şi preacuvioşii tăi se-au bucurat cu drepţii, şi sfinţii mucenici s-au încorunat; şi împăraţii cu domnii şi patriarşii cu mitropoliţii, nebăgând în seamă lucrurile pământeşti, au urmat ţie. Pentru acéia s-au chemat priiatenii tăi. Şi egumenii cu duhovnicii şi cu cărturarii

lăcuindu prin pustii şi prin peştere strimte, cu fieri réle şi cumplite, pentru acéia au dobândit viaţa cea de véci. Aşijderea bogaţii şi săracii necruţându-şi trupurile lor, ce cu nevoinţă şi cu dragoste au stătut în picioare şi s-au rugat ţie, dreptu acéia le zicem că suntu îngăduitorii tăi. Pentru căci? Pentru că nici de un lucru de ale lumii nu s-au grijit, nici s-au nevoit, ce numai pre tine te-au iubit şi de la tine s-au luminat".

Pentru acéia, dascalilor şi fraţilor, socotiţi şi luaţi aminte de vedeţi: mai bine ne iaste să slujim totdeauna duşmanului nostru diavolului cu grijile lumeşti, au mai bine iaste să slujim şi să urmăm cu trai bun şi cu viaţă curată priiatenilor noştri, carii au fostu mai denainte de noi? Ce iani să plângem aici puţinel şi acolo să ne veselim mult în véci cu Domnul nostru Iisus Hristos şi să nu fim niciodată dăspărţiţi de faţa dumneziirii lui. Că iată acei împăraţi şi domni, patriiarşi şi vlădici, egumeni şi duhovnici, bogaţi şi săraci, carii fură zişi mai sus, cum nu băgară în seamă măriile şi cinstile pământeşti. Pentru acéia au văzut şi faţa cea luminată şi dulce a Domnului nostru Iisus Hristos. Iar noi n-avem dragoste cătră dânsul: dar pentru căci zic împăraţii şi domnii că iaste lucru greu şi cu nevoe a ţinea împărăţiile şi domniile; patriarşii şi vlădicii zic că iaste nevoe a păzi patriersiile şi vlădiciile; egumenii şi duhovnicii zic că cu mare nevoinţă ţinem cinul călugărescu.

Şi mulţi den oameni îşi duc firile şi cugetele de şi le întind în multe părţi: unii laudă curăţiia, alţii laudă postul şi oprirea, iar unii milosteniia şi smereniia, iar alţii laudă răbdarea şi ascultarea. Pentr-acéia ştim şi noi că acélea sunt toate bune. Însă acéste bunătăţi, toate, de unde vin? Vin de la Domnul nostru Iisus Hristos. Căci că cel ce are minte curată, care iaste temeliia şi urzeala tuturor lucrurilor celor bune, nu caută numai spre curăţie şi spre post, spre rugăciuni, spre oprire şi spre smerenie, sau să-şi întinză mintea şi gândurile spre multe lucruri şi în multe chipuri. Ce lasă acéstea toate, şi-şi rădică mintea şi gândul în sus, şi să îmbracă în dragostea lui Hristos ca într-o za. Şi acela nu să grijaşte de împărăţie, nici de domnie, nici de patrierşie,

nici de vlădiciie, nici de egumenie, nici de nici un lucru câte sunt pământeşti, de care ne grijim şi ne nevoim noi, ce numai ce iubescu pre Domnul Dumnezeu, cu tot sufletul. Că mare lucru iaste a iubi omul pre Dumnezeu cu tot sufletul; căci că şi singur Domnul nostru Iisus Hristos, cându întrebă pre iubitul mai marele ucenicilor săi, pre Petru apostol, nu-l întrebă nici de rugăciune, nici de postu, nici de oprire, nici de smerenie, nici de răbdare, nici de curăţie, nici de milostenie, ce numai ce-i zise: „Petre, dar iubeşti-mă?" Iar el răspunse şi zise: „Adevărat, Doamne, tu ştii toate. Tu ştii că te iubescu". Că ştiu Hristos, că de-l va iubi cu toată inima, decii toate bunătăţile să vor pogărî pre dânsul: şi postul, şi rugăciunea, şi curăţiia, şi ascultarea, şi răbdarea.

Drept acéia şi noi, deaca vom iubi pre Dumnezeu cu tot sufletul, mila lui Hristos să va pogorî pre noi, de la dreapta lui cea biruitoare, şi postul, şi ruga, şi curăţiia, şi oprirea, şi smereniia, şi milosteniia, şi răbdarea, şi ascultarea. Că toate bunătăţile în mâinile lui suntu. Pentr-acéia să nu ne întindem, nici să ne răsfirăm cugetele noastre prentr-alte părţi, ci numai să le urcăm la îndurătoriul Dumnezeu, de la carele vine toată mila, ca să împărăţim cu dânsul, în vecii vécilor amin.

III. CARTEA LUI NEAGOE VOEVOD CĂTRĂ CHIR VLĂDICA MACARIE ŞI CĂTRĂ ALŢI EGUMENI ŞI IEROMONAHI ŞI PREOŢI ŞI CĂTRĂ TOT CLIROSUL, CÂNDU AU ÎNGROPAT A DOAO OARĂ, ÎN MĂNĂSTIRE LA ARGEŞ, OASELE MUME-SEI, DOAMNEI NEAGĂI, ŞI ALE COCONILOR LUI, PETRU VOEVOD ŞI IOAN VOEVOD, ŞI A DOAMNEI ANGHELINII. CU CUVINTE ŞI ÎNVĂŢĂTURI DE UMILINŢĂ

Cuvântul al şaselea

Cela ce eşti cu mila şi cu darul lui Dumnezeu ales şi pus înaintea noastră, de ne luminezi şi ne străluceşti ca razele soarelui, ca să ne arăţi şi să ne înveţi calea lui Dumnezeu şi noao, preaiubite părinte, chiar vlădico Macarie; aşijderea şi

voi, părinţi, carii sunteţi cu acéiaşi milă a aceluiaşi Dumnezeu aleşi, şi egumeni din sfintele mănăstiri şi lavre, şi pentru dragostea lui Hristos aţi lăsat hrana veacului acestuia şi aţi pohtit să dobândiţi faţa lui Dumnezeu cea bună şi să ajungeţi viaţa cea de véci, deci şi Dumnezeu încă iaste multu milostiv şi bun, ci să vă dea după mila lui, să nu să lipsească pohta voastră de vederea lui; şi voi, preoţilor şi slujitorii biséricii, carii slujiţi sfintelor mănăstiri, să priimească Dumnezeu pohta şi osteninţele voastre şi să înfloriţi în ceriu în véci ca crinul. Aşa şi voi, boiari mireni, bogaţi şi săraci, bărbaţi şi mueri, pentru că toţi dorescu şi pohtescu să dobândească milă de la Dumnezeu şi toţi vor dobândi.

Drept acéia, o, bunul mieu părinte, chir Macarie, şi voi, iubitorii de Hristos, cinstiţi egumeni, şi voi, fraţilor preoţi şi posluşnici, carii totdeauna lăudaţi pre Dumnezeu, aşijderea şi voi toţi câţi sunteţi buni slăvitori creştini şi vă chemaţi mireni şi aduceţi şi voi pohvală lui Dumnezeu în toată vrémea, să dea Dumnezeu să nu să dăspartă slava lui de la voi! Şi pre mine ticălosul, încă mă ascultaţi cu uşurare, şi cuvintele méle le auziţi şi le priimiţi făr’ de dosădire, că am să vă rog şi să vă spuiu un dor al inimii méle, foarte amar şi cu foc. Ci să mă ertaţi într-acest ceas că am puţinéle cuvinte să vorbescu către oasele maicii méle. Dreptu acéia mă ertaţi toţi păgânii şi fraţii miei, că făr' de ertăciunea voastră nu voiu putea grăi.

Acum, o, maica mea şi născătoarea mea, iau iertăciune de la părinţi şi de la fraţi, că voiu să încep a grăi către tine cu multe lacrămi şi cu gréle suspini şi nenumărate. Ci te rog să mă asculţi cu dragoste, că voi să îndrăznescu să fac oraţie către oasele tale céle ostenitoare. O, maica mea şi dulceaţa inimii méle şi roaba Dumnezeului mieu, Neago, câtă dosadă ai avut pentru mine, fiind multă vréme sărcinată cu mine, ziua şi noaptea; şi încă nu numai zioa şi noaptea, ci în toată vrémea şi în tot ceasul ai fostu însărcinată şi împovărată cu trupul mieu, până în vrémea céia ce-ţi veni porunca lui Dumnezeu să mă naşti. Atunce, o, maica mea, atâtea griji şi scârbe ai avut, câte

ai avut şi la moarte-ţi. Décii, cu porunca lui Dumnezeu, adaose sfinţiia-sa ţie viaţă şi mie naştere. Şi după acéia încă mai multe osteninţe şi scârbe ai petrecut pentru mine, cât stau şi eu de mă mir de mulţimea lor. Şi nu pociu să socotescu şi să număr osteninţele tale, cât te-ai ostenit pentru mine. Ce numai ce ştiu pe albină, că să osteneşte şi ia multu, că acéia niciodată de dulceţile florilor nu să poate sătura nici de osteneală. Aşijderea mi să pare să fie ia mai ostenitoare şi decât alte pasări, ce însă socotiiu şi chibzuiiu că acéia numai ziua ce să ostenéşte, iar noaptea ia se odihnéşte şi să răpaosă; iar pre tine, o, draga mea maică, eu te aleş mai ostenitoare dăcât dânsa. Pentru ce? Pentru că albina noaptea să odihnéşte şi să răpaosă; încă şi alte pasări ale ceriului, toate, şi peştii din fundul mării, toţi atunci să odihnescu. Iar tu, maica mea, niciodată n-ai avut odihnă, nici ziua, nici noaptea, nici măcar într-un ceas, nici te-ai săturat niciodată de osteneală. Pentr-acéia, iubita mea maică, te chem pre tine că eşti mai ostenitoare decât albina şi decât pasările ceriului şi decât peştii mării. Deacii, o, maica mea, când vruseşi să te odihneşti de ostenéle, iar eu întraiu cu dor şi cu dragoste în inima ta şi de atunce ai luat alte ostenéle mai mari şi mai multe. Că eu eram înaintea ochilor tăi mai luminat decât razele soarelui şi niciodată n-ai avut înaintea ochilor tăi altă lumină mai luminoasă decât pre mine, nici inima ta n-au avut altă avuţie mai dragă decât pre mine. Drept acéia, o, maica mea, inima şi ochii tăi, pân' la moartea ta niciodată nu s-au putut sătura de mine şi de vedérea mea, şi atuncea nu mi să întâmplă să fiu cu tine, ca să să sature ochii tăi de mine şi eu, fiiul tău, să iau iertare şi blagoslovenie de la tine. Şi nu numai pentru căci n-am avut eu dragoste den toată inima cătră tine, n-am ajunsu să fiu la moartea ta, ca să să îndulcească inima ta de mine, deaca nici în vrémea vieţii tale nu te-ai săturat de dragostea mea, ci încă şi la moartea ta îţi rămase inima aprinsă de dorul şi de mila mea, şi ochii tăi nu se săturară de véderea mea. Iar eu, deaca nu mi să întâmplă să fiu atuncea la moartea ta, mi să umplu sufletul de întristăciune, căci rămaş sărac de tine, şi apoi

căzuiu în mirare mare şi în nepricépere şi nu ştiui în ce chip voiu putea face odihnă sufletului tău. Deacii unii îmi spuseră zicând că te-au întrebat: „După moartea ta, ce vom face pentru sufletul tău?" Iar tu ai zis: „Inima mea niciodată nu s-au putut sătura de dragostea iubitului mieu fiiu, a lui Neagoe. Pentru acéia şi eu acum dau şi puiu nădéjdea sufletului mieu pre dânsul şi zic: cum m-am nevoit şi m-am ostenit eu pentru dânsul, aşa doar să va osteni şi el pentru sufletul mieu". Atuncea eu, maica mea, deaca am auzit porunca şi învăţătura ta, care ai lăsat spre mine, numai ce ziş pentru ostenélele tale, care te-ai ostenit pentru mine, şi eu încă mă voi osteni pentru tine; şi pentru dragostea ce m-ai iubit, şi eu încă voiu iubi sufletul tău şi-mi aduş aminte şi de păcatele méle şi gândiiu cine va fi noao mai întru bunătăţiuri. Deacii, maica mea, eu cu firea mea nu aflaiu alt ajutoriu mai îmbunătăţit şi mai milostiv decât pre Mariia preacurata fecioară şi muma lui Iisus Hristos, Dumnezeul nostru cel viu, pentru că de la dânsa fură toate milele şi bunătăţile şi cătră dânsa strigai şi ziş: „O, preacurată stăpână, muma lui Dumnezeu şi preabună ajutătoare, care eşti aleasă din toate neamurile. Că, numai pentru tine îşi întoarse Dumnezeu faţa sa întru bunătate, cătră noi, robii săi! Pentru tine ne-au dăşchis împărăţiia ceriului! Pentru tine ni s-au dăruit hrana raiului! Pentru tine fu robit iadul şi satana să ruşină! Pentru tine fum izbăviţi den legături şi den putrejuni şi den temniţile raiului! Tu eşti calea vieţii şi pentru calea ta au câştigat toţi drepţii împărăţiia ceriului. Tu eşti viţa cea adevărată, care ai făcut noao strugurul cel copt, din care ne-au cursu băuta spăseniei, care iaste mai dulce decât miiarea şi decât fagurul ei. Pentru tine fură duşi drepţii întru împărăţiia ceriului. Tu eşti masa cea dreaptă şi curată, carea ne-au adus pâinea cea cerească, din carea au mâncat drepţii şi au luat bucuriia cea nespusă şi negrăită şi pentru tine toţi s-au bucurat.

Pentr-acéia şi eu, maica mea, am cugetat ca doară am dobândi ceva bucurie de la preasfânta născătoarea lui Dumnezeu şi ajutătoarea cea bună, că noi toţi din păcate suntem născuţi şi

iarăşi păcatului lucrăm. Iar pentru mila lui Dumnezeu şi a preacuratei lui maice, dar nu te va lăsa să fii usebită de la faţa lui cea bună. Că pre mine aşa mă duse firea şi cugetul, să nu fie altă bucurie mai mare şi mai milostivă, decât maica Domnului nostru, lui Iisus Hristos, cătră toţi creştinii care o iubescu.

Dreptu acéia şi eu m-am nevoit şi am început casă a zidi sfinţii sale den temelie. Deacii, pentru păcatele méle, eu nici într-un chip nu gândeam să o văzu sfârşită. Iar preacurata fecioară şi nevinovata maică a marelui împăratului cerescu, ia n-au băgat în seamă păcatele méle, ci au săturat ochii miei de dorul ce doream, şi văzuiu casa ei gata şi sfârşită. Şi deaca văzuiu aşa, mă umpluiu de bucurie şi, săltându-mi inima de veselie, ziş în lauda ei: „O, preacurată fecioară, scaunul şi lăcaşul cuvântului lui Dumnezeu, fie numele tău lăudat de acum până în véci; că eu, robul tău, nu m-am nădăjduit să văzu pohta inimii méle deplin, nici casa ta sfârşită". Deacii, după acea bucurie ce mă bucuraiu, deaca văzuiu casa ei sfârşită, eu îmi aduş aminte de cuvintele tale ce mi-ai poruncit la moartea ta zicând, că eu ce-ţi va trebiu după moarte să fac sufletului tău. Iar eu nu ştiuiu ce lucru va fi mare şi mai bun, ci voiiu şi aduş oasele tale, să să îngroape în sfânta casă a ceiia ce au născut pre Dumnezeu.

Iar la aducerea oaselor tale, eu, pentru păcatele méle, iar nu putuiu veni la tine, ca să mă satur de dorul tău, ci am trimis în locul mieu pre iubitul mieu fiiu pre Theodosie şi pre dragile méle cocoane, pre Stana şi pre Ruxanda, care suntu iarăşi din rădăcina ta şi fii şi ţie, cum îţi sunt şi eu, ca încai să să sature ei de dorul oaselor tale. Dar, de vréme ce eu n-am fost harnic nici întâi, nici acum să viu la tine, să mă satur de vederea ta, şi încă am mai trimis, o, maica mea, şi pre fiiu mieu Petru şi pre Ioan şi pre fie-mea Anghelina, că şi acéia au fost din odraslele tale, cum suntu şi eu. Ci Domnul Dumnezeu n-au băgat în seamă fărdelegile şi păcatele méle, căci sunt păcătos şi nedrept, ci i-au luat cătră cămara cea cerească. Deci te rog, maica mea, să nu-ţi pară rău, nici să gândeşti că doar n-am trimis eu pre fii

miei, pre Petru şi pre Ioan şi pre fie-mea Anghelina la tine. Că am trimes! Iar de nu mă vei créde, iată că am trimes şi coruna lui Petru, şi surguciul lui, şi diadiméle.

Pentru acéia, cu multă umilinţă şi cu mare jale şi dor grăescu şi cătră tine, fiiul mieu Petru, că tu erai stâlparea mea cea înflorită, de carea pururea să umbrea şi să răcorea ochii miei de înflorirea ta; iar acum stâlparea mea s-au uscat şi florile ei s-au veştijit şi s-au scuturat, şi ochii miei au rămas arşi şi pârliţi de jalea înfloririi tale. O, iubitul mieu fiiu Petru, eu gândeam şi cugetam să fii domn şi să veseleşti bătrânéţele méle oarecând cu tinereţele tale şi să fii biruitoriu pământului. Iar acum, fiiul mieu, te văzu zăcând supt pământ, ca un trup al fieştecăruia sărac. Într-o vréme îmi erai drag, iară acum eu te-am urât; într-o vréme îmi era milă de tine, iar acum mie nu-mi iaste milă şi n-ai nici o dragoste de la noi. Într-o vréme erai bogat, iar acum tu eşti sărac. Într-o vréme, fătul mieu, te vedeam pre pământu, iar acum eu te văzu suptu pământu. Şi în puţinea vréme te arătaşi ca o floare frumoasă înaintea ochilor miei, iară apoi numaidecât, iar te supuseşi supt pământu. Că eu pohteam să vezi tu pre mine supt pământu, iară acum, dragul mieu fiiu, eu văzuiu întâi pre tine îngropat. O, fătul mieu, căci nu acoperi mai bine pre mine pământul decât pre tine, ce mă lasă la bătrâneţele méle. Şi când fu vrémea bătrânéţelor méle să să odihnească pentru tine, tu atunce n-ai nici o grijă de mine şi m-ai lăsat să fie totdeauna inima mea arsă şi aprinsă de jalea ta şi ochii miei să fie la bătrânéţele méle tot plini de lacrăme zioa şi noaptea. Că eu aş fi dat traiul şi zilele méle, ca să fii tu viu. Şi eu îţi găteam haine domneşti, ca să te îmbraci cu dânsele şi să te împodobeşti, ca să veseleşti inima mea şi să usuci acéste lacrăme multe din ochii miei. Iară acum trupul tău să dăzbracă de hainele care i-am gătit eu şi să îmbracă în pământu, dintru care au fost luat, după cum zice Dumnezeu, „că din pământu eşti şi iar în pământu te vei întoarce", iar sufletul tău alte vederi véde, ci nu ştiu dintr-acéle vederi, care va fi văzând sufletul tău. Milostivi-se-va Dumnezeu pre tine pentru păcatele méle,

să-ţi îmbrace sufletul tău cu mila sa? Ci mă tem ca să nu fie sufletul tău rămas cumva nesătul de faţa lui Dumnezeu, pentru păcatele méle. Însă, după acéstea toate, iată că-ţi zic: „Scoală, fătul mieu, scoală, că au venit şi oasele moaşă-ta la tine, şi-ţi iaste şi ţie mumă, ca şi mie, ca să aibă şi iale odihnă lângă tine! Şi cu dânsele am trimis şi podoabele tale: coruna şi surguciulu-ţi şi diadiméle. Şi să să pue cununa şi surguciul tău la Pandocrator, să să împodobească cu dânsele, ca doar s-ar milostivi Domnul Dumnezeu spre voi şi v-ar dărui cununile céle ce nu vor tréce niciodată. Iar diadimele să să pue la văşmântul précistei, ca să să milostivească spre voi şi să vă acopere supt veşmântul ei, la înfricoşata judecată, şi să dea voao viaţa cea de véci, carea nu va tréce niciodată.

Deci acum, iubiţii miei fii şi avuţiia inimii méle cea scumpă şi lumina ochilor miei cea strălucitoare, tu, fătul mieu Theodosie, şi voi, dragile méle cocoane, Stano şi Roxando, acum muma mea şi moaşa voastră să îngroapă supt pământ după porunca lui Dumnezeu. Pentru acéia vă sculaţi şi alergaţi cătră îndurătoriul şi despuitoriul nostru Domn şi Dumnezeu Iisus Hristos şi cătră preacurata a lui maică şi cu multă frică şi umilinţă cuprindeţi în braţe cinstitele lor icoane, pentru mumă-mea şi moaşa voastră şi pentru feciorii miei şi fraţii voştri şi ziceţi aşa: O, stăpâne Hristoase, împărate atotţiitoriule, bunule şi iubitoriule cel de oameni, Doamne şi Dumnezeule cel nemincinos, carele ai zis: „cel ce va veni cătră mine nu-l voiu goni afară“. Dreptu acéia şi noi, robii tăi, nu aflăm alt dulce decât pre tine, pentru acéia alergăm cătră tine ca să ne milueşti, însă nu după păcatele noastre, ci după mila ta cea multă, carea nu o ştie nimeni de unde vine, nici o poate socoti. Că noi, Doamne, suntem zidirea ta, ce nu lăsa, Doamne, strămoaşa noastră şi pre fraţii nostri şi făptura mâinilor tale să fie batjocoriţi de satana, ci-i priimeşte, Doamne, în cămara ta cea bună, nu doar ca pre nişte drepţi ci ca pre nişte argaţi de cei mai proşti.

Iată acum, cinstite părintele mieu, chir Macarie, şi voi, egumeni şi preoţi şi alţi fraţi câţi vă aflaţi întru Hristos, toţi, iar

vă rog, precum v-am rugat şi mai întâiu, să aibu ertare şi blagoslovenie de la voi, că Dumnezeu v-au tocmit şi m-aţi blagoslovit ca să fac puţinea rugă cătră oasele maicii méle. Pentr-acéia, cât am putut pricépe dentr-o parte oarece, eu am zis şi m-am rugat, iar voao încă să vă fie făr' de mâhneală. Şi iar încă mai plecându-mi genunchile şi faţa jos, pre faţa pământului şi cu multă plecăciune cătră luminarea voastră, că am multă jale şi mare dor cătră voi, de-aciia voi să mai grăescu cătră voi puţinéle cuvinte. Ci încă iar vă mai rog ca să vă plecaţi urechile cătră smerita rugăciunea mea, carea voi să mă rog cătră voi. Deci voi, sfintiţi părinţi, făr' de părere rea să priimiţi această rugă dintr-acestu ceas, că eu pre nimeni n-am cu dor şi cu jăluinţă, ci numai ci caut cu dor cătră dragostea luminilor voastre. Drept acéia, învăţătoriul şi îndreptătoriul mieu, chiar Macarie, şi voi, iubiţii miei egumeni şi preoţi, aşijderea şi voi, boiari, bogaţi şi săraci, acum eu dinpreună pre voi pre toţi vă rog cu umilinţă şi cu plecăciune, că voi să mă rog cătră Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos pentru sufletul maică-mea, că de aş fi şi vrut să mă rog mai nainte, eu n-am îndrăznit a grăi cuvântu cătră Dumnezeul mieu, că suntu îngreuiat şi însărcinat de păcate. Iar cu ajutoriul şi cu blagosloveniia voastră, acum eu voiu îndrăzni de voiu grăi şi mă voiu ruga lui Dumnezeu dinpreună cu voi, cu toţi zicând: „O, împărate, atotţiitoriul Dumnezeul cel milostiv şi iubitor de oameni, cătră tine cad, Domnul mieu, şi te rog pentru mieluşaoa ta şi muma mea, să nu fie, după mila ta cea mare, dăspărţită de turma ta în prăpastiile céle adânci, nici să fie biruită de fierăle céle cumplite şi nemilostive, Doamne, Dumnezeul mieu şi păstoriul cel bun, ci întoarce mieluşaoa ta în staulul tău şi o scoate din adâncul propastiilor şi o izbăvéşte de hierăle céle cumplite şi nemilostive şi o priiméşte în turma ta. Că numai pre mila ta ne nădăjduimu, Doamne, Dumnezeul mieu, că mila ta n-are nici început, nici sfârşit. Şi pentru dragostea noastră tu ai făcut ceriul şi încă te făcuşi şi fecior lui Adam. Şi pentru dragostea noastră faţa obrazului tău cea dulce şi luminată o ai dat spre lovire de palme

şi spre scuipire şi ocară neamului jidovescu celui nemulţumitoriu. Pentru noi ai stătut la judecată înaintea Caiafei. O, frică şi minune, cum robul şădea, iar împăratul sta în picioare, şi Anna îl batjocorea, iar împăratul ceriurilor să smerea! Pentru dragostea noastră ai lăsat cetatea cea cerească şi te-ai pogorât dă ţe-ai răstignit trupul pre cruce, în cetatea ovréiască, împărate Hristoase, şi te adăpară cu oţet şi cu fiiare. Pentru noi ai luat pren palme pătrundere de piroane şi cându te împunseră cu suliţa prin coaste, făr' de milă, atuncea soarele să ascunse, luna nu déde lumina ei, stélele ceriului să întunecară, ceriurile să înfricoşară, pământul den temelie să cutremură, întunerec fu preste toată lumea. Catapeteazma biséricii să sparse şi pietrile să sfărâmară, iar maica ta şi Ioan, tinerelul ucenic, când te văzură spânzurându pre cruce, cine ar putea spune şi să povestească lacrămile curatei fecioare Mariei, sau cine va putea grăi pohta şi dorul inimii tale? Atuncea să pogorâră toate puterile céle cereşti, cu umilinţă şi cu jale mare, iar Mihail arhanghel şi Gavriil cu heruvimii cei cu ochi mulţi şi cu serafimii cei câte cu 6 aripi, ei nu putea să caute spre mulţimea răbdării şi smereniei tale, ci-şi acoperea féţele cu aripile şi plângea şi să mira şi ei de atâta răbdare şi smerenie ce ai arătat către noi, Dumnezeul mieu.

Pentru-acéia stăpâne Hristoase, câţi te-au iubit şi s-au închinat sfintelor tale patemi şi răstignirii tale, ei au zugrăvit icoane cinstitul şi luminatulu-ţi chip. Iar câţi au fost necredincioşi şi n-au crezut întru tine, nici întâiu, nici apoi, acum ei au venit către icoana chipului tău şi împărătescul tău trup l-au împunsu cu hangériul. O, minune, că iată că eşi dentr-însa şi curse sânge, ca şi mai nainte. Şi tu, făcătoriul mieu, nu te-ai putut odihni de necredinciosul neamul jidovescu, nici întâi, nici apoi. O, Doamne, împăratul mieu, atâta dragoste şi pateme ai pus pentru noi, cât nimeni nu poate socoti nici număra milele tale câte sunt, nici de când s-au început şi până când să vor sfârşi. Dreptu acéia şi eu, nevrédnicul robul tău, carele suntu mai păcătos decât toţi oamenii, dimpreună cu roaba ta şi mumă-mea Neaga şi cu zidirea ta şi feciorii miei, ne închinăm patemelor tale, ne închinăm

răstignirii tale, închinămu-ne ranelor împărăţii tale, care le-ai răbdat pre cruce pentru noi oamenii. Şi iarăşi ne închinăm ranelor celor de al doilea rându carele ai răbdat pre sfânta icoană pentru noi de necredincioşii jidovi şi slăvim înviiarea ta, Dumnezeul nostru, pentru că fu iadul robit şi spart şi faţa satanii cea scârnavă şi spurcată fu ruşinată, iar drepţii luară viaţa de véci.

Vezi, fătul mieu Theodosie, cât iaste de bun Dumnezeu! Pentr-acéia cu nevoinţă şi cu umilinţă mi te scoală şi te închină lui Iisus Hristos, că nu să cade să stea împărăteştile şi nevinovatele rane necercetate de noi. Ci ia surguciul robului lui Dumnezeu, fiiului mieu şi al fratelui tău, al lui Petru, şi acopere cu dânsul cinstitele rane ale Domnului nostru Iisus Hristos. Şi să mi te închini, fătul mieu, şi să săruţi rana cea cinstită a Domnului Hristos, pentru mumă-mea şi moaşă-ta Neaga; încă şi pentru mine şi pentru frăţiorii tăi, pentru Petru şi pentru Stana şi Anghelina, decii şi pentru tine, fătul mieu. Şi te roagă lui Dumnezeu să te miluiască şi să-i fie milă de tine, şi în cest veac, şi în cel ce va să fie. Că Dumnezeu iaste mult milostiv şi el însuşi zice: „Oricine va veni cătră mine, nu-l voi scoate afară". Pentr-acéia şi noi cătră nimeni să nu ne întoarcem feţele, ci numai cătră îndurările şi milele lui Hristos, ca doar s-ar milostivi spre noi şi ne-ar da traiul şi viaţa sa, care nu va tréce niciodată, ci va trăi în ani netrecuţi şi nesfârşiţi, amin.

IV. PILDĂ PENTRU CEIA CE FAC MILOSTENIE, ŞI PENTRU VIAŢA LUMII ACEŞTIA. DIN CARTEA LUI VARLAAM

Cuvântul al şaptelea

Fraţilor şi feţii miei, să pricépeţi închipuirea pildei aceştiia. Era o cetate într-o lature de loc, care o am auzit de nişte oameni foarte înţelepţi. Şi avea oroşanii acei cetăţi obicéi aşa, încă din vremi de dămult: cându îşi punea împărat, ei lua un om neştiut şi strein, care nu ştiia nimic cum iaste obicéiul acei cetăţi, şi pre acela rădica şi-l punea împărat. Deacii el, deaca să sătura de toate bunătăţile şi să îndulcea în toate biruinţele şi-şi făcea toată

voia şi pohtele lui până într-un an, şi începea de-acii înainte a fi făr' de grijă şi tot să ospăta şi să îmbăta şi să veselea făr' de grijă, şi gândea că va să împărăţească multă vréme tot aşa, deci, făcând el tot aşa şi gândindu lucruri ca acéstea, numai ce să sculară cetăţenii şi-l dezbrăcară de hainele céle împărăteşti şi-l scoaseră din cetate gol şi-l trimiseră la zatocenie, care era departe, într-un ostrov. Şi acolo n-avea nici bucate, nici haine, nici nimic, ce lăcuia tot în flămânzie şi în golătate, mai multă decât nădéjdea ce avea el cându era împărat, de bucurie. Şi toată nădéjdea lui i să schimbă în maré grijă şi scârbă. Aşa făcând cetăţénii acéia, precum le era obiceaiul, odată puseră împărat pre un bărbat foarte înţelept şi socotit. Şi avea cugete roditoare şi gânduri, şi nu să apucă numaidecât de bogăţiia care era înnaintea lui, nici era făr' de grijă. Ci tot socotea şi cugeta de scoaterea celoralalţi, cum fură scoşi şi goniţi pentru negrija lor, şi gândea cum va face să-şi tocmească lucrurile sale bine. Deci aşa socotindu şi iscodindu, auzi de un svetnic înţeleptu, şi-i spuse toate obiceiurile acelor cetăţéni, şi-i spuse şi acel loc de izgoană şi de lipsă, şi cum să va întări, şi aşa toate le învăţa să şi le tocmească, făr' de sminteală. Deacii, deaca auzi aşa şi pricepu că după acea vréme puţină va să să trimiţă şi el într-acel ostrov, lăsă acea împărăţie necredincioasă şi streină streinilor şi dăşchise avuţiile sale, pre carele avea atunce putére neapărată, şi luo avuţie multă şi o déde la nişte slugi credincioase ale sale şi o trimise într-acel ostrov unde vrea să fie şi el gonit. Şi până a să umplea anul acela, el îşi făcu multe curţi şi case frumoase şi fântâni de apă şi pomi frumoşi şi cu miros bun. Iar cându fu să să umple anul acela, el văzu mestecarea în oamenii cetăţii acéia, că vrea să-l scoaţă, şi grăbi mai naintea gonirii sale şi să mută în ostrovul acela, unde trimisése avuţiia sa mai denainte vréme şi-şi gătise case şi împărăţie vécinică. Iar împărăţiia cea streină, el o lăsă streinilor.

Aşijderea şi voi, feţii miei, nu fiţi ca acei împăraţi nebuni mai denainte, carii nu-şi gătiră lăcaşuri într-acel ostrov, ci să déderă numai spre beţii şi spre ospéţe şi spre alte lucruri care nu le era de folos, iar de numele lui Dumnezeu nu grija, nici

milostenie nu făcea, şi puţinea vréme să sfârşi zilele lor, şi fură închişi în temniţile iadului. Iar voi, feţii miei, râvniţi acelui împărat înţeleptu care-ţi trimesese bogăţiia sa mai nainte într-acel ostrov şi faceţi milostenie şi săracilor şi lipsiţilor, ca să aflaţi şi voi avuţiia voastră în cer, unde veţi să lăcuiţi în véci, ca acolo iaste împărăţia cea vécinică şi bucuriia cea netrecătoare.

O, iubiţii miei fii, că de aceasta bună şi credincioasă mărturie am pre sveti *Ioan Zlatoust*. Că zice: „Mari lucru iaste de cei ce fac milostenie. Că milosteniia să va lăuda la judecată şi milosteniia iaste lăudată, ca când ar eşi un împărat cu oştile sale şi să pue o proşcă în vârful unui prăjini nalte, şi să zică să săgéte oştile într-acea proşcă. Deacii oştile toate s-ar nevoi, care pre care s-ar întréce să lovească semnul, ca să ia dar şi să aibă cinste de la împăratul. Aşijderea şi cei ce fac milostenie săracilor şi mişăilor şi văduvelor de carei n-au nimeni nici o grijă. Că aşa sunt şi oftările lor, şi mergu ca săgeţile în urechile domnului Hristos Savaoth; deci numai un cuvânt de ale acestora de va întra în urechile Domnului Savaoth, deacii toate păcatele voastre să vor curăţi“. Însă, feţii miei, milostenie să cade să să facă cu curăţie, cu postu, cu smerenie, cu răbdare, cu ţinére şi cu cinstea témerii lui Dumnezeu, carea iaste mai întâi de toate, cum şi *Ioan Léstvicinicul* grăiaşte zicând: „Orice om va face milostenie fără lucruri ca acéstea, acela să închipuiaşte unui om ce ar face o livade frumoasă şi să pue de tot feliul de pomet într-însa, iar apă să nu fie. Deacii, de ce folos îi iaste?“ Pentr-acéia, fraţii miei, înţelégeţi şi vă aduceţi aminte, cum am zice, să împreunaţi milostenia cu curăţiia, cu postul, cu ruga, cu oprirea cu alte bunătăţi curate, ca să vă fie livadea şi grădina frumoasă şi bună şi desăvârşită, cu izvoară de apă, şi într-acéia să lăcuiţi cu Hristos în vécii vécilor.

Veniţi, fraţilor şi feţii miei, veniţi şi vă apropiaţi cătră Domnul nostru Iisus Hristos şi vă rugaţi lui în toate zilele şi în toate nopţile şi în toate ceasurile, ca să vă izbăvească pre voi şi sufletele voastre din focul ce va să fie şi de cugetele céle réle şi ficléne ale sataniei. Că hicleanul satana multe meşteşuguri are

şi ştie, şi în multe chipuri muncéşte să dăsparţă zidirea lui Dumnezeu de la luminata faţa lui. Socotiţi şi vedeţi câte meşterşuguri are satana de réle în inima sa. Că Dumnezeu făcu pre om după chipul şi după podoaba sa, adecă pre Adam, şi-l puse în raiu şi-i déde hrana cea bună a raiului şi cu mirosélele lui céle frumoase, şi-l făcu să fie moşnean raiului. Şi fu Adam zidit şi făcut de mâinile lui Dumnezeu, iar nu din păcate ca noi, şi-i déde duhul său cel sfântu şi fu viu şi-i déde şi învăţătură bună. Iar pizmaşul şi duşmanul nostru satana, cu hicleşugul său acel rău, cum scoase pre Adam den raiu şi cu sfatul lui călcă porunca şi învăţătura lui Dumnezeu. Ce însă, măcar deşi greşi, iar nu căzu în oceainie, ci şăzu împotriva[1] raiului şi plânse cu umilinţă şi cu lacrăme calde şi cu glas de amărăciune zise: „Miluiaşte-mă, Doamne, pre mine cel căzut şi care m-am lipsit de hrana şi de bucuriia raiului". Deacii Dumnezeu cel bun, cu mila sa cea bună, să milostivi şi-l priimi iarăşi. Încă mai socotiţi şi aceasta, feţii miei, şi vedeţi, fraţilor, că şi din cei 12 ucenici ai lui Hristos, carii şădea în toate zilele şi în tot ceasul întru învăţăturile céle bune şi nespuse ale lui Dumnezeu şi era toţi dinpreună cu Domnul nostru Iisus Hristos, şi dintr-aceştea încă nu putu răbda pizmaşul şi vrăjmaşul nostru satana, ce cu meşteşugul lui cel mult şi hiclean şi cu gândul lui cel rău şi cu înşălăciunea lui înşălă pre Iuda cel nebun şi făr' de minte den Iscariot. Şi-l priimi făcătoriul cel făr' de lége Iuda şi nu vru să priceapă lucrurile lui Dumnezeu, ci să împrieteni cu satana şi de bună voe a sa luo muncile céle cumplite şi tartarul cel rece şi întunérecul cel osebit. Şi iarăşi, pre cei 40 de mucenici, fiind diavolul cu ranele sale céle réle, nu putu răbda, ci şi dintr-aceştea încă luo unul şi-l pierdu. Iar Dumnezeu cel viu nu vru să lase să să umple gândul lui cel rău şi hiclean, ce grăbi şi tocmi altul din făptura sa, şi-l sculă în locul celui căzut, şi fură cuvintele lui Dumnezeu deplin. Şi fură adevărat 40 de mucenici încununaţi cu cununi, iar socoteala şi chibzuiala hicleanului

[1] Cu sensul de *în faţă, înainte.*

diavol fu stricată şi sfărâmată. Pentr-acéia, fraţilor şi feţii miei, fugiţi şi iar fugiţi de cugetele céle réle şi hicléne ale satanii, cum fugi şi Lot de Sodoma şi de Gomora, aşa fugiţi şi voi ziua şi noaptea şi în tot ceasul şi vă curăţiţi minţile şi vă le trezviţi. Şi să nu vă lăudaţi că veţi birui şi veţi sfărâma pre pizmaşul nostru, pre satana, şi-l veţi zdrobi suptu picioaréle voastre cu postul şi cu ruga şi cu milosteniia sau cu înţelepciunea voastră. Că satana iaste o fiară zvăpăiată şi cumplită, şi iaste mai de mult încă decât Adam, şi cu înşălăciunea lui scoase pre Adam din hrana raiului şi pre alţii pre mulţi den zidirea lui Dumnezeu, carii era îngăduitori lui Dumnezeu şi vorbiia cu Hristos. Iar alţii făcea milostenii, şi făcea şi lucruri hicléne; pentr-acéia fură lipsiţi de împărăţiia ceriului. Şi de atuncea câte răutăţi au făcut pân? acum, şi într-această vréme tot face, şi de acum înainte totdeauna muncéşte să facă rău făpturii şi zidirii lui Dumnezeu până în sfârşitul lui.

Ce, iată, fraţilor şi feţii miei, că vă învăţ cu ce veţi putea zdrobi capul satanii. Că i-l veţi zdrobi cu acéstea: cu inimă curată şi cu minte întreagă, cum grăiaşte şi prorocul, de zice: „Începătura înţelepciuni-i frica lui Dumnezeu". Că frica lui Dumnezeu iaste mumă tuturor bunătăţilor, frica lui Dumnezeu curăţéşte mintea şi o înalţă către Dumnezeu, şi de la Dumnezeu să pogoară mila şi mila întăréşte pre om şi întărirea lui Dumnezeu iaste rădicina bucuriei şi din rădăcina dumneziirii să naşte postul. Postul naşte ruga, rugă naşte smerenie, smereniia naşte curăţie, curăţiia naşte milostenie, iar mila lui Dumnezeu va sfărâma şi va zdrobi capul satanii.

Şi încă şi pre pământ iaste periciune păcatelor, şi în ceriu tuturor sufletelor îndreptare; pentru că toate scripturile laudă hrana şi mirosul cel frumos al raiului, cătră care toată pohtirea lui Dumnezeu pohtéşte să ajungă. Drept acéia nu vă întindeţi minţile şi cugetele într-alte părţi, ci vă nădăjduiţi minţile numai pre cuvintele lui Dumnezeu, cum zice prorocul: „Pune-ţi grija ta pre Dumnezeu şi acela te va hrăni". Şi aceasta să ştiţi, o iubitorii de Htistos creştini, că eu robul lui Dumnezeu, măcar de sunt şi mai păcătos decât toţi

oamenii, ce însă cât am putut pricépe, despre oarecare parte, n-am putut afla alt raiu mai bun şi mai dulce decât faţa Domnului nostru Iisus Hristos. Că acela, fraţilor şi feţii miei, iaste raiul şi acela iaste domn, acela iaste veseliia şi bucuriia tuturor bucuriilor şi acolo, la dânsul, sunt multe şi neîncetate glasuri şi cântece îngereşti şi acolo iaste lumina lumii cei netrecătoare, carea păcătosul om nu poate cu mintea să o socotească, nici cu limba să o spue, câte bunătăţi au gătit acolo Dumnezeu celor ce-l iubescu.

Deci, iubiţii miei, unde va omul să cérce altă milă sau să să îndulcească cu cugetul de alt raiu sau să afle altă bucurie, fără numai luminata faţa lui Dumnezeu? Că nu iaste omului altă milă mai mare decât să moştenéze cu faţa lui Dumnezeu. Pentr-acéia, fraţilor şi feţii miei, vă păziţi să nu cumva să vă lipsiţi de această faţă bună şi dulce a acestuia, că de vă veţi dăspărţi şi veţi rămânea săraci de faţa cea bună a Dumnezeului celui viu, décii câtă jale şi muncă şi foc cumplit va fi atunci omului aceluia ce să va dăspărţi di dânsa. Aşijderea iar ne aduce aminte şi ne spune Scriptura şi de înfricoşatul şi adâncul iad şi de muncile céle cumplite şi de tartarul cel réce şi gheena focului cea nestinsă şi de întunérecul cel osebit şi viermii cei neadormiţi şi scrâşnirea dinţilor şi de alte munci multe, réle, cumplite şi amară. Care muncile şi răutăţile lui nimeni nu le poate spune care au făcut Dumnezeu vrăjmaşului nostru diavolului. Şi acolo lăcuiescu toţi cei ce vor sluji rélei şi spurcatei voiei lui. Pentr-acéia, fraţilor şi feţii miei, ştim şi noi şi cunoaştem acéle munci réle şi amară. Ci deaca ne vom dăspărţi şi ne vom lipsi de faţa Domnului nostru Iisus Hristos, deacii ce văpae şi foc iute vom aştepta atunci sau ce judecător vom mai aştepta să ne judece, că nu ne vor mai trebui alţi mozaviri, nici alte mărturii mincinoase să ne mărturisească lucrurile céle réle, care iaste grozav şi urât şi a le grăi omul şi a le auzi. Că noi înşine ne vom osândi şi ne vom judeca şi vom vădi viaţa noastră, care o am vieţuit rău şi vom fi daţi tuturor muncilor celor réle şi amară. Drept acéia, iubiţii miei, păziţi-vă şi vă feriţi trupurile şi sufletele curate şi nespurcate de toate spurcăciunile şi de toate lacrimile

ce nu să cad nici să cuvin, şi de mozaviriia hicleanului, ca să vă îndulciţi de Domnul şi să fiţi jertvă priimită şi plăcută lui Dumnezeu şi nevinovată. Că lumea aceasta va tréce şi cu toate pohtele ei, că zice şi Dumnezeu: „Păziţi-vă, să nu să îngreuiaze inimile voastre cu mâncări peste sătul şi cu beţii şi cu grijile lumii aceştiia". Că iaste scris, că are puşcării den care nimeni nu va putea scăpa să fugă, şi încuitori vécinice; că nimeni nu va putea scăpa din mâinile lui céle dumnezeieşti. Într-alt loc, iar zice: „Nu vă feriţi a face bine celui ce-i trebuiaşte facerea de bine, că în toată vrémea are mâna voastră ajutor". Şi iar zice: „Înprumutaţi pre Dumnezeu pe pământ, deaca vă iaste voia să luaţi plată cerească?, cum am zice viaţa cea de veci. Pentr-acéia, fraţilor şi feţii miei, căci şădeţi şi vă leneviţi cu lucrurile aceştii lumi înşălătoare şi pentru ce priimiţi bucurie în inimile voastre şi vă daţi trupurile lenii? Au doară nu ştiţi că vom să ne trécem ca o umbră? Dar ce vă foloséşte bucuriia şi veseliia, care o aveţi pururea în inimile voastre? Dar nu ştiţi, o, fraţilor şi feţii miei, că 3 lucruri stau totdeauna înaintea ochilor noştri şi veţi să le cercetaţi şi să le ispitiţi şi cu trupurile şi cu sufletele voastre? Iar voi niciodată nu vă aduceţi aminte de frica şi de grija lor.

Dar nu ştiţi care sunt acéste 3 lucruri mari? Lucrul cel dintâi iaste *ceasul morţii*, când să desparte sufletul de trup, ca cum s-ar dăspărţi un priiaten de alt priiaten al lui drag şi foarte iubit. Deci atunce câtă frică şi cutremur, cu jale şi cu plângere, va fi într-acel ceas înfricoşat, care nu poate omul să spue, nici să-şi aducă aminte, câte lacrăme şi suspini şi plângeri cu umilinţă vor trebui atuncea den toată inima, căci că trupul va mérge în pământ, după cum au poruncit Dumnezeu şi au zis: „Din pământ eşti şi iarăşi într-acelaşi pământ te vei întoarce", iar sufletul va mérge să să ispitească.

Al doilea lucru sunt *vămile c□le înfricoşate*, unde stau vrăjmaşii şi înşălătorii noştri, carii totdeauna ne învaţă să facem rău, ca să ne dăspărţim de faţa lui Dumnezeu; iar noi n-am gândit niciodată că vor să stea înaintea noastră toate lucrurile noastre aiavea, unde sunt, cumpenile céle drepte şi nefăţarnice.

Şi îngerii lui Dumnezeu încă vor sta cu frică, pre carii noi pân-acum încă nu i-am văzut, nici i-am cunoscut. O, vai de noi, fraţii miei, ce răspunsu vom da atuncea înaintea lui, când nici un lucru bun n-am făcut, ca să ne fie ajutoriu înaintea sfinţilor lui îngeri!

Al treilea lucru iaste mai mare şi mai înfricoşat, unde va şădea împăratul pre scaunul său în ceriuri şi-i vor sluji mii de mii de întunérece de îngeri, iar sufletul omului celui păcătos va sta înaintea lui legat cu lanţuri de hier. Şi împăratul acela iaste drept şi nefăţarnic şi nu judecă pre mită, ce judecă pre fieştecine după lucrurile şi faptele sale. Deacii, deaca să vor sfârşi şi să vor umplea acéstea 3 lucruri, numai ce va aştepta sufletul omului răspunsu de la atotţiitoriul Dumnezeu, să să trimită şi să încorunéze în raiu, sau să fie osândit şi întărit cu legături de hier şi aruncat în focul cel de veci şi în adâncurile iadului céle mai den fundu. O, iubiţii miei, atuncea când vom fi osândiţi de la faţa Domnului nostru Iisus Hristos, ce ne vor ajuta lacrămile şi plânsul cel cu suspini, când ne vor sfărâma vrăjmaşii noştri sufletele şi ne le vor dărăpăna făr' de milă?

Vedeţi, iubiţii miei fraţi şi fii, câte nevoi şi frici şi griji şi patime au sufletele omeneşti până vor întra întru bucuriia Dumnezeului lor. Dreptu acéia, în tot ceasul să aveţi frica lui Dumnezeu în inimile voastre şi să iubiţi poruncile lui şi să faceţi voia lui, ca să moşteniţi cu Hristos întru cămara lui cea cerească şi să fiţi părtaşi hranei raiului, în bucurie netrecătoare, şi în vécii vécilor, amin.

PILDA CU ŞARPELE

Cuvântul al 9

Fraţilor şi feţii miei, am să vă spui ş-alte pilde, care sunt arătate mai aiave. Şi chiar că-mi aduş aminte de cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos, care zice: „Fiţi înţelepţi ca şarpii şi întregi ca porumbii". Deci ascultaţi acum, să ştiţi cum iaste înţelepciunea

şarpelui. Şarpele iaste o jiganie mai înţeleaptă şi mai cumplită decât toate jigăniile, şi totdeauna să roagă lui Dumnezeu, ca să vază chip de om, pentru că omul iaste şi poartă podoaba lui Dumnezeu. Şi apoi iară să roagă, ca omul să nu-l vază pre dânsul. Deacii el, deaca véde pre om, fuge să să ascunză undeva, iar deaca mérge omul dupre dânsul şi-l ajunge, iar el îşi acopere capul cu tot trupul şi şi-l ascunde supt dânsul, ca doar şi l-ar putea feri zdravăn. Că ştie că, deaca va scăpa capul zdravăn şi sănătos, décii măcar de i-ar zdrumica şi să-i sfărâme tot trupul, iară şi-l va vindeca; iar deaca i să va zdrobi capul, deacii tot trupul lui rămâne cu dânsul zdrobit şi sfărâmat.

Vedeţi această jiganie cum îşi dă tot trupul spre ucidere şi spre zdrobire, iar capul şi-l păzéşte şi şi-l feréşte. Aşijderea şi voi, fraţilor, să va păziţi şi să vă feriţi sufletele, că capul omului cel adevărat iaste sufletul. Deacii, de vor fi sufletele voastre drépte, şi trupurile vor fi drépte. Iar dă vă veţi piiarde sufletele, deacii şi trupurile voastre îndoită muncă vor dobândi şi niciodată nu să vor vindeca.

Ş-ALTĂ PILDĂ CU PORUMBUL

Porumbul iaste o pasăre mai bună şi mai întreagă decât toate păsările. Şi când mérge să să hrănească şi apucă grăunţul cu gura şi nu-l înghite, ci-l ţine în gură şi să păzéşte şi caută să nu cumva să să lase la dânsul uliul şi să-l prinză. Déacii, deaca vede că nu iaste uliul deasupra lui, atuncea el înghite grăunţul.

Iată, acesta fiind o pasăre, vedeţi cum să străjuiaşte şi să păzéşte, ca să nu piiae cumva făr' de vréme. Aşa şi voi, fraţilor şi feţii miei, înţelégeţi pildă de la acest porumbu şi vă învăţaţi şi vă dăşchideţi ochii şi vedeţi că vine uliul, adecă ceasul morţii. Şi când şădeţi la masă, de vă veseliţi cu mâncări şi cu băuturi, nu faceţi vorbe şi cuvinte dăşarte şi făr' de ispravă, ci priveghiaţi şi vă gătiţi, că nu ştiţi în ce ceas va veni moartea. Pentr-acéia totdeauna să vă fie gândurile şi cugetele la Dumnezeu, şi vă întăriţi cu cuvintele lui Dumnezeu, şi vă străjuiţi cum să

străjuiaşte porumbul de vânătoriia uliului. Că cum iaste uliul porumbilor, aşa ne iaste şi noao ceasul morţii.

ALTĂ PILDĂ, PENTRU STRATOCAMIL, ADECĂ GRIPSOR

Cuvântu al 11

Stratocamil, adecă gripsorul, iaste o pasăre mare şi mai meşteră decât toate pasările. Deacii, deaca oao şi când va să scoată pui, el nu zace pre oao, ca alte pasări, să le clocească şi să le încălzească cu trupul, ci le bagă în apă şi le păzéşte cu ochii şi cu mintea şi caută tot la iale şi ziua şi noaptea neîncetat, păn? ce să clocescu oaole şi-şi scot puii. Iar de-şi va dăzlupi ochii şi mintea dupre oao şi va privi într-altă parte, iaste altă jiganie, de-şi samănă cu şarpele, pre carea o cheamă aspidă. Deci, când vede pre stratocamil păzindu-şi oaole, iar ia vine şi să apropie de dânsul şi stă şi aşteaptă, ca doar îşi va întoarce stratocamilul ochii să caute încătrova, iar ia să sufle spre dânsele şi de duhul ei să se strice şi să să împuţă. Şi până nu scoate stratocamilul puii săi, nu fuge acea aspidă.

Aşijderea şi întunecatul satana, când véde pre om că stă pre rugă şi vorbéşte cătră Dumnezeu şi iaste plin de bunătăţi şi de cuvintele lui Dumnezeu, toate le lasă şi stă tot acolo, ca doară ar strica bunătăţile lui, ca şi aspida oaole stratocamilului.

Pentr-acéia, fraţilor şi feţii miei, când veniţi în bisérică şi vă rugaţi, să nu vă fie vorbele nici gândurile pentru solii voştri, sau de semile care veţi vrea să luaţi cuiva, sau de aurul şi de argintul vostru şi de alte avuţii, ci de nici un lucru deşert să nu gândiţi. Şi să vă păziţi de toaţi lucrurile ce nu să cad, şi să aveţi minte întreagă cătră stăpânul cel de sus, Domnul nostru Iisus Hristos, ziua şi noaptea şi în toată vrémea. Ca să pogoare şi să vie căldura dumneziirii lui în minţile voastre, de la dreapta lui cea putérnică şi tuturor biruitoare, şi să să umple inimile voastre de duhul sfânt. Deacii atuncea să vor dăşchide inimile voastre şi veţi vărsa lacrăme calde den ochii voştri, cum zice dumneziescu

Ioan L□stvicinicul: „Tot omul carele varsă lacrăme pentru jalé, acélea nu sunt priimite de la Dumnezeu; iar cela ce varsă lacrăme în sfintele rugăciuni, fiind aprinsu de dragostea lui Hristos, acéle lacrămi vor fi priimite şi plăcute lui Dumnezeu". Drept acéia vă trezviţi şi vă rugaţi să nu întraţi în năpastă. Să fiţi lui Dumnezeu jertvă vie şi nevinovată, şi vă veţi bucura şi vă veţi veseli, cum zic picioaréle stratocamilului, cându-şi vede puii ieşind din oao.

V. ALTĂ ÎNVĂŢĂTURĂ, IARĂŞI A LUI NEAGOE VOEVOD CĂTRĂ IUBITUL SĂU COCON ŞI CĂTRĂ ALŢI DOMNI. CUM ŞI ÎN CE CHIP VOR CINSTI PRE BOIARI ŞI PRE SLUGILE LOR CARE VOR SLUJI CU DREPTATE

Slovo 12

Veniţi la mine, feţii miei, veniţi şi vă apropiaţi cătră sfatul mieu cel bun şi să ascultaţi sfatul care vă l-oi da întâi. Întâi să aibi credinţă, dragoste şi nădéjde cătră Dumnezeu, că dragostea iaste mai mare dee toate. Deacii, după dragoste, să aveţi lauda lui Dumnezeu, care-i place lui. Iar smereniia încă să o aveţi, căci că Domnul nostru Iisus Hristos aşa învaţă pre apostolii săi şi le zise: „Învăţaţi-vă de la mine, că sunt blând şi smerit cu inima". Vedeţi, feţii miei, cât iaste de bună smereniia, că însuşi Domnul nostru au învăţat pre ai săi ucenici şi le-au zis: „Să fiţi blânzi şi smeriţi". Aşijderea şi eu vă învăţ, după cuvântul Domnului. Că de veţi fi smeriţi, Dumnezeu vă va învăţa, iar de veţi fi blânzi, Dumnezeu va trimite mila sa de va fi cu voi.

Că eu, feţii miei, am o grădină. Şi această grădină, cu darul şi cu ajutoriul lui Dumnezeu între multele méle osteninţe şi nevoinţe, o am făcut şi o am crescut frumos şi bine. Grădina acéia şi créştirile céle frumoase dentr-însa suntu boiarii miei cei mari şi cinstiţi. Şi i-am îngrădit cu gard ca cu un zid de piiatră şi grădina mea o am apărat, ca nu cumva să îndrăznească cineva să între într-însa şi să strice ceva den ostenélele méle. Deacii acea osteneală a mea şi grădină şi acéle créşteri ce le

apăraiu crescură frumoase şi înfloriră. Şi eu tot supt umbra lor şi a florilor lor m-am răcorit, şi ochii miei să răvenea de roaoa şi de veseliia florilor lor. Şi nu numai ce mă veselea cu veselii şi mă bucura, ce încă şi capetele să şi le pue şi sângele să şi-l vérse toţi voia şi era bucuroşi pentru mine. Iar când veni porunca lui Dumnezeu să mă mut den lumea aceasta şi să meargă trupul mieu în pământ, cum iaste poruncit de cel ce l-au zidit, iar sufletul să meargă supt ceriuri să să ispitească de toate lucrurile câte am lucrat eu, să să ispitească şi de céle bune şi de céle réle — atuncea pricepură şi cunoscură slugile méle şi grădina mea că făr' de mine vor să să dăzgrădească, şi eu voiu să mă dăspartu de la dânşii, şi va să rămâe acea grădină neîngrădită şi ca o pustie. Veniră toţi şi plângea cătră mine şi eu cătră dânşii şi eram toţi în nişte griji şi în nişte scârbe multe făr' de seamă şi suspinam unii cătră alţii şi cu multe lacrăme şi obide mă întreba, zicând: „Doamne şi stăpâne, dar acum pre noi, grădina ta, pre a cui seamă ne laşi, dăzgrădiţi? Dar de va întra cineva întru noi şi ni va pustii?" Iar eu le ziş: „Feţii miei, slava lumii aceştiia aşa iaste făr' di rădicină şi făr' di credinţă şi făr' di tocmeală; că iată, veni porunca Dumnezeului mieu la mine, ca să mă dăsparţu acum di voi şi voi di mine, şi într-alt chip nu poate fi. Ci nu mai am a răspundi, şi voi să zic: „Fie, Doamne, după voia ta şi după cuvântul tău"".

Deci tu, fătul mieu, voia lui Dumnezeu să fie şi porunca lui Dumnezeu să să umple, iar zidirea lui Dumnezeu, care au fost grădina mea şi slugile méle, carii totdeauna mă umbriia cu florile lor şi ochii miei să revenea de roaoa lor, acum s-au dăzgrădit de mine şi au rămas pustie. Iar acum, fătul mieu, eu te las să fii gard grădinii méle şi să o păzeşti, cum o am păzitu şi eu. Că deaca o vei păzi şi vei fi gardul împrejurat ca zidul de piatră, cum am fost şi eu, deacii ei cum cugeta să-şi verse sângele şi să-şi pue capetele pentru mine, aşa-şi vor vărsa sangele şi-şi vor pune capetele pentru tine — sau pentru fieştecare domn care va face şi va păzi acéste învăţături ale méle — şi niciodată nu vor da spatele vrăjmaşilor voştri. Şi cum mă umbriia în odihna

mea şi mă răcorea florile lor, şi lua ochii miei roao şi veselie din florile lor, aşa şi pre voi vă vor umbri şi vă vor răcori şi vor lua ochii voştri roao şi veselie de la dânşii.

Iar de vă va învăţa cineva să întraţi în zidirea lui Dumnezeu şi în grădina mea cu săcurea, făr' di porunca lui Dumnezeu şi fără cât vă învăţ eu, deacii voi să daţi seama înaintea Domnului nostru Iisus Hristos. Că eu nu vă învăţ să faciţi aşa, ci vă învăţ că să cade domnului carele îşi caută de grădina sa, să o curăţească di toate nuiale céle uscate, care nu fac rod, însă cu lége şi cu judecată.Că şi în Sfânta Evanghelie zice: „Pomul care nu face rod bun, din pământ să va tăia şi să va arunca în foc". Într-altu loc zice: „Cel ce va erta greşalele oamenilor, acela încă va fi ertat de la Dumnezeu. Iar cine nu va erta greşalele oamenilor, acela nu va fi ertat de la Dumnezeu la casele lui David, unde să va sfârşi frica cea mare". Iar domnului să cade să fie milostiv şi, măcar de ar fi grădina şi făr′ de roadă şi te vei mîniia pe vreun pom, nu-l tăia, ci-l curăţéşte de toate cranghinile céle uscate şi să sapi gunoiul de la rădăcina lui, pân′ la un an. Dar de va face roadă şi va fi iar grădină cum au fost şi mai nainte, îl ţii; iar de nu să va întoarce să facă roadă, deacii în mână-ţi iaste. Ci-i face cum îţi iaste voia.

Aşa, fătul mieu, slugile tale care-ţi vor greşi, nu le tăia pentru cuvintele oamenilor, nici îl băga în foc, ci-i iartă greşala, măcar de ţe-ar fi şi greşit, şi-l învaţă. Cândai doar s-ar întoarce, să fie ca alte slugi, care-ţi vor sluji cu dreptate. Iar de nu să va întoarce, eşti volnic să-l tai, ca şi pre acel pomu sterpu. Însă iată că te învăţu: să nu fie adéseori păharul tău plinu de sânge de omu, că acel sânge, care vei tu să-l verşi făr' de milă, vei să dai seamă de dânsul înaintea lui Dumnezeu, cum zice svetâi *Efrem Sirin*: „O, câtă jale de mare va fi cându vor mérge slugile şi argaţii noştri înaintea noastră, să între cu Dumnezeul nostru întru împărăţiia ceriului, iar noi, fiindu domni, vom rămânea înapoi, osândiţi şi batjocoriţi!? Deci mai bine iaste să rămânem afară, cu semeţiia şi cu volniciia noastră, şi să nu vedem faţa lui Hristos, Dumnezeului nostru? Au mai bine iaste să umblăm după cuvintele lui Hristos şi să dobândim viaţa

de veci, carea nu trece niciodată în veci! Amin.

VI. ÎNVĂŢĂTURA IAR A LUI NEAGOE VOEVOD CĂTRĂ COCONII SĂI ŞI CĂTRĂ ALŢI DE DUMNEZEU ALEŞI DOMNI. CUM VOR PUNE BOIARII ŞI SLUGILE LOR LA BOERIE ŞI LA CINSTE ŞI CUM ÎI VOR SCOATE DINTR-ACÉSTEA, PENTRU LUCRURILE LOR

Cuvântu 13

Iată, feţii miei şi aleşii lui Dumnezeu şi unşii lui, şi de aceasta, cât mă putui pricépe, vă învăţ: cum şi în ce chip să cade domnului să-şi tocmească boiarii. Când veţi vrea să puneţi boiari, nu să cade să căutaţi căci vă vor fi rudenii, pentru acéia să-i puneţi, că acéia iaste făţărnicie. Că dar de veţi fi avându rudenii multe, sau de vor vrea rudeniile tale să aibă cinste şi socoteală mai multă decât alţii, cum s-ar zice, toate măririle pre dânşii să razime, ci nu iaste bine. Căci că cel ce va să fie domn adevărat, aceluia nu i să cade să aibă rudenii, ci numai slugi drépte. Iar slugile care vor fi săraci şi să vor fi nevoit de vă vor fi slujit cu dreptate, voi să-i daţi îndărăt şi să căutaţi numai rudelor voastre? Sau de vor zice cineva: „Noi suntem feciori de boiari, ci nu să cade să ne scoţi pre noi şi să pui pre cei săraci, să fie mai nainte de noi”. Dar de vei fi avându neam şi rudenie multă şi va fi plini de hlăpie şi neomenie şi nu vor fi harnici, sau den feciorii de boiari, de vor fi fost părinţii lor oameni buni, iar ei vor fi nevrédnici, décii de ce treabă vă vor fi? Crez, ştii, că nu te-au ales nici te-au unsu ei domn, ci Dumnezeu, ca să fii tuturor dreptate. Iar aceasta iaste adevărat: de vor fi rudeniile tale şi feciorii de boiari oameni buni de treabă şi de folos, foarte va fi lucru bun când vor fi ei la cinste şi la boerii, că aceasta nu zic eu că iaste vreun lucru rău, ce bun şi să cuvine.

Iar pre acei săraci, carii să silescu şi să nevoescu de vă slujăscu, nici pre acéia să nu-i dăpărtaţi şi să-i dăzlupiţi de lângă voi, ci să fie şi ei aproape de feciorii de boiari, că odată vă vor trebui şi ei să vă fie de ajutor mâinele lor cât vor putea. Şi de va fi mai harnicu unul din cei săraci decât unul den feciorii de boiari sau decât o

rudă de ale voastre, voi să nu daţi acelora cinstea şi boeriia, în făţărnicie; ce să o daţi aceluia mai sărac deaca iaste vrédnic şi harnic şi-şi va păzi dregătoriia cu cinste. Că mai bun îţi iaste săracul cu cinste decât boiariul cu ocară. Şi de vă vor zice, sau din boiari, sau dintr-acei săraci, să rădicaţi pe vreun lefegiu să-l puneţi spătar sau cupar sau căpitan, voi să socotiţi; că unii au avuţie şi dau mită celor ce-ţi zic ţie pentru dânşii. Ci să nu vă grăbiţi nici într-un chip să le umpleţi voile îndată, să scoateţi un vrédnic şi să puneţi un nevrédnic în locul lui. Ci să chemaţi omul acela înaintea voastră şi să-l vedeţi: de va fi harnic şi vrédnic de acea cinste, el să fie. Pentru că, deaca priiméşte domnul pre vreun om să fie slugă, deacii nu să cade să-l foarte ispitească?Dreptu acéia să cade, cându vei boeri omul şi-l vei pune sau la cinste mare sau la mai mică, să nu te pripeşti să-l pui îndată, ci întâi-l ispitéşte şi întreabă şi de sfétnicii tăi; iar de vei cunoaşte tu însuţi cu adevărat ce iaste mai bine, acéia şi fă, şi ce va fi de potriva lui, acéia să şi fie.

Deacii, deaca-l vei pune, nu te grăbi pentru vreo părere, sau pentru cuvintele cuiva, să-l scoţi numaidecât. Dar de nu va fi vinovat? Ci cu multă socoteală şi chibzuială a ta cu care l-ai pus, cu acéia acum ţi să cade să-ţi iai seama, cu minte bună, şi să-l scoţi. Deacii, deaca va fi vinovat morţii, tu-l poţi şi piiarde, iar de nu va fi vinovat de moarte, ci va avea vină de altă ocară, tu-i arată vina carea o au făcut, să o vază.

Iar deaca va fi drept şi pentru acéia va vrea să să iarte de slujbă, aceluia i să cade să i să facă cinste şi să-l duci păn' la casa lui cu cinste, ca să vază ş-alţii şi să să îndulcească de tine. Iar de va fi cineva vrédnic şi harnic de cinstea lui şi-l va pârî cineva la tine, tu niciodată să nu te grăbeşti, pentru acéle pâri să-l scoţi den cinste; că deaca-l vei scoate, deacii nu-ţi va mai fi priiaten. Iar cându iaste vinovat, tu-i arată vina, să şi-o vază şi să şi-o cunoască; deacii nu va mai avea cum să aibă părére rea pe tine. Pentr-acéia, câţi vor vrea să vie la tine la judecată, niciodată să nu te grăbeşti să judeci, pân' nu-i vei pune să stea de faţă înaintea ta. Că de te vei grăbi pentru pâra lor să le faci

judecată sau să-ţi umpli voia mâniei tale, ce vei folosi? Nimic, făr' numai cât vei face greşală sufletului tău. Ci să socoteşti bine pentru greşalele oamenilor şi să le arăţi toate înaintea lor, măcar de ar fi greşala omului cât de mare. Căci că şi tu încă vei să mergi să stai de faţă, unde suntu cumpenele céle drepte. Dar acolo ce să vor împărţi tuturor drepţilor? Acolo să vor împărţi dreptăţile ce veţi fi făcut. Ori de vei fi măsurat cu măsură dreaptă ori strâmbă, acolo toate să vor drepta. Deacii de vei fi judecat şi vei fi măsurat în făţărnicie, tu de totul tot vei fi osândit, iar de vei fi judecat şi vei fi măsurat bine şi pre dreptate, tu cu dreptăţile te vei veseli, în vecii vecilor, amin.

VII. IAR A LUI NEAGOE VOEVODUL ÎNVĂŢĂTURĂ CĂTRĂ FIE-SĂU THEODOSIE ŞI CĂTRĂ ALŢI DOMNI, CĂTRĂ TOŢI. CUM SĂ CADE DOMNILOR SĂ ŞAZĂ LA MASĂ ŞI CUM VOR MÂNCA ŞI VOR BEA

Slovo 14

Fătul mieu, eu am gândit că aşa să cade domnului să şază la masă cu boiarii săi cei mari şi cu cei mici. Cându şade domnul la masă, întâi pohteşte trupul lui să mănânce şi să bea. Apoi pohteşte şi veselie multă. Iar tu, fătul mieu, să nu cumva să-ţi slobozeşti mintea de tot spre veselie, că omul în lumea aceasta şade între viaţă şi între moarte. Pentr-acéia să cade să te socoteşti foarte bine, să nu-ţi slobozeşti mintea de tot spre veselie, nici iar spre întristăciune. Că dă te vei întrista foarte, deacii toţi den casa ta şi toate slugile tale să vor întrista şi să vor îngrija; iar de vei vrea să faci voia lor şi să te veseleşti cu totul, acea veselie făr' de măsură va mâniia pre Dumnezeu şi va osebi sufletul omului de la dânsul. Ci în vrémea acéia, mai bine să fie plăcută veseliia ta lui Dumnezeu, decât oamenilor.

Că nu te-au ales, nici te-au unsu oamenii spre domnie, ci Dumnezeu te-au ales şi te-au unsu şi a aceluia plăcére să faci. Deci când vei şădea la masă, te socotéşte să fie toate veseliile tale plăcute lui Dumnezeu. Şi lângă tine, mai sus, să şază tot boiari şi sfétnici buni şi aleşi; iar oameni nebuni şi răzvrătiţi

nicicum să nu ţii lângă tine. Că zice prorocul: „Cu cuvioşii, cuvios vei fi; şi cu aleşii, ales vei fi; şi cu cei strâmbi te vei răzvrăti". Dreptu acéia, fătul mieu, şi eu după cuvântul prorocului îţi aduc aminte şi te învăţ, că de vei fi în toate zilele cu cei aleşi, în toate zilele şi în toate ceasurile te vei folosi de sfaturile şi de învăţăturile lor céle bune; iar de vei fi cu cei nebuni şi izvrătiţi, deacii şi ţie îţi cade a fi nebun şi izvrătit.

Şi iarăşi să cade domnului să aibă la masa sa multe feluri de tobe şi de vioare şi de surle de veselie. Aşa faceţi şi voi înaintea oştilor voastre şi ce veselie veţi şti mai mare, faceţi, ca să să veselească cei ce vă iubescu. Iar voi, deaca auziţi răsunându-vă glasuri ca acéstea, nu să cade să vă ducă mintea spre dânsele, sau cătră jocurile céle de multe feliuri, care să fac şi vin pentru numele vostru dentr-alte ţărâi. Că omul cela ce-şi duce tot gândul spre cântece şi spre jocuri ca acéstea, acela n-are minte de-ajunsu. Dar cum vei putea fi tu domn şi să te chemi oamenilor sare şi izvor, den care să să adape toţi oamenii, şi să-ţi dai mintea cu totul spre scopote şi spre jocuri ca acélea? Că deaca vor vedea alţii cum faci tu, şi acéia vor vrea iar aşa să facă, şi fiind tu domn, vor vrea să privească la célea ce şi tu vei privi. Deci, cum îi vei îndrepta şi-i vei învăţa, aşa vei să le dai şi seama.

Pentu-acéia te învăţ şi eu, fătul mieu, de ţ-e voia să fii unsul lui Dumnezeu, ţi să cade toate scopotele şi jocurile să le laşi jos. Că aşa să cade domnului să-şi veselească oştile; iar mintea să nu ţi-o pleci cătră dânsele, deaca ţi-e voia să fii desăvârşit şi întreg. Ci acéle scopote să răsune înaintea ta şi voia oştilor tale încă să o umpli, ci însă te nevoiaşte să umpli şi voia Dumnezeului tău, carele te-au unsu. Şi să nu-ţi îngreuezi trupul cu beţii, că mulţi zic: „Bună iaste băutura cea multă". Dar cum iaste bună? Că omul, deaca să îmbată, de are şi minte multă, el o piiarde; de are mâini viteze, nici de un folos nu-i suntu; de i-ar fi picioarélе répede, nimic nu-i sporescu, şi de are şi limbă dulce şi vorbitoare frumos, nici cu acéia nu poate grăi. Deci cum nu iaste rea beţia, când toate mădularéle omului nici de un folos nu sunt trupului său? Dar lui Dumnezeu şi oamenilor cum va putea să facă vreun

lucru de treabă? Încă ş-altă răutate izvoraşte şi iase de la beţie, că omul beţiv întâi trupul şi-l bolnăvéşte şi-şi sărăcéşte casa şi-şi piiarde mintea. Deacii, deaca-şi piiarde mintea, el îşi piiarde şi sufletul. Sau iani să vedem cu beţiia, ce lucru de folos am făcut sau am dobândit, făr' decât ne-am bolnăvit trupurile, şi ne-am sărăcit casele şi ne-am pierdut mintea! Deacii deaca ne-am pierdut mintea, noi am dăzlupit şi pre Dumnezeu de la noi. Şi cel ce iubéşte băutura multă, acela nu să va chema următoriu lui Hristos, ci va fi chemat ca un dobitoc. Pentr-acéia, fătul mieu, mai bine iaste să iubeşti băutura cea multă şi să te chemi dobitoc, au mai bine iaste să te chemi următoriu lui Hristos?

Iar slugilor tale le dă să bea din dăstul şi cât vor vrea. Şi tu încă să béi, ce cu măsură, ca să poată birui mintea ta pe vin, iar să nu biruiască vinul pre minte; şi să cunoască mintea ta pre minţile slugilor tale, iar să nu cunoască mintea slugilor pre mintea ta.

La beţie pre nimeni să nu dărueşti, măcar de ţe-ar fi sluga cât de dragă. Sau de veţi avea vreo mânie pre cineva de la trezvie, tu să nu o arăţi pre sluga ta la beţie şi să-l urgiseşti. Sau de vor vrea să pârască cineva pre alţii la tine la beţie, iar tu să-i îngădueşti pân' la trezvie. Sau de-ţi va greşi vreo slugă, fiind beat, tu-i îngădue, pentru că tu l-ai îmbătat, deci cum l-ai îmbătat, aşa-i şi îngădue. Dreptu acéia-ţi zic: să nu dărueşti pre nimeni la beţie, pentru că una-ţi vei piiarde den avuţie, alta-ţi vei pune nume rău. Că vor zice aşa: „Blăm acum la cel domn neharnic, că iaste beat, deci până iaste treaz el nu va să ne dăruiască, iar deaca să îmbată, el îşi piiarde mintea şi nu ştie cui ce dă". Iată că suntu 2 răutăţi: că întâi îţi pierzi din avuţia ta, iar a doao tu-ţi dobândeşti şi nume de hulă. Şi încă-ţi mai zic: la beţie să nu te mânii, nici să osândeşti pre nimeni, că şi aceasta iaste alt lucru rău şi de povéste. Că vor zice toţi: „Să nu mérgem să stăm să dvorim la cel domn, că deaca să îmbată, el îşi piiarde mintea şi are arţag, ci ne va înfrunta şi încă de nu ne va şi piiarde". Pentr-acéia, fătul mieu, te învăţ: la beţie nici să

dărueşti pre nimeni, nici să urgiseşti, ci de ţi-e voia să dărueşti pre cineva, tu îl dăruiaşte dimineaţa la trezvie cu cuvinte dulci, deaca ţi-e voia să-ţi mulţumească cel ce i-ai dat drumul şi să-ţi sărute şi mâna. Iar deaca ţi-e voia să te mânii sau să urgiseşti pre cineva sau să-l judeci, iar dimineaţa la trezvie îl judecă, cu toţi boierii tăi, şi-i ia seama. Deacii cum îl va ajunge judecata, aşa-i fă. Căci că, deaca şăzi la masă, nu iaste légea să judeci nici să dărueşti, ci are masa obiceaiul său de veselie, să să veselească toate oştile tale şi slugile de tine.

Aşijderea când şăzi la masă şi vei să-ţi aşezi la masă boiarii cei mari şi cei al doilea şi cei mai mici şi pre alţii pre toţi, iar tu de atuncea să le păzeşti locurile, ca la a doao şădére să nu le schimbi rândurile, căci că deaca pui sluga ta la masă într-un loc, iar al doilea rându tu-l pui mai jos, décii într-acel ceas i să întristează inima şi să scârbéşte. Căci că el să nădăjduia dentr-acel loc ce au şăzut întâi să câştige alt loc mai sus, iar tu, pentru unul carele-ţi iaste ţie mai drag, tu-l dai mai jos. Pentru-acéia i să întristează inima şi să vatămă ca cu o rană, că inima omului iaste ca sticla, décii sticla, deaca să sparge, cu ce o vei mai cârpi? Drept acéia, fătul mieu, când vei tocmi boiarii şi slugile-ţi la masă şi-ţi vor veni cineva din cei ce-ţi vor fi mai dragi şi vor sta în vorbă, să nu cumva să muţi pre vreunii din cei şăzuţi mai jos şi pre céialalţi să-i pui să şază mai sus. Cei ce sunt la masă, acéia să şază; că pre acéia i-ai tocmit şi i-ai aşăzat. Iar celoralalţi care sunt ţie dragi şi stau în vorbă, tu ia pâine şi bucate den naintea ta şi vin, şi le dă cu mâna ta să mănânce şi să bea. Deacii, deaca le vei da bucate, tu le dă şi cuvinte bune den gura ta, că şi Sfânta Scriptură mărturiseşte şi zice: „Unii mai bine să bucură şi să veselescu şi mai bine mulţumescu de cuvintele céle bune", decât cum mulţumescu alţii de ospéţe şi de băuturi. Căci că omul înţeleptu, cât îi vei adaoge şi vei lungi cuvintele céle bune, atâta mai mult să va folosi şi va mulţumi; iar de-l vei sili cu băutura şi cu mâncarea, mai rea răutate vei aţâţa într-însul. Aşa şi tu, fătul mieu, de-ţi vei înfolosi slugile pururea cu cuvinte dulci, tu încă vei dobândi folos; iar de-ţi vei slobozi trupul spre beţii,

făr' de lucru, foarte rău te vei zminti, că băutura cea multă mari răutăţi face. Pentru acéia trebue multă trezvie, că auzi că zice Dumnezeu-:"Păziţi-vă, să nu cumva să să îngreuiaze inima cu mâncări multe şi cu băuturi". Şi iar grăiaşte cu prorocul său, de zice: „Treziţi-vă, céia ce béţi vin, de vă îmbătaţi şi plângeţi, că s-au luat din mijlocul vostru veseliia şi bucuriia!". Şi bun lucru iaste a să feri omul de băutura cea multă, că iar iaste scris, de zice Scriptura: „În lémnele céle multe să face foc mare şi în bucatele céle multe să aţâţă curviia". Şi „cum aţâţă şi face untul văpae, aşa şi vinul rădică pohte de curvie". Şi „cum nu să va îmbogăţi lucrătoriul beţiv, aşa şi sufletele care iubescu beţiia nu vor înmulţi bunătăţile, ce şi céle ce vor avea, le vor piiarde".

Fătul mieu, „deaca béi vin, nu te lăuda nici te face bărbat, că pre mulţi au pierdut vinul" şi multe răutăţi au făcut. Vinul au golit trupul cel de ruşine al lui Noe. Vinul făcu pre Lot de să împreună cu amândoao fétele sale trupéşte. Vinul prăvăli pre bărbatul şi viteazul Sampson până în sfârşit, care să născuse den făgăduinţă şi den muiare stearpă, şi n-au mai fost alt om niciodată vârtos ca dânsul, nici va mai fi.

Că zice Scriptura: „Era un om den semenţiia lui Dan, pre care-l chema Manoe, şi muiarea lui era stearpă şi feciori nu făcea. Iar îngerul lui Dumnezeu să arătă muerii şi zise cătră dânsa: „Iată, tu eşti stearpă şi feciori n-ai făcut, iar de acum să ştii că vei încépe rod şi vei îngreca şi vei naşte fiiu. Şi să te păzeşti, să nu béi vin, nici rachiu şi nimic spurcat să nu mănânci, că acel cocon va fi sfinţit lui Dumnezeu din pântecéle mâne-sa". Décii muiarea mérse şi spuse bărbatului său toate câte-i zisése îngerul, iar Manoe să rugă lui Dumnezeu şi zise: „O, Doamne, cela ce ai trimis pre umul lui Dumnezeu la noi, trimite-l şi acum să vie să ne învéţe ce vom face coconului, deaca să va naşte". Şi ascultă Dumnezeu rugăciunea lui Manoe şi iar veni a doao oară îngerul lui Dumnezeu la muiare, iar Manoe, bărbatul ei, nu era cu dânsa, că muiarea era la câmpu. Déacii muiarea alergă şi spuse bărbatului ei, zicând: „Iată, iar mi să

arătă bărbatul cela ce venise în cutare zi la mine". Şi să sculă Manoe şi mérse după muiarea lui şi, deacă ajunse, zise cătră acel bărbat: „Au doar eşti tu bărbatul cela ce ai grăit cu muiarea mea?" Iar îngerul zise: „Eu suntu". Manoe zise: „Fie acum după cuvântul tău. Dar coconul ce lucru va avea şi ce i să va cădea a fi?" Îngerul zise: „De toate câte am zis muerii tale, să să păzească. Şi ce să va face în vie să nu mănânce, şi vin să nu bea, nici ce va fi spurcat să nu mănânce. Iar acesta carele să va naşte den făgăduinţă, acesta va ucide pre leu, ca pre un ed şi, după câtăva vréme, den capul leului va da părinţilor lui miiare de va mânca. Şi va judeca Israilul în 20 de ani, şi cu o falcă de măgariu va ucide 1.000 de oameni. Şi va lua poarta cetăţii dintr-amândoao ţâţânele şi cu toate încuetorile, şi o va duce în vârful muntelui înaintea Hevronului. Şi stâlpii casei încă-i va lua în mâini şi-i va clăti, şi va surpa casele, şi toate tăriile ce vor fi făcute, pre dânşii. Şi pre 3.000 de oameni ce vor fi într-însele îi va prăpădi".

Iar apoi şi acesta, ocaianicul, de necredincioasa şi hicleana curvă Dalida fu ucis şi peri zicând: „Să moară şi sufletul mieu cu păgânii aceştea".

Dar tu, o, suflete, fiind mai neputincios şi mai slab, ce vei zice? O, hicleană muiare Dalido, cum uciseşi pre minunatul şi marele bărbat, pre Sampson? Cu adevărat, într-această lume nu iaste mai rea şi mai amară decât muiarea vicleană.

Incă mai ascultă, fătul mieu, să-ţi mai spuiu ş-altă povéste, iar din Sfânta Scriptură: Olofer, viziriul lui Navohodonosor împărat, pentru beţiia peri şi cu toate oştile lui. Că zise cătră Vagav, hadâmul său: „Pasă la cea ovréică şi-i zi să vie să să ospetéze cu noi, că ne vor râde asiriianii deaca o vom lăsa să să ducă şi să nu ne împreunăm cu dânsa trupéşte". Că era acea muiare foarte frumoasă şi chipeşă, şi era o ovréică şi numele ei Iuditha. Deacii Vagav eşi de la Olofer şi mérse de grăi cătră Iuditha şi zise: „O, jupâneasă, nu-ţi fie ruşine, ci pasă la stăpână-mieu Olofer, de mănâncă cu dânsul şi bea vin cu veselie". Iar ea zise: „Dar eu ce sunt să stau împotriva stăpânului mieu? Eu

tot ce va pohti el voiu face, şi ce va fi lui drag a face mie, încă va fi de veselie şi de bucurie în toată viaţa mea". Şi să sculă Iuditha şi să împodobi frumos şi să îmbrăcă în haine bune şi cu alte podoabe muereşti cu toate să împodobi şi-şi luo slujnica cu dânsa şi mérse de stătu înaintea lui Olofer. Iar el, deaca o văzu, i să răni inima de dânsa şi o pohti foarte şi tot aştepta vréme să să împreune cu dânsa. Şi-i zise Olofer: „Acum bea, mănâncă şi te veseléşte, că ai găsit milă înaintea mea". Iar Iuditha zise: „Mânca-voi şi voi bea, domnul şi stăpânul mieu, că astăzi să înălţă sufletul mieu mai mult decât în toate zilele vieţii méle". Şi luo de mâncă şi bău cu dânsul din bucatele care-i gătise slujnica ei, iar inima lui Olofer tot era rănită de pohta ei. Şi să veseli Olofer şi bău vin mult pentru dragostea ei, atâta cât nu băuse niciodată den naşterea lui. Iar deaca înseră, să duseră toate slugile lui cineşi pre la conac, şi Vagav închise uşile cortului şi să duse şi el, că era toţi îngreuiaţi şi biruiţi de vin. Iar Iuditha rămase singură în căsuţa cea mai din năântru. Iar Olofer zăcea în pat, beat, şi adormi foarte tare. Deacii zise Iuditha cătră slujnica ei: „Pasă afară, de stai înaintea cortului şi păzeşte". Şi făcu aşa. Iar Iuditha să ruga lui Dumnezeu cu lacrămi zicând: „Doamne, Dumnezeul lui Israil, caută într-acest ceas lucru mâinilor méle şi să înalţi Ierusalimul, cetatea ta, cum te-ai făgăduit, şi să săvârşăscu ce am cugetat, nădăjduindu-mă spre tine că voi face lucrul acesta". Şi deaca zise aşa, să apropie de patul lui Olofer şi-i luo sabiia lui de la căpătâi şi, deaca o scoase den teacă, îl apucă cu o mână de păr şi-şi rădică ochii la cer şi zise: „Doamne, Dumnezeul lui Israil, întăréşte-mă într-acest ceas". Şi-l lovi de 2 ori preste grumazi şi-i tăe capul şi-l băgă în traista ei, în care purtase bucate, şi-l déde slujnicii. Şi eşiră amândoao din tabără, cum le era obiceiul şi la vréme de rugăciune.

Vezi, fătul mieu, cum plătéşte de rău beţiia? Drept acéia, să nu zăboveşti la beţie, ci, cât poţi, fugi de beţie ca de focul unui cuptor.

Aşijderea şi Irod, pentru beţie tăie pre dumneziescul Ioan Botezătorul, de al căruia trai şi bunătăţi şi el să mira, iar fiind

biruit de hicleşugu-i, ucise-l ca un nebun şi ca un turbat. Aşa şi tu, ticăloase suflete, fiind împresurat şi surpat de mâncări multe şi de băuturi, te vei întoarce în necurăţii şi vei face lucruri de periciune. Pentr-acéia, încai de acum fugi de acéstea cu nevoinţă, ca să nu urmezi amărăciunilor de la Dumnezeu. Că zice prorocul: „Amar celora ce, deaca să scoală dimineaţa, ei caută rachiul, iar seara ei beau vinul cu alăute şi cu tobe şi cu surle, iar lucrurile lui Dumnezeu ei nu ştiu, nici caută de lucrurile mâinilor sale". Amar şi ţie, ticăloase suflete şi făr' de ruşine, că tu totdeauna faci lucruri de ocară şi de batjocură, ca acéstea, şi nu-ţi iaste ruşine nici frică! Ci ai dobândit chip şi obraz de curvă şi la toţi cauţi făr' de ruşine şi în toate zilele mânii pre Dumnezeu cu lucruri réle şi cu cugete hicléne şi nu-ţi iaste frică, nici te temi, o, nebune, pentru îndelungata răbdarea lui! Dar cum vei să poţi scăpa de mâniia lui cea neoprită şi de osânda ce va să-ţi cază asupră? Drept acéia, să nu cumva să nu grijăşţi sau să nu bagi seama de mântuirea ta, ci până ai vréme de pocăinţă, fă bine şi tot ce place lui Dumnezeu. Că măcar de iaste iubitor de oameni şi mila lui întăréşte toată firea omenească, iar iaste şi judecător drept. Ci să nu te amăgeşti sau să te înşale inima sau firea cumva. Că nu iaste nimenea din cei ce fac rău, carii să poată dobândi împărăţiia ceriului şi să între în lăcaşul drepţilor, ci numai cel ce face voia lui Dumnezeu şi va păzi învăţăturile lui şi poruncile lui. Că zice şi prorocul: „Doamne, cine va lăcui în lăcaşul tău, sau cine să va sălăşui în muntele tău cel sfânt? Cel ce umblă făr' de prihană şi cel ce face dreptate şi cel ce grăiaşte adeverinţă în inima lui, carele n-au înşălat cu limba lui şi n-au făcut rău vecinului său, nici au avut împutăciune dăspre aproapele lui; cel ce s-au jurat vecinului său şi nu s-au lepădat, şi încai nu ş-au dat banii în camătă, şi pre cei nevinovaţi nu i-au vândut. Cel ce va face acéstea, nu să va ruşina în veacu". Acéstéa toate auzindu-le, o, suflete, în toate zilele, din sfintele scripturi, iar tu, nebune, nu vruseşi să înţelegi, ci te-ai alunecat spre pohte de ocară şi de

ruşine. Dar atuncea, la judecată, ce gândeşti a face, o, neînţelépte, fiind gol de toate bunătăţile? Deci de acum încai te păzéşte şi te părăséşte şi te lasă de lucrurile tale céle spurcate şi te apropie către pocăinţă şi fă lucruri bune înaintea Dumnezeului tău, ca să iai şi tu de la dânsul binele cel cerescu şi să fii făgăduit veseliei cei îngereşti. Deacii cu dânşii te vei învrédnici slavei Dumnezeului celui ce iaste în troiţă, că aceluia iaste toată împărăţiia şi putérea şi slava în veci netrecuţi şi nesfârşiţi, amin.

VIII. ÎNVĂŢĂTURĂ A LUI NEAGOE VOEVOD CĂTRĂ FIE-SĂU THEODOSIE VOEVOD ŞI CĂTRĂ ALŢI DOMNI, CĂTRĂ TOŢI, PENTRU SOLII ŞI PENTRU RĂZBOAIE

O, fătul mieu Theodosie şi voi alţi domni şi fraţi toţi! Din cât am putut cunoaşte cu firea şi a pricépe de rândul solilor, cum să vor cinsti când vor veni să fie la sfat şi vor fi oameni mari şi de la domni creştini, carii cred în Domnul nostru Iisus Hristos şi preacuratei lui maici, aceştea soli carii vin la voi, unui vin ca să facă jurământu şi legătură, iar alţii vin ca să facă pace, alţii să vorovească niscare lucruri de treabă, iar unii vin pentru dragostea şi pentru prieteniia. Iar aorea vin alţii cu cuvinte aspre şi de vrajbă, cum le iaste învăţătura şi porunca de la domnii şi stăpânii lor. Că la domni mulţi soli de în multe părţi vin, şi cu multe feliuri de sol. Iar voi să nu cinstiţi numai pre cei ce vă vor aduce veşti bune, ci să cinstiţi şi pre cei ce vă vor aduce veşti réle, că aşa să cade. Şi să fie toţi cinstiţi de voi într-un chip şi dăruiţi. Că cu acea puţinea cinste ce le veţi face, iar ei mult vor lăuda numele vostru şi-l vor înălţa. Că domnul carele are minte nu-i trebuieşte într-această lume altă avuţie, făr' numai numele cel bun. Căci că deaca va avea nume bun, deacii şi avuţie încă va face; iar domnul cela ce iaste scumpu şi caută tot spre avuţie şi nu dă pentru scumpétea lui nimănui nimic, acela însuşi îşi piiarde numele cel bun. Deacii, deaca-şi piiarde numele cel bun, dar avuţiia de ce folos va să-i fie? Pentru-acéia eu te învăţ

pre tine, fătul mieu, şi pre dumneavoastră alţi fraţi şi domni, pre toţi, să faceţi aşa cum zic eu, că mie-mi pare să fie mai bun numele cel bun decât avuţiia cea multă. Că de veţi fi îndurători şi darnici în viaţa voastră, şi după moarte încă vă să va pomeni numele de bine şi nu să va uita niciodată. Că omului din toată avuţiia lui cea multă ce are, nimic nu i să va cunoaşte, făr' numai numele cel bun şi bunătăţile ce va fi făcut pre această lume.

Dreptu acéia, fraţii miei, când auziţi că vin la voi soli mari, carii cred în Domnul nostru Iisus Hristos şi preacuratei lui maici, iar voi să trimiteţi înaintea lor cinste şi bucate şi băuturi den dăstul, până vor veni şi la scaunul vostru cel domnescu. Décii, atuncea toţi boiarii voştri să fie strânşi lângă voi şi împodobiţi frumos, cine cu ce va avea bun şi cu cai buni şi împodobiţi bine cu rafturi. Iar sfétnicii cei bătrâni niciodată de lângă tine să nu să dăzlipească. Deacii, deaca veţi auzi că s-au apropiat solii de scaunul vostru atuncea voi să vă orânduiţi boiarii carii vor fi mai de ispravă şi împodobiţi, cu cai buni, să iasă înaintea lor şi să le facă cinste până la gazda lor. Şi iar pentru cinstea voastră, deaca să vor aşăza, voi atuncea încă să le faceţi cinste mai multă şi să le trimiteţi de toate, de prisoseală, ca să uite cinstea ce au avut pre cale iar de la voi. Că cunoaşterea şi socoteala solului iaste cinstea. Şi să aibă de toate de ajuns şi să nu-i lipsească nici de mâncare, nici de băutură. Şi gazda solilor să nu fie aproape de voi, nici de grădinile care vă primblaţi voi cu sfétnicii voştri. Deacii să nu-l ţii mult, nici să-l zăboveşţi, ci numai 2 zile sau 3 până să va odihni, după acéia să-l chemi.

Şi în ziua acéia ce vei vrea să-l chemi, iar tu întâi să-ţi împodobeşti jăţiul bine, cu ce-ţi va fi dat Dumnezeu, şi tot divanul tău şi toate casele. Şi să te împodobeşti şi cu haine foarte frumoase şi mai vârtos să te îmbraci în dragostea şi în putérea lui Dumnezeu, deaca-ţi iaste voia să-ţi fie într-ajutor. Şi să eşi cu mare slavă să şazi în jăţiul tău cu multă smerenie. Şi svétnicii tăi cei bătrâni încă să şază pre scaunele lor, unde le iaste locul şi li să cade. Iar boiarii cei tineri încă să fie împodobiţi cum să cuvine şi frumos, şi să stea toţi de-a rândul, împrejurul

tău. Aşa şi alte slugi, toate să stea pre rându, care unde-i va fi locul. Deacii să alegi dentr-înşii câţiva oameni vrédnici şi să-i trimiţi să chéme solul să-şi dea soliia. Iar tu să şazi şi să cugeţi de céle dumnezeieşti, iar nu de céle lumeşti şi de nimic. Şi după ce va veni, tu să socoteşti toate cuvintele lui cu socotinţă şi cu luare aminte, care îl va fi învăţat stăpână-său să zică, măcar bune, măcar réle, măcar cu blândeţe, măcar cu mânie, tu toate le ţine în mintea ta şi nimic dentr-însele să nu uiţi.

Şi nici să te foarte bucuri, căci va spune cuvinte bune, nici iar să te mânii, căci va spune şi va zice cuvinte de rău. Ci-l întreabă de toate cu blândéţe şi cu smerenie, apoi îi zi aşa: „Dar acuma ai a mai zice alte cuvinte de la domnul tău?" Iar el, deaca va zice că nu mai sunt, „că ce mi-au zis stăpânul mieu, toate le-am grăit", tu să nu-i mai răspunzi nici un cuvânt împotrivă, că de-i vei mai răspunde ceva, nimic nu vei folosi. Sau, cine ştie, că sau vei zice cuvinte împotriva vorbelor lui, sau ba, deacii cuvântul iaste ca vântul: deaca iase den gură nici într-un chip nu-l mai poţi opri şi, măcar dă te-ai căi şi ziua şi noaptea, nimic nu vei folosi. Ci, deaca-şi va da solul soliia, iar să-l trimiţi să-l petreacă cu cinste până la gazdă şi după solie iar să-l cinsteşti. Şi toate cuvintele lui, câte au zis, să le ţii minte, şi nimeni să nu te ştie. Ci de-ţi vor fi adus veşti şi cuvinte, măcar bune, măcar réle, tu să nu te întristezi, ci să aibi faţă şi chip vésel către toţi şi să întrebi întâi cu dragoste şi cu dulceaţă pre boiarii tăi cei mari şi pre sfétnicii tăi cei bătrâni şi le zi aşa: „Dragii miei boiari bătrâni şi iubiţii miei sfétnici, acum acest sol au venit la noi şi am văzut toate vorbele lui şi cuvintele lui le-am auzit. Într-acéia întreb pre dumneavoastră, boiarii miei cei bătrâni, pre toţi, că sunteţi bătrâni şi aţi văzut multe lucruri, şi bune, şi réle. Ci acum trebuiaşte să vă sfătuiţi împotriva sfatului solului, că voi sunteţi dreapta mea şi nădéjdea mea, şi cât veţi putea mai bine, atâta să socotiţi, ca să putem da răspunsu bun solului împotriva cuvintelor lui. Ca doar de va da Dumnezeu de va fi răspunsurile noastre mai bune şi mai cinstite decât cuvintele solului, care au adus la noi de la domnu său". Aşa

să-ţi întrebi toţi boiarii, iar tu nici un răspunsu să nu le dai, ci numai ci-i ascultă pre toţi cu dragoste şi-i întreabă.

Să nu-ţi fie ruşine, sau să te ţii mare, cugetând sau zicând în inima ta: „Eu, fiind domn, cum poate fi de întreb toţi boiarii miei de sfat, şi ei sunt slugi mie?" Că şi ei robi lui Hristos sunt, şi dar de vor fi unii dentr-înşii îngăduind lui Dumnezeu mai bine decât tine? Pentru că tot domnul care nu-şi va întreba boiarii de sfat, acela nu face bine. Că singur Pavel apostol mărturiséşte şi zice: „Niciodată nu vom putea noi ajunge urma moşilor noştri". Şi la Evanghelie încă grăiaşte Domnul nostru Iisus Hristos şi zice: „Amar celuia ce să sfătuiaşte singur şi pre altul nu-l întreabă!" Drept acéia şi voi, fraţilor, nu vă sfătuiţi adinsu voi-şi, precum zice Domnul Hristos, ci de toate sfaturile întrebaţi pre boiarii voştri şi pre sfétnicii voştri.

O, fătul mieu şi voi, fraţilor, cât iaste de bine să mângâiaţi pre boiari şi pre slugile voastre în toată vrémea şi să vă sfătuiţi cu dânşii în tot ceasul şi să luaţi sfat şi de la cei mari şi de la cei ai doilea şi de la cei mai de jos, că aşa să cade. Să mergi cu dânşii într-un loc de taină şi să sfătuiţi toate sfaturile, şi care vor fi mai bune voi le primiţi în inimile voastre; iar care nu vă vor fi de folos voi le lăsaţi. Şi să nu opreşti pre nimeni să nu grăiască la sfat, zicând: „Iată că cuvintele tale nu ne sunt nici de o treabă, că grăişi nişte cuvinte în zadar". Ce toate cuvintele, ale tuturor, le priiméşte a fi bune, iar şi pentru cinstea voastră; pentru că tot sfétnicii şi boiarii fac sfaturile, iar deaca să isprăvéşte şi să tocméşte sfatul bine şi cum să cade, deacii numai lauda şi pohvala domnului iaste preste toată lumea, iar sfétnicii şi boiarii întru nimica nu să pomenescu. Şi zic toţi: „Harnic şi vrédnic şi înţelept domn iaste acesta şi vrédnic de a să pomeni şi de a să ferici în toate lucrurile lui". Iar de să va zminti sfatul şi nu va fi sfat bun şi cu chibzuială decii nimeni nu va vinovăţi pre sfétnici, nici pre boiari, ci numai pre domn şi vor zice: „Acesta iaste domn nebun şi nu i să cade lui să fie între domni". Pentr-acéia trebue să te sfătueşti cu boiarii în tot ceasul, macar de sunteţi şi domni şi putérnici. Că domnul să

socotéşte ca un deal mare şi nalt, când are nişte păzitori foarte buni de-l păzescu şi-l curăţescu de toate uscăciunile şi secăturile şi de alte lucruri care nu sunt de treabă. Deci, până îl curăţescu păzitorii şi-l păzescu di toate răutăţile şi primejdiile, el créşte frumos şi face multe feliuri de flori şi să înălţează minunat şi frumos şi să laudă numele lui preste tot pământul, iar numele păzitorilor lui nimeni nu le mai pomenéşte. Iar deaca-l părăsescu păzitorii şi nu-l mai păzescu, el să pustiiaşte şi nici locul nu i să cunoaşte şi numele lui piiare şi tréce ca o umbră. Aşa şi domnul: până îl păzescu sfétnicii şi boiarii lui cei bătrâni cu sfat bun şi-l curăţescu de toate sfaturile céle réle şi de năravurile céle réle, lauda lui şi înţelepciunea i să întinde spre faţa a tot pământul, şi numele lui cel bun să proslăveşte pre toate ţărâle, şi zic toţi: „Tu eşti mai vrédnic şi mai înţeleptu decât toţi". Iar nu zic că fac boiarii voştri acéle sfaturi, ci laudă tot pre domn şi numele lui proslăvescu. Iar boiarii, măcar deşi fac ei sfaturile céle bune, nimeni nu-i ştie, nici îi laudă. Pentru-acéia iaste bine să priimiţi sfaturile cu bucurie, ca să nu să umple cu voi cuvintele carele zic în Sfânta Scriptură aşa: „Amar celuia ce să socoteşte el însuşi deosebi, iar pre alt pre nimeni nu întreabă de sfat"; că acela nu iaste nici de o treabă domnului său şi să piiarde el însuşi şi să va chema nebun pentru semeţiia. Dreptu acéia, fraţilor şi fătul mieu, pre toţi boiarii voştri să-i mângâiaţi şi să ziceţi către dânşii: „Auziţi, boiari, iată ce cuvinte ne-au adus solul astăzi! Deci acum vă sfătuiţi, să ştim ce răspunsu îi vom da împotriva solii lui". Aşa zi către boiarii tăi şi le dă pace să facă sfat înaintea ta. Iar tu, fătul mieu, să taci, să nu zici nimic înaintea lor, ci numai să bagi seama să vezi potrivi-se-vor sfaturile lor cu cuvintele solului, au ba. Deacii, deaca vei cunoaşte că au cuvinte de a să potrivi cu ale solului, tu le zi aşa: „Acum păsaţi toţi pe la gazde şi vă mai sfătuiţi deosebi astăzi şi până dimineaţă, şi vă rugaţi lui Dumnezeu dar ne va dăscoperi alte sfaturi mai bune, ca să nu poată birui solul nici într-un cuvântu. Şi dimineaţă iar să veniţi la mine să-mi spuneţi cum aţi mai gândit".

Deacii, deaca vor mérge ei pre la gazde, iar cuvintele lor să fie înfipte în inima ta, ca şi ale solului. Şi, sculându-te de acolo, pasă în casa ta cea de odihnă şi-ţi curăţéşte inima cu toate bunătăţile şi-ţi vino în toată mintea şi te roagă lui Dumnezeu şi preacuratei lui maici şi zi: „Doamne, Dumnezeul mieu, pre tine nădăjduiiu, izbăvéşte-mă di toţi cei ce mă gonescu, şi mă mântuiaşte, ca să nu apuce cândva ca leul sufletul mieu. Şi-mi dă, Doamne, cuvânt bun şi inima treazvă, ca din somnu vestirii cei bune a înţelégerii tale. Şi-mi dă, Doamne, să pricep şi-mi trimite cuvinte şi vorbe den dăstul, de la dreapta ta cea putérnică, ca cu ajutoriul şi cu sfatul tău să biruim cuvintele şi vorbele solului. Şi-mi dă cuvinte din dăstul ca să grăescu şi înaintea boiarilor miei, că tu eşti cel ce grăieşti bine toate, Hristoase, Dumnezeul nostru, şi ţie trimitem laudă în sus, cu fâr' de începutulu-ţi tată şi cu bunul şi făcătoriul de viaţă a lui duh. Acum şi pururea şi în veci, amin!"

Deacii, deaca te vei ruga aşa, tu socotéşte cuvintele solului şi ale boiarilor tăi. Deacii te chibzuiaşte şi tu cu mintea ta, dar de-ţi va da Dumnezeu pricépere mai bună decât tuturor şi vei putea învinge cu socoteala minţii tale cuvintele solului. Şi deaca vei vedea şi vei cunoaşte că iaste sfatul tău mai bun, tu nu te lăuda, nici te ţinea că cu măestriia socotinţii tale iaste aceasta, ci mulţuméşte lui Dumnezeu, care au întărit inima ta cu gând ca acesta, şi trimite în taină la sfintele bisérici şi fă bdenii şi rugăciuni la Dumnezeu şi dă milostenie săracilor, că acéia iaste jertvă vie şi nevinovată înaintea lui Dumnezeu.

Şi iarăşi să chemi boiarii tăi la tine şi să le zici: „Pace între voi boiari, doar veţi fi aflat alt sfat mai bun. Iar deaca vor zice ei: „Ba, doamne, tot sfatul cel de eri avem, iar altul mai bun noi n-avem", atuncea tu să le răspunzi şi să le zici: „Ascultaţi boiari, eu aşa am cugetat în inima mea că va fi mai bine..." Şi spune gândul tău şi socoteala ta înaintea lor. Deacii, deaca vor zice toţi că „iaste sfat bun acesta şi să fie între noi şi cu aceasta vom birui cuvintele solului", tu nu te trufi, ci mulţuméşte lui Dumnezeu,

care te-au întărit şi ţe-au dat minte să grăeşti céle ce sunt mai de folos înaintea boiarilor tăi. Iar deaca vor zice toţi: „Ba, doamne, mai bun iaste sfatul care l-am sfătuit mai nainte toţi”, voi, fraţilor şi feţii miei, nu vă ruşinaţi de dânşii, nici vă trufiţi şi să vă mâniiaţi. Ci ziceţi: „Ni dar iubiţii miei boiari, care cunoaşteţi că sunt mai de treabă şi mai bune, noi acélea să răspundem, după cuvântul prorocului, că zice: „Unde vor zice oamenii toţi să fie, să fie”. Aşa şi eu zic voao: Deaca ziceţi toţi să fie mai bine aşa, şi eu încă cu pace poruncescu să fie după cuvântul vostru”.

Însă iar vă întrebaţi: „Iată că sfatul l-am făcut şi l-am întocmit; dar acum cum să cade să cinstim solul? Ospăta-l-vom întâi, au dărui-l-vom, au da-i-vom răspunsul, au cum vom face?” Iar ei, deaca vor zice: „Ba, doamne, mai nainte să cade să-l ospetezi bine şi frumos, după acéia îi vei da răspunsul şi-l vei dărui”, deacii voi, iubiţii miei, vă tocmiţi păharnici, scoateţi păhară de argint frumoase şi siliţi să aşăzaţi toate frumos ca să să mire şi solul de acea podoabă şi rânduială bună, care să nu o fie văzut el la stăpână-său niciodată, ci să laude pretutindenea ce au văzut şi să povestească. Pentru că şi aceasta iaste o cinste a domnului aleasă şi lăudată. Aşijderea şi masă să găteşti frumoasă şi să faci multe feliuri de bucate şi să aducă tot pre rând, unile dupre altele. Şi băuturi să scoţi de unde vei avea mai bune şi mai dulci.

Şi iar să te sfătueşti întâi, să vezi la masă ce vorbe şi ce graiuri vei vorbi cu solul, ca nu cumva să vorbeşti niscare lucruri făr’ de ispravă şi niscare cuvinte de nimic, apoi să-şi râză solul de tine. Căci că vinul améstecă inima omului şi-l face bărbat şi vésel, şi cugetă multe lucruri deşarte, şi cuvinte de nimic grăiaşte. Pentr-acéia să nu te îndémne inima, fiind beat, să grăieşti cătră sol niscare cuvinte dăşarte, ci céle ce ai cugetat la trezvie, acélea să şi vorbeşti. Iar înţelepciunea şi vitejiia de la beţie să nu o crezi, măcar de ţe-ar părea că sunt cât de bine tocmite; că cuvintele de la beţie strică céle ce ai cugetat la trezie. Într-alt chip cum vei mai putea zice? Cum ar face cineva

nişte bucate bune şi să arunce apoi cineva vreun lucru spurcat într-însele; deacii îi caută nu numai bucatele să vérse, ci şi vasul să-l spargă. Aşa strică şi cuvintele de la beţie.

Şi deaca vei găti acéstea ce sunt de treabă toate şi le vei tocmi, îţi învaţă boiarii cum să vor cinsti. Şi să nu treacă de ici colea, sau de colea ici, ci să stea toţi întocma. Apoi cheamă câţiva voinici, oameni frumoşi şi de folos, şi-i trimite să cheme solul. Şi deaca va veni, tu îl pune la masă cu boiarii tăi şi-l cinstéşte bine, cum iaste légea şi obicéiul. Şi să nu-l sileşţi cu vinul, ca să-ţi vază şi el înţelepciunea. După acéia, iar să-l petreci cu cinste până la gazdă. Deacii gătéşte câţiva din slugile tale şi-i trumite dar cu mare cinste. Şi iar să-l chemi şi-i dă răspunsul de toate pre rând. Şi de-ţi va fi zis el ţie cu mânie, tu-i zi lui cu blândéţe; sau de-ţi va fi grăit cu scandălă, iar tu să-i răspunzi cu cuvinte de pace. Şi-i spune tot pre amăruntul şi-i zi: „Pentru cutare lucru iată ce răspunsu dăm, şi pentru cutare, iată ce". Şi te nevoiaşte să fie toate răspunsurile tale mai bune şi să fie stăpânului solului ca nişte săgeţi, deaca le va auzi.

Iar de-ţi vor zice boiarii tăi toţi că „nu trebue să-l ospetezi pre acel sol, doamne, ci-l dăruiaşte numai şi-i dă măria ta răspunsul şi să meargă sănătos!", tu, fătul mieu, să te nevoeşti să-i găteşti dar şi să-i trimiţi iar pre slugile tale. Şi să-l chemi la tine şi să-i dai răspunsul tot cu blândeţe, precum iaste obiceaiul şi cum te-am învăţat şi ţe-am arătat şi mai sus.

Şi când va vrea solul să să întoarcă la stăpânul său, tu iar să-i dai oameni să-l petreacă până va eşi din ţara ta. Cum ai trimis şi înainte, la întimpinare, aşa fă şi la petrecanie, ca să să mire de unde i-au sosit atâta cinste, de care el nu să nădăjduia.

Iată acum toate ale solilor, cum trebue, le-am vorbit. Iar deaca va da Dumnezeu, cu mila sa, să fie toate cuvintele solului biruite de cuvintele tale, atunce ţie mare nume şi slăvit ţi-i fi făcut, iar stăpână-său multă întristare şi mâhnire vei fi trimis pre solul lui. Ci şi atunci iar nu să cade să te lauzi în trufă, ci să întri în cămara ta şi, căzând cu faţa jos la pământ, să te rogi lui Dumnezeu, zicând aşa: „Bine-ţi mulţumescu, Doamne

Dumnezeul mieu, că pentru mila ta cea multă ne-ai învrédnicit pre noi, robii tăi cei neharnici, de am biruit sfatul potrivnicului nostru Iar noi n-am fost harnici să facem aceasta, ci tu bine ai voit". Aşa să mulţumeşti lui Dumnezeu, că Dumnezeu iaste milostiv şi îndurător şi, de va vedea că-i mulţumeşti, iar că nu te lauzi, deacii întru toate va adaoge pricéperea şi socoteala, şi sfaturile tale nimeni nu le va putea muta. Acéstea toate le-ai luat în fiinţă şi voia ta ţi-o ai umplut şi pre sol l-ai trimis la domnu-său cu cinste. Deci acolo vor să-l întrébe şi să-i zică: „Ce ai isprăvit?" Iar el, răspunzând, va zice: „Doamne, rău am isprăvit în partea noastră, că acolo am dus pleave şi gunoae. Ci fu tot sfatul nostru biruit şi nimic n-au băgat în seamă cuvuntele noastre, nici au căutat spre dânsele, că au avut alt sfat bun şi pre noi mult ne-au înfolosit. Şi în locul cuvintelor noastre céle de nimic, iar ei m-au umplut de multe cuvinte ca mărgăritariul şi pre mine foarte m-au cinstit şi m-au dăruit bine, şi nimic nu s-au temut de noi. Şi au sfat neclătit şi sunt harnici, cât şi eu m-am mirat de înţelepciunea şi sfatul lor. Şi de acum n-ai ce-i mai ispiti cu cuvintele, că ne-au rămas întru toate soliile ce am solit". Acéstea spuindu solul, domnu-său foarte să va întrista, iar numele tău să va înălţa cu slavă, pentru lauda solului său şi pentru răspunsurile tale, cu care i-ai înfrânt inima.

Deacii va aştepta şi el să-i trimiţi sol şi tu pre vreun boiariu de ai tăi, cu sfat bun şi cu cuvinte neclătite, cum i-au spus şi solul lui. Iată acum, fraţilor, şi tu, fătul mieu, toată lauda iaste a voastră şi să proslăvéşte numele vostru cu mărie. Iar când veţi vrea să obârşiţi sfatul şi veţi cădea în nepricépere şi veţi vrea să trimiteţi iar la acel domn pre un om nevrédnic, care nu va şti purta soliia şi cuvintele voastre, ce vă va duce în tristăciune şi în scârbe, iar pre domnul acela-l va veseli, şi de aceasta încă vă învăţ cu tot de-adinsul: cum aţi silit mai nainte de aţi făcut sfat bun şi aţi biruit cuvintele solului cu înţelepciunea voastră şi v-aţi făcut multă pohvală, iar pre domnul celalalt foarte l-aţi întristat, aşa şi acum, foarte vă nevoiţi de vă sfătuiţi bine şi cum să cade şi după cum iaste obiceiul.

Întâi să vă rugaţi lui Dumnezeu cu toată inima, ca să vă întărească minţile. Şi cu socoteala voastră să socotiţi toţi boiarii voştri, şi pre cari-i vei alége şi-i vei socoti în inima ta că va purta bine şi cu cinste cuvintele tale şi-i făr' de frică la acel domn, pre acela să trimiţi. Însă iară sfătuindu-te cu toţi svétnicii tăi şi de aceasta.

Că cumva să grăiască cineva pentru vreun om de-ai lui să-l trimiţi, şi acela nu va fi vrédnic de acea slujbă, iar tu îl vei trimite pentru voia cuiva şi el nu va putea umplea voia ta şi slujba ta cu cinste. Că şi în Sfânta Scriptură mărturiséşte şi zice: „Niciodată cinstea şi venitul să nu-l dai altuia". Aşa şi tu pentru ce să-ţi pierzi tu însuţi cinstea pentru voia cuiva? Că vai de domnul cel ce-şi dă cinstea altuia şi vai de ţara céia care o stăpânescu mulţi! Ci, de-ţi va fi vreo slugă dragă, tu ia din avuţiia ta cât vei vrea şi fă pre voia lui, că mai bine să pierzi din avuţiia ta, decât den cinste-ţi. Iar sol să trimiteţi pre cine va fi înţelept şi vrédnic.

Deacii, mai nainte, până nu-l înveţi de trebile soliei, tu socotéşte ce daruri ţe-au adus solul celuialaltu domn care au venit la tine. Aşa trebuiaşte şi tu să trimiţi acelui domn cu solul tău. Încă să te nevoeşti să fie darul care i-l vei trimite tu mai bun şi mai frumos decât al domnului celuialalt, care ţi l-au trimis întâi, ca să să mire el când va vedea darul de la tine şi să zică: „Mare lucru! Eu de-abia aş fi văzut un lucru minunat şi frumos ca acesta, iar el iată că mi l-au dăruit mie: dar la dânsul încă câte vor fi rămas?" Şi deaca te va lăuda aşa şi acéia încă iaste cinste mare.

Iar de-ţi va fi a trimite întâi tu sol la acel domn, tu te sfătuiaşte cu boiarii tăi, să vezi cădea-se-va să trimiţi dar acelui domn, au ba. Deci, deaca-ţi vor zice ei: „Trebuiaşte, doamne, solul să să trimeaţă cu dar", tu să cauţi ce dar vei avea mai frumos şi mai scumpu, acela să trimiţi, tot pentru cinstea ta. Şi atuncea să chemi sluga ta, pre care vei să trimiţi sol, şi-l învaţă şi-i spune sfatul tău, care-l va fi ales Dumnezeu să fie mai bun şi desăvârşit. Şi să sileşti să fie sfat cu socotinţă şi de cinste, şi mai bun decât

cel dintâi, ca să fie şi acolo cu îndreptare spre cinstea voastră. Că întâi ţe-au fost mai lesne, că ai avut învăţătură den sfatul celuilalt domn şi de-ntrebarea boiarilor tăi; iar acum tu vei să trimiţi sfat de care vor să să înveţe alţii dintr-însul. Pentr-acéia să faci sfat bun şi vrédnic de cinste. Apoi să chemi sluga ta în taină, pre care-l vei fi ales să fie sol, şi vorbéşte cu dânsul cuvinte dulci şi zi: „Fătul mieu şi sluga mea cea dragă, cât sfat şi socoteală ne-au dat Dumnezeu de am priceput, noi te-am învăţat; iar chibzuiala minţii omului cine-o va putea pricépe, sau cine va putea să proslăvească acolo cinstea noastră, sau mintea ta cine o va putea întări, ca să grăeşti acolo la cel domn cuvinte care să ne fie noao de cinste? Nimeni, fătul mieu, nu poate face acésta. Că eu această înţelégere o am de la Dumnezeu cerută şi mi-o au dat să o şi înţeleg şi să o şi fac. Iată, până acum te-am învăţat dinpreună cu toţi boiarii miei, iar acum eu te învăţ în taină şi eşti numai tu cu mine. Eu voiu să te învăţ de unde vine înţelepciunea omului şi mintea şi sfatul şi toate tăriile noastre, câte sunt într-această lume. De nicăiri dentr-alt loc nu vin, făr' numai de la singur fiiul lui Dumnezeu, care au fost şi Mariei, curatei fecioare, fiiu. Că eu, fătul mieu, când voiu să fac vreun sfat sau vreo vitejie, sau când îmi va veni vreo véste ceva, numai ci ceiu şi rog să-mi fie ajutor şi întărire Hristos Dumnezeu şi preacurata a lui mumă. Iar tu, iată că acum mergi de la noi cu învăţătura noastră; drept acéia te învăţ ca şi pre mine să iai pre Dumnezeu să-ţi fie într-ajutor. Şi fă rugă în toată vrémea şi te roagă şi précistei să-ţi fie ajutoare. Ăi să mă crezi, fătul mieu, că de mă vei asculta şi vei face cum te-am învăţat, atunci când vei vorbi cu acel domn şi vei fi plăcut şi îngăduitor lui Dumnezeu, numai acélea îţi vor veni în gândul de vei grăi, care te-am învăţat noi şi care-ţi va da iar Dumnezeu, într-acel ceas, cuvinte bune. După acéstea, fătul mieu, iar te învăţ: întâi să te păzeşţi cu curăţiia şi în toate nopţile să stai pre rugă, să rogi pre Domnul Dumnezeu să te întărească în cinstea noastră, cum şi mai nainte am rugat pre Dumnezeu şi ne-au

întărit şi au fost cinstea noastră mai slăvită decât a celoralalţi domni. Ci şi acuma, dar de va da Dumnezeu de va fi cinstea noastră încă şi mai înălţată decât atunci! Că aici ne iaste şi mai lesne, că ne sfătuim şi întrebăm unul pre altul, iar acolo nu vei fi cu mine, nici cu priiatnicii tăi, să aibi cu cine te sfătui. Iar ei toţi să vor nevoi să te biruiască şi pre tine din cuvinte şi cinstea noastră să o supue. Pentr-acéia te învăţ să aibi pre Dumnezeu într-ajutor şi pre preacurata lui maică şi acéia-ţi vor ajuta şi-ţi vor da sfat şi răspunsu mai bun decât ţe-am dat noi.

Drept acéia, când vei vrea să înveţi sluga ta aşa, iar tu să rădici în taină panaghie sfânta pentru dânsul şi, căzând cu faţa jos la pământ, te roagă şi zi aşa: „Preacurată născătoare de Dumnezeu fecioară, acum toată nădéjdea noastră o punem pre tine, şi sluga noastră pre mâna ta o dăm să-i fii sprijinitoare, şi cinstea mea tu să o întăreşti, ca să-ţi mulţumescu neîncetat. Că toată cinstea mea de la al tău iubit fiiu iaste şi de la tine, preacurată a lui Dumnezeu născătoare”.

Deacii, deaca să va duce de la tine solul tău cu învăţătură ca aceasta, iar ţie să nu-ţi fie numai cu aceasta învăţătură, şi pre Dumnezeu să-l uiţi. Ci pân' va umbla sluga ta în solie, iar tu tot să faci rugă şi bdenie şi mai vârtos milostenie, deaca-ţi iaste voia să-ţi fie slujba ta deplin şi să-ţi proslăvească Dumnezeu cinstea ta şi voirea inimii tale. Şi să-ţi înveţi sluga, când va vrea să grăiască, întâi să-şi rădice gând în sus la Dumnezeu, deacii atuncea să vorbească şi cu ajutorul lui Dumnezeu va face de să vor mira toţi de răspunsurile lui zicând: „De unde ieşiră aceaste cuvinte tocmite şi cu temei şi bune?” Iar iale vor fi trimése de la Domnul nostru Iisus Hristos, că doar de va fi ascultat şi pre voi Dumnezeu. Iar deaca va eşi sluga ta de la acel domn şi-l va petréce cu cinste până la gazdă, atuncea el va vorbi cu toţi boiarii săi şi va zice: „Cu adevărat fu cum ne-au spus solul nostru că văzum şi noi înşine cuvintele lor frumoase şi întregi şi înţelépte şi cu temei”. Iar solul lui, care au fost venit mai nainte la voi, el încă va începe a zice: „Cu adevărat, doamne, iaste cum am spus eu, că n-aveţi cuvinte care să grăiţi

împotriva lui". Şi deaca să va întâmpla să fie aşa, deacii numele tău cel bun întru toate să va proslăvi, cu mare veselie, iar acéia mult să vor întrista.

Deacii, când va veni sluga voastră din solie şi va aduce lucru lisprăvit după voia inimii voastre, iar voi iar să nu vă lăudaţi, nici să gândiţi că acel lucru s-au tocmit dintru înţelepţiia voastră, ci iar să mulţumiţi lui Dumnezeu cu curăţie, cu smerenie şi cu îngăduială şi cu rugă, cu bdenii şi jertva cea vie a lui Dumnezeu, care iaste milostenia săracilor. Acéstea toate să le păziţi şi să le faceţi cu curăţie, ca, când veţi chema numele lui Dumnezeu, el să vie fără întristăciune.

Că atuncea îţi va fi bine, când va veni Dumnezeu să-ţi fie întru toate ajutoriu şi de nici o bunătate nu te vei lipsi. Pentr-acéia, fraţilor şi feţii miei, în toate zilele să aveţi pre Dumnezeu în inimile voastre şi pe preacurata lui maică, că toate bunătăţile vin de la Dumnezeu şi de la preacurata lui maică, spre cei ce să nădăjduiescu spre dânşii, şi acéia niciodată nu să vor ruşina, ci de la toţi vor avea cinste. Drept acéia, deaca veţi lăuda pre Dumnezeu neîncetat şi veţi umplea voia lui cu curăţie, cu smerenie, cu priveghiiare, cu rugă şi apoi de veţi fi milostivi, décii cu adevărat veţi fi miluiţi, cum zice şi Sfânta Evanghelie: „Fericiţi cei milostivi, că acéia vor fi miluiţi". Deci şi voi, după cuvântul Dumnezeului nostru, fiţi milostivi. Şi de veţi da slavă şi laudă Dumnezeului nostru, lui Iisus Hristos, iar el vă va lăuda şi vă va dărui slava cea de sus şi vă va întări întru toate lucrurile lumii aceştiia şi nu vă va fi de ajutor numai aici, ci şi întru împărăţiia ceriului încă vă va odihni cu cei drepţi. Şi în viaţa ceasta de acum vă va fi dat de la dânsul mintea cea întreagă şi desăvârşită şi din toate cuvintele voastre, care v-au dat Dumnezeu, mulţi să vor îndulci şi numele vostru mult să va lăuda. Şi nu numai numele vostru, ci încă şi slugile voastre vor avea cinste prentr-alte ţări, când îi veţi trimite pentru slujbele

[1] Solul lui Neagoe, Ieronim Mateevici Raguzanul, a fost ridicat la rangul de cavaler de către dogele Veneţiei Leonardo Loredano (cf. *Arhiva istorică a României,* vol. II, p. 69).

voastre[1], pentru că veţi fi urmat poruncile Dumnezeului nostru Iisus Hristos şi veţi fi umplut voia lui. Iar de nu veţi urma cuvintelor Dumnezeului nostru cu curăţie, cu smerenie, cu rugă şi cu milostenie, nici veţi da laudă lui Dumnezeu, ci veţi zice: „Acéstea noi, pentru vrédniciia noastră, le-am câştigat şi sunt pre voia noastră“, deacii Dumnezeu va întoarce mâniia sa spre voi şi vă va lua mintea şi sfatul şi chibzuiala şi vrédnicia şi toată hirea voastră. Şi când vor veni soli de la domni la voi, ei nu să vor îndulci de cuvintele voastre, nici să vor minuna de dânsele, ci de-abia să vor sătura de râs şi de batjocură, şi numele vostru va rămânea în ruşine. Şi nu numai numele vostru, ci şi slugile voastre când să vor trimite de voi prentr-alte ţări, pentru voi, vor fi ocărâţi şi de râs.

Pentr-acéia vă învăţ, eu şi vă spuiu, precum mă pricep şi zic, că cel ce va proslăvi pre Dumnezeu, şi Dumnezeu va proslăvi pre dânsul, şi aici, şi întru împărăţiia ceriului; iar cel ce nu va proslăvi pre Dumnezeu, ci-şi va proslăvi putérea şi înţelepţiia sa, acela de Dumnezeu nu va fi proslăvit. Că într-această lume mulţi domni au fost şi mulţi aleşi ai lui Dumnezeu, ci numai cei ce au proslăvit pre Dumnezeu, pre acéia i-au proslăvit şi Dumnezeu, şi aici pre pământu, şi sus întru împărăţiia sa cea cerească. Iar cei ce n-au proslăvit pre Dumnezeu, ei nu ştiură, ci făr' de veste veni pre dânşii mâniia lui Dumnezeu şi să luară toate bunătăţile din mâinile lor şi să lipsiră şi de împărăţiia ceastă pământească şi de cea cerească, şi nimic nu să aléseră de dânşii. Cum şi Assa, împăratul cel de dămult făcu, de nu vru să dea laudă lui Dumnezeu, ci să lauda însuşi pre sine. Pentru acéia Dumnezeu, pentru nesmereniia lui, căci nu vru să să smerească, el îşi întoarse mâniia spre dânsul şi trimise pre îngerul său şi-l luo noaptea dăzbrăcat den aşternut şi-l aruncă într-un gunoiu şi acolo să dăzmeteci şi să smeri, şi-l bătea toţi şi-şi bătea joc de dânsul. Deacii el atunci cunoscându, pricepu că toată putérea şi tăriia iaste de la Dumnezeu şi începu a plânge cu multe lacrămi şi suspini şi de-abia îşi întoarse Dumnezeu mila spre dânsul şi-l ertă.

Vezi, fătul mieu şi voi, fraţilor, cât iaste de rău celui ce să potrivéşte lui Dumnezeu şi să ţine că iaste mare şi putérnic şi smerenie înaintea lui Dumnezeu nu — face! Că acela va fi mai apoi smerit, şi aici, şi în veacu ce va să fie, cum şi în Sfânta Evanghelie zice: „Tot cel ce să va smeri să va înălţa şi cel ce să va înălţa să va smeri". Aşijderea şi tu, fătul mieu, şi voi, fraţilor, de vă veţi înălţa şi vă veţi trufi aicea, iar Dumnezeu vă va smeri şi nu să va alége nimica de voi. Iar deaca vă veţi smeri aicea înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu vă va înălţa şi va duce sufletele voastre în cămara lui cea cerească. Eu aşa vă învăţ să faceţi, deaca vă va fi voia să lăcuiţi cu Dumnezeu.

Şi solii cei mari aşa să-i cinstiţi şi să-i petréceţi, ca să vă mulţumească toţi şi să înalţe numele vostru cel bun. Iar care vor fi soli mici, şi pre acéia să-i cinstiţi, ce mai prost, precum le va fi şi cinstea lor; iar să-i dărueşti şi pre dânşii şi să le dai răspunsu bun, ca să-ţi proslăvească toţi numele tău, pentru vrédnicia ta.

Iar carii nu cred în Hristos Dumnezeul nostru, nici preacuratei lui maici, acéia n-au atâta minte, nici înţelepciune, ce toată mintea şi înţelepciunea lor iaste mâna cea întinsă şi darul să le dai şi să le umpli gurile tuturor de toate. Deacii vei avea pace cu dânşii şi odihnă. Ce înaintea acestora nimic den avuţiile voastre să nu arătaţi, nici scule, nici haine; nici boiarii tăi să nu să împodobească înaintea lor, ci să te arăţi şi să te faci înaintea lor sărac şi lipsit şi nici într-unile să nu te făleşti. Ci, când vor veni de la dânşii soli mari şi vei gândi să trimiţi înaintea lor cinste, tu trimite şi le fă cinste, însă numai cu bucate şi cu băutură. Iar altă cinste sau avuţie să nu arăţi înaintea lor, că măcar de vă s-ar făgădui cât de cu prietnicie şi cu dragoste, iar tot să nu-i crezi, nici să le arăţi avuţi ta, ci încă mai vârtos să o ascunzi de dânşii. Şi până ai avere în mâinile tale, tot le dă, că toată înţelepciunea lor iaste avuţiia. Şi, când vin la voi, să-i păziţi cu bucate şi cu băutură den dăstul şi cu cuvinte bune. Iar nu cu cuvinte de taină şi cu vorbe care sunt ascunse, ci cu vorbe proaste, că eu cât am socotit, aşa am aflat să fie mai bine.

Drept acéia, fraţilor şi tu, fătul mieu, şi eu cât am putut nu atâta de mult, ci puţinel oarece, m-am nevoit de v-am adus aminte. Că mai mult ni s-ar fi căzut să vă învăţăm şi să vă arătăm; ci poate că şi noao atâta pricépere numai ne-au dat Dumnezeu şi nu suntu nici eu atâta de harnic, să-mi poată da Dumnezeu să vă spui şi mai mult. Iar pă voi să vă învéţe Dumnezeu să nu ştiţi numai acéstea ce v-am spus eu, ci mai multe şi mai înţelepte. Şi să nu vă fie cu greu pentru această scrisoare, căci am scris, nici să ziceţi „Dară ce mare lucru iaste un sol, de ne învaţă el şi ne supără cu atâta?”, că de n-ar fi soliile lucruri mari, dar domnii pentru ce le-ar socoti şi le-ar chibzui cu inimile şi cu minţile lor? Iar cu adevărat mare lucru iaste solia, şi mai bine va fi când să va lăuda numele tău decât al celuilalt domn, care am zis mai sus. Că domnul care iaste înţelept şi are minte, pentru numele său cel bun nu numai ce socotéşte şi ia învăţătură de la acéste lucruri ce am scris eu, ci încă şi mai multe să va socoti cu mintea şi va chibzui ziua şi noaptea, ca să dobândească numele lui cinste. Şi pentru cinsté, şi sângele şi-l va vărsa; că cinstea niciodată n-are odihnă. Pentru-acéia şi mie atâta mi s-au părut că va fi mai bine. Iar pre voi, iar cum vă va duce gândul şi firea că va fi mai bine, aşa veţi face, ce şi după socoteala voastră, cândai vă va fi fără părére rea. Că eu tot v-aş fi mai lungit învăţătura pentru aceşti soli, carii vor neni la voi, şi tot mai zic: toate cuvintele ce le vor grăi solii să le ascultaţi şi să le răbdaţi. Căci că nu sunt acélea cuvintele lor, ci suntu ale stăpânilor lor, carii i-au trimes la voi.

Iar deaca veţi vedea că cu cuvintele voastre céle bune şi dulci nu veţi putea potoli voia şi porunca acelui ce va fi trimes solii acéia la voi, ci tot vă va sta împotrivă, deacii voi să nu vă daţi cinstea voastră lor, ci să eşiţi la dânşii hrăbori, cu numele lui Iisus Hristos. Şi pentru căci au început ei cu rău asupra voastră, am nădéjde să vă ajute voao Dumnezeu, iar acéia să să ruşineze.

Iar de vor fi păgâni acéia cu oşti mai multe şi cu putére mai mare decât voi, iar voi întâi să vă plecaţi lor cu cuvinte bune şi blânde. Deci de vă veţi putea împăca cu acéle cuvinte bune, să ştiţi că iaste acéia din ajutoriul lui Dumnezeu; iar de nu vor vrea să să împace cu voi cu acéle cuvinte bune, pentru necredinţa lor, voi să le daţi şi bani cât veţi putea. Iar să nu iubiţi răzmiriţile şi războaele, nici să vă ducă mintea să vă bateţi cu dânşii. Măcar de v-ar îndemna cineva şi din priiatenii voştri spre vrajbă, voi să nu-i ascultaţi, văzând că acéia au putére mai multă decât voi. Că şi *svétâi Varlaam* zice: „Ce pricepi că nu vei putea face, să nu să apuce mâna ta să facă, că vei greşi. Şi cuvântul cel mincinos să nu-l crezi, şi deaca faci bine, nu-ţi pară rău".

Deci de vor veni asupra voastră vrăjmaşii voştri şi veţi vedea că sunt cu putére mai mare decât voi, iar priiatnicii voştri vă vor îndemna să mergeţi asupra lor făr' de vréme, sau vă vor sperea ca să eşiţi afară den ţara voastră, să pribegiţi, pre acei priiateni şi îndemnători ai voştri să nu-i crédeţi, că nu vă voescu binele. Că şi eu însumi am fost pribeag, pentr-acéia vă spui că iaste trai şi hrană cu nevoe pribegiia, şi eşti de toţi oamenii dosădit, încă şi de copii cei mici, şi de carii suntu mai răi. Pentr-acéia să nu faci aşa, că mai bună iaste moartea cu cinste, decât viaţa cu amar şi cu ocară. Nu fireţi ca pasărea céia ce să cheamă cucu, care-şi dă oaolă dă le clocescu alte pasări şi-i scot pui, ci fiţi ca şoimul şi vă păziţi cuibul vostru. Că şoimul, feţii miei, are altă pildă şi are inimă vitează şi bărbată întru sine şi multe pasări oblăduiaşte şi biruiaşte şi nici de una nu-i iaste frică, nici să teme şi vânează în toată vrémea. Şi vânând el aşa, odată prinse o pasăre să-i fie lui de mâncare şi umbla de zbura cu dânsa prin văzduh. Şi zburând să luo după dânsul altă pasăre mare şi puternică făr" de seamă, carea să chiamă vultur. Şi începu a-l goni să-i ia vânatul. Iar şoimul deaca îl văzu, zise în inima lui: „Mie nu-mi iaste frică de acest vultur, că eu multe pasări biruescu; şi pre el îl văz mare şi puternic şi zlobiv, iar inima lui o ştiu că iaste fricoasă. Ci nu-mi iaste frică de dânsul, nici îl bag în seamă; că de-aş vrea eu, numai ce mi-aş lovi în arepi odată

şi m-aş înălţa tocma pân' la cer, deacii m-aş lăsa asupra-i şi l-aş dăspica cu unghile, că-l ştiu cine iaste. Ci numai mă întristez de mărirea lui cea multă. Pentr-acéia nu mă voi bate cu dânsul că iaste tare şi puternic, ci mai bine să împarţu vânatul mieu şi să-i dau şi lui şi voi fi în pace. Iar eu, deaca nu mă voiu sătura cu ce-mi va mai rămânea, nu voi muri, ci voi trăi până iar voi mai vâna ceva şi voi mânca de mă voi sătura". Şi déde dentr-acel vânat ce prinsése câtva şi să împăcă cu dânsul. Aşa şi voi, fraţilor, sunteţi ca şi şoimul şi multe biruiţi, şi iaste vânatul în mâinile voastre, adecă avuţiia. Deci, de veţi vedea pre niscare limbi păgâne să se pornească asupra voastră cu oşti gréle şi cu putére mare, voi nu vă potriviţi lor şi să vă bateţi cu dânşii într-acel ceas, ci socotiţi ce le veţi slobozi din unghile voastre vânat, adecă avuţie, să le daţi să mănânce, ca să să părăsească de voi, cum şi vulturul lăsă pre şoimu.

Iar deaca veţi vedea că nu vor să să întoarcă, voi nu vă témeţi de dânşii, nici de oştile lor céle multe, ci luaţi pre Dumnezeu ajutor în inimile voastre şi vă rugaţi zicând aşa: „Stăpâne, făcătoriul tuturor şi Dumnezeul cel bun, noi suntem robii tăi şi n-am iubit lucrul acesta. Că tu eşti singur ştiutoriul inimilor, care vezi şi cunoşti toate inimile, céle bune şi drépte şi céle réle şi hicléne. Iar noi, Doamne, nu suntem bucuroşi să să facă această răzmiriţă, după cum ne-ai poruncit noao, nici voim să fie vărsare de sânge, nici să să ude mâinele noastre în sânge de om. Iar ei poate că doar să potrivescu puterii tale cei mari; că noi, Doamne Dumnezeul nostru, ştim că tot cel ce va veni cătră tine cu smerenie şi cu plecăciune nu-l vei goni de la tine. Deci şi noi am plecat smereniia noastră lor, iar ei n-au vrut să priimească smereniia noastră, ce s-au potrivit să fie mai putérnici decât tine. Că tu, Doamne, însuţi mărturiseşti şi zici: „Cel ce să va smeri să va înălţa, iar cel ce să va înălţa să va smeri". Pentr-acéia, Dumnezeul nostru, acum nu avem altă nădéjde, făr' numai singur pre tine, judecătoriul cel drept, că toate bunătăţile de la tine pogoară. Şi acum, într-această vréme

de întristăciune la tine alergăm, ca să ne fii ajutor spre vrăjmaşii noştri. Nu doar pentru păcatele noastre, ci pentru mila ta cea multă, ajută noao, Dumnezeul mântuirii noastre, într-această vréme cu nevoe şi grea".

Deacii întîi să te îmbraci în dragostea lui Dumnezeu ca într-o platoşă. Aşa eşi cu veselie la boiarii tăi şi să nu te priceapă cumvaşi că-ţi iaste frică, sau să ţi să fie schimbat faţa, ci te arată lor vésel şi-ţi cheamă toţi sfétnicii tăi cei bătrâni, şi boiarii cei mari şi toată oastea ta, şi zi către dânşii cuvinte bune şi dulci ca acéste, grăind: „Iată, dragii miei boiari şi voi iubitele méle slugi, că veniră vrăjmaşii noştri asupra noastră, nefiindu-le lor noi nimic vinovaţi. Că cu toate cuvintele céle bune şi dulci noi i-am mângâiat şi, de ai fi pohtit şi avuţie, le-am fi dat, şi cu smerenie încă ne-am smerit înaintea lor şi ne-am plecat, iar ei nu vrură să ia, nici cuvintele noastre céle blânde nu le-au băgat în seamă, nici avuţie, nici smerenie. Ce numai au venit acuma să ia capul mieu, şi încă nu numai capul mieu, ce şi capetele voastre ale tuturor. Deci eu pre voi nu voi să vă las, ci voi să-mi puiu capul pentru voi, că-mi iaste milă de voi. Drept acéia vă rog să vă învéţe Dumnezeu, să va fie şi voao milă de capul mieu, cum îmi iaste şi mie milă de capetele voastre, şi să chemăm pre Dumnezeu într-ajutor şi cu ajutoriul lui să mérgem la dânşii. Că măcar de sunt ei şi mulţi, Dumnezeu i-au înmulţit, iar pentru neplecăciunea lor, dar de-i va pleca Dumnezeu. Şi va da vrăjmaşii noştri şi-i va supune suptu picioarélе noastre.

Deacii să-ţi tocmeşti toate tunurile şi oştile tot pre céte, cum le va fi rândul. Iar mai vârtos să te rogi lui Dumnezeu, ca să-ţi fie tocmirea şi orânduiala ta de la dânsul. Pentr-acéia să-ţi rădici gândul şi mintea la cer, să-ţi pogoare şi să-ţi fie Dumnezeu într-ajutor. Iar tu să mergi dreptu faţă la faţă spre vrăjmaşii tăi, fără nici o frică; iar căci vor fi ei mulţi, nimic să nu te înfricoşăzi, nici să te îndoeşti. Că omul viteazu şi războinic nu să spare de oamenii cei mulţi; ci cum răsipéşte un leu o cireadă de cerbi, şi cum omoară un lup o turmă de oi cât de mare şi cum răshiră un glonţu de tun multe cete de ostaşi, nu căci iaste el mic, ci

căci că vine cu mare rane şi cumplire, pentr-acéia răshiră şi răsipéşte multe céte de oameni, aşa şi omul viteaz şi bărbat şi hrăbor nu să înfricoşază de oameni mulţi. Că omului viteaz toţi oamenii îi sunt într-ajutor, iar omului fricos toţi oamenii şi suntu duşmani, şi încă şi de ai săi iaste gonit şi batjocorit şi hulit. Şi de aceasta, fătul mieu, încă te învăţ să nu umbli cu oamenii cei fricoşi, ca să nu cumva să pierzi cinstea mea şi moşiia ta, că din toate nimeni nu te va putea izbăvi, făr' numai unul Dumnezeu. Că Dumnezeu mult iaste milostiv şi te va umbri cu mila sa şi-ţi va acoperi capul tău, iar vrăjmaşii tăi vor fi biruiţi.

Iar feciorii boiarilor tăi şi ai slugilor tale să fie mai înapoi de unde să va face războiul. Iar să nu cumva să laşi feciorii boiarilor şi ai slugilor tale înainte, iar tu să te dai să faci războiul înapoi, şi acéia să cază în mâinile vrăjmaşilor tăi şi în robie. Că deaca vor cădea feciorii boiarilor în robie, deacii toţi boiarii şi slugile tale te vor părăsi şi vor merge după dânşii. Pentru acéia te învăţ, fătul mieu: feciorii şi fétele şi fămeile boiarilor şi ale slugilor tale să fie mai îndărăt de oşti, iar războiul să-l faci să fie de faţă. Şi să eşi la vrăjmaşii tăi făr' de frică, că Dumnezeu iaste mult milostiv. Ci cum îi vei sluji, aşa îţi va şi ajuta şi te va milui. Deacii, când vei vrea să mergi la dânşii, tu întâi să rândueşti şi să tocmeşti străji să meargă mai nainte, cum iaste obiceaiul. Şi să meargă una mai nainte, alta mai după acéia, iară a treia să fie tabăra cea mare. Şi să nu fie departe una de alta, ci să fie aproape, ca să să auză şi să să ştie ce fac. Şi de să va întâmpla vreo întâmplare străjii cei dintâi, ia să vie să să amestece în cea de a doao, iar de va vedea şi straja de a doao că să biruiaşte de vrăjmaş, ia încă să vie să să amestece întoiul cel mare. Iar să nu fie departe una de alta, ca nu cumva să nu să poată ajunge curând să să împreune una cu alta, să să apere, ce să li să prinză primejdie şi răsipire. Că straja cea dentâi şi cea de a doao iaste inima a toată oastea. Deci, să nu cumva văzând toiul cel mare că au perit străjile, să să spăimântéze şi să cază într-o vreo frică mare, şi pentru acéia frică înşişi să să dea în periciune. Că străjile suntu capul şi coada oaştilor, iar de va

vedea toiul străjile nebiruite, ci stând întregi, ei să vor îndârji şi cu acéia veţi birui pre vrăjmaşii voştri.

Însă şi aceasta zic: la războiu hărţuitori să nu iasă înainte să dea harţu, că nu sunt nici de un folos, ci acéia încă înfricoşază şi oştile. Ci numai să să adune toţi în frunte, şi până veţi vedea că stau boiarii voştri cu voi înainte, cu nevoinţă şi cu dragoste, boiarii cei mari şi cei de al doilea şi cei mai de jos şi cu alţii carii vor fi mai capete, nimica până atunci să nu vă témereţi, nici să vă îndoiţi, că Dumnezeu iaste cu voi şi veţi birui vrăjmaşii voştri, pre carii să bat cu voi. Iar slugile care vor fi mai mici şi mai proaste, măcar de vor şi fugi, nu vă temeţi de dânşii, că iar să vor întoarce şi vor veni la voi nechemaţi. Iar deaca vor fugi boiarii voştri şi veţi rămânea singuri, décii voi cu cine veţi sta înainte şi să vă bateţi cu vrăjmaşii voştri? Ci mai bine, feţii miei, să vă daţi într-o parte. Că acea fugă ce au fugit boiarii voştri şi v-au năpustit, dar de va fi pentru niscare păcate de-ale voastre, sau va vrea Dumnezeu să vă ispitească şi să vă vază cu câtă nevoinţă şi usărdie sunteţi cătră dânsul. Că judecăţile şi lucrurile lui Dumnezeu sunt multe fără seamă şi fără număr. Pentru-acéia să vă păziţi, să nu cădeţi în océianie şi să vă înfricoşaţi căci v-au lăsat ai voştri, nici să rădicaţi şi să grăiţi vreo hulă spre Dumnezeu. Ci, când veţi rădica glasul vostru, rădicaţi-l în lauda lui Dumnezeu, măcar de v-au şi părăsit şi v-au lăsat boiarii voştri, iar Dumnezeu nu vă va lăsa. Ci să strângeţi câţi vor fi rămas cu voi şi să vă duceţi într-o parte cu dânşii. Iar din ţara voastră să nu eşiţi, ci să şădeţi cu dânşii în hotarăle voastre, în niscare locuri ascunse şi de taină, unde vor fi priiateni de-ai voştri buni şi adevăraţi. Că vrăjmaşii voştri, carii vor fi venit asupra voastră, nu vor putea şădea mult în ţară, ci să vor întoarce înapoi, iar pre domnul care-l vor fi adus ei îl vor lăsa acolea, făr' de oşti. Deacii voi să luaţi numele lui Hristos într-ajutor şi să vă porniţi asupră-i cu oaste, că am nădéjde pre Dumnezeu, că tot cel ce să va smeri înaintea lui îi va ajuta şi va supune vrăjmaşii voştri suptu picioaréle voastre.

Acéstea, fătul mieu şi fraţii miei, vă spuş şi vă scriş, să ştiţi

ce veţi face în vrémea nevoilor şi a întristăciunilor voastre. Iar Dumnezeu cel milostiv să nu dea în viaţa voastră întâmplări şi întristăciuni ca acéstea. Că Dumnezeu, fiind milostiv, iarăşi va întoarce mila sa spre voi, măcar de te-au şi întristat pentru păcatele tale. Şi de te vei smeri lui Dumnezeu, el nu te va lăsa, ci în toată vrémea te va milui.

Iar avuţiia ta şi banii care vei să dai lefi slujitorilor să fie tot lângă tine. Căci când să întâmplă domnului de are primejdie şi nevoi ca acéstea, trebuiaşte întâi să aibă avuţie multă, să-şi miluiască oştile şi să le dea lefi. Că omul iaste ca porumbul: că porumbul unde află grăunţe mai multe, acolo fuge; aşijderea şi omul, unde află un domn darnic şi milostiv, acolo să adună să să hrănească. Pentr-acéia te învăţ, — fătul mieu, întâi frica lui Dumnezeu să nu iasă niciodată din inima ta, nici să o uiţi, că frica lui Dumnezeu iaste mumă şi îndreptare tuturor bunătăţilor. Şi avuţiia ta niciodată să nu lipsească de lângă tine, pentru ca să-ţi milueşti oştile şi să le dai lefi. Iar oştile tale, pentru mila ta ce le vei milui, iale nu-şi vor cruţa moartea lor pentru tine înaintea vrăjmaşilor tăi.

Şi să-ţi alegi în vrémea războiului 60 de voinici bărbaţi să fie tot lângă tine şi la război să nu laşi pre aceştea să meargă, ci numai să-ţi păzească capul tău şi de lângă tine să nu să depărtéze. Ci şi tu să te nădăjdueşti pre dânşii şi de vei şi birui vrăjmaşii tăi, ei tot să nu meargă după dânşii să-i gonească, ci să stea înaintea ta.

Măcar de vei birui, măcar de te vor birui, acéia tot să fie lângă tine.

Şi de aceasta, fătul mieu, încă te învăţ: când va fi în ziua de război, tu să nu stai unde vor fi oamenii mai mulţi, nici unde va fi temeiul şi toiul oştilor tale. Că toate oştile streine şi toţi pizmaşii tăi acolo vor îndrepta tunurile de vor bate, şi toţi vitéjii cei înarmaţi acolo vor năvăli şi vor săgeta. Pentr-acéia, să nu stai acolo; ci, cu acei 60 de voinici înarmaţi, unde vor fi niscare priiateni ai tăi buni şi credincioşi şi miluiţi de tine, acolo să mergeţi şi să stai, între a doao sau între a treia ceată, de laturea oştilor, ca-ntr-

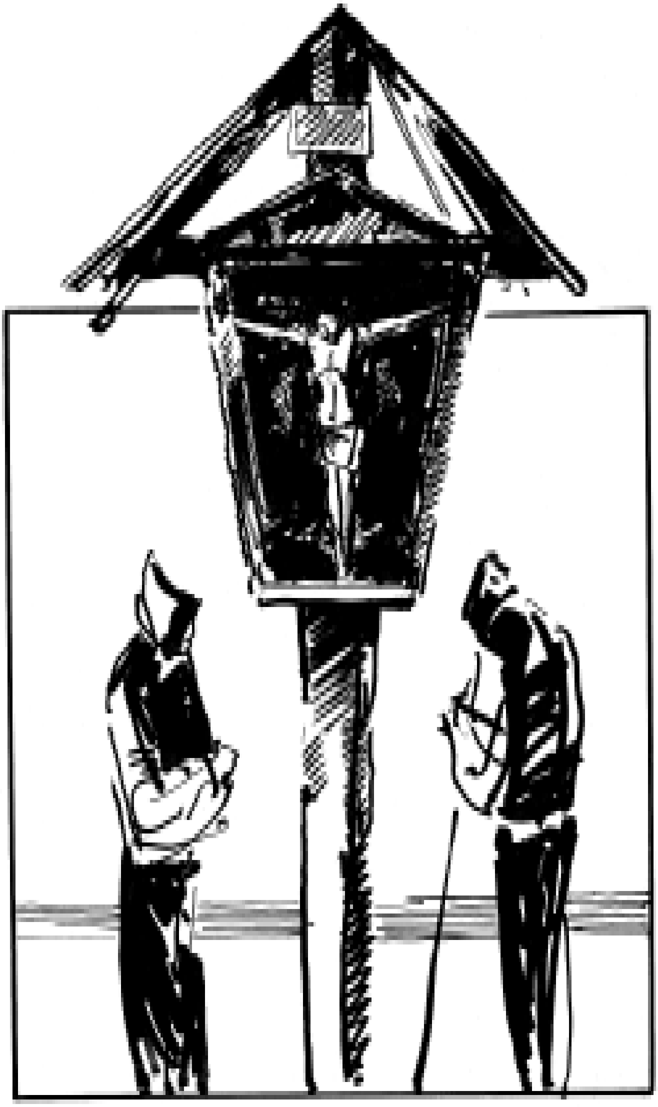
ascunsu. Şi să te tot păzească acei 60 de voinici, şi de acolo să bagi seama să vezi şi să socoteîti, cine din slugile tale să vor nevoi pentru tine. Deacii, de vei vedea că iaste izbânda ta, lesne iaste să întri iar în toiu şi să mergi la locul care-ţi va fi voia să stai. Iar de să va întâmpla să te biruiască vrăjmaşii tăi, decii ei cu mare iuţime şi greutate să vor porni la ceata ta ca să te găsească. Pentr-acéia vă învăţ să staţi sau în a doao ceată, sau în a treia, ca, de să va întâmpla să vă şi biruiască vrăjmaşii voştri, ei nu vă vor goni cu toată nevoinţa, că nu vor şti în ce loc eşti.

Aşa te învăţ să faci, fătul mieu, că mie-mi pare că aşa va fi mai bine. Iar tu te sfătueşte cu boiarii tăi şi cu cei ce vei şti că-ţi vor fi priiateni. Deci, de ţi să va părea şi vor zice sfétnicii tăi şi boiarii: „Noao ne iaste voia să stai unde îţi iaste locul şi rândul", tu stai acolea. Iar de vei socoti tu şi vei vedea că iaste mai bine să stai în ceata a doao sau în cea de a treia, iar boiarii tăi nu-ţi vor zice, tu stăi unde-ţi va părea că iaste mai bine.

Deacii, de ţi să va întâmpla cumva să fugi din război tu, iar cu cei 60 de voinici să fugi şi de vor fi ei cu tine într-o parte, iar vei birui pre vrăjmaşii tăi. Însă tot, „să-ţi fie nădéjdea întâi pre Dumnezeu, că acela te va hrăni şi nu va da gâlceavă dreptului în véci", ci te va apăra şi întâi şi apoi.

Şi aşa, cu numele lui Dumnezeu, pasă spre vrăjmaşii tăi, că, măcar de ţi să va întâmpla şi moarte, iar numele tău va rămânea în urmă în cinste; iar de vei birui tu, să nu te lauzi şi să zici că: „Eu cu putérea mea am făcut", ci iar să dai slavă lui Dumnezeu cu rugă, cu milostenie şi cu jertvă vie, că Dumnezeu iaste mult milostiv şi în toată vrémea te va acoperi cu mila sa.

Iar de vor pieri vreunii din boiarii tăi într-acea slujbă a ta, tu să te nevoeşti şi să sileşti pentru sufletele lor la sfintele biserici, ca să vază toţi şi să să îndemnéze. Iar feciorii lor şi rudeniile care vor rămânea în urma lor, multă cinste să aibă de la tine pentru părinţii lor, carii ş-au vărsat sângele lor pentru tine înaintea ta. Şi slugile tale carii vor fi rămas zdraveni, şi acéia încă să aibă cinste nefăţarnică şi nu pentru căci vă vor fi rudenii să cinstiţi numai pre acéia, nici căci vor fi dat cuiva mită şi-i

vor lăuda, ci fieştecare după cum îi va fi slujba, aşa să-i fie şi darul şi cinstea. Şi cum îşi pun ei capetele şi să nevoescu şi-şi varsă sângele ca să dobândească cinste de la tine, aşa şi tu să socoteşti că toată cinstea ta de la Dumnezeu iaste; şi cându vor câştiga şi vor dobândi slugile tale de la tine cinste şi boerii, pentru slujba lor, tu încă socoteşte de vezi: făcut-ai şi tu niscare ostenéle către Dumnezeu, de te-au mărit cu atâta cinste, au ba? Deci, de nu vei fi făcut, să nu te leneveşti, ci să faci; iar de vei fi făcut, tu tot te mai nevoiaşte să şi mai faci. Că cine să nevoiaşte pentru Dumnezeu, acela va dobândi cinste de la dânsul, şi cine să va apropiia de Dumnezeu, Dumnezeu totdeauna va fi cu dânsul. Aşijderea şi tu, de-ţi va fi nădéjdea tot pre Dumnezeu, şi Dumnezeu va fi cu tine în vécii vécilor. Amin.

IX.CUVÂNT PENTRU JUDECATĂ, CARE AU ÎNVĂŢAT IOAN NEAGOE VOEVOD PRE FIE-SĂU THEODOSIE ŞI PRE ALŢI DOMNI, PRE TOŢI. CUM ŞI ÎN CE CHIP VOR JUDECA

Cuvânt al 20

Fătul mieu, judecata 2 lucruri are: unul spre pagubă, iar altul spre uşurare şi spre izbândă. Iar domnul carele va judeca pre dreptu, acela-i domn adevărat şi unsul lui Dumnezeu şi va dobândi şi lumina care nu va tréce niciodată. Iar domnul care nu va judeca pre dreptate şi pre légea lui Dumnezeu, acela nu iaste domn, nici să va chema îndreptător şi unsul lui Dumnezeu, ci va fi pierdut în periciunea cea de veci şi pentru făţărnicia lui nici faţa lui Dumnezeu nu o va vedea. Pentr-acéia, fătul mieu şi voi, fraţilor, când veţi vrea să işiţi la judecată în divan, întâi vă să cade să vă rugaţi Domnului nostru lui Iisus Hristos, ca să vă fie întărire şi învârtoşare, şi aşa să ziceţi în rugăciunile voastre céle de taină: „O, împărate atotţiitoriule, cela ce ai făcut ceriul şi pământul şi ai ales pre noi din toate zidirile tale să fim unşii tăi, ca să împărţim săracilor dreptatea fără făţărnicie. Ci de la tine cérem, împărate, Domnul nostru, să ne întăreşti cu tăriia ta şi să ne împaci inimile şi să ne dăşchizi ochii. Şi ne dă judecată dreaptă,

ca nu cumva pentru nedreptăţile noastre să fim lepădaţi şi izgoniţi la înfricoşata-ţi judecată şi să nu vedem lumina féţii tale, nici să rămânem ruşinaţi şi batjocoriţi, nici să ne potriveşti, Doamne Dumnezeul nostru, cu domnii şi cu judecătorii cei nedrepţi, carii n-au umplut cuvintele tale, nici au împărţit dreptatea săracilor, după cum au fost voia ta. Pentr-acéia, la vrémea judecăţii tale cei drépte şi înfricoşate, vor să fie dăspărţiţi de faţa ta".

Drept acéia şi tu, fătul mieu, şi dumneavoastră, fraţilor, cu ce dreptate veţi judeca săracii într-această lume, cu acéia vor fi judecate şi faptele voastre la împărăţiia cea cerească. Vedeţi ce lucru mare iaste judecata? Pentr-acéia şi voi, când veţi şădea să judecaţi la divan, să şază lângă voi tot oameni buni şi aleşi. Şi să fie şi boiari tineri lângă voi, ca să ia toţi învăţătură bună şi dulce din gurile voastre. Deacii să le ziceţi aşa: „Boiari dumnevoastră şi fraţilor, ceşti bătrâni şi ceşti tineri, de vom greşi ceva, să nu ascundeţi, nici să tăceţi, ci ne spuneţi numaidecât, că această judecată iaste a lui Dumnezeu. Ci să ne dăruiască Dumnezeu să judecăm pre toţi săracii pre dreptate şi să nu iasă de la noi nimeni cu inima rumtă şi cu nedreptate". Şi aşa, întâi să te îndeletniceşti de mânie şi de léne, că omul cel mânios şi cel lenevos nici o dreptate nu va face săracului. Şi să-ţi strângi mintea cea bărbătească în cap, să nu ţi să clătească mintea ca trestia când o bate vântul. Şi să nu făţărniceşti celui bogat, nici iar să milueşti cu judecata pre cel sărac, ci să faci judecată dreaptă şi bogaţilor şi săracilor. Că Dumnezeu v-au ales şi v-au pus oamenilor ca un izvor de apă; ci să nu cumva să fiţi unora dulci şi altora amari, ci fieştecui să fiţi judecători drepţi după lucrurile lor. Şi la judecată să nu vă pripiţi, ca nu cumva, neînţelegând jalba săracului, să-l judecaţi cu nedreptate. Sau de-i va fi frică şi să va ului şi nu va putea spune dăsluşit, ci să-l întrebaţi de multe ori, până i să va potoli frica. Deacii cu blândéţe şi cu cuvinte dulci îi ziceţi: „Frate, nu-ţi fie frică, nici te téme, ci te trezéşte şi te dăşteaptă ca din vis, şi-mi spune pre dreptu, ca să-ţi putem lua seama şi noi şi să te judecăm pre dreptate". Iar de veţi şi greşi la judecată şi boiarii voştri vor

pricépe că aţi greşit, căci că nu veţi fi înţeles judecata vreunui sărac şi nu i-aţi făcut dreptate, să nu vă pae că vă fac ruşine sau să ţineţi mânie în inima voastră pentru acel lucru, ci într-acel ceas să primiţi acel cuvântu şi iar să chemaţi pre sărac să-i faceţi dreptate, ca nu cumva, după ce aţi făcut judecată rea, să vă pară rău şi aţi vrea să-i faceţi bine şi nu veţi putea, nici veţi avea acum. Că mai bine să nu vă fie voia deplin şi inima înfrântă, decât să faci săracului strâmbătate. Că zice prorocul: „Inima înfrântă şi smerită nu o va urgisi Dumnezeu". Pentr-acéia, dă te vei smeri lui Dumnezeu, tu te vei chema următor lui Dumnezeu şi soţie lui Petru apostol. Că şi el, deaca au văzut că au greşit, s-au smerit. Aşa şi tu, deaca vezi că ai greşit, te smeréşte şi te pleacă. Iar să nu vă mâniiaţi, căci vă vor arăta slugile voastre greşala voastră, nici să vă fie cu necaz şi să puneţi pizmă în inimile voastre şi să nu întoarceţi dreptatea săracului, că de veţi face aşa, décii voi nu vă veţi chema unşii lui Dumnezeu, nici veţi fi soţii lui Petru apostolul, ci veţi fi soţii lui Irod. Că şi acela era unsu, iar pentru pizma ce avea însuşi, el prinse pre dreptu Ioan şi-l băgă în puşcărie, apoi îl şi omorî. Dar pentru ce îl omorî? Pentru că vrea Irod să ia pre cumnată-sa Irodiada, care fusése muiare lui Filip, fraţâne-său, să-i fie crăiasă, iar Ioan zicea: „O, Iroade, nu ţi să cade să iai pre cumnată-ta să-ţi fie ţie muiare!" Deacii el văzând că-l opréşte fericitul Ioan şi-i arată calea lui Dumnezeu cea dreaptă, şi cunoscându-şi el însuşi ale sale fărădelegi, că pentr-acélea-l mustrează Ioan, i să întunecă inima de mânie şi diavolul să încolăci împrejurul inimii lui, cum să înfăşură volbura de viţă, şi umplu voia satanii, părintelui său. Şi făcu atuncea Irod trei păcate deodată, pentru mâniia sa: că întâi călcă légea, a doao, făcu curvie, a treia, tăe capul sfântului Ioan. O, Iroade, cum umpluşi păharul tău de sângele dreptului acestuia! O, întunecate şi spurcate, cum ai cruntat masa ta cu sângele luminatului acestuia! O, călcătorule de lége şi ruşinate, cum puseşi capul slăvitului acestuia în tipsia din care mâncai tu bucate! O, nebune Iroade, că atuncea încă te

veseleai şi n-aveai atâta minte să cunoşti şi să pricepi că acéia o ai făcut spre periciunea ta! Că nu te-ai veselit, nici ai împlut voia ta, ci pre satana ai veselit şi voia lui ai umplut şi tu, de a ta bună voe te-ai pierdut şi cu semeţiia şi cu îndrăzneala ta ţe-ai dat trupul şi sufletul în mâinile satanei, pentru mâniia şi pizma ta ce ai avut. Cu adevărat acéstea toate pentru mâniia şi pentru netémerea ta ai făcut!

Vezi, fătul mieu şi dumneavoastră, fraţilor, cât iaste de rea mâniia şi nechibzuiala şi cât să bucură vrăjmaşul nostru, diavolul, de pizméle céle îndelungate! Drept acéia, fraţilor, să fugim de îndelungarea mâniei, cum au fugit Lot de Sodoma şi de Gomora, şi să alergăm cătră dragostea şi cătră dulceaţa cea dumneziiască şi să împărţim săracilor de-a pururea dreptate, cum au zis prorocul: „Împărţit-au şi au dat săracilor, dreptatea lui va petréce în vécii vécilor". Bine şi cu înţelepciune au dat noao Dumnezeu, că pentru greşalele noastre ce am greşit el n-au pornit mâniia sa pre noi, ci ne-au dat pocăinţă şi hrana pământului. Deci şi noi, deaca de vréme ce am greşit, noi să ne pocăim şi cum au împărţit şi au dat noao Dumnezeu hrana pământului, aşa să împărţim şi noi dintr-însa săracilor milostenie şi cuvinte dulci şi blânde. Că de vom da noi săracilor din hrana noastră, iar Dumnezeu va da noao hrana raiului; iar deaca vom face noi milă îngăduitorilor lui Dumnezeu, noi încă vom fi miluiţi înaintea Domnului Dumnezeu. Iar de vom îmblânzi zidirea lui Dumnezeu, Dumnezeu va îmblânzi pre noi la judecata cea înfricoşată, şi de vom măsura noi săracilor cu măsura cea dreaptă, aşa va măsura Dumnezeu şi noao, la o doao veniré a lui, cu măsura dreptăţii. Că singur Domnul nostru Iisus Hristos mărturiséşte şi zice: „Ori cu ce judecată veţi judeca, cu acéia vă veţi judeca, şi cu ce măsuri veţi măsura, cu acéia vă să va măsura". Cu ce măsură vom măsura noi dreptatea săracilor, cu acéia să va măsura şi dreptatea noastră. Dreptu acéia, fraţilor, şi noi să ne curăţim minţile de toate lucrurile céle réle si de cugetele céle hicléne, care nu le iubéşte Dumnezeu, şi să venim în viaţa noastră şi să ne trezim mintea

din somnul păcatelor, ca dintr-o beţie, şi să cugetăm totdeauna de ziua judecăţii cei drepte, zioa întunérecului şi a viforului, zioa trânbitelor şi a gâlcevilor, zioa grijii şi a fricii a tuturor oamenilor. Că zice că vor mérge păcătoşii ca nişte orbi şi cu voia lui Dumnezeu va arde tot pământul cu foc şi va fi atunce obârşie tuturor celor ce lăcuescu pre dânsul. Acéstea auzindu-le, fătul mieu, te cutremură şi te spăimântează, căci mai nainte n-ai grijit de dânsele, ci de acum încai să începi, cu lacrămi şi cu suspini să strigi cătră Dumnezeu şi să zici: „Vai de mine, ticălosul şi ocaianicul, vai de mine! Cine-mi va da limbă să grăescu cu Dumnezeu şi cuvinte care să cuvin, ca să plângu şi să tânguescu nehărniciia mea! Cine va da capului mieu apă şi ochilor miei izvor de lacrămi, să şăzu şi să încep a plânge păcatele méle tot pre rând, că suntu făr' de număr şi făr' de măsură! Şi ce om voi afla să-mi ajute şi să să tânguiască cu mine dinpreună, şi să plângă cu toată inima, cum plângu eu? Nici într-un strein nu voi afla, nici într-un vecin. Ci încai voi, munţilor şi dealurilor, luaţi glas de plângere şi de jale şi lăcrămaţi pentru mine, păcătosul şi ticălosul, şi sloboziţi lacrămi de milă şi suspini de mine. Că eu suntu mai păcătos decât toţi oamenii! Plângeţi şi voi, copacii luncilor şi chedrii Livanului, plângeţi pentru mine, nebunul şi nechibzuitul! Plângeţi şi voi, florile câmpiilor céle frumoase şi cu bună miroseală, care v-au împodobit şi v-au înfrumşiţat făcătoriul tuturor, Dumnezeu! Plângeţi tânguialei şi ocăinecii méle! Plângeţi, o, vai de mine, cum mă potrivii eu lui Adam, omului celui ce fu zidit dintâi". Pentr-acéia acum mi să cade să-mi aduc aminte de plânsul lui şi cu mare amar să zic: „O, mare nevoe şi mare jale! Cum odată eram slăvit şi cinstit, iar acum eu sunt făr' de nici o cinste! Cel ce eram odată împărat, acum sunt gârbov şi de nimic! Odată eram înfricoşat tuturor, iar acum nu mă bagă nimeni în seamă! Cel ce eram odată tuturor drag şi cunoscut, acum sunt de toţi gonit şi nimeni nu mă cunoaşte, şi nu numai vrăjmaşii miei, ci şi de ai miei priiateni şi de alţi oameni, de toţi suntu batjocorit şi de râs. Şi în clătirile capetelor şi în pildele cuvintelor şi în

toate zilele iaste ocara înaintea mea, şi ruşinea féţii méle m-au acoperit, şi pre dreptate fuiu de împutăciune vecinilor miei, şi de frică celor ce m-au ştiut. Şi cei ce m-au văzut au fugit de la mine afară şi cei ce m-au urât au înălţat capetele şi s-au veselit şi s-au bucurat pentru sărăciia mea, unii ca acéstea puindu-şi mâinele pre mine cu smerenie, mi-au făcut foarte rău. Iar viaţa mea s-au apropiiat de iad şi mă socotii cu cei ce să pogoară în groapă. Şi mă întimpină frica de care mă temeam, şi frica cea de noapte mă cuprinse şi traiul vieţii méle să întoarse întru suspini, iar eu strigai cătră Dumnezeu şi nu mă auzi, chemai ajutor de la cel de sus şi nu-mi veni. Că fărdelegile méle fură înaintea lui Dumnezeu şi stătură împotriva mea ca un peréte de aramă, şi ticăloşiia mea mă dăspărţi de mila lui Dumnezeu, şi împuţiciunea nedreptăţilor şi ale păcatelor méle au întorsu mila lui Dumnezeu dăspre mine să nu mă cercetéze, nici să pogoare spre nevrédniciia mea darul duhului sfânt. Şi mie îmi secară vederile ochilor de a să mai nădăjdui zioa şi noaptea spre Dumnezeu". Strigai ca un fecior carele nu ascultă de învăţătura părinţilor săi şi nu iaste cine să mă auză: „Până când, Doamne, mă vei uita până în sfârşit? Până când, Doamne, nu vei cerceta ocăiniciia mea? Până cându, Doamne, vei întoarce faţa ta cea bună dăspre mine, streinul şi săracul? Caută, Doamne, Dumnezeul mieu, spre mine! Caută pentru mila ta cea bună şi mare şi nu băga în seamă pre mine păcătosul; ci caută spre mine, neharnicul şi nevrédnicul tău rob, şi auzi pre mine, smeritul şi streinul, care n-am într-altu loc nădéjde de a mă spăsi, fără numai cătră îndurarea ta cea mare şi bună. Tu, Doamne, eşti ştiutor de inimi şi ispiteşti denlăuntrurile ficaţilor. Că nu iaste altcineva care să mă poată mângâia într-acéste nevoi ce mi să-ntâmplară, făr' numai tu însuţi, Doamne, care eşti mult milostiv. Că mă părăsiră şi tată-mieu şi mumă-mea şi fraţii şi rudeniile şi priiatenii, toţi mă lăsară singur într-acéste nevoi şi întristăciuni, făr' de mângâiare. Drept acéia, Doamne, cazu cătră mila ta, care o ai spre oameni, şi te rog să mă milueşti pre mine ticălosul. Şi-ţi ado aminte, Doamne, de îndurările tale şi-ţi

potoléşte mâniia, stăpâne, şi-ţi leapădă urgiia ta de asupra mea, păcătosul şi smeritul, şi nu aduce aminte fărdelegile noastre céle dintâi, ci să treacă înaintea mea îndurările tale, Doamne, ca să nu-mi împute vrăjmaşii miei, zicând: „Unde iaste Dumnezeul tău?" Ci cu ajiutorul tău să să întoarcă de la mine aceastea". Şi altele ca acéstea cu lacrămi şi cu suspini să zici către Dumnezeu, o iubitul mieu fiiu!

Deacii el, deaca va vedea că-l rogi cu toată inima şi cu tot sufletul, că iaste mult îndurătoriu, ci te va milui. Şi încă iar să te mai întorci şi să zici: „Vai de mine, păcătosul şi lenevosul, vai de mine! Încătro voiu lua atunci, când voi vedea pre toţi drepţii stând de-a dreapta lui Hristos, stăpânului mieu, iar numai eu voi fi osândit singur, întru întunérecul cel osebit şi focului celui nestinsu, carele s-au gătit diavolului şi îngerilor lui". Vai de noi, fătul mieu, vai de noi, dar atunci ce vom mai face, când te vei întoarce şi vei vedea pre toţi sfinţii şi pre toţi drepţii în ceriu şi în slavă mare, iar tu vei fi dus singur, fătul mieu, făr' de milă, întru munca cea de veac. Atunci tu numai te vei lovi cu palméle preste obrazu şi plângându vei zice: „Spăséşte-te, preacurată şi pururea fecioară Maria, care ai născut pre Domnul Hristos, sprijinitoarea şi ajutătoarea cea grabnică a tuturor creştinilor! Spăséşte-te şi tu, cinstită şi de viaţă făcătoare cruce, dupre care au izvorât viaţa a toată lumea! Spăsiţi-vă şi voi, toate puterile şi cetele cereşti, îngerii şi mai marii îngerilor! Spăseşte-te şi tu, cinstite proroace şi botezătoriul Domnului, Ioane Predtece! Spăsiţi-vă, apostolilor, prorocilor, mucenicilor şi alţi sfinţi părinţi purtători de Dumnezeu! Spăséşte-te şi tu, frumosule raiu, din carele eu însuţi, vai de mine, fuiu încuiat denafară şi pentru faptele méle, pre drept judecat, fuiu dat gheenii focului! Că judecata lui Dumnezeu iaste dreaptă şi ce mi-am gătit, acéia mi-am şi luat". Ca acéstea vei zice multe atunce şi nici de un folos nu vor fi. Ci te întoarce mai nainte, până nu soséşte ceasul acela, o fătul mieu, către Dumnezeu şi zi: „Doamne, Dumnezeul mieu şi păstoriul cel bun, întoarce-mă către

pocăinţă pre mine pierdutul mai nainte, până ce nu mă ajunge ceasul acesta, şi nu mă lăsa să pieiu până în sfârşit. Ce-mi dă vréme de pocăinţă şi mă miluiaşte după mila ta cea mare. Că tu eşti unul îndurător şi mult milostiv, şi ţie trimitem în sus slavă, cu făr' de începutulu-ţi tată şi cu bunul şi făcătoriul de viiaţă a lui duh, acum şi totdeauna, neîncetat, în véci, amin".

X. ÎNVĂŢĂTURĂ A LUI NEAGOE VOEVOD CĂTRĂ FIE-SĂU THEODOSIE VODĂ ŞI CĂTRĂ ALŢI DOMNI, CĂTRĂ TOŢI, CA SĂ FIE MILOSTIVI

Cuvântul al 21-lea

Fătul mieu, şi de aceasta te învăţ, să ştii cum îşi va milui domnul slugile sale şi cum şi le va odihni. Cade-să domnului să miluiască pre săraci, iar nici pre slugile tale să nu le laşi, nici să le uiţi, ci mai vârtos să-ţi milueşti slugile decât pre săraci. Căci că săracului, de nu-l vei afla să-i dai milă într-un loc, iar într-altul tu-l vei afla, şi-i vei da. Sau de nu-l vei milui tu, alţii îl vor milui, şi tot va fi miluit. Iar sluga ta nu mai aşteaptă altă milă de la nimeni, fără numai de la tine. Că ei de-ar vrea să şi cée, le iaste ruşine, că să cheamă salugi domneşti. Pentr-acéia, deaca nu-ţi vei milui slugile tale cu mâinile tale, altă nădéjde ei nu mai au la nimeni să-i miluiască. Că saracul umblă den casă în casă, sau şade în uliţă şi cére de la toţi câţi trec pre acolea şi-l miluiescu, iar sluga ta, când n-are milă de la tine, atuncea el nu mai are nădéjde la nimini, de la nimini să-l mai miluiască. Ci numai ci pune răbdare în inima lui şi-i géme inima într-însul, ca şi un lemnu când îl bagi în foc şi are un cariu într-însul, şi când îl încinde iuţimea focului, el de răutate foarte-i iaste nevoe şi greu. Aşa să face şi inima slugii tale când nu-l milueşti. Că el numai de la tine să nădăjduiaşte să aibă milă şi aşteaptă să aibă milă şi cuvânt bun, să să îndulcéască de dânsul şi de vederea féţei tale. Iar pentru mila care-i vei milui şi pentru cuvintele céle bune ce-i vei îndulci, ei niciodată mila şi cuvintele tale nu le vor uita. Că săracului deaca-i dai mila, el îţi

mulţumeşte numai o dată; iar sluga ta îţi va mulţumi totdeauna, căci că altă milă de la nimeni n-are, făr' numai de la tine. Deacii, pentru mila acéia ce-i vei face, nu numai ce-ţi va mulţumi în lumea aceasta, el şi feciorii lui, ce încă şi capul îşi va pune pentru tine, şi el, şi feciorii lui. Şi până să va sfârşi neamul şi sămânţa lui, toţi vor zice: „Dumnezeu să ierte pre cutare domnu, că ne-au miluitu".

Însă, fătul mieu, nu zic eu să nu milueşti săracii, nice să iai mila de la mănăstiri. Să nu fie aceasta. Ci zic: „Toate acéstea să le umpli, că şi umplérea aceasta foarte iaste bună". Ce numai să nu milueşti săracii, nici să întăreşti mănăstirile cu leafa slugilor tale, nici cu venitul lor să fie săracii şi mănăstirile miluite, iar slugile tale să le faci în zilele tale să fie cerşitori. Ci să cade să iai seama cu mintea ta şi să socoteşti foarte bine: câte vor fi moşii ale slujitorilor, să fie deosebi, să n-aibi cu acélea améstec. Că ei pentru dragostea ta şi pentru mila care vei să-i milueşti, pentr-acéia-ţi slujăscu şi vor să-şi pue şi capetele şi să-şi vérse şi sângele pentru tine.

Iar de-ţi va mai prisosi venit din venitul domniei, acel venit să nu gândeşti că iaste câştigat de tine, ci iar l-ai luat de la săraci şi de la céia ce sunt suptu biruinţa ta, care i-au dat Dumnezeu supt mâna ta. Pentr-acéia să socoteşti şi să tocmeşti ţara ta, ca să aibă şi acéia dreptate şi pace cu odihnă în zilele tale. Că într-această vréme mai de apoi ce am ajuns noi, nu foarte ascultă oamenii cuvintele céle bune şi dulci, ce totdeauna pohtescu hicleana avuţie. Drept acéia, cum o luaţi de la săraci, aşa să cade să o şi daţi pentru dânşii şi să le faceţi odihnă şi pace. Deacii, deaca-ţi va mai rămânea avuţie, deacii, fătul mieu, să nu gândeşti să nu dai milostenie, că eu nu-ţi zic aşa: ci-ţi zic că atuncea încă să cade să dai mai multă.

Şi iată că te învăţ şi te sfătuescu şi de aceasta, iar tu să te apropii cătră sfatul mieu şi să-l asculţi: tuturor să împarţi milostenie, ca să fii şi tu miluit de faţa Domnului nostru Iisus Hristos. Că mai bine iaste a face milostenie, decât a strânge avuţie. Că zice prorocul: „Strânge avuţie şi nu ştie cui strânge".

Şi în Sfânta Evanghelie iar zice: „Nu ascundeţi avuţiia voastră în pământ, unde viermii şi putreziciunea o putrezéşte şi unde o sapă furii şi o fură; ci ascundeţi avuţiia voastră unde putreziciunea nu o putrezéşte şi unde nu o vor săpa furii, nici o vor fura. Că unde va fi avuţiia voastră, acolo va fi şi inima voastră". Cu adevărat iaste drept cuvântul acesta al Domnului nostru, care au zis: „unde va fi avuţiia voastră, acolo va fi şi inima voastră". Că cel ce va fi cu avuţie multă şi să nădăjduiaşte într-însa, acela nu să cheamă creştin, ci să cheamă al doilea idololatru. Căci că niciodată lui nu iaste gândul la Dumnezeu, ci toată nădéjdea şi putérea iaste spre avuţiia şi niciodată nu gândéşte să slujască lui Dumnezeu cu acea avuţie, nici să facă odihnă sufletului său, ci numai de avuţiia lui să bucură satana şi zideşte întunérecul cel încuiat, ca să nu mai iasă de acolo, nici să i să deşchiză niciodată.

Iată, fraţilor socotiţi şi vedeţi: mai bine iaste să zăcem întru întunérecul cel încuiat, pentru dragostea avuţiei, au mai bine, după cum zice Domnul Hristos, să ne împărţim noi înşine avuţiia săracilor şi să fim miluiţi în zioa acéia, când va face Dumnezeu judecată el însuşi, şi să fim izbăviţi de întunérecile céle încuiate şi den puşcăriile iadului? Pentru acesta lucru vă mărturisescu şi eu, fraţilor, însă nu eu din capul mieu, ci cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos, carea totdeauna strigă cătră noi şi zice: „Ferice de cei milostivi, că acéia vor fi miluiţi". Deacii a cui altă mărturie mai mare carele voi zice pentru milostenie, decât care au arătatu şi au învăţat însuşi Dumnezeu şi au grăit cu gura sa? Sau au doar vă dau eu altă învăţătură, de la mine? Ba, ci numai ce vă zic şi vă spuiu de pe cum au zis Dumnezeu. Vă zic să fiţi milostivi şi să nu împărţiţi, nici să faceţi milostenie în făţărnicie. Că voi sunteţi aleşi înaintea lui Dumnezeu, ca viţa céia roditoare, şi aşteaptă toţi din voi să să adape şi să să îndulcească. Deaciia să nu împărţiţi strugurii voştri în făţărnicie şi să fiţi unora dulci, altora amari, ci tuturor cu dreptul să fiţi, cum şi Dumnezeu iubéşte dreptatea.

Aşijderea când veţi işi să faceţi căutare oştilor voastre, la anul, cum le iaste obiceaiul, atunce toţi boiarii şi căpitanii şi toate slugile voastre au nădéjde să aibă de la voi cinste şi dar şi dreptate şi slujbe. Şi aceasta încă iaste milostenie, că voescu toţi să aibă milă de la tine. Iar tu să nu faci, nici să dai milosteniia în făţărnicie (că unii din rudele voastre vor fi goli şi vor vrea să ia acéia boieriile céle mai mari, iar slugile tale să le dai îndărăt, făr' de lége şi făr' de dreptate), că acesta lucru iaste un păcat mare. Nici să nu cumva să iai cinstea şi boiariia de la vreun om care va fi harnic şi înţeleptu şi să o dai altuia, căci îţi va face glume şi veselii şi râsuri. Ci pentru căci îţi va face veseliia şi glume, tu să-l milueşti de-a mână cu ce vei vrea, iar să nu dai boeriile măscăricilor şi celora ce fac râsuri, ci să dai celor ce vor fi harnici şi vrédnici de cinstea şi de slujba ta.

Şi până nu vor veni toate slugile tale înaintea ta, céle ce vor fi mai de folos şi mai de treabă, pân-atunci nimunui să nu dai boerie sau cinsté. Ci, când le vei da, să fie tot înaintea ta, să-i vezi şi să-i ştii ce oameni suntu. Căci că de vei pune pre cineva boiariu pentru căci va zice cineva, tu-ţi faci 2 lucruri de pagubă, căci darul iaste al tău, iar cinstea iaste a altuia. Şi de vei da cuiva cinstea pentru voia cuiva, cugetă că nu v-au adunat Dumnezeu să fiţi domni, nici să fiţi toţi păstori turmei lui, ci numai pre tine te-au ales şi te-au pus să fii păstoriu turmei sale. Deci, de nu vei fi tu harnic să cunoşti turma ta şi să le împarţi tuturor pre dreptate, ce domn şi ce păstor te vei chema, când vei lăsa să să améstece toţi în lucrurile domnii tale şi să fie domni ca şi tine, sau să să bage în venitul ţărâi tale? Au n-ai auzit că zice în Sfânta Scriptură: „Cinstea şi venitul tău nimănui să nu-l dai?" Iar tu să laşi cuvântul Dumnezeului tău şi cinstea ta, şi să umpli cuvintele priiatenilor şi ale boiarilor tăi? Şi să le faci lor cinste şi să li se laude numele, şi cinstea ta de bună voia ta să o dai altora şi să fii al doilea Isav? Că şi acela îşi déde cinstea şi scaunul său fräţine-său, lui Iacov, pentru o tipsie de linté hiartă. Că cerşu Isav de la frate-său Iacov şi-i zise: „Dă-mi să mănâncu

den merticul tău şi să mă satur". Iar lui Iacov i să dăruisă de la Dumnezeu mintea cea întreagă şi zise cătră Isav: „De-aş şti că ai da mie cinstea ta şi scaunul tău, eu ţe-aş da merticul mieu". Iar Isav era gol de minte şi pentr-acéia nu socoti că-şi va piiarde cinstea pentru un blid de linte. Ce îndată zise: „Dă-mi tu blidul cu lintea mie să mănâncu, iar tu ia-ţi ţie cinstea mea şi scaunul mieu". Şi aşa îşi déde cinstea şi scaunul său frăţâne-său, lui Iacov. Aşa şi voi, fraţilor, de veţi da cinstea voastră slugilor voastre de voia voastră, făr' nici o nevoie, să fie slugile voastre cu cinste, iar voi făr' de cinste, pentru niscare mită, sau pentru niscare vorbe hicléne, sau pentru vreo lăcomie a voastră, deacii voi veţi fi soţi lui Isav. Iar de veţi asculta cuvântul Domnului nostru şi să nu daţi cinstea voastră altora, voi veţi fi domni înţelepţi şi cu mintea întreagă şi soţii lui Iacov. De aceasta şi eu, fraţilor, cum m-am priceput, aşa v-am şi învăţat, să nu vă daţi cinstea voastră niciodată slugilor. Că deacă-ţi vei da cinstea ta lor, deacii tu la ce vei mai fi bun şi de ce treabă vei fi lor? Sau cine te va băga în seamă şi să vie la tine, deaca vréme ce vei umplea via boiarilor tăi, iar celora ce-ţi vor sluji bine tu nu vei face dreptate? Că de-ai fi vrut să aibi mintea înţălegătoare şi înţeleaptă şi să-ţi cunoşti boiarii tăi, tu i-ai fi pus la cinste şi la boerie numai cu un cuvânt, şi apoi iar ţe-ar fi lesne, că iar i-ai spune un cuvântu şi ar eşi din cinstea şi din boieria acéia. Şi când ai zice acest cuvânt: „Aşa să fie", ei nici o putére n-ar mai avea. Ci deaca ai lua tu boeria de la dânşii şi cinstea, décii pre dânşii nimeni nu i-ar mai cinsti.

Deacii, deaca ai pricepe tu că cinstea şi boieriia şi mazâliia lor le iaste de la tine, tu pentru căci să dai cinstea ta lor? Să nu fie aceasta! Ci să-ţi slujască ei ţie cu temere şi cu frică, şi să cunoască că tu le eşti domn şi stăpân mai mare preste dânşii, cum să cade să fie slugile smerite înaintea stăpânilor lor. Iar cinstea ta, până ţi-o va da Dumnezeu, tu să o ţii în mâinile tale.

Drept acéia, fătul mieu, te dăşteaptă şi te socotéşte cu mintea ta şi să nu-ţi dai cinstea ta boiarilor tăi. Că tu pui pre dânşii boiari, iar nu te pun ei pre tine domn, ci pre tine te pune Dumnezeu, să fii unsul lui, cum zice şi prorocul: „Pune,

Doamne, preste noi dătător de lége, să înţeleagă toate limbile că suntu oameni". Aşa te-au ales Dumnezeu şi pre tine ca să te cunoască toţi că tu eşti domn ales de Dumnezeu, să fii lor stăpân şi păstoriu bun şi să paşti turma lui Hristos, făr' de făţărnicie. Iar tu, deaca eşti harnic, îţi rânduiaşte turma şi o întocméşte bine, să nu unii să să crăvească şi să să îngraşă, iar alţii să moară de foame. Ci să împarţi tuturor întocma, fieştecui după lucru său, şi căruia cum îi va fi slujba, aşa să-i fie şi cinstea şi mila.

Iar venitul tău ce-ţi va veni din toată ţara ta, acela să fie tot în mâinile tale, să nu cumva să-l dai şi să-l împarţi pre boiarii tăi, sau pre rudele tale, sau pre niscare slugi de ale tale, ce-ţi vor fi făcut niscare slujbe, ci să fie tot cu seamă în mâinele tale. Deacii cui vei vrea, să dai cu mâna ta, să să ştie şi să-ţi mulţumească şi să te cunoască că tu eşti domn.

Că cel ce va să fie domn, aceluia trebue să aibă minte foarte multă, ca să cunoască şi să priceapă mintea lui pre minţile slugilor lui, iar să nu cunoască, nici să priceapă minţile slugilor mintea domnului. Că deaca cunoscu slugile minte multă şi socoteală la domnul lor, ei îi slujăscu pre dreptate şi-l cinstescu; iar deaca îl cunoscu că n-are minte ei numai ci-l ţin domnu cu numele. Pentru că slugile, cum cunoscu pre stăpân, aşa-i şi slujăscu, măcar de ar fi sluga cât de dreaptă. Că deaca iaste domnul lipsit de minte, décii slugile pentru ce-i vor să-i slujască pre dreptate şi să-l cinstească, când el n-are minte să cunoască cinstea şi slujba lor, cât să nevoescu ei şi ostenescu pentru dânsul? Pentr-acéia, când nu cunoaşte domnul slujba şi osteneala slugilor lor, cum îl cinstescu, acela ce domn iaste? Sau slugile lui cum îl vor mai cinsti sau îl vor mai sluji? Iar domnul cela ce iaste înţeleptu şi cu minte, aceluia slujăscu slugile lui. Şi care din clugile lui îi iaste priiaten, acela-i slujaşte cu nevoinţă şi cu dreptate; iar de va şi fi din slugile lui vreunul să-i fie duşman şi nu va vrea să-i slujască, apoi tot să va întoarce şi-i va fi priiatin, căci că-l véde că iaste harnic şi întreg la minte. Pentr-acéia, când îl văd slugile lui că iaste harnic şi înţelept, iale toate să pleacă şi-i slujăsc cu frică şi cu témet.

Că domnul înţelept, toate cugetele şi socotélele lui suntu bune. Căci că mintea stă în trupul omului dreptu, ca şi cum stă steagul în mijlocul războiului şi caută toată oastea la steag, şi până stă steagul în războiu nu să cheamă cheamă acel război biruit. Măcar de are şi năvală grea spre sine, ei tot caută steagului şi să adună toţi împrejurul lui. Iar deaca cade steagul, deacii toate oştile să răsipescu şi nu să ştie unul cu altul cum fac şi încătro mergu. Aşijderea iaste şi domnul; până stă mintea lui într-însul întreagă, toate oştile se strângu împrejurul lui, şi lui caută, ca şi împrejurul steagului. Şi toţi iau învăţătură şi înţelepciune de la dânsul şi încă nu numai slugile şi oamenii den ţara lui, ci şi alţii dintr-alte ţări poftescu să ia învăţătură şi sfat de la dânsul. Iar deaca slobozéşte domnul trupul său spre curvie şi spre beţii şi spre alte lucruri réle, care nu le iubéşte Dumnezeu, şi-şi piiarde nădéjdea şi firea lui Dumnezeu şi nebunéşte în sila lui, de-aciia Dumnezeu să mânie pre dânsul. Şi nu-i face alta nevoe mai rea, ci numai ce-i ia mintea şi-l lipseşte de dânsa. Deacii, deaca să lipséşte de minte, iar den trupul acelui domn nici un lucru bun nu vei vedea, nici el nu va mai avea nici o cinste de slugile lui, nici de alţi domni carii vor fi împrejurul lui, ci va fi numai de râs şi de ocară. Şi slugilor lui li să vor răni inimile despre dânsul şi li să va lua dragostea şi dorul de către dânsul. Că până stătu steagul lui, şi ei tot stătură împrejurul lui şi toţi căuta lui; iar deaca căzu steagul, décii ei fugiră toţi şi nu să ştiură unii cu alţii unde s-au dus şi ce s-au făcut. Aşa şi slugile voastre: până vă vor vedea şi vor pricépe că iaste mintea voastră întru voi ei toţi să vor strânge şi să vor aduna împrejurul vostru iar deaca vor vedea că v-au căzut mintea, cum şi acel steag, ei să vor răsipi toţi de la voi. Dar cum nu s-ar răsipi şi să vă năpustească, când vă luă dumnezeu mintea şi vă lipsi de dânsa şi în locul ei porni mâniia lui asupra voastră?

Vedeţi, fraţilor, cât iaste de rău celui ce să mânie Dumnezeu pre dânsul şi-l lipséşte de minte? Că omul nebun nu poate să-şi facă nici o cinste şi nici un bine lui; dar altuia cum va putea

face vreun bine sau vreo cinste?

Iar domnul carele iaste întreg la minte, la acela suntu toate bunătăţile. Că întâi lucrurile lui Dumnezeu le lucrează, apoi umple şi voia lui Dumnezeu pre pământ. Că iaste lăsat toate dreptările dumnezeieşti să le îndreptéze şi pre oameni încă să-i tocmească cu înţelepciune şi să ia de la dânsul toţi împăcare şi cuvinte dulci.

Asijderea, fătul mieu şi voi, fraţilor, eu aşa vă învăţ: lui Dumnezeu totdeauna vă rugaţi ca să să milostivească spre voi şi să vă dea cinsté, că den nebunie să fac toate câte iubéşte diavolul şi dintr-însa să împlu toate voile lui. Iar din mintea cea bună să umplu toate câte plac lui Dumnezeu şi câte pohteşte. Dreptu acéia, vă învăţ fraţilor să céreţi de la Dumnezeu minte curată, ca cu dânsa să puteţi umplea toate voirile lui, câte le va pohti. Că numai cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu mintea cea curată veţi umplea voia lui. Pentr-acéia rugaţi pre Dumnezeu să fie cu voi şi nu vă leneviţi a lucra lui Dumnezeu şi lucraţi cu milostenie şi miluiţi slugile voastre.

Şi să fie slugile îmbrăcate şi împodobite cum veţi şti mai frumos, că acéia iaste lauda şi cinstea domnului şi comoara cea înfrumsiţată şi vie. Iar de vei fi scumpu şi va lăcomi inima ta spre avuţie multă şi vor rămânea slugile tale goli şi dăspuiaţi, deacii tu făr' de slugi ce cinsté vei avea şi ce domn te vei chema? Sau dintr-acea avuţie multă ce vei fi strânsu ce folos vei să dobândeşti? Că şi tu eşti om, ca fieştecare; dar când vei muri, atunci avuţiia ta va să rămâie pustie şi va întra într-însa altul, carele nu au câştigat, de va mânca de-a gata şi va bea şi va împărţi avuţiia ta. Şi de va fi harnic să miluiască slugile, el îşi va face cu avuţiia ta nume bun, iar tu vei rămânea urgisit şi cu 2 pagube foarte mari; una, căci ai trăit în lumea aceasta cu nume rău şi de ocară, iar alta căci îţi va fi în céia lume sufletul pierdut în periciune.

Dreptu acéia, fătul mieu şi voi, fraţilor, eu aşa vă învăţ; să nu strângeţi avuţie multă şi moartă, ci să puneţi avuţiia voastră pre slugile voastre, deaca vă iaste voia să fie avuţiia şi strânsoarea voastră tot vie şi să aveţi veselie înaintea ochilor voştri. Că iată

că voi să vă aduc aminte şi de împăraţii cei de dămult. Că grăi Aristotel filosoful cătră Alexandru împărat şi zise: Împărate Alexandre, cu ce luaşi şi biruişi toată lumea?" Iar Alexandru zise: „Deaca vréme ce mă întrebaşi, tu ascultă să-ţi spui. O, Aristotele, eu numai cu 3 lucruri am biruit toată lumea: întâi, cu cuvânt adevăratu şi stătător. A doao, cu judecată dreaptă. Iar a treia, cu mână întinsă şi îndurătoare, căci că n-am strânsu avuţie, ci mi-am miluit slugile şi oştile. Deacii ei, pentru mila care i-am miluit, ei nu ş-au cruţat viaţa, ci ş-au pus capetele înaintea mea. Cu acéstea am biruit eu toată lumea". Şi birui cu acestu cuvântu Alexandru împărat pre Aristotel filosoful, şi zise şi Aristotel că numai cu acéste 3 lucruri va putea omul să biruiască toată lumea.

Iată, fraţilor, vedeţi acesta Alexandru fiind încă elin şi cu acéste 3 lucruri luă lumea şi ce nume mare îşi dobândi; dar voi, fiind fire de creştin, cu cât mai mult vă să cade încă să umpleţi acéste 3 lucruri, şi încă nu numai acéstea, ci să şi mai adaogeţi lucrurile céle bune, carele iubéşte Dumnezeu. Şi Dumnezeu va înălţa şi va slăvi numele vostru în lumea aceasta, şi nu numai în lumea aceasta, ci încă şi după ce vă veţi petréce din lumea aceasta, sufletele voastre le va odihni întru împărăţiia sa cea cerească, dimpreună cu ale tuturor drepţilor. De aceasta şi eu vă învăţ să aveţi mână întinsă cătră toţi, însă nu în făţărie, ci fieştecui după lucrul său şi căruia cum îi va fi slujba, aşa să-i fie şi cinstea şi mila. Şi să milueşti pre toţi, şi pre săraci, şi pre slugile tale, şi pe streini, ci cu socoteală.

Iar şi sufletul tău să nu ţi-l uiţi, ci care milă vei şti mai mare, acéia să faci pentru dânsul, ca să fie şi el miluit. Că toţi aceştea carii fură zişi mai sus, deaca nu-i vei milui, ei vor avea nădéjde să-i miluiască alţii; iar sufletul omului nu mai are altă nădéjde la cineva să-l miluiască, fără numai pre mila lui Dumnezeu şi la trupul în care lăcuiaşte el. Căci că el iaste în mâna acelui trup şi are trupul putére asupra sufletului să şi-l spăsească şi să-l şi piiarză. Şi poate face trupul să fie sufletul şi miluit, şi dobândit, şi iar poate face pentru samovolniia sa să piiarză şi pre suflet, şi

pre sine, că iaste şi aceasta în mâna lui. Iar de să va osteni trupul în viaţa aceasta, deacii nu va fi numai sufletul dobândit şi miluit, ci şi trupul într-un loc cu dânsul să va odihni şi să va răposa. Iar pentru neosteneala trupului, nu numai ce va peri sufletul, ci şi trupul dimpreună cu sufletul. Ci de nu-ţi vei osteni trupul ca să-ţi milueşti sufletul, ci vei zice „să agonisescu şi să strângu feciorilor miei, iar după moartea mea ei vor avea grijă de sufletul mieu?" Că omul are 2 părechi de feciori. Ci unii suntu feciori din păcate, iar alţii suntu feciori făr' de păcate. Ci omul în veacul acesta, el mai iubéşte feciorii carii suntu din păcate, iar pre feciorii carii suntu făr'de păcate, el nu foarte-i iubéşte.

Deacii, când să va întâmpla omului de va greşi lui Dumnezeu şi-şi va spurca trupul şi-şi va întina sufletul, şi nu va alerga la pocăinţă până iaste viu, să-şi spéle trupul şi să-şi curăţească sufletul, ci să va nădăjdui spre feciorii săi cei dragi şi iubiţi, să-i spele ei sufletul şi să-i curăţească trupul, unuia ca aceluia iaste-i nădéjdea seacă şi sufletul lui va râmânea neîndreptat.

Dar deaca vréme ce nu ţe-ai curăţit trupul tu însuţi, o, omule, şi să-ţi fii spălat sufletul până ai fost viu şi ai trăit într-această lume, şi nu ţe-au fost ţie milă de sufletul tău, ci te-ai nădăjduit pre alţii să te miluiască şi să ţi-l izbăvească den mâniia lui Dumnezeu, dar acéia pre carii te-ai nădăjduit tu, de nu le va fi grijă de *ale lor* suflete să şi le îndreptéze (măcar de ţe-ar fi ficiori, măcar fraţi, măcar să fie ce rudă-ţi va fi), dar însă sufletul tău cum îl va scoate den munca cea de veci? Şi cum tu, făcându păcatul, iar alţii să să ostenească pentru dânsul, să-l curăţească? Ci să cade celui ce au făcut păcatul, acela să să nevoiască pentru dânsul şi să-şi curăţească trupul şi să-şi spéle sufletul încă până iaste viu.

Dreptu acéia, fraţilor, cându grăşiţi lui Dumnezeu, numaidecât să ne întoarcem şi să alergăm cătră pocăinţă şi să ne punem nădéjdea pre mila lui Dumnezeu şi pre feciorii noştri

carii nu-i foarte iubim.

Dar carii suntu feciorii noştri carii suntu de la inimile noastre şi-i iubim? Suntu feciorii noştri carii i-am născut din păcate! Iar feciorii noştri carii nu-i iubim, şi acéia suntu din inimile noastre. Dar carii sintu acéia? Suntu vărsarea lacrimilor. Că cum suntu feciorii noştrii cei dragi de la inimile noastre, aşa şi lacrămile suntu şi ies de la inimile noastre, şi acélea suntu feciorii noştri cei de dreptate. Şi deaca ne spurcăm trupurile şi ne întinăm sufletele, deacii după mila a lui Dumnezeu acélea să află apă vie, să ne curăţească trupurile şi să ne spele sufletele. Că lacrămile sunt aripile pocăinţei, şi nu numai aripi, ci şi mumă şi apoi iar şi féte.

Pentr-acéia, fraţilor, când să înfăşură de trupurile noastre zmoala cea neagră şi réce, să nu lăsăm să să usuce împrejurul trupului nostru. Că deaca vom lăsa zmoala să stea lipită multu de trupurile noastre, mă tem că nu să va dăzlupi, până ce le va face cu rane şi ne va întuneca sufletele, de le va face negre ca şi dânsa. ci până iaste mila lui Dumnezeu cu noi şi deaca aflăm că suntu lacrămile aripi pocăinţei şi mumă şi féte şi izvor viu şi curat, noi să ne curăţim cu dânsele zmoală cea neagră şi réce după trupurile noastre şi să ne schimbăm sufletele în lumina luminilor, cum ş-au curăţit şi alţii priiateni şi vecini de-ai noştri, carii au fost înţelepţi, sufletele într-această lume. Şi acuma cu adevărat sunt luminaţi înaintea Domnului nostru Iisus Hristos.

Aşijderea şi noi, fraţilor, până ce iaste praznicul, noi să sărbăm, şi până iaste mila lui Dumnezeu cu noi. Iar noi, fraţilor, să alergăm şi să ajungem vrémea pocăinţei, ca şi sufletele noastre, când vor sta înaintea Domnului Dumnezeului nostru, să nu fie ruşinate şi osândite, nici să fie sufletele priiatenilor noştri luminate, iar sufletele noastre să fie întunecate înaintea lui Dumnezeu. Sufletele priiatenilor noştri să fie priimite în veselie şi bucurie, iar sufletele noastre să fie în plângere şi dosadă. Sufletele priiatenilor noştri să fie încorunate cu corune neputrezitoare, iar sufletele noastre să fie neţncorunate şi

batjocorite. Sufletele priiatenilor noştri, pentru nevoinţa lor, să fie totdeauna cu Dumnezeu, iar sufletele noastre, pentru nevoinţele noastre şi pentru mulţimea lenevirii noastre, să fie dăspărţite de faţa cea bună şi dulce a Dumnezeului nostru.

Drept acéia, fraţilor, să ne nevoim până avem vréme, să nu să dăspartă sufletele noastre de faţa Domnului nostru Iisus Hristos şi de priiatenii noştri, pentru lenevia noastră cea multă şi pentru negrija noastră, şi pentru pizma care o ţinem tot în inimile noastre, şi pentru mâniia, care Dumnezeu nu le iubéşte. Ci, până suntem vii, noi nu socotim să facem pace sufletelor noastre; dar deaca nu vom face noi pace, până suntem vii, dar pre urma noastră cine ne va face pace? Doar, fraţilor, gândiţi că va face cineva pace pre urmă sufletelor noastre? Ba, când nu ne-au fost noao milă de sufletele noastre, să le facem pace până am fost în lume şi vii! Că după moarte nu iaste împăcare, după moarte nu iaste curăţire, după moarte nu iaste milostenie. Ci până iaste omul viu şi până încă nu i s-au dăspărţit sufletul din trup, atuncea iaste vrémea cea de pace şi trupului şi sufletului. Că cel ce va face pace cu fratele său pân' ce iaste încă viu, iar Dumnezeu va împăca sufletul lui şi-l va odihni în sânul lui Avram. Iar cel ce va petréce şi va veţui în lumea aceasta în curăţie şi în mintea cea întreagă şi nu-îi va spurca trupul şi sufletul, sufletul aceluia îl va lumina Dumnezeu şi-l va străluci mai vârtos decât răzile soarelui. Şi cel ce va fi milostiv şi va împărţi săracilor milostenie dreaptă şi în dreptate, acela va fi miluit la judecata cea înfricoşată, de-a dreapta Domnului nostru Iisus Hristos.

Vedeţi, fraţilor, cât iaste de mare mila lui Dumnezeu şi neîncetat, totdeauna ne cheamă cătră dânsul? Pentru acéia, până ne cheamă cătră dânsul, noi să nu facem oceaianie, că acea oceaianie iaste meşteşugul şi lucrul cel mare al diavolului. Şi cel ce face océianie, acela însuşi să sugrumă. Ci să lăsăm, fraţilor, oceaianiia, să ne izbăvim de faţa satanii, să luom smerenie şi cu dânsa să ne îndulcim de faţa lui Dumnezeu.

Şi iaste un lucru foarte bun, fraţilor, şi aceasta, să ne apropiem

şi să socotim dumnezeieştile scripturi. Că într-însele fu arătat să fie camăta un lucru cumplit şi o patimă ficleană. Ci încai de acum dar dăşteaptă-te şi nu mai face cămătărnicie, şi cât o ai strânsu cu răutate, cu bunătate o împărţi. Şi te aseamănă cămăraşului celui nedreptu, carele fu pârât la stăpână-său câ răsipéşte avuţiia lui fără de ispravă şi rău. Aceluia te aseamănă şi tu, că acela neputând săpa şi fiindu-i ruşine că ceae, să socoti bine şi înţelepţéşte, că gândi, deaca-l va scoate stăpână-său den cinste şi den boierie, el va lua de la datornici şi-i va fi acéia de odihnă. Aşa să faci şi tu: deaca nu te-ai aflat în cei dintâi, încai nu te scăpa de cei de al doilea; şi de n-ai dat milostenie den câştigul tău cel dreptu, încai fă den agoniseala ta cea nedreaptă şi din camete. Că Dumnezeu iaste iubitoriu de oameni şi priimeşte şi agonisita cea rea, deaca o-mparte omul celor ce li să cade să o împartă. Iar de nu vei mai face de-aci cămătărnicie, nici vei mai agonisi de-acii făr' de dreptate, va lăuda Dumnezeu şi pre tine, cum lăudă şi pre cămăraşul acela nedreptul, deaca vei face apoi şi tu. Şi să-ţi tocmeşti bine şi cu socotinţă, ca şi dânsul célea ce-ţi vor fi de folos şi de treabă. Pentr-acéia nevoiaşte-te, o, fătul mieu, şi cumpără ţie untdelemnu, până ce stă târgul aceştii lumi. Grăbéşte-te cătră săracii céia ce-l vându, până nu să sparge târgul acesta; că deaca să va sparge, deacii nu mai iaste cine să-l vânză, nici să-l cumpere. Ci fieştecine, cum va face neguţătorie aici, aşa să va afla şi acolo.

Fătul mieu, nu-ţi fie lene a face bine, nici cugeta să nu faci bine, temându-te pentru sărăciia lumii aceştiia şi pentru lipsa avuţiei şi pentru traiul şi ajungerea bătrânéţelor şi pentru aşteptarea boalelor şi a slăbiciunii, nici pentru altele ca acéstea. Că acéstea sunt tot cugete şi păreri dăşarte şi amăgélele hicleanului diavol şi meştesugurile lui. Ci le leapădă de la tine, nişte cugete şi sfaturi drăceşti ca acéstea, care muncescu şi să nevoescu să-ţi facă rău şi multă nevoe. Nu le asculta, ci stai împotriva lor şi ne gonéşte cu semnul cinstitei cruci şi cu

îndrăzneală să ziceţi cătră dânsele: „Daţi-vă în laturi de la mine toţi cei ce faceţi fărdelége, că nu voi asculta pre voi, nici voi sluji voao, ci cu mare veselie voi face poruncile care le-am luat de la acela care mi-au făcut mult bine; că acela, cu iubirea sa cea multă ce o are tot îmi va ajuta spre bine". Cu adevărat, fătul mieu, să nu cumva să te afli nebăgătoriu de seamă de o bunătate ca aceasta, că Dumnezeu nu iaste rugat în darurile céle multe şi jertve, ci iaste rugat în gândul cel bun şi în voirea sufletului celui curat şi iubéşte Dumnezeu pre miluitoriul cel blând. Au doar nu poate Dumnezeu să sature pre cei flămânzi, care au săturat cu 5 pâini 5.000 de oameni? Au doar nu va putea Dumnezeu să adape pre cei setoşi, care au izvorât apă din piiatră seacă şi vârtoasă? Ba să nu fie acéia! Că poate Dumnezeu, şi nu iaste nimic să poată sta împotriva voii lui Dumnezeu. Că aceluia i să închină toate genuchile ale celor cereşti şi pământeşti şi a celor de dăsuptu. Şi nici unile de acéstea nu-i trebuescu, făr' numai spăseniia ta pohtéşte, ca să dobândeşti cu milosteniia ertare păcatelor tale celor multe şi să-l întorci, căci l-ai mâniiat cu nebuna ta nemilostenie.

Fiiul mieu, să nu voeşti a ţi să părea că n-ai vini de păcate. Ci deaca vréme ce ai aur, dă-l săracilor; iar de n-ai aur, tu dă haină, ca să fii şi tu îmbrăcat de Dumnezeu în haine împărăteşti la vrémea judecăţii lui. Iar de n-ai haină, tu dă măcar o costandă sau un ban, să nu te temi, nici să gândeşti căci doară ai dat puţinel, că nu va fi priimit, deaca n-ai avut să dai mai mult. Că mai bine va fi priimit acel puţinel al tău, care l-ai dat tot, decât mila cea multă care o vor face alţii dintru împrisosélele lor. Că ştii cum priimi Dumnezeu cei doi bani ai acei văduve sărace, care-i aruncă în cămara biséricii. Iar de nu vei avea nici bani, tu dă puţinea pâine, şi te vei asămăna ceiialalte văduve, care hrăni pre Ilia prorocul, şi te va hrăni şi pre tine Dumnezeu cu hrana raiului. Iar de n-ai nici pâine, tu încai dă un păhar de apă réce celor însetoşaţi, ca să nu cauţi şi tu în céia lume o picătură de apă, ci să te adape Dumnezeu din izvorul apei cei vii. Că de

acii nu vei mai înseta în véci.

O, multă iaste şi adâncă dragostea lui Dumnezeu, care o are spre oameni, că-i iaste voiia să să spăsească toţi oamenii şi ne-au dat multe lucruri, ca să ne putem spăşi cu acélea toţi şi nici unul dintru noi să nu piiae. Şi aşteaptă totdeauna să să spăsească neamul omenescu. Şi socotéşte de vezi bunătăţile céle neurmate, cum poruncéşte celor ce l-au mâniiat să să întoarcă iar cătră dânsul cu milostenie săracilor. Şi pentr-acéia puse pildă cu céle 5 féte înţelépte, iar cămătarnicilor le déde chip şi semnu pre cămăraşul cel nedreptu, ca să facă milostenie şi din ce au luat cu cămătărniciia şi décii de nu va mai cămătărnici, el va fi moştean împărăţii ceriului. Iar celui ce n-are să dea mult, déde-i chip pre văduvă, să dea preţ de doi mangâri, iar celor ce vor fi lipsiţi şi săraci de tot, déde-le chip să dea un păhar de apă réce, ca nu cumva să pue cineva pâră asupra sa pentru sărăciia, să zică că n-au avut ce da şi să să lipsească de plata sa. Că iată că el însuşi şi acestora puse plată mare şi zise: „Oricare va adăpa pre unul din ceşti mai mici cu un păhar de apă réce numai în numele ucenicului, adevărat grăiescu voao că nu-şi va piiarde plata sa". Aceasta poruncéşte, că iată că-i iaste voia să să spăsească toţi, şi-i îndeamnă spre milostenie.

Dreptu acéia, o, suflete, fugi de caznele céle réle ale iubirii de avuţie şi te apropie de milostenie, care iaste bună şi folositoare. Că de vei milui pre cei ce suntu în nevoe, şi pre tine va milui Dumnezeu şi te va ferici, precum el însuşi au zis: „Fericiţi cei milostivi, că acéia vor fi miluiţi!" Deci, o, suflete, împrumutează pre Dumnezeu pre pământu, ca să iai în cer plată după vrédnicie-ţi şi-l fă să-ţi fie el ţie dator, că bun datornic iaste. Şi nu va prinde tagă, nici va zăbovi cu plata, ci-ţi va plăti cu o sută de ori mai mult, şi încă îţi va da şi dobândă viaţa cea de veci. Şi acéstea nu ţi le va da în taină, ci aiave, înaintea sfinţilor îngeri şi înaintea a toată făptura lui, şi le vei lua cu multă slavă mare. Însă când vei face tu nişte lucruri bune ca acéstea, atuncea să te păzeşti de furii cei hicléni, diavolii, ca

nu pentru plăcerea şi lauda oamenilor să fii furat despre stânga şi vei rămânea de această neguţătorie bună şi dragă. Ci să te păzeşti, cum am zis, şi să ţii această avuţie cu mâna ta cea dreaptă, carea iaste cinstita smerenie, şi să fugi de furtişagul cel de-a stânga, care iaste întunecată şi grozava trufie. Că nu-ţi iaste ţie să te nevoeşti spre un lucru mic şi prostu, ci spre comoara şi avuţiia cea de véci. Pentr-acéia, foarte cu nevoinţă să faci acestu lucru bun şi care place lui Dumnezeu, milosteniia, ca să-l afli în ceriu cu adevărat, ca o avuţie nefurată. Deci te îngrădéşte cu crucea şi cu smereniia cea bună, şi nu va fi furat de trufiia cea deşartă, nici să va téme de venirea tâlharilor celor răi şi cumpliţi, că nu vor îndrăzni să vie şi să stea înaintea ei, ci vor peri ca fumul şi să vor răsipi ca pulberea înaintea vântului celui répede.

Pentr-acéia, fătul mieu, cânt vei face milostenie, să nu trâmbiţezi, nici să strigi înaintea ei ca făţarnicii, că ia au urât acéstea şi nu iubéşte lauda şi trufa, ci ş-au ales smereniia că acéia iaste fată şi uceniţă fiiului lui Dumnezeu, care s-au smerit pentru noi şi au purtat trup de om ca şi noi. Pentru-acéia nu iaste iubitoare de laudă şi de trufie, ci numai să să facă milosteniia într-ascunsu, iar ia nu să va pitula. Deci, de vei face tu aceasta într-ascunsu, iar ia nu va fi uitată, ci mai mult va străluci în vrémea platei şi va fi mai luminoasă decât soaréle, şi o va curăţi şi o va lăuda cel ce iaste stăpân tuturor înaintea îngerilor săi. Şi céle ce ai făcut tu în taină îi le plăti-va Dumnezeu aiavea şi în vileag şi te va încoruna cu coruna luminii. Iar să nu strângi avuţie pre pământ, că iaste urâtă lui Dumnezeu, ci să strângi avuţiia ta în ceriu, care iaste dragă lui Dumnezeu, unde au perit nădéjdea furilor şi a tâlharilor, unde săpătorii nu o vor săpa. Că deaca ţi-i câştiga avuţie în ceriu şi te vei îmbogăţi întru împărăţiia ceriului, deaciia acea avuţie nu va putrezi, nici va peri, niciodată, deaca vréme ci o vei fi pus acolo, şi-ţi va fi şi inima acolo. Că zice Dumnezeu: „Unde va fi avuţiia voastră, acolo va fi şi inima voastră".

O, suflete, priiméşte pre cel sărac în numele prorocului şi-l

satură şi-l adapă, ca să te ospetezi şi tu cu prorocii la cina ceaia împărătească. Hrănéşte şi adapă pre cel flămându şi pre cel setos, că de vei sătura de aceştea, în voia şi în plăcérea lui Dumnezeu ai făcut şi cu a lui bunătate va mări acel puţinel bine al tău şi-l va înălţa la sine. Că zice: „Flămânzit-am şi mi-aţi dat de am mâncat, însetat-am şi m-aţi adăpat". Dreptu acéia, fătul mieu, te bucură şi te veseléşte cându faci acéstea, că tot pre bunul Dumnezeu hrăneşti şi adăpi. Cine au văzut şi cine au auzit undeva minune ca aceasta: când hrăneşti şi adăpi pre un vecin al tău, fiind şi acela om ca şi tine, iar tu saturi pre Dumnezeu, stăpânul şi făcătoriul tuturor? Îmbracă cu dragoste pre cel gol, să te îmbrace Dumnezeu şi pre tine cu haina cea neputredă şi de veselie. Du pre cel strein în casa ta, să ducă şi pre tine Dumnezeu în lăcaşurile drepţilor. Cercetează pre cei bolnavi şi pre cei den temniţă, să fii alăturat în ziua judecăţii oilor celor despre dreapta. Că de vei face aceasta tu te vei învrédnici de vei auzi glasul cel milostiv şi fericit şi dulce al milostivului şi minunatului Dumnezeu, care va zice: „Veniţi, blagosloviţii tatălui mieu, de moşteniţi împărăţiia care iaste voao gătită încă den începutul lumii. Că deaca aţi făcut acéstea unuia din ceşti mai mici, mie aţi făcut". Atuncea cei ce vor fi dăstoinici unii slave ca aceasta, cu multă bucurie şi veselie vor proslăvi pre Dumnezeu şi, fiind în nepricépere şi îndoire şi în frică mare, vor zice către dânsul: „Dar ce bine am făcut noi într-această lume, dé ne-am învrédnicit noi a atâtea bunătăţi?" Ci, Doamne, Dumnezeul mieu, atunci nici pre mine să nu mă dăsparţi den partea céia ce ţi-o ai ales, ci mă învrédnicéşte slavei tale, pentru mila ta cea mare şi pentru bunătatea ta cea neurmată, iar nu pentru lucrurile méle, că suntu toate scârnave şi spurcate. Că n-am făcut niciodată bine înaintea ta, ci numai pentru dragostea ta care o ai spre oameni mă miluiaşte pre mine ticălosul şi păcătosul, şi nu mă lăsa să pieiu, că n-am alt unde să mă mai nădăjduescu pentru spăseniia mea. Către tine am alergat, sfinte, ca să nu mă ruşinezu, nici să mă întorcu de la faţa ta ocărât şi osândit, nici să auzu eu, vai de mine, acel glas de urgie şi de

mânie, care va zice: „Păsaţi de la mine, blestemaţilor, în focul cel de véci, carele iaste gătit diavolului şi îngerilor lui! Că deaca n-aţi făcut unuia din fraţii miei cei mai mici, mie n-aţi făcut". Cu adevărat, stăpâne şi Dumnezeul mieu, niciodată eu nu te-am ascultat, nici te-am băgat în seamă, vai de vine, când te-am văzut flămând sau setos, gol şi bolnav şi în temniţă, şi n-am vrut să-ţi slujăscu! Pentru-acéia nu suntu harnic şi vrédnic să ceiu ertăciunea cea desăvârşită; că, nebăgându de tine seama, făcătoriul mieu cel de bine şi cercetătoriul mieu, am slujit tot avuţiei, cu toată nevoinţa mea. Ci mă rog eu, robul cel ficlean şi necredincios, iubirii şi dragostii tale care o ai spre oameni, să-mi ierţi cât vei vrea; că nu zic eu pentru cât să va cădea după lucrurile méle, ci numai cât va vrea mila ta. Că păcatele méle sunt făr' de număr, şi fără măsură am făcut fărdelegi şi necurăţii, şi ştiu că nu suntu vrédnic să dobândescu nici o ertare, ci numai ci alergu cătră bunătatea ta, ca să mă spăseşti în dar pre mine, care nu suntu harnic nici ceriului, nici pământului, pre mine, stăpâne, nevrédnicul, cu milosârdiia ta cea făr' de număr. Că putérnică iaste iubirea ta, care o ai spre oameni, milostive, care suntu ca mine păcătoşi şi numai de-a se arunca în propastiia periciunii. Şi acéstea ştiu toţi că suntu multe.

Iar deaca mă vei învrédnici şi pre mine, păcătosul, vreunii mântuiri, atunci va fi mai arătată şi mai priimită adâncimea îndurărilor tale celor făr' de măsură, Doamne. Că împăratul cel bun atunce să proslăvéşte şi să laudă, când dă viaţă şi zile celor ce nu suntu vrédnici de-a trăi. Atuncea să vor mira de mine îngerii şi să vor înfricoşa arhanghelii şi toate puterile céle cereşti, văzându mila ta cea nemăsurată, şi te vor proslăvi cétele apostolilor şi rânduialele prorocilor şi te vor cânta gloatele mucenicilor cu veselie. Aşijderea îţi vor cânta şi încungiurarea precuvioşilor preoţi şi toţi te vor proslăvi în slavă, pentru spăseniia mea cea făr' de nădéjde, că şi eu, fiind nevrédnic de-a mă putea spăsi, iar tu pentru iubirea şi dragostea cea nemăsurată care o ai spre oameni m-ai făcut de am dobândit

partea şi soarta celor spăsiţi. De acéia toţi drepţii să vor bucura şi-ţi vor cânta cu veselie, dimpreună cu toţi sfinţii, să vor umplea di părere bună, căci ai spăsit şi ai miluit sufletul mieu cel ticălos şi sărac şi pierdut şi de totul tot căzut în océianie, care au făcut multe păcate înaintea ta. Dar cine nu să va mira şi cine nu să va spăimânta de dragostea milei tale cea multă ce o ai către oameni! Că multe minuni din veac ai făcut, o, stăpâne, Hristoase! Numai cu cuvântul poruncii tale şi al înţelepciunii tale ai făcut ceriul şi pământul şi marea, şi suntu şi acéstea lucruri mari şi minunate. Iar aceasta va întréce toate minunile câte ai făcut, când vei milui pre robul tău cel neharnic şi hiclean, care au fost fugit şi dăpărtat. O, bunul mieu stăpân, că eu n-am vrut, nici mi-au fost voia, iar tu m-ai întorsu cu tăriia milei tale către tine, care eşti viaţa tuturor şi ai spăsit pre mine, nebunul şi nemulţumitoriul. O, stăpâne, cum nu va fi acesta lucru minunat şi să întreacă toate cugetele omeneşti! Că din veac mulţi tâlhari ai spăsit, Doamne, şi multe curve şi mulţi vameşi. Aşijderea ai spăsit şi pre Manasia, făcătoriul cel fărdelége şi închinătoriul de idoli, făr' de nici o nădéjde. Că acéstea toate au fost mai uşor milei tale, iar către mila ce ai arătat tu pre mine, nimic nu sunt acélea. Că întru mine, stăpâne, s-au arătat lucru luminat şi slăvit, că niciodată n-au fostu altcineva păcătos ca mine. Dar, deaca n-au fost niciodată, nici nu s-au aflat din veac alt păcătos ca mine şi apoi tu m-ai spăsit; iată că acum ai făcut altă minune, mai mare şi mai strălucită decât toate céle dintâi. Că nu iaste nimene den câţi au vieţuit pre pământu să fie făcut păcate câte am făcut eu, ocaianicul şi spurcatul! Că eu singur am mâniiat urgiia ta, Doamne, şi am făcut înaintea ta hiclenie şi răutăţi mai multe decât toţi câţi au fost născuţi pre pământ şi niciodată n-am vrut să fac voia ta cea sfântă, nici am vrut să păzescu poruncéle tale céle preacinstite şi făcătoare de viaţă, şi am lăcuit tot în lucruri spurcate şi care nu să cuvin, nici să cad, şi am umblat pre căile céle strâmbe şi nedrepte. Drept acéia, stăpâne Hristoase, căzând cu faţa mea jos la pământ,

mă rog cu lacrăme şi zic: „Greşit-am, Doamne, greşit-am eu însumi înaintea ta, greşit-am mai mult decât toţi oamenii şi nu sunt harnic să caut spre înălţimea ceriului, pentru mulţimea păcatelor méle. Slăbéşte-mi, Doamne, slăbéşte-mi şi-mi iartă toate fărdelégile méle, câte am făcut şi de voe şi de nevoe, cu ştiinţă şi fără ştiinţă, şi céle ce am făcut cu cuvintele céle réle şi cu cugetele céle spurcate şi cu faptele, care nu să cuvin. Ci să nu mă pierzi pentru iale, nici să-ţi fie mânie pre mine, Doamne, cela ce nu ţii mânie, nici să mă lépede mâna ta, pre cela ce mă căescu cu tot sufletul, nici să mă osândeşri şi să mă judeci focului celui vécinic şi nestinsu. Că tu eşti Dumnezeul celor ce să căiescu şi să întorcu cu toată inima. Pentru-acéia arată întru mine toată bunătatea ta şi mă spăséşte în dar, Doamne, după mila ta cea multă şi nespusă. Că şi eu, care am fostu făr' de nici o nădéjde, să fiu spăsit, să te cântu, dinpreună cu toţi cei ce au făcut voia ta. Că ţie cântă toate puterile céle cereşti, şi ţie să cade toată slava şi cinstea şi închinăciunea, tatălui şi fiiului şi duhului sfânt, acum şi pururea şi în vecii vécilor, amin.

XI. ÎNVĂŢĂTURĂ A LUI IOAN NEAGOE VOEVOD, CARE AU ÎNVĂŢAT PRE FIE-SĂU THEODOSIE VOEVOD ŞI CĂTRĂ ALŢI DOMNI, CA SĂ NU FIE PIZMĂTAREŢI, NICI SĂ FACĂ RĂU PENTRU RĂU

Cuvânt al 24

Vino la mine, fătul mieu Theodosie, vino şi te apropie cătră învăţătura şi sfatul cel bun! Că eu, fătul mieu, voi să te sfătuiescu foarte bine. Şi mai întâi de toate să umpli învăţăturile şi poruncile care plac Dumnezeului nostru, lui Iisus Hristos, cu toate bunătăţile şi cu multă frică şi cutremur. Apoi pizmă să n-aibi în inima ta, iar altuia să nu faci rău pentru rău, precum şi Dumnezeu învaţă. Că iată că-ţi aduc aminte, fătul mieu, dă-ţi va da Dumnezeu şi te va dărui să stăpâneşti şi să domneşti tu ţara aceasta în urma mea, să te nevoeşti şi să te sileşti să fii tuturor blând şi bun. Că eu am auzit de nişte oameni foarte înţelepţi şi temători de Dumnezeu lăudând mai mult bunătatea

şi îndulcirea, decât răutatea şi amărăciunea. Pentru-acéia-ţi zic şi eu ţie; de te va dosădi cineva din slugile tale şi nu va umplea voia ta în copilăriia ta, până voi fi eu viu, sau şi pre urma mea, ci de va căuta Dumnezeu cu milă asupra ta şi te va pune să fii domn şi vei ajunge în toată mintea şi vârsta, iar tu să nu-ţi aduci aminte dă necazurile ce te va fi necăjit cineva în tineréţele tale. Măcar de te-ar fi necăjit cineva din tinereţile tale, şi din slugile tale, sau alţi streini cineva, să nu te nevoeşti să-i faci rău pentru rău. Că toţi oamenii fug de rău, iar de bine iar să apropie toţi. Dreptu acéia, fătul mieu, aşa te învăţ: în loc de rău, tu să sileşti să faci tuturor bine, ca să trimiţă şi Dumnezeu mila sa spre tine.

Pentru că de vei rămânea sărac de mine, pentru păcatele méle, măcar cât de mititel, să nu te întristezi căci ai rămas de mic sărac de mine. Că să ştii, fătul mieu, că aşa iaste rândul şi obiceaiul lumii aceştiia şi toată veseliia şi bucuriia ei nu poate să fie într-alt chip, până nu să umple cu jale. Aşijderea şi jalea să umple cu veselie şi cu bucurie. De-acéia zic, fătul mieu, nici foarte să te veseléşti de slava lumii aceştiia, nici iar foarte să te intrestezi, ci neîncetat să mulţumeşti lui Dumnezeu de toate, măcar de vei şi rămânea de mine sărac. Că n-ai rămas numai tu sărac şi în tristăciuni, ci mulţi feciori de împăraţi şi de domni au rămas săraci, precum iaste obiceaiul şi tocmeala lumii aceştiia, şi multe necazuri au păţit, şi au pătimit întru împărăţiile şi domniile lor de la oamenii cei răi şi nemulţumitori, iar alţii nici domnie n-au ajunsu în urma părinţilor lor, deaca au rămas de dânşii. Ci încă au fostu goniţi şi pribégi în ţărâi depărtate şi streine şi în oameni neştiuţi şi necunoscuţi, şi deacii nimeni din ţările lor nu-şi mai aducea aminte de dânşii, nici îi mai socotea. Şi încă toţi domnii, cându suntu domni în ţările lor, multe necazuri au de slugile lor. Că unii le slujăscu în dreptate, iar alţii făr' de dreptate şi cu hicleşug şi făr' de mulţumire. Ci pot fi făcut şi ţie cineva vreun necazu în tineréţe şi în copilăriia ta, iar deaca vei ajunge la vârsta cea desăvârşită şi la mintea cea

întreagă, în vrémea domniei tale, atuncea nu ţi să cade să-ţi aduci aminte de necazurile ce vei fi petrecut de cineva în tineréţele tale şi să le faci rău pentru rău, ci să cade pre slugile care-ţi vor fi slujit în tineréţele şi în copilăriia ta cu dreptate şi te vor fi mângâiat, să le cinsteşti şi să le miluieşti. Iar şi pre alte slugi, care nu foarte vor fi umblat în voia ta la copilăriia ta, nici te vor fi mângâiat, încă să nu-i ruşinezi, nici să-i urgiseşti şi să le faci rău pentru rău. Ci numai de-acii înainte să-ţi slujască în dreptate. Deacii căruia cum îi va fi slujba, aşa-i va fi şi cinstea.

Sau de va fi vreun domn de altă rudenie gonit într-altă ţară, după moartea tătâne-său, şi nu va fi apucat el la domnie în urma lui, deacii apoi după câtăva vréme să va milostivi Dumnezeu pre dânsul şi-l va aduce iar în ţara lui, şi unora ca acelora le zic ca unor fraţi: „Deaca veţi întra în ţara voastră, iar voi să nu miluiţi numai pre cei ce v-au slujit în lipsa şi în pribegiia voastră, şi pre céia ce sunt oamenii ţării să-i uitaţi şi să-i părăsiţi, şi să nu-i miluiţi căci nu ş-au năpustit ţara şi moşiile şi să vă slujască voao printr-alte ţărâi streine, sau să ţineţi vreo pizmă pre dânşii şi să-i omorâţi, să faceţi pentru un rău, altul mai rău. Că de veţi face aşa, ce folos va fi? Ci, deaca vei fi domn gonit şi pribeag şi necăutat, ascultă să-ţi spui şi de aceasta: Cine fu gonit şi mai pribeag decât Iosif cel frumos, fericitul fecior lui Iacov? Cu adevărat, ca dânsul nimeni n-au fost! Dar când fu frumosul Iosif trimis de tată-său, fericitul Iacov, ca să vază pre feciorii lui şi pre fraţii săi suntu sănătoşi şi deaca mérse la dânşii, iar ei, nemulţumitorii, în loc de a-i face bine pentru binele care au venit el la dânşii, să vază de sănătatea lor, ei îi făcură rău. Că-l apucară de-l dăspuiară şi-l băgară într-o groapă gol, nu ca când le-ar fi fost frate şi sângele lor, ci ca pre un vrăjmaş cu mânie îl vândură madiamilor în 20 de galbeni. Şi din odihna tătâne-său fu rob. Şi-l duseră oamenii acéia în Eghipet şi-l vândură ca pre un rob. Apoi fu băgat şi în temniţă, iar Dumnezeul lui Avraam şi a lui Isac şi Iacov i să făcu milă de dânsul şi nu-l putu cuprinde întunérecul puşcării, ci-l scoase din tunérecul temniţii la lumină şi-l puse crai a toată ţara Eghipetului. Deacii, după câtăva vréme,

veniră fraţii lui la dânsul şi nu-l cunoscură, nici cugetară ei să fie Iosif craiu a tot Eghipetul. Iar Iosif îi cunoscu şi toate necazurile câte-i făcuse ei, le gândea; iar rău pentru rău nu vru să le facă, ci le spuse că le iaste frate şi le zise: „Nu vă témereţi, că a lui Dumnezeu rob suntu eu, nu suntu ucigătoriu de fraţi, ci iubitoriu de fraţi. Şi voi mi-aţi cugetat rău, iar Dumnezeu mi-au cugetat bine". Şi-i îmblânzi cu cuvinte dulci şi-i dărui bine şi-i trimise la tată-său, fericitul Iacov, să-l aducă şi pre dânsul. Şi deaca auzi Iacov să veseli foarte şi să duse la fie-său Iosif cel frumos şi să întâmpină cu dânsul, şi cu blagosloveniia lui Dumnezeu să cuprinseră în braţe feciorul cu tată-său. Şi muri Iacov şi-şi déde sufletul în mâna lui Dumnezeu, iar blagosloveniia sa o lăsă fie-său, lui Iosif cel frumos.

Vedeţi, fraţilor, cât iaste de bine să nu facă cineva rău pentru rău? Că noi, deaca să milostivéşte Dumnezeu pre noi şi ne miluiaşte şi ne rădică domni, iar noi nu vom să-i mulţumim, nici băgăm seama cuvintele lui, ci uităm binele şi cinstea carea ne iaste de la Dumnezeu şi nu ascultăm de poruncile lui, caré totdeauna ne învaţă să nu facem rău pentru rău. Ce ascultăm năravurile cugetelor noastre celor réle, care le învaţă diavolul de ne îndemnează să facem rău şi ne aduce aminte să facem rău celor ce ne-au făcut şi noao rău.

Au doar n-am auzit, fraţilor, mărturisindu-ne neîncetat Sfânta Scriptură, cum au pătimit şi au răbdat Domnul şi stăpânul nostru Iisus Hristos ca să te izbăvească pre tine din robiia muncilor? Cum au răbdat dosăzi şi ocări, încă şi scuipiri peste faţa obrazului şi palme luo de la neamul jidovescu cel nemulţumitoriu. Şi pământul, văzând acéstea, nu putu răbda, ci să cutremură, iar el răbdă şi nu déde lor după hicleniia lor, nici nu porunci pământului să să dăsfacă şi să-i înghiţă şi să-i ducă de vii în iad? Ci încă mai vârtos să ruga tatălui celui făr' de început şi zicea: „Tată, iartă, că nu ştiu ce fac". Acéstea făcându-le el, déde ţie chip de răbdare şi de nerăutate, ca să faci şi tu aşa celor ce te-au urât şi ţe-au făcut rău şi să nu dai rău

pentru rău, nici să-ţi aduci aminte pentru réle, ci să-i milueşti şi să-i ierţi, cum şi stăpânul tău Hristos s-au rugat pentru nemulţumitorii şi neînţelepţii jidovi. Că de vei face şi tu aşa celor ce te-au urât, deacii vei cere cu îndrăzneală de la Dumnezeu întru rugăciunea ta ertare păcatelor tale. Iar de nu vei erta pre cei ce ţe-au făcut necaz şi te-au întristat, dar tu cum vei îndrăzni a mai zice: „Iartă noao păcatele noastre, cum ertăm şi noi ale greşiţilor noştri"? Şi deaca nu vei ierta pre vecini, ci vei avea pizmă pre dânşii şi vei călca porunca lui Dumnezeu, care au zis: „Deaca nu veţi ierta oamenilor greşalele lor, nici tatăl vostru cel cerescu nu va ierta voao greşalele voastre".

Pentr-acéia, fătul mieu, să ierţi pre vecinul tău deaca-ţi iaste voia să ţi să iatre ţie mai mult. Iartă pre vecinul tău de o sută de bani şi ţie ţi să va ierta mii şi întunerece de galbeni. Şi va fi primită lui Dumnezeu rugăciunea ta, şi va fi înaintea lui ca mirosul cel bun al tămâii şi al smirnei. Ci te păzéşte dar să nu schimbi acel miros frumos din vrémea sfintelor rugăciuni întru împuţiciunea cea rea a pizmei, nici să întorci rugăciunea în blestem. Că el ce nu iartă greşalele celui ce i-au greşit, acela îşi întoarce rugăciunile în blestem. Ci sabiia care iaste ascuţită şi gătită asupra vrăjmaşilor celor nevăzuţi, el însuşi o înfinge în inima sa, neştiind ispitirea unui lucru ca acesta. Că am văzut pre doi inşi mestecându-şi vin dintr-un vas, şi era chipul şi faţa vinului foarte frumoasă. Deci unul bea vin bun şi cu miros frumos, iar altul bea băutură amară, ca de veninul morţii. Că doi inşi să ruga şi zicea cătră Dumnezeu: „Doamne Dumnezeule, de am făcut eu aceasta sau de iaste nedreptate în mâinele méle, sau de am făcut rău celor ce mi-au făcut mie rău, să cazu dar de la vrăjmaşii miei în deşărtu. Ci unul făcea lucruri bune şi îndreptate înaintea lui Dumnezeu, iar altul, carele nu păzea nici umplea cuvintele rugăciunii, cu adevărat să afla în blestem.

Ia aminte, fătul mieu, şi socotéşte de vezi putérea cuvântului rugăciunii, cât iaste de rea pizma cându face omul rău pentru rău. Dar ce lucru mai rău iaste decât să cază omul în deşărt de la vrăjmaşii săi? Şi nu iaste numai această răutate rea, ci iaste

alta încă mai cumplită. Dar când zice prorocul: „să cazu dar de la vrăjmaşii miei în deşărtu" şi apoi mai adaoge şi aceasta, de zice „să gonească vrăjmaşul sufletul mieu şi să-l ajungă", auzi fătul mieu acéstea şi te téme şi să nu ţii pizmă, ci să te nevoeşti şi să scapi curând dintru acéstea patemi. Că nu iaste numai lucru înfricoşat, când va fi omul căzut de la vrăjmaşii lui în dăşărtu şi gonit, ci iaste mai înfricoşat când va fi prinsu de dânşii. Că a fi omul numai gonit, tot iaste un lucru de cuget de-a să mângâia şi de iertare. Iar a fi prinsu şi a nu scăpa de vrăjmaşi iaste un lucru de frică şi de cutremur şi făr' de mângâiare. Şi cu adevărat oare cum iaste înfricoşat a-şi gândi omul aceasta, că iaste lucru lipsit de tot binele şi de toată mângâiarea? Că arată prorocul că cei ce vor avea pizmă şi cei ce vor face rău pentru rău, pre acéia şi vor ajunge lucruri groaznice ca acéstea şi nicicum nu vru să lase acest cuvântu nearătat, ce-l arătă aiave şi de tot, pentru învăţătura şi îndreptarea noastră. Că acestu cuvânt ce zice: „să gonească vrăjmaşii dar sufletul mieu şi să-l ajungă" acesta arată blestemul celui ce nu va erta, ci va ţinea mânie sau pizmă. Şi nu zise prorocul să se prinză numai de vrăjmaşi şi păzit, ci încă să fie şi nepomenit până în sfârşit, ci să piiae de totul tot dupre pământu numele lui. Aceasta semnându el, zise: „Şi să calce în pământu viaţa mea şi să lăcuiască slava mea în ţărână".

O, vai de noi, fătul mieu, cât iaste de rău pizma şi a face rău pentru rău! Dar deacii, ce vom mai face noi ticăloşii, cei ce am spurcat porunca lui Dumnezeu cu ţinérea de mânie şi de pizmă? Cum mai zice dumnezeiescul David: „Ţinde-ş-va mâinele, să dea pre cei ce au spurcat porunca lui". Şi acéstea nu ţnvaţă David numai cu cuvântul, ci şi cu lucrul le-au făcut el. Că gonindu-l Saul şi vrând să-l ucigă, el nu ţinu pizmă, nici vru să facă rău pentru rău. Ci, deaca întră Saul înlăuntru, în peşteră, unde şădea David, iar oamenii care era cu David ziseră către dânsul: „Iată aceasta iaste ziua care au zis Dumnezeu că va da vrăjmaşul tău în mâinile tale şi vei face cu dânsul cum îţi va fi voia". Deacii David să sculă noaptea într-ascunsu şi mérse unde

dormiia Saul şi-i tăie poalele dulămi, iar nu-l ucise cum zisese slugile lui. Aceasta făcu, că vru să încredinţéze pre Saul să priceapă că el n-are hicleşug în inima sa. Şi zise David slugilor sale: „Nici într-un chip nu voi face după cuvintele voastre, nici voi pune eu mâinile méle pre unsul lui Dumnezeu". Şi nu fu numai cât nu ucise el pre Saul, ci încă porunci şi oamenilor săi şi zise: „Nici voi încă să nu-l ucideţi". Iată, că nu vru să-i facă rău, iar Saul tot nu să părăsi de a face rău lui David şi iar începu a-l goni ca să-l prinză să-l omoară. Deci, gonindu-l Saul cu oştile sale şi căutându-l pren nişte pustietăţi, David iar mérse numai el cu o slugă, de întră în gloata lui Saul şi-l află iar dormindu şi putu să-l ucidă, iar el nu vru să-şi rădice mâna spre dânsul. Iată că David de 2 ori avu putére să facă rău lui Saul, vrăjmaşului său, ci numai nu vru să facă rău pentru rău. De aceasta te téme şi tu, fătul mieu, şi fugi de pizma diavolului. Şi măcar de ai fi fost şi necăjit, tot să nu aibi mânie, nici urăciune spre vecinul tău, ca apoi ţie ţi-i face rană şi, mai mult, vei călca şi porunca lui Dumnezeu. Ci-l iartă şi-l priiméşte pre cel ce-ţi va fi făcut necazu, şi de vei face aşa, tu nu vei înfolosi pre acela, ci pre tine, că-ţi va da Dumnezeu pentru aceasta plată. Şi de ce te vei ruga Domnului, el nu te va întoarce făr' de izbândă şi făr' de plată. Că zice Domnul: „Deaca-ţi vei aduce prinosul la oltariu şi acolo-ţi vei aduce aminte că are fratele tău vreo mânie spre tine, tu păsa întâi de te împacă cu fratele tău şi, atunci viind, adu-ţi prinosul". Aşijderea şi Iisus, feciorul lui Sirah, zicea: „Iartă necazul vecinului tău şi atunci, deaca te vei ruga, vor fi păcatele tale dăzlegate". Şi într-alt loc iar zice: „De va flămânzi vrăjmaşul tău, tu-l satură; iar de va însetoşa, tu îl adapă; şi de vei face aşa, vei strânge cărbuni de foc în capul lui, şi Dumnezeu îţi va da céle bune". Şi iar: „De va cădea vrăjmaşul tău, tu să nu te bucuri, nici în lunecarea lui să te înalţi, că va căuta Dumnezeu spre dânsul şi-şi va întoarce mâniia şi urgiia dăspre el".

Fătul mieu, râmnéşte blândului şi dumnezeiescului bărbat, lui David, carele fu gonit din scaunul împărăţiei sale de fie-său Avesalom şi căuta să-l ucigă. Iar el nu să mânie pre dânsul, nici

avu pizmă pre dânsul, nici îl blestemă, ci cându auzi că fu spânzurat de păr de un crac de copaci şi însăgetat, lui nu-i păru bine, nici să bucură, căci că i să cădea să să bucure de periciunea vrăjmaşului său; ci să urcă în casele céle înalte şi slobozi glas mare de plângere şi zise: „O, fătul mieu Avesalume! Avesalume, fiiul inimii méle şi lumina ochilor miei, cine va da mie moarte pentru viaţa ta! Vai de mine, dragul mieu şi fiiul mieu cel iubit, Avesalume! Vai de mine ticălosul, cum perişi aşa degrab' şi făr' de véste, vederea şi privirea ochilor miei, Avesalume, fătul mieu!" Vezi dar că prorocul atâta iubiia pre vrăjmaşii săi, cât şi la moartea lor plângea şi să olecăia. Iar de vei zice că au plânsu căci i-au fost fecior, pentru acéia l-au durut inima de dânsul şi l-au plânsu, iată că şi pentru Saul împărat aşijderea au făcut aceasta, cum am zis şi mai sus. Că, deaca auzi că fu părăsit de Dumnezeu şi ucis de păgâni, el îşi sparse hainele şi plânse de dânsul, iar cându veni cela ce-l ucisése şi spuse de moartea lui, el în loc să-i mulţumească şi să-l dăruiască, cum iaste obiceaiul a face oamenii, mai rău să mânie şi porunci de-l uciseră şi pre el, zicând: „Dacă vréme ce nu ţe-au fost frică, ce ai rădicat mâinele tale asupra unsului lui Dumnezeu, fie sângele tău spre capul tău, că gura ta te-au pârât, zicând: „eu am ucis pre unsul lui Dumnezeu"". Şi când i să cădea să să veselească de uciderea vrăjmaşului său, atunci el zise unii slugi de ale sale de-i tăe capul celui ce ucisése pre Saul, vrăjmaşul său, şi zise: „Sângele tău fie pre capul tău, că tu ai zis că ai ucis pre unsul lui Dumnezeu". Şi în loc de a să bucura, el începu a vărsa lacrămi şi a plânge mult. Şi chemă pre toţi israiliténii şi făcu plângere şi tânguire multă foarte pentru moartea lui Saul, vrăjmaşul său.

Vezi, fătul mieu, că prorocul acesta au fost iubit pre vrăjmaşii săi, şi în viaţa lor şi după moarte încă nu i-au batjocorit, ci cu cinste mare i-au plânsu. Iar tu, având pizmă, porţi mânie şi te mânii în zadar şi nu te mai părăseşti. Ci încai de acuma râmnéşte prorocului şi nu mai avea pizmă şi te părăséşte de mânie şi lasă iuţimea şi urgiia, cum au zis el, că iaste scris, de zice: „Omul

mânios aţâţă vrajbă şi între cei împăcaţi pune mozavirie, şi dintr-aceasta să aţâţă pizma ca focul în trestie". Drept acéia, fugi de mânie, care iaste rădăcina pizmei, şi nu avea vrajbă spre vecinul tău şi nu băga în seamă necazul, ci-ţi ado aminte de poruncile poruncitoriului celui de sus, care însuşi Dumnezeu le grăiaşte în Sfânta Evanghelie, de zice: „Să iubiţi pre cei ce v-au urât pre voi". Că zice: „De veţi iubi pre cei ce vă iubescu, ce plată veţi avea?" Şi în légea véche zice: „De vei afla boul vrăjmaşului tău rătăcit sau fieştece dobitoc, tu îl întoarce de-l du la stăpână-său; iar de vei vedea asinul vrăjmaşului tău căzut, însărcinat povărâi care iaste pre dânsul, tu să nu treci şi să-l laşi, ci să-i ajuţi".

Vezi, fătul mieu, că şi în légea véche zice să iubeşti şi să faci bine vrăjmaşilor, iar să nu le ţii pizmă, nici să le faci rău pentru rău. Aşijderea şi Solomon zice: „Să nu zici: „ce voi face vrăjmaşului mieu, numai ce-i voi plăti precum au făcut el mie". Să nu fie aceasta, ci numai să-l laşi pre plata lui Dumnezeu, iar Dumnezeu va fi ţie ajutoriu". Acéstea socotéşte, fătul mieu, şi nu-ţi lăsa inima să fie biruită de nişte lucruri blestemate şi de nimic, ca acéstea, ca să nu fii osândit şi judecat cu robul cel rău şi ficlean, căruia îi ertă stăpânul pentru mila sa întunérece de talanţi, iar apoi el nu vru să-şi aducă aminte de mila stăpânului său, care-i ertase un întunérec de talanţi, ci nu vru să iarte pre vecinul său pentru 100 de bani. Pentru-acéia auzi de la stăpânul său: „Rob ficlean, dar nu ţi să cădea şi ţie să milueşti pre fratele tău şi pre vecin, cum şi eu am miluit pre tine?" Décii pentru acéia ticălosul nu fu numai căzut de mila spăsitoriului, ci încă fu dat şi în muncă pentru datoriia aceluia întunerec de talanţi.

Vezi cât iaste de rea mânia şi urgiia şi pizma? Că acéste 3 sunt putreziciune şi stricare sufletului. Şi iaste mâniia ca un tată, iar urgiia ca o mumă, iar feciorul acestora iaste pizma, carea n-are Dumnezeu. Şi acéstea suntu urâte lui Dumnezeu şi

nu le poate vedea, iar cei cu inimile slabe şi neînţelépte suntu biruiţi de dânsele. Vai de mine, păcătosul şi pizmătariul, ce voi să fac cându ţiu mânie totdeauna şi nici într-un chip nu mă întorcu, nici mă părăsescu de acéste lucruri réle şi hicléne! Vai de mine, întunecatul şi împietritul cu inima, că zice Scriptura: „Inima împietrită îngreuiază durerile, iar cei păcătoşi adaogă păcate către păcate". Vai de mine, protivitoriul şi mâniosul, că iar scrie şi zice: „Împrotivirea cuvintelor rădică toată răutatea şi pre acela va trimite Dumnezeu îngerul cel nemilostiv". Iar tu, Doamne, nu mă lăsa să pieiu până în sfârşit de cugetele céle hicléne şi de cumplita pizmă, ci pleacă inima mea cea slabă şi ticăloasă şi o întoarce dintr-acéste spurcăciuni scârnave şi împuţite şi urâte şi-mi dăruiaşte inimă împăcătoare şi dragoste sufletească şi curată şi nevinovată, cum ai poruncit să facă celor ce te iubescu pre tine, Doamne. Şi-mi dă să gândescu în inima mea de-a pururea dragostea ta, carea o ai către noi păcătoşii, şi pune într-însa frica ta cea dumnezeiască pre noi păcătoşii. Şi să te iubescu cu tot sufletul mieu şi cu toată inima mea, cu toată putérea, cum şi tu, Doamne, Dumnezeul mieu, m-ai iubit pre mine şi ai dat pre tine morţii pentru mine, stăpânul mieu. Că, împăcându-mă sau înaripându-mă eu cu aprinderea dumnezeirii tale, să cântu şi să proslăvescu numele tău, cel ce iaste iubitoriu de oameni şi neurmat şi neapropiat, cu inima dreaptă. Pre tatăl şi pre fiiul şi pre duhul sfântu, acum şi pururea şi în vécii vécilor, Amin.

XII. VORBA LUI IOAN NEAGOE VOIEVOD CĂTRĂ FIE-SĂU THEODOSIE VOIEVOD ŞI CĂTRĂ ALŢI DOMNI, CARII VOR FI ÎN URMA LUI BIRUITORI ŢĂRII ACEŞTIIA, PENTRU PECETLUIREA CĂRŢII ACEŞTIIA. CĂ ACÉSTE CUVINTE SUNTU ÎN LOC DE PECEŢI CĂRŢII ACEŞTIIA.

Slovo 25

Preaiubitul mieu şi dulce fiiu, cât am putut, am silit şi eu din cât am priceput şi am cunoscut din mila lui Dumnezeu şi am arătat ţie. Iar acum, fătul mieu, eu aşa te învăţ, să faci în urma

mea sau şi pre altul, pre care va alége Dumnezeu din neam bun şi-l va pune păstoriu spre dumnezeiasca lui turmă, pre acela-l rog ca pre un frate al mieu să-l înţelepţească Dumnezeu şi să-l învéţe să-i fie milă de sufletul mieu, în urma mea. Că acum eu am părăsit toată avuţiia mea şi slava lumii aceştiia. Şi domniia mea să răsipi ca fumul, când îl bate vântul cel répede, şi acum să nădăjduiaşte sufletul mieu numai pre mila lui Dumnezeu şi pre tine, alesul lui Dumnezeu şi al mieu iubit frate, ca să te învéţe Hristos Dumnezeu să fii milostiv sufletului mieu şi să-mi fii într-ajutoriu cu milosteniia într-această vréme de nevoie a sufletului mieu. Iar Domnul nostru Iisus Hristos să-ţi fie ţie într-această lume cu milă, iar în céialaltă să te învrédnicească a fi cu domnii şi cu împăraţii cei buni şi credincioşi. Şi să să înmulţească aici sămânţa domniei tale, iar sufletul tău să înflorească ca chedrii Livanului şi ca crinul cel frumos întru împărăţiia ceriului, în vécii vécilor.

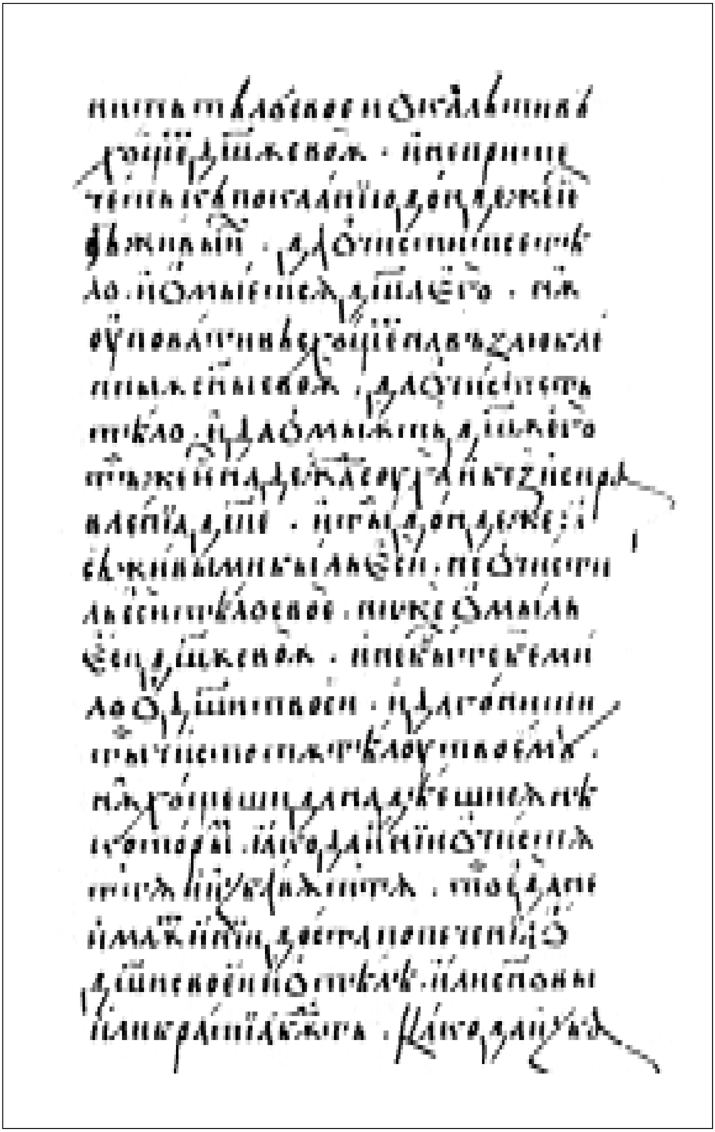
Deci de vei face milă pentru sufletul mieu, şi tu vei fi miluit, cum zice Sfânta Evanghelie: „Fericiţi cei milostivi, că acéia vor fi miluiţi". Deptu acéia, oricarii să vor osteni şi va sili cu milostenie pentru sufletul mieu, acela va fi miluit de Dumnezeu şi eu voi mulţumi aceluia şi acela va lua plată întru împărăţiia ceriului.

Dreptu acéia, tu, fătul mieu, sau voi iubiţii miei domni şi fraţi, sau voi, boiarii miei, câţi sunteţi într-acest veac, mari şi mici, bogaţi şi săraci, toţi vă chemaţi stăpâni caselor voastre; de acéia, tuturor câţi sunteţi mă rog cu smerenie, fraţilor, să nu vă amăgiţi carea cumva într-această lume deşartă, că nu veţi afla nici o îndreptare şi nici o întemeiare într-însa, fără numai cât ne înşală şi apoi va să tragă cu pohtele ei. Ci să ne îmbrăcăm în dragostea cea noao a Domnului nostru lui Iisus Hristos şi pre dânsul să-l iubim cu tot sufletul, cum şi el pre noi încă mai vârtos ne-au iubit. Că Dumnezeu n-are alt lăcaş mai drag decât trupul omului, care el însuşi cu mâinele sale l-au zidit şi-i déde suflet viu şi iată că trăiaşte. Iar apoi iar acelaşi Dumnezeu care-l făcuse muri pentru dânsul şi-şi vărsă sângele său pre cruce la

Ierusalim, în zilele lui Pilat de la Pont. Pentr-acéia, fraţilor, să ne ferim, să nu greşim lui Dumnezeu niciodată în nimic, iar de vom greşi, din păcate suntem şi iar păcate facem.

Ci să cade, fraţilor, deaca vom greşi, îndată să ne întoarcem cu pocăinţă cătră Domnul nostru Iisus Hristos. Că robul când greşaşte şi face păcatul, într-acela ceas îl vede Dumnezeu că au greşit şi au umplut voia diavolului. Porunca şi légea Domnului nostru o am călcat, iar voia diavolului fu deplină; pre satana l-am veselit, iar pre Dumnezeu l-am întristat; pre ajutorii satanii i-am bucurat, iar pre îngeri şi pre toate puterile céle cereşti i-am schimbat în jale cu păcatul care am făcut. Dreptu acéia, fraţilor, de am şi făcut păcat, ce vom face? Numai să alergăm cătră Domnul nostru Iisus Hristos şi aă zicem: „Greşit-am, Doamne, Dumnezeul nostru, greşit-am şi am făcut rău înaintea ta, şi am călcat porunca ta, şi nu suntem vrédnici să rădicăm ochii noştri în sus, şi să căutăm spre înălţimea ceriurilor, şi să vedem lăcaşul tău cel sfântu, nici să ne chiemăm fii tăi. Ci n-avem pe altcineva cu milă, fără numai pre tine, carele eşti făr' de păcate însuţi. Cătră tine scăpăm, Doamne, Dumnezeul mieu, să ne milueşti şi să ne curăţeşti de păcatele noastre". Că Domnul şi Dumnezeul nostru nu iaste pizmatareţ, nici ţine mânie în veci, nici plătéşte noao după fărădelegile noastre, ce într-acel ceas va erta fărdelegile noastre. Şi Dumnezeul nostru să va veseli, iar satana să va ruşina; îngerii şi puterile céle cereşti să vor bucura, iar ajutătorii diavolului să vor ruşina.

Că ruga iaste ducere şi împreunare omului cu Dumnezeu, iar după tocmeala lumii iaste pohtire şi împăcare cu Dumnezeu, şi mumă şi apoi şi fată lacrămilor; păcatelor iaste curăţie, ispititurilor pod, întristăciunilor mângâiare, răsboaelor sfărâmare; lucru îngerescu, hrana celor făr' de trup, veacului ce va să fie veselie, lucru netrecut, izvor bunătăţilor, solie darurilor, prisoseala nevăzută, hrana sufletului, luminarea minţii, săcure oceaianiei, arătare nădejdii, dăzlegare grijilor; bogăţie călugărilor, negâlcevitorilor comoară; slăbiciunea urgiei, arătare de pace; tocmire arătării, sol lucrurilor celor ce vor să fie,

semnare slavei. Ruga cu adevărat iaste celui ce să roagă judecată mai nainte încă decât judecata lui Dumnezeu care va să fie.

Vedeţi, fraţilor, cât iaste de bun şi de dulce Dumnezeul nostru şi iartă păcatele celui ce să întoarce cătră dânsul. Pentr-acéia, măcar deşi greşim, iar să nu lăsăm pre satana să să veselească în multă vréme de păcatele noastre care am făcut, nici să dăm locul nostru lui, nici să lăsăm să să împuţă ranele lui în trupurile noastre. Că de vom lăsa ranele lui céle putrede în trupurile noastre, nu să va împuţi numai trupurile, ci şi sufletul încă să va împuţi împreună cu trupul, căci că iaste o tăetură véche şi rea. Şi nu numai ce au vătămat trupurile noastre, ce şi pre alţii pre mulţi îngăduitori ai lui Dumnezeu i-au dăzlipit de faţa Dumnezeului celui viu. Dreptu acéia, fraţilor, deaca am greşit lui Dumnezeu, iar cătră dânsul să alergăm, ca să ajungem pocăinţă; că Domnul nostru iaste adevărat Dumnezeu şi mult milostiv şi chiamă pre toţi la sine şi nu mai alége. Ci când cade omul în păcate, iar Dumnezeu tot îl aşteaptă să să întoarcă cătră pocăinţă, ca să meargă duhul sfânt şi să să sălăşluiască iar într-însul şi să-şi facă lăcaş în trupul lui. Că deaca face omul păcatul, deacii nu mai poate duhul sfânt să lăcuiască într-însul, nici iar nu să îndură să să dăsparţă şi să fugă de la el. Pentr-acéia, fraţilor, până iaste Dumnezeu cătră noi cu mila sa, şi ne aşteaptă să ne pocăim, şi duhul sfânt nu să îndură să să dăspartă de noi, iar noi să grăbim să alergăm cătră dânsul cu pocăinţă, să nu dăzlupim pre duhul cel sfânt de la noi. Că cum iaste obiceaiul albinilor de lăcuescu în fagurii lor, carii i-au câştigat iale, iar când li să adaoge fumul, iale nu pot răbda, ci fug din fagurii lor de fum (însă iar nu foarte să dăpărtează de câştigul lor şi aşteaptă cândai doar s-ar potoli acel fum şi să să întoarcă iar la locul lor, deacii deaca văd că să împuţinează fumul, iar să întorcu la lăcaşul lor, care au agonisit; iar deaca văd că iaste tot fum mult, cu multă jale şi obidă îşi năpustescu lăcaşul său), aşa şi duhul sfânt după greşalele noastre, tot ne aşteaptă, cândai doară ne vom întoarce spre pocăinţă, ca să să întoarcă şi el iar

în trupul omului, cum şi albinile la agoniseala lor. Iar deaca véde că nu ne pocăim, ci să umple trupul nostru de păcate, deacii el fuge de la noi, ca şi albinile de fum, şi cu multă jale şi întristăciune îl părăseşte.

Deci, fraţilor, să ne nevoim, să ne curăţim de păcate mai nainte până nu ni să umple trupul de acéle păcate réle şi împuţite, să nu fugă duhul sfânt de tot de la noi, iar satana să-şi bată joc de noi. Şi după păcatele noastre să nu facem oceaianie şi să mâniem pre Dumnezeu, să-şi pornească mâniia sa asupra noastră. Că deaca făcu Dumnezeu pre Adam şi pre Evva şi-i puse în raiu şi le déde toată hrana raiului şi-i învăţă cu dumnezeiasca şi cinstita lui gură să nu calce în véci porunca lui, şi le porunci zicând din toţi pomii câţi sunt în raiu să mănânce, iar din pomul care era prin mijlocul raiului, numai dintr-acela să nu mănânce, iar diavolul, deaca căzu din cinurile îngereşti, rădică pizmă şi coarnele sale spre porunca lui Dumnezeu şi spre neamul omenescu. Şi să chibzuia cum va putea face să gonească făptura lui Dumnezeu, adecă să scoaţă pre Adam şi pre Eva din rai. Şi iată să îmbrăcă în chip de şarpe şi şarpele să apropie de Evva şi-i şopti la ureche şi-i zise: „Căci nu mâncaţi din pomul carele iaste prin mijlocul raiului?" Iar Evva răspunzându, zise: „Noao aşa ne-au poruncit Dumnezeu, să nu mâncăm dintr-acest pom". Şarpele iară-i zise: „De-aţi fi mâncat din pomul carele iaste prin mijlocul raiului, aţi fi fost şi voi dumnezei vii, cum iaste şi Dumnezeu şi aţi cunoaşte binele şi răul". Iar Eva nu pricepu că sunt cuvinte înşălătoare şi amăgitoare, ci să înşală cu cuvintele lui şi mérse la Adam şi-i zise: „Spusu-mi-au şarpele şi au zis că de vom mânca dintr-acest pom ales, carele iaste prin mijlocul raiului, vom fi dumnezei ca şi Dumnezeul nostru". Deacii şi Adam nu-şi conteni cugetul şi mintea, ci iubi şi el acéle cuvinte înşălătoare, ca să fie şi el protivnic Dumnezului nostru, şi gândiră să mănânce dintr-acel pom. Şi făcură atunci 2 păcate foarte mari: unul, căci că călcară porunca lui Dumnezeu, iar altul, căci că vrură să fie şi ei protivnici Dumnezeului nostru, ca să mănânce dintr-acel pom

fără porunca lui Dumnezeu. Şi cum mâncară, îndată să văzură amândoi goli. Şi într-acel ceas pricepu Dumnezeu călcarea lor, şi mérse la dânşii şi-i cheamă şi le grăi cu blândeţe şi-i păru rău şi-i fu milă de dânşii, căci au greşit şi au călcat porunca lui, iar voia satanii o au umplut. Şi cu umilinţă le zise: „Adame, Adame, unde erai?" Iar Adam răspunse şi zise: „Iată, Doamne, eu sunt aici, ci nu putem să ne arătăm la tine şi să te vedem, că suntem goli". Dumnezeu le zise: „Dar eu n-am făcut pre voi goli? Dar voao cine v-au poruncit să vă vedeţi goliciunile voastre? Ci însă căci ai mâncat din pomul care iaste prin mijlocul raiului şi ai călcat porunca mea şi ai făcut hicleşug înaintea mea, pentru acéia ai văzut goliciunea ta. Şi până atuncea tot îl întreba Dumnezeu blândicel, că încă nu-şi pornise Dumnezeu mâniia şi urgiia asupra lor, ci aştepta Dumnezeu cândai doar va zice Adam: „Doamne, ce voi să fac? Greşit-am!" Şi să-l iarte. Iar el, deaca greşi, nu să făcu vinovat lui Dumnezeu şi să zică „greşit-am, Doamne", ci zise: „Doamne, până fuiu eu singur în raiu nu greşii ţie, ci deaca mi-ai dat în raiu soţie pre Eva, ia m-au înşălat şi am mâncat din pomul acesta". Şi în loc de smereniia, care-l întrebase Dumnezeu cu blândéţe, el nu să vinovăţi şi să zică, „greşit-am, Doamne", ci iar băgă vina lui Dumnezeu. Iar Dumnezeu nici de acéia nu-şi vărsă mâniia spre dânşii, ci chemă pre Eva şi cu multă blândéţe şi zise, ca doară încai s-ar vinovăţi ia şi să zică că au greşit, şi să-i iarte. Şi o întrebă Dumnezeu pre ia, zicându-i: „Evo, cine te-au înşălat, de-ai mâncat din pomul carele iaste singur în mijlocul raiului?" Iar Eva zise: „Doamne, eu în nimic n-am greşit ţie. Ci ai băgat şarpele cu noi ţn raiu, şi apoi el au eşit afară şi iar au întrat înlăuntru, în Edem, şi ne-au adus cuvinte înşălătoare de la diavolul şi el ne-au înşelat. Iar de aş fi fost numai eu cu Adam, n-aş fi greşit ţie". Într-acestaş chip nici Eva nu vru să să vinovăţească lui Dumnezeu şi să ia ertăciune de la dânsul, ci iar puse vina asupra lui Dumnezeu, până ce-şi porni Dumnezeu mâniia sa spre dânşii şi-i scoase

[1] Acest pasaj dovedeşte cunoaşterea legendei apocrife *despre Lemnul crucii.*

din raiu, cu mare urgie, pentru nesmereniia lor, căci nu să smeriră şi să ia de la Dumnezeu ertare până îl întrebă cu blândéţe şi până nu-şi porni mâniia sa pre dânşii. Deacii, deaca să mânie Dumnezeu pre dânşii, îi blestemă şi le zise: „O, Adame, călcat-ai cuvântul mieu, pentru acéia-ţi zic: până nu vei vedea ghimpi de mărăcini şi de măceşi în palmele tale, pân-atunci să nu guşti din bunătăţile pământului". Şi fu aşa şi încă nu fu atâta dăstul, ci deaca muri Adam, el mérse în puşcăriile iadului. Deci Dumnezeu iar să milostivi spre dânsul şi pentru dragostea lui déde-ţi faţa lui cea luminată spre lovire de palme; pentru mila lui Adam luo faţa lui scuipire ruşinoasă de la necredinciosul şi nemulţumitoriul neam. Şi pentru Adam Hristosul mieu, ai fost dus la judecată înaintea Caieafei. O, minune, robul şădea, iar împăratul sta în picioare! Anna ocăra pre împăratul ceriurilor, iar el să smerea. Pentru Adam te-ai înălţat pre cruce şi pentru dânsul te adăpară cu oţet şi cu hiiare. Pentru Adam ai luat piroane prin palme şi când te împunseră cu suliţa prin coaste, Doamne, atuncea eşi sânge şi apă şi să boteză capul lui Adam[1]. Şi zise aşa Dumnezeu: „O, Adame, dentâi te făcui din tină cu mâinele méle şi-ţi dédei suflet din gura mea şi vieţuişi; iar acum a doao oară, iar te răscumpăr din puşcăriile iadului cu sângele mieu. Că pentru călcarea şi neascultarea ta toţi drepţii merseră în puşcăriile iadului, iar pentru sângele mieu eşiră toţi din iad şi intră întru împărăţiia ceriurilor".

Vedeţi, fraţilor, cât iaste de mare mila lui Dumnezeu, cum greşi Adam şi iar îl ertă Dumnezeu? Că de ar fi grăbit Adam după greşala ce au greşit întâi, încă de atunci l-ar fi iertat Dumnezeu. Vedeţi, câţi ghimpi de mărăcini şi de măceşi au luat mâinile lui, şi după moartea sa încă zăcu în iad sufletul lui 4603 de ani, iar numai de ar fi grăbit cându îl întreba Dumnezeu şi să fie zis „greşit-am, Doamne", el n-ar fi căzut într-atâta muncă şi răutate, nici Dumnezeul nostru n-ar fi pătimit atâtea munci, ci încă atuncea i-ar fi ertat greşala şi l-ar fi pus iar în raiu, ca şi pre Petru, mai marele apostolilor. Că el, deaca cunoscu păcatul său, că au greşit şi s-au lepădat de Dumnezeul său, nu zăbovi ca Adam, ca

să nu-şi pue Domnul mâniia pre dânsul, ci într-acela ceas plânse cu amar şi zise aşa: „Greşit-am înaintea ta, Doamne, Dumnezeul mieu, greşit-am şi am făcut hicleşug înaintea ta, căci m-am lepădat de tine". Deaciia, Dumnezeu într-acel ceas îl ertă şi-l puse mai marele apostolilor şi-i déde şi cheaia împărăţiei ceriurilor pre mâna lui, pentru căci grăbi cătră pocăinţă, şi-i zise: „Petre, orice vei lega pre pământ fi-va legat şi în ceriu".

Văzuşi cum au dat Dumnezeu lui Adam tot raiul şi-i zise: să fie biruitoriu preste tot raiul, iar numai din pomul care-i poruncise să nu mănânce? Într-acesta chip au dat Dumnezeu şi noao. Lui Adam i-au dat hrana raiului, iar noao ne-au dat dulceaţa pământului într-această lume şi din sporiul ei să ne hrănim. Şi ne opréşte şi pre noi să nu mâncăm de céle ce nu plac lui Dumnezeu, şi ştim şi noi cu adevărat care plac lui Dumnezeu şi care nu-i plac şi care porunci sunt preste voia lui. Deci carele dentru noi va umbla în voia lui, şi Dumnezeu încă va umplea pohta sa; iar cel ce va greşi dintru noi şi va călca poruncile lui Dumnezeu, unuia ca acestuia nu i să va umplea pohta de la Dumnezeu, ci încă îl va munci şi îl va căzni şi mai rău decât pre Adam. Pentr-acéia şi noi, fraţilor, deaca facem păcatul, să nu zăbovim cu pocăinţa, până nu pornéşte Dumnezeu mâniia sa spre noi. Că de-l vom lăsa să să învechească în noi, el va face rană în sufletele noastre şi cu multă greutate de abia-l vom curăţi. Şi cum facem păcatul, îndată să alegrăm cu pocăinţă cătră Dumnezeu, cum şi apostolul grăbi, şi să plângem cu lacrămi ca şi el. Că Dumnezeu iaste milostiv şi nu să mânie până în sfârşit, nici va ţinea pizmă în véci, ci ne va erta, cum au ertat şi pre apostol.

Drept acéia şi tu, fătul mieu, sau alt domn carele va alége Dumnezeu, sau din boiarii cei mari, sau din cei mici, sau din cei bogaţi, sau din cei săraci, să ne învăţăm, fraţilor, să facem de-a pururea mila lui Dumnezeu şi să îngăduim lui. Că Domnul Hristos vezi cât bine şi câtă smerenie au făcut pentru noi, iar noi pentru dânsul ce am făcut? De acéia, când ne va chema Dumnezeu cătră sine, ca să vedem faţa împărăţiei sale cea luminată şi noi n-am făcut nici o bunătate de ale lui, ce ne va fi

atunci? Ci încai de acum să nu ne lenevim pentru slăbiciunea noastră şi pentru domolniciia noastră, care niciodată voia lui Dumnezeu n-am făcut. Însă iar, tot să ne nădăjduim spre mila lui Dumnezeu, că el iaste mult milostiv şi oricine va mérge cătră dânsul, nici într-un chip nu să va dăpărta de acela.

Pentr-acéia şi pre voi, ori pre care va alége Dumnezeu şi-l va pune să fie păstor turmei sale, să fiţi blânzi spre turma lui Hristos şi cu multă frică şi smerenie să o paşteţi, ca să aveţi cu ce vă arăta înaintea Domnului nostru Iisus Hristos, cum şi David împăratul şi prorocul fu blând şi smerit şi îngăduitoriu lui Dumnezeu. Pentr-acéia zise Dumnezeu: „Aflaiu pre David bărbat după inima mea". Aşijderea şi voi, de veţi fi blânzi şi buni şi smeriţi, blândéţele lui David să va pogorî spre voi. Şi să fiţi înţelepţi şi chibzuiţi de nu mai mult, încai ca albinile. Că vedeţi că albina cât iase din uleiul ei şi umblă prin flori de-şi agoniséşte mannă şi hrană cu multă osteneală, că tot câştigul şi agoniseala ei din flori iaste, însă nu din tot feliul de flori. Că de ar fi aducând manna ei din tot feliul de flori, n-ar fi fagurii ei aşa de dulci; ce den toate florile alége care sunt mai dulci, de adună agoniseala sa dintr-însele. Pentr-acéia şi fagurii ei sunt atâta de dulci şi în toată vrémea să îndulceşte de dânşii, şi nu numai albina, ci şi alte făpturi ale lui Dumnezeu.

Aşijderea şi domnul care iaste ales şi unsu lui Dumnezeu, aceluia-i sunt slugile ca şi florile. Deci, de va priimi domnul toate cuvintele lor, şi céle bune, şi céle réle în inima sa, niciodată nu i să va îndulci inima, cum şi fagurii albinii n-ar fi dulci, de ar fi sfrânsu mannă din toate florile, şi din céle dulci, şi din céle amară; ci de céle amară ia să feréşte, iar din céle buni şi dulci ia. Pentr-acéia sunt fagurii aşa de dulci. Vezi şi socotéşte, o, ticăloase ome, ce iaste albina, cum să socotéşte şi să feréşte şi nu să pune pe florile céle amară, fără numai pre céle dulci şi îşi ia dintr-acélea hrană! Dară omul, carele iaste domn şi ales de Dumnezeu şi pus stăpân preste toate lururile şi făpturile, şi iaste cu minte şi cu socoteală şi însufleţit şi va să dea seamă înaintea

judecăţii lui Dumnezeu, iar noi n-am avut atâta chibzuială, măcar ca o albină, să cunoaştem ce iaste dulce şi ce iaste amar. Ce câte cuvinte auzim de la oameni, şi bune, şi réle, noi nu le alégem care sunt dulci şi care sunt amară, ce cu toate ne umplem inima, şi să află într-însele mai multe amară decât dulci. Pentr-acéia zice şi Scriptura că „vorbele şi cuvintele céle réle strică obicéiurile céle bune", care în toată vrémea amărăscu inimile noastre şi nu numai ale noastre, ci şi ale altora a mulţi, carii sunt supt biruinţa noastră. Dreptu acéia, să cade să fie domnul cela ce-l va fi ales Dumnezeu şi-l va fi unsu spre domnie. Iar de nu să va smeri, nici să va pleca lui Dumnezeu, zice Sfânta Scriptură: „Cel ce să va înălţa, acela să va smeri, iar cel ce să va smeri, acela să va înălţa". Aşijderea şi domnul carele va vrea să cunoască că un Domn iaste mai mare, carele au făcut ceriul şi pământul, şi să să smerească înaintea lui, acela să va înălţa; iar domnul carele nu să va smeri înaintea lui Dumnezeu, iar Dumnezeu-l va smeri pre dânsul, ca şi pre Adam. Că el, ce domnie era în mâinile lui? Iar apoi ce fu? Dar cum nu fu domnie mare în mâinile lui, când Domnul nostru Iisus Hristos era tot cu dânsul şi-i déde raiul în mâna lui, şi cu raiul şi déde 7 bunătăţi? Iar Adam, pentru nesmereniia lui, ce pierdu întâi? Întâi pierdu că-şi întoarse Dumnezeu faţa sa de către dânsul în mânie. A doao ce pierdu? Pierdu acéle 7 bunătăţi şi le luo Dumnezeu de la dânsul. A treia ce păgubi? Păgubi hrana raiului. Adam, pentru nesmereniia lui, scoase-l Dumnezeu şi-l smeri din cinstea şi domniia lui care i-o dédese. Iar fericitul Iov, zăcând în gunoi gol şi dăspuiat şi cu multe bube, şi-l mânca viermii, el tot mulţumiia lui Dumnezeu şi zicea: „Mulţumescu-ţi, Doamne, Dumnezeul mieu, mulţumescu-ţi, că gol m-am născut din pântecéle mâne-mea!" Şi într-acesta chip, Adam din biruinţa şi putérea sa să smeri, iară Iov, cu smereniia sa, să înălţă din gunoi. Aşijderea şi domnul carele nu să va smeri într-această lume şi într-acestu veac şi nu va împărţi judecată dreaptă robilor lui Dumnezeu şi fără făţărnicie. Că măcar împărat, măcar domn,

măcar boiariu, măcar bogat, măcar sărac, toţi pre o cale vom să mergem la judecata lui Hristos şi să stăm înaintea lui. Şi atunci nu să va cunoaşte nici domn, nici împărat, nici boiariu, nici bogat, nici sărac, ci toţi vor sta fieştecare cu lucrurile sale, măcar bune, măcar réle. Deacii cu ce măsură vom fi împărţit noi aici oamenilor dreptatea, cu acéia şi noao ni să va măsura. Cum şi în Sfânta Evanghelie zice: „Cu ce măsură veţi măsura, cu acéia vă să va măsura". De acéia, de ne vom smeri noi lui Dumnezeu, iar Dumnezeu ne va înălţa. Iar domnul cela ce să va ţinea mare cu putérea sa şi să va trufi şi-i să va părea că nu iaste nimini ca dânsul, dar unul ca tine, o, ticăloase, când nu iaste întru tine putérea celui de sus? Sau cel ce să laudă şi să nădăjduiaşte spre putérea sa şi zice: „Putérnic sunt eu, şi pentru putérea mea pre nimeni nu bag în seamă!" O, ticăloase ome, dar cum eşti tare şi putérnic când pre Dumnezeu l-ai mâniat şi de tăriia cea cerească te-ai lipsit? Ci deaca te-ai lipsit de acéstea de toate, dar ce te mai ţii bogat şi tare şi puternic? Sau zici: „Bogat suntu, cât nu iaste altul ca mine în lume". Dar cum te vei chema bogat, când de bogăţiia şi de bunătăţile raiului, care-ţi era gătite în véci, tu te-ai lipsit de dânsele în véci? Dar acum ce bogat eşti? Sau de te vei îmbrăca în haine de frânghie, împodobite cu aur şi cu mărgăritariu şi cu pietri scumpe şi vei căuta la dânsele şi te vei vedea împodobit bine şi frumos, şi vei zice: „Nimeni nu iaste ca mine" şi te vei umplea de bucurie şi de veselie, iar trupul ţi l-ai spurcat, şi duhul sfânt s-au depărtat de la tine? Dar cum poţi să te bucuri şi să te veseleşti, când duhul cel sfântu nu lăcuiaşte întru tine, ci au rămas trupul tău pustiiu, ca o casă când o părăséşte stăpână-său? Că tot omul, măcar domn, măcar boiariu, măcar bogat, măcar sărac, de-ar dobândi toată lumea şi deaca-şi va piiarde sufletul, deacii ce folos îi iaste? Ci numai „fericit bărbatul carele n-au mersu în sfatul necredincioşilor, şi pre scaunul pierzătorilor n-au şăzut, şi în calea păcătoşilor n-au stătut, ci în légea Domnului au fostu voia lui şi în légea lui să va învăţa ziua şi noaptea". Şi-i va fi gândul şi cugetul tot la Dumnezeu. Că acela cu Dumnezeu

iaste şi Dumnezeu cu dânsul! Deacii cu cel ce iaste Dumnezeu, acela iaste putérnic, că putérea celui de sus lăcuiaşte într-însul. Şi acela iaste bogat, căruia-i iaste dată împărăţiia ceriului şi hrana raiului. Şi acela iaste dăruit căruia îi iaste dăruită de la Dumnezeu faţa sa cea luminată, să să luminéze ochii lui văzând-o de-a pururea. Şi unuia ca acestuia i să cade să să veselească, carele va umplea voia lui Dumnezeu şi trupul său şi-l va păzi în curăţie, că într-acesta să va pogorî duhul sfânt şi să va sălăşlui într-însul şi va fi tot cu dânsul. O, cât iaste de bine a fi tot cu Dumnezeul nostru şi să lăcuim cu el şi să să sature privirea noastră pururea de vedérea féţii Domnului nostru, şi să ia inima noastră îndulcire şi veselie de la cântările céle multe şi în multe feliuri ale îngerilor, care în véci niciodată nu vor tréce adevărat.

Iată fraţilor, că eu cât mă putui pricépe despre o parte, eu m-am silit pentru voi şi v-am scris. Iar de voi fi greşit ceva într-această scrisoare a mea, voi, fraţii miei, să mă ertaţi, ca să iarte şi Domnul Dumnezeu sufletele voastre. Căci că scrisoarea aceasta o am săvârşit, ci acum trebue să să lége de dânsa şi pecéte, pentru că cartea care iaste pecetluită, acéia să créde. Iar eu, însă am socotit că de la Adam până acum au fost mulţi împăraţi şi mulţi domni, şi multe feliuri de cărţi s-au făcut şi au scris şi le-au pecetluit cu peceţi iar apoi toate au trecut ca roao cea de dimineaţă şi acum nimic nu să cunoaşte de acei împăraţi şi de acei domni mari şi putérnici de atunci, nici de ei, nici de peceţile lor, făr' numai lucrurile céle bune ce vor fi făcut în viaţa lor acélea nu vor peri în veci. Pentr-acéia şi eu socotiiu şi văzuiu că după puţinea vréme şi eu voi să mă petrec din lumea aceasta, şi peceţile méle vor să să strice. Drept acéia n-am legat pecéte. Iar de va fi cuiva necaz şi dosadă, căci n-am legat pecéte de această scrisoare, voi să ascultaţi şi să vă spuiu carea iaste pecétea drepţilor, cea de veselie şi de bucurie, iar noao păcătoşilor cu multă plâmgere şi cu mare jale şi nevoe cându va veni fiiul omenescu cu slava sa şi toţi sfinţii îngeri împreună cu dânsul. Atunci va şădea pre scaunul măririi lui, şi să vor aduna înaintea lui toate limbile, şi va dăspărţi pre unul de altul,

cum dăsparte păstoriul oile din capre, şi va pune oile despre dreapta, iar caprele dăspre stânga. Atuncea va zice împăratul celor despre dreapta lui: „Veniţi, blagosloviţii părintelui mieu, de moşteniţi împărăţiia care iaste gătită voao încă din-ceputul lumii. Că am flămânzit şi mi-aţi dat de am mâncat, însetoşat-am şi m-aţi adăpat, strein am fost şi nu m-aţi dus în casele voastre, gol am fost şi m-aţi îmbrăcat, bolnav am fost şi m-aţi cercetat, în temniţă am fost şi aţi venit la mine!" Iar drepţii vor zice: „Doamne, când te-am văzut flămându şi te-am săturat, sau setos şi te-am adăpat? Când te-am văzut strein şi te-am dus în casele noastre? Sau când te-am văzut gol şi te-am îmbrăcat, şi când te-am văzut bolnav sau în temniţă şi am venit la tine?" Iar împăratul, răspunzându-le, va zice: „Adevărat grăescu voao, că pentru căci aţi făcut unuia din ceşti mai mici, mie aţi făcut". Atuncea va zice şi celor ce vor fi de-a stânga lui: „Duceţi-vă de la mine, blestemaţilor, în focul cel de veci, care iaste gătit diavolului şi îngerilor lui. Că am flămânzit şi nu mi-aţi dat să mănâncu, însetat-am şi nu m-aţi adăpat, strein am fost şi m-aţi dus în casele voastre, gol am fost şi nu m-aţi îmbrăcat, bolnav am fost şi în temniţă şi nu m-aţi cercetat". Deacii şi acéia vor răspunde şi vor zice: „Doamne, dar când te-am văzut flămând şi setos, strein sau gol, sau în temniţă şi nu ţe-am slujit?" Iar el le va răspunde zicând: „Adevărat zic voao, căci n-aţi făcut unuia din ceşti mai mici, mie n-aţi făcut". Şi aceştea vor merge în munca cea de véci, iar cei drepţi în viaţa cea de véci.

Vai de noi atunci, fătul mieu şi voi, fraţilor, vai de noi, când să vor dăspărţi ochii noştri de la faţa Domnului nostru cea dulce şi-şi va întoarce Dumnezeu cătră noi dosul cu mânie, şi ne va dăpărta de la dânsul, şi nu vom mai vedea faţa lui în véci! Iar cei drepţi vor lua viaţa cea de véci, care nu să va tréce niciodată, iar noi vom lua munca cea de vecie, care iar în véci nu va tréce. Cei drepţi în bucurie, iar noi în tristăciune; cei drepţi vor mérge în lumina cea cerească, cu multă veselie şi părere bună, iar noi vom mérge în temniţile iadului céle întunecate, cu multe jale şi plângere şi vaete. Cei drepţi vor mérge în mirosul cel

bun al raiului, iar noi vom mérge întru împuţiciunile iadului. Cei drepţi vor mérge în rai, ca să înflorească într-însul ca crinul în véci, iară noi vom rămânea ca nişte pleave, iar şi în focul cel nestinsu vom fi arşi. Drepţii vor şădea la masa carea şi-o au gătit cu osteninţă lor şi vor lua multe cântece îngereşti şi să vor veseli în inimile lor cu bucurii sufleteşti, care sunt nespuse şi netrecătoare niciodată, iar noao ni să vor pune mese de foc nestinsu, şi atunci să vor înfricoşa sufletele noastre de iadul care iaste plin de plângeri şi de vaete. Şi cei drepţi neîncetat să vor bucura şi să vor lumina de faţa Domnului nostru Iisus Hristos, iar noi în toată vrémea ne vom întuneca de faţa satanii. Cei drepţi să vor îndulci de faţa Dumnezeului celui bun şi milostiv şi necontenit îi va mângâia şi-i va veseli, iar noi vom rămânea făr' de Dumnezeu. Deacii tu, fătul mieu, şi voi, fraţilor, deaca vom rămânea de faţa cea luminată şi dulce a Dumnezeului nostru, atunci ne vom chema săraci şi dosădiţi, şi câte lacrămi şi suspini şi olecăiri ne vor împrejura într-acel ceas şi acel plânsu de atunci, cui vom plânge sau ce folos vom avea de dânsul? Au doar ne vom înfolosi de faţa satanii cea groaznică şi întunecată? Sau ne va face el vreun bine?

Vedeţi, fraţilor, ce grijă şi ce întristăciune va fi când să va dăspărţi robul de faţa stăpână-său cel dulce şi bun? Deci, de vréme ce socotim noi că vom să avem mare jale şi întristăciune când vom fi dimpreună lăcuitori cu chipul şi cu faţa satanii cea scârnavă şi groaznică, noi să ne îmbrăcăm în îndulcirea Dumnezeului nostru şi să îndrăgim acea faţă luminată a lui Hristos, Domnul nostru, şi lui neîncetat să-i lucrăm. Că lacrămile noastre numai aici într-această lume suntu de folos până suntem vii, iar după moarte noi nu putem nimic să lucrăm lui Dumnezeu. Că cei morţi nu cred, cei morţi nu mărturisescu, cei morţi nu lucrează, celor morţi nu să va dăscoperi nici o taină; cei morţi nu fac sfaturile céle bune şi înţelépte, cei morţi nu pot lua plată. Mortul nebotezat şi mai nainte de judecată să judecă. Iar cei vii şi cei sănătoşi, acéia vor lăuda pre Dumnezeu. Dreptu acéia, fraţilor, să ne nevoim să lucrăm lui Dumnezeu

până suntem vii, ca să nu să apropie vrémea şi să ne afle nelucraţi lucrurile lui Dumnezeu. Că deaca ne va apuca acea vréme fără îndreptare, deacii ce răspunsu vom da atunci Dumnezeului nostru? Au doar vom zice că n-am avut besereci, sau n-am avut proroci, sau n-am avut mucenici? Dar scripturile céle dumnezeieşti au n-am avut? Lucruri sufleteşti au nu sunt? Căci dar şădem aici în zadar? Au nu vedeţi că soaréle face umblarea sa? Au nu vedeţi luna slujind celui ce o au făcut? Au nu vedeţi făptura slujind făcătoriului său? Au nu vedeţi toate stihiile lucrând, fieştecare precum îi iaste tocmeala şi pre ce iaste făcută? Dar voi, căci şădeţi în zadar dosădindu-vă firea voastră, căci vă potriviţi idolilor celor morţi, au nu aveţi ochi să vedeţi frumuseţile făpturii şi să cântaţi celui ce au făcut făptura? N-aveţi gură şi limbă să vă dăşteptaţi spre lauda şi spre mărirea cuvintelor celor ce-s spre dânsul? Au nu aveţi mâini, să le tindeţi spre milostenie? Picioare n-aveţi, să alergaţi cătră cărările facerii de bine? Căci şădeţi aici toată ziua în zadar, până cându vă apăraţi de stăpâniia mea? Iar ei ziseră lui, că pre noi nimeni nu ne-au luat. Dar cum vom putea zice: „Nu ne-au luat nici ne-am priiuit nimini”? Că cuvântul mântuitoriului nostru, cum zice în Sfânta Evanghelie şi totdeauna mărturisindu-ne, zice: „Cel ce va vrea să intre să lucréze în viia mea, sau în ceasul dentâi, sau la ceasul al şaselea, sau la ceasul al noaolea, sau la ceasul al unsprăzécelea, tot va lua plată“. Pentr-acéia şi la noi, fraţilor, măcar dă ne-am şi lenevit şi de cuvântul Dumnezeului nostru n-am grijit şi n-am grăbit să intrăm la lucrul Domnului în ceasul cel dintâi, după porunca lui, iar până stă sărbătoarea, noi încai de la al unsprezecélea ceas să grăbim să întrăm, că Domnul nostru iaste mult milostiv, pentr-acéia ne va milui şi pre noi. Că cât iaste de bună pocăinţa care o va face omul cătră Dumnezeu, că iaste ca şi a celor dentâi! Că vor fi mulţi din cei dintâi apoi, şi din cei de apoi întâi.

O, fraţilor, vedeţi cât iaste de bun Domnul Dumnezeul nostru? Cum puse pre noi, ceşti de apoi, cu cei dintâi! Şi osteneala nu iaste tot într-o potrivă, iar plata într-o potrivă.

Durérea neîntocma, iar îndăstulirea întocma. Nevoinţele nu tot într-un chip, iar slava într-un chip. Ceşti de apoi, numai un ceas făcură. Un ceas plânse muiarea cea curvă şi-şi dărăpănă părul care rău şi-l împletise, şi sărutându picioarele tale Doamne; şi aduse ţie mirul cel cerescu, mir pământescu; şi o dăruişi cu dar ca acela, să fie fată ţie. Un ceas alergă cătră tine tâlhariul, când te văzu răstignit pe cruce, zicând: „Adu-ţi aminte, Doamne, de mine, când vei veni întru împărăţiia ta". Şi numai pentru acest cuvântu îi dăschiseşi raiul. Pre Pavel, gonitoriul, căci plânse un ceas, făcuşi-l ca evanghelist. „Ceşti de apoi numai un ceas au făcut, şi i-ai făcut întocma cu noi, carii am răbdat greutatea şi zăduhul zilii?" Dar iubitoriul de oameni Dumnezeu ce zice unora ca acestora? Că răspunse unuia dintr-înşii şi-i zise: „Priiatene, nici o nevoie nu-ţi fac, că eu în tot ceasul sunt gata să rabdu greşalele zidirii méle, care o am iubit, şi în toată vrémea aştept, deaca au greşit, să să pocăiască. Şi cel ce va veni cătră mine cât de puţin nu-l voi goni de la mine". Iată, fraţilor, vedeţi că totdeauna ne mărturiséşte Domnul nostru şi zice că cel ce va mérge cătră dânsul, nu-l va goni de la el. Pentr-acéia şi noi să ne nevoimu, până iaste târgul să târguim. Că deaca să va sparge târgul, décii nu vom mai afla nimic să ne cumpărăm; ci până ne iaste târgul la mână, noi să cumpărăm. Să iubim pre Dumnezeu cum să cade şi în toată vrémea să facem lucrurile céle bune carele plac lui, că acesta iaste târgul. Şi până nu apune soaréle, că deaca va apune soaréle, décii nimic nu vom putea lucra de céle ce plac lui Dumnezeu. Ce să ne nevoim, fraţilor, înaintea Dumnezeului nostru până nu apune soaréle din ochii noştri. Că de-acii nu vom putea întra în ograda Dumnezeului nostru. Că aşa s-au îndărăcnat şi s-au lenevit şi céle 5 féte şi n-au vrut să lucréze lui Dumnezeu şi nu ş-au cumpărat untdelemnu până au fostu târgul. Pentr-acéia le încungiurară întunérecul neîndreptate şi făr' de untdelemnu. Şi cerşură untudelemnu de la célélalte 5 féte, care era acolo, şi ziseră aşa: „Voi aţi lucrat lui Dumnezeu şi aţi umplut voia lui şi până au fost târgu voi v-aţi cumpărat untdelemn, iar noi n-am

lucrat lui Dumnezeu, nici n-am umplut voia lui, şi până au fost târgul noi nu ne-am cumpărat untdelemnu. Ci iată că ne-au încungiurat întunérecul. Ci ne daţi şi noao din untuldelemnu al vostru, să ne aprindem candilile, ca să lumineze şi ochii noştri într-acest întunerec". Deacii acéle 5 féte înţelépte răspunseră celor nebune şi le ziseră: „Dar de nu ne va ajunge acest untudelemnu şi noao şi voao? Ci păsaţi la cei ce vându şi vă cumpăraţi". Iar iale, deaca mérseră la târgu, târgul fu spartu, şi nu aflară să-şi cumpere untdelemnu, să-şi luminéze luminile lor, ci le încungiurară întunérec foarte cumplit şi le încuiară porţile ceriului. Deacii iale strigară de-ntunérec şi ziseră: „Doamne, Doamne, dăşchide-ne!" Iar ginerile răspunzându zise: „Adevărat vă grăescu, că nu vă ştiu cine sunteţi".

Pentr-acéia, fraţilor, să ne nevoim până avem vréme, ca să nu ne apue soaréle şi să nu fim întraţi întru împărăţiia ceriului şi să nu ne încungiure întunérecul, ca si pre céle 5 féte nebune, şi să strigăm din 'tunérec, când să vor încuia porţile céle cereşti şi soaréle va apune. Să ne témem să nu se vatăme inima noastră, auzind cuvântul acela carele au zis céle 5 fete nebune, ci să cădem cătră Dumnezeu cu smerenie mai nainte, până nu vor fi porţile cereşti încuiate şi până grăiaşte Dumnezeu cătră noi cu blândéţe şi cu multă umilinţă ne întreabă şi zice: „O, zidirea mea, eu am făcut pre voi din pământ cu mâinile méle şi v-am dat suflet din gura mea, şi aţi fost vii. Pentru dragostea voastră, zidirea mea, eu vărsai sângele mieu. Pentru Adam sângele mieu să vărsă, iar trupul cel căzut a lui Adam să rădică şi firea lui Adam cea întunecată o schimbaiu, şi nu numai a lui Adam, ci a toată zidirea mea, care mă va iubi şi au fost din rădăcina lor, care o am izbăvit eu şi pre voi, pre toţi, de faţa satanii cea scârnavă şi spurcată. Şi v-am dăruit faţa mea cea luminată, ca să vă luminaţi de dânsa toţi în toată vrémea. Şi totdeauna eu aşteptu carele va vrea să vie cătră mine să să îndulcească pururea de faţa mea. Iar voi, cu voia voastră înşivă, vă daţi în faţa satanii. Faţa mea nu o aţi iubit, iar faţa satanii o aţi iubit. Crez, eu v-am izbăvit de faţa satanii, dar acum cine v-au sfătuit

să luaţi iar întunerec de la faţa lui? Faţa mea nu o aţi iubit, iar faţa călcătoriului mieu şi a vrăjmaşului vostru voi o aţi iubit. Eu v-am gătit voao raiul mieu şi v-am dăruit cununi vecinice, împletite, iar voi, făptura mea, căci n-aţi venit la raiul mieu şi să luaţi cununile care vă le-am gătit voao şi să lăcuiţi cu dânsele. Ci, în locul raiului mieu, voi aţi luat puşcăriile iadului. Că eu n-am gătit voao, făptura mea, puşcăriile iadului, ci le-am gătit satanii şi îngerilor lui. Dar voi căci aţi lăsat pe mine şi raiul mieu şi-aţi mersu în iad, care au fost gătit diavolilor. Că ştiţi că voao am gătit raiul mieu şi vă l-am dăruit. Şi masa mea cea dulce şi neputrezitoare ştiţi că de la mine voao au fost dăruită, zidirea mea, ca să vă bucuraţi de dânsa şi denaintea voastră niciodată să nu să ia. Iar voi, căci n-aţi luat darul mieu şi căci n-aţi venit la masa mea să luaţi bucurie şi veselie, ci masa mea o aţi părăsit şi aţi mersu la masa focului celui nestinsu şi la viermii cei neadormiţi. Că şi acéia masă, zidirea mea, încă nu o am gătit voao, ci o am fost gătit călcătoriului mieu şi vrăjmaşului vostru, diavolului. Şi în focul cel nestinsu şi în viermii cei neadormiţi, cine v-au poruncit să întraţi, că eu nu v-am îndemnat să întraţi, nici am fost gătit voao, zidirea mea, ci am fost gătit tot călcătoriului mieu şi vrăjmaşului vostru, diavolului. Iar voao, zidirea mea, v-am fost dăruit bucuriia mea şi glasul îngerilor miei pentru voi l-am fost gătit, ca să vă veseliţi de glasurile lor şi de faţa mea cea dulce. Dar voi, făptura mea, căci v-aţi lepădat de faţa mea şi aţi iubit faţa satanii. Crez, ştiut-aţi voi că a mea zidire aţi fost, iar nu aţi fost a satanii. Şi eu mi-am vărsat sângele mieu să vă izbăvescu de la faţa lui, şi iată că aţi fost izbăviţi. Dar apoi, de voia voastră căci aţi mersu iar la faţa diavolului şi căci aţi mersu de voia voastră în tartarul cel réce şi în vaetele céle neîncetate, unde iaste scrâşnirea dinţilor, iar glasul şi cântările îngerilor miei voi le-aţi părăsit. Că ştiţi că n-am gătit eu voao, făptura mea, tartarul cel réce şi vaete céle neîncetate şi scrâşnirei dinţilor, ci v-am gătit voao binele, care nu-l poate auzi omul cu urechile lui, nici îl poate socoti cu mintea sa, nici la inima lui n-au întrat, cum înşivă vedeţi acum

ce am fost gătit voao.

Şi atunci cu multe blândéţe şi cuvinte dulci va chema Dumnezeul nostru pre cei drepţi cătră dânsul şi le va zice aşa: „Veniţi la mine, moşténii miei, care aţi urmat tot cuvintelor méle şi pre mine aţi iubit! Luaţi-că acuma darurile care vă le-am gătit!" Dar cu câtă bucurie vor mérge drepţii şi vor lua slavă de la Dumnezeul nostru! Deacii atuncea va zice şi celor păcătoşi: „Păsaţi de la mine, neurmătorii miei, carii n-aţi urmat niciodată cuvintelor méle, nici pre mine n-aţi iubit! Păsaţi întru întunérecul cel osebit şi în focul cel vécinic, care l-am fost gătit eu diavolului şi îngerilor lui, iubiţilor voştri, pre carii voi totdeauna i-aţi iubit şi voirilor lor aţi urmat. Că eu v-am fost izbăvit de faţa lor, iară voi i-aţi iubit. Pentr-acéia, deaca vréme ce aţi iubit faţa lor, iar voi lăcuiţi cu dânşii întru întunérecele céle osibite şi în tartarul cel réce în véci! Şi de acum să fiţi dăspărţiţi de mine în véci, şi să fiţi lipsiţi de toate bunătăţile méle, şi să nu mai vedeţi faţa mea în véci, ci să fiţi blestemaţi şi în toată vrémea înfricoşaţi de faţa diavolului, că voi de a voastră bună voe l-aţi iubit". Şi aşa vor mérge drepţii în bucuriia Domnului său şi să vor bucura de-a pururea de faţa lui Iisus Hristos, Dumnezeul nostru. Iar noi, ceşti păcătoşi, vom rămânea blestemaţi ca să nu mai vedem faţa Domnului nostru, nici ale drepţilor lui. Atuncea să va dăspărţi Dumnezeu cu drepţii săi, iar noi cu multe lacrăme şi umilinţă vom striga şi vom zice: „Bucură-te raiule, că au întrat în tine Domnul tău cu drepţii săi! Bucuraţi-vă şi voi, drepţilor, priiatenii noştri, că acum ne dăspărţim unul de altul, şi noi cu multă grijă, iar voi cu multă veselie. Că într-această lume am fost toţi priiateni dinpreună; ci pentru căci aţi iubit pre Domnul nostru, pentru acéia astăzi vă chemaţi iubiţii lui Dumnezeu şi priiatenii lui şi vă veţi veseli de faţa lui în tot ceasul. Iar noi înşine ne-am pierdut şi ne-am lipsit de faţa lui şi de bunătăţile lui céle dumnezeieşti, care le-au gătit tuturor care-l iubescu, iar noi înşine ne-am dat satanii şi pre satana am iubit. Pentr-acéia şi Dumnezeu satanii ne-au dat". Dar acum ce vom să răspundem şi ce vom să mai zicem, fără numai: „Dreptu eşti, Doamne, şi

dreaptă iaste judecata cu carea ne-ai judecat. Că pentru volniciia noastră am dobândit faţa satanii şi lăcaşul lui, şi de astăzi înainte nu vom mai vedea luminata faţa ta, şi din temniţile iadului de acum niciodată nu vom mai eşi". Vai de noi, vai de noi! Că acum ne dăspărţim de faţa lui Dumnezeu şi de bunătăţile lui ne lipsim şi judecătoriul ne-au judecat, şi porţile ceriului s-au încuiat şi s-au pecetluit, ca să nu să mai ia binele drepţilor din mâinile lor niciodată. Iar pre noi, ceşti păcătoşi, ne va acoperi focul cel iute şi întunérecul cel osebit. Şi s-au pus şi noao peceţi ca să nu mai eşim de acolo niciodată, nici să avem nici o mângâiare. Că de am fi vrut să ne mângâem, iar gurile noastre nu pot să înceapă să grăiască una cu alta, că s-au umplut de vaiete şi de focul cel de véci. Sau de am vrea să căutăm cu ochii unul spre altul, să ne mângâem şi să ne îmblânzim, iar vederile ochilor noştri văd alte vederi şi nu mai pot căuta, că să orbescu de înmulţirea lacrămilor şi să înfricoşază de faţa satanii. Iar de am vrea să ne mângâiem cu cugetul, ce mângâiare va să fie când acea muncă n-are sfârşit, fără numai plângere şi vaete şi dureri.

Drept acéia, fătul mieu, Theodosie, şi voi, alţi fraţi toţi, acéia iaste pecétea cea adevărată: a celor drepţi întru bucuria cea de veci, iar a celor păcătoşi pecéte iaste în iad, cu satana, în plângerea şi în vaetele céle de véci. Deci, fraţilor, şă alergăm cătră Dumnezeul nostru şi să umplem voia lui, să iubim faţa lui, ca să nu ne dăzlupească de faţa sa când să vor pune pecéţile şi să fim soţii păcătoşilor în iad, ca céia ce au iubit faţa satanii. Ci să alergăm cătră Dumnezeu cu milostenie, cu pocăinţă, cu dragoste frăţească, cu curăţie şi cu rugăciuni curate şi să ne plecăm féţele pre pământ şi să zicem aşa: „Pleacă-te, faţa mea, pre pământu, pleacă-te, că din pământ eşti şi iarăşi în pământ vei să mergi!" Iar mintea noi să ni-o înălţăm sus, cătră Dumnezeul nostru, carele iaste în ceriuri, cu multă plângere şi umilinţă ca să urmămu Domnului nostru şi să zicem: „Milostivéşte-te spre noi, Doamne, milostivéşte-te, că am făcut rău şi multe păcate înaintea ta şi n-avem pre nimeni cu milă,

fără numai pre tine, Dumnezeul nostru! Pentr-acéia alergăm cătră tine Doamne, Dumnezeul nostru, ca să ne milueşti”. Iar Domnul nostru iaste mult milostiv şi oricine merge cătră dânsul nu-l gonéşte de la sine. Aşa şi noi, de vom mérge cătră dânsul, nu vom fi goniţi, ci ne va da cămara sa cea bună şi ne vom îndulci de dânsul în vecii vecilor, amin.

Şi iar, fătul mieu, Theodosie, şi voi, iubiţii miei fraţi şi moşténi înmărăţiii şi domniei noastre, mai nainte de semnul peceţii eu am cerşut de la voi ertăciune, ca să ertaţi pre mine păcătosul de voi fi greşitu, sau vă voi fi dosădit cu acéste cuvinte ce am scris aici. Că pentru voi m-am silit şi m-am nevoit, şi acum, la sfârşit, deaca sfârşiiu, iar plecai faţa mea spre dragostea dumneavoastră. Că eu nu mă socotescu a fi vreun înţeleptu, sau să aibu minte desăvârşită, sau să fiu cu vreo vrédnicie întregu sau slujitoriu şi îngăduitoriu lui Dumnezeu, ci suntu mai păcătos decât toţi câţi suntu născuţi pre pământu. Şi înţeleş şi auziiu gura lui Solomon zicându: „Dă înţeleptului pricină, şi mai înţelept va fi”. Pentr-acéia şi eu, măcar de nu suntu harnic şi vrédnic să arătu cătră voi atâta ostenéle, iar dumneavoastră încă mai mult să adaogereţi bunătate cătră Dumnezeu şi cu dragostea cea dumnezeiască şi cu cuvintele lui să o umpleţi. Ca să împărăţiţi împreună cu Domnul nostru Iisus Hristos în ceriu, a căruia iaste slava, cu tatăl şi cu duhul sfânt, acum şi pururea şi în vecii vécilor, amin.

XIII. RUGĂCIUNEA LUI IOAN NEAGOE VOIEVOD, CARE AU FĂCUT LA EŞIREA SUFLETULUI SĂU CĂTRĂ DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS, ŞI ERTAREA CAREA S-AU ERTAT DE CĂTRĂ COCONII SĂI ŞI DE CĂTRĂ COCOANE ŞI DE CĂTRĂ BOIARII SĂI CEI MARI ŞI CEI MICI ŞI DE CĂTRĂ ALTE SLUGI ALE SALE, DE CĂTRĂ TOATE. CU CUVINTE DE UMILINŢĂ

Slovo 29

Miluiaşte-mă, Iisusul mieu cel dulce şi Dumnezeul mieu, miluiaşte-mă! Că tu eşti înviiarea şi viaţa mea! Că acum eu

întraiu în pomenirea morţii, că cu totul mă îmbrăcai în grijă, în tristăciuni şi în frică, cugetând cum voi să mă întâmpin cu judecata ta cea înfricoşată şi sufletul mieu cel ticălos cum va tréce prin vămile céle nefăţarnice. Şi văzuiu, Dumnezeul mieu, ceasul morţii méle apropiindu-se şi fuiu părăsit de toţi câţi fuseră ai miei, şi-mi fu a călători pre calea cea de întristăciune şi să întru prin uşile strimtării. Şi după acea cale de întristăciune şi dintr-acéle uşi strimte sau mă voi putea izbăvi, sau ba, ca să văzu şi eu faţa ta cea luminată, Dumnezeul mieu. Ci ştiu că după păcatele méle nu mă voi putea izbăvi, ci acum toată nădéjdea mea pre tine puiu, Dumnezeul mieu, şi căzuiu cu faţa mea jos pre pământ şi alergai cătră mila ta cea multă şi, strigând cu glas de umilinţă şi cu lacrămi amari, ziş: „O, împărate a toate ţiitoriu, care ai făcut ceriul şi pământul, marea şi tot ce iaste într-însa, bunule şi iubitoriule de oameni! De tine să cutremură puterile céle cereşti, pre tine cântă soarele, pre tine te slăvéşte luna, ţie să roagă stélele, pre tine ascultă lumina, de tine să cutremură fărăfundurile, în voia ta fac izvoarăle apelor! Tu ai întinsu ceriul ca o piiale, tu ai întărit pământul pre ape, tu ai îngrădit marea cu năsip, tu ai vărsat suflere tuturor jiganiilor! Puterile îngerilor celor mai mari ţie slujăscu, cétele céle îngereşti ţie să închină, heruvimii cei cu ochi mulţi şi serafimii cei câte cu 6 aripi împrejurul tău zboară cu frică şi să acopere!

Că tu, fiind Dumnezeul cel nescris, cel făr' de început şi negrăit, cu mila ta cea nespusă m-ai rădicat pre mine, săracul, din gunoi, cum zice prorocul, şi m-ai pus să fiu păstoriu şi învăţătoriu turmei tale. Iar eu, lenevosul şi nebăgătoriul de seamă şi nevrédnicul, cu negrijirea mea nu am ferit porunca ta, nici am păzit ce mi-ai dat în seamă, ci am rămas de turma ta şi nu i-am făcut nici un bine. Vai de mine, lenevosul că am pierdut turma ta! Dar acum, cu ce faţă mă voi arăta eu înaintea Dumnezeului mieu şi cu ce îndrăzneală voi căuta la tine, când eu, Doamne, sunt înaintea ta viţa cea pustie şi smochinul cel sterpu? Eu, Doamne, sunt zidirea ta. Spurcat-am, Doamne, zidirea ta, spurcat-o-am şi am întinat casa ta, şi n-am cuvinte

curate să rog pre mila ta cea multă, nici poci rădica ochii miei, Doamne, în sus, să văzu înălţimea ceriului tău. Nu mâniia, Doamne, urgiia ta, pentru fărdelegile méle! Că de unde voiu putea eu, Dumnezeul mieu, să încep mai nainte şi să plângu păcatele méle cătră mila ta? Că păcatele méle eu nu le poci socoti, că suntu ca stelele ceriului şi ca năsipul mării, care am făcut eu înaintea ta, stăpânul mieu. Ci însă, Doamne, eu sunt zidirea ta şi casa ta, pentr-acéia nu mă lăsa în mâinile satanii, nici să fiu încuiat în puşcăriile iadului, să nu să bucure satana de mine, zidirea ta şi robul tău NEAGOE.

Auzi, Doamne, într-acesta ceas şi pre mine, pre Neagoe, robul tău cel păcătos şi ticălos, nebăgătoriul de seamă şi neînţeleptul, cum ai auzit şi pre Iezechiia în ceasul morţii! Într-acélaşi chip auzi şi pre mine neharnicul, robul tău, că alt n-am cătră cine mai alerga, Doamne, fără numai cătră mila îndurării tale. Şi nu mă priimi ca pre Iezechie, ci ca pre unul din năemnicii tăi cei mai proşti."

Şi aşa rugându-mă, ziş: „Bucură-te, stăpână, Fecioară Maria, născătoarea lui Dumnezeu, sprijinitoarea şi ajutătoarea cea grabnică a creştinilor şi roagă pre Dumnezeu pentru mine. Bucură-te, cinstită şi făcătoare de viaţă cruce, dupre care au izvorât viaţă a toată lumea! Bucuraţi-vă, toate puterile cereşti, îngerilor, mai marii îngerilor şi vă rugaţi pentru mine! Bucură-te şi tu, cinstite proroace şi predtece, botezătoriul Domnului şi mărturisitoriul pocăinţei; roagă-te pentru mine! Bucuraţi-vă, apostolilor, mărturisitorii vestirii cei bune a lui Dumnezeu, carii aţi scos oamenii den înşălăciunea diavolilor céle întunecate şi i-aţi îndreptat cătră lumina dreptăţii şi vă rugaţi pentru mine! Bucură-te, frumoase raiule, care te pohtescu toţi cei ce au slujit bine lui Dumnezeu. Bucuraţi-vă, sfinţilor mucenici, care aţi pătimit pentru Hristos şi aţi luminat pren temniţe şi v-aţi ispitit cu sabii ascuţite şi nu v-aţi înfricoşat de fierăle céle groaznice şi cumplite, ci v-aţi luptat şi v-aţi nevoit să vă asemănaţi patemilor lui Hristos şi aţi luat cununile céle neputrede şi aţi dobândit împărăţiia ceriului; ci, având îndrăzneală cătră

Dumnezeu, rugaţi-vă pentru mine! Bucuraţi-vă, patriarşilor, sfinţilor, purtătorii de Dumnezeu părinţi, carii aţi mărturisit pren cetăţi şi pren oraşe Sfânta Evanghelie şi pre Hristos aţi arătat, şi aţi luat daruri din ceriu şi lumina cea făr' de înserare aţi câştigat, rugaţi-vă pentru mine! Bucuraţi-vă, preacuvioşii lui Dumnezeu pustnici, carii aţi lăcuit prin pustii şi prin peştere şi postului şi privegherii v-aţi învăţat în sfintele lavre şi aţi îngăduit lui Dumnezeu şi n-aţi gustat din bunătăţile pământului şi cu dor mare v-aţi înaripat cătră Dumnezeu şi duhul cel sfânt au lăcuit întru voi şi v-aţi îndulcit de hrana raiului şi pohta voastră aţi umplut şi aţi umblat pe calea cea dreaptă, ca nişte ucenici ai lui Hristos! Pentru acéia vă rugaţi pentru mine.

Spăsiţi-vă şi voi, ceşti mai de apoi patriarşi şi preoţi, care aţi lăcuit pren oraşă în traiul cel curat a lui Dumnezeu şi aţi mărturisit cuvintele lui Iisus Hristos în toată vrémea! Spăsiţi-vă şi voi, călugărilor, carii lăcuiţi în pustiile céle întunecate şi prin peştere şi prin propastii, între hierăle céle iuţi şi réle. Spăsiţi-vă şi voi, călugărilor carii lăcuiţi prin lavre şi prin mănăstiri, împodobitorii biséricilor şi îngăduitorii lui Dumnezeu! Spăsiţi-vă, împăraţilor, domnilor, carii sunteţi drepţi slăvitori creştini şi aţi vieţuit în frica lui Dumnezeu şi aţi umblat pre calea lui şi aţi împărţit milostenie şi cuvintele lui Dumnezeu le-aţi umplut şi le-aţi păzit! Spăsiţi-vă şi voi, boiarilor şi judecătorilor! Spăsiţi-vă şi voi, săracilor, şi voi, feţii miei şi fétele méle! Spăsiţi-vă şi voi, boiarii miei şi slugile méle céle credincioase, carii mi-aţi slujit bine! Spăsiţi-vă toţi şi rugaţi pre Dumnezeu pentru mine! Spăséşte-mă, Doamne, şi pre mine, pre Neagoe, robul tău cel lenevos şi ticălos."

Aşa rugându-mă, eu văzui că mi să apropie ceasul cel de apoi. Deacii strigai cu glas de umilinţă şi ziş: Iată acum mi să apropie ceasul morţii, ci păsaţi de chemaţi pre iubiţii miei coconi şi pre dragile méle cocoane şi pre dragii miei boiari şi slugi". Iar ei veniră toţi la mine şi stătură înaintea ochilor miei şi le ziş: „Veniţi, iubiţii miei şi dragii miei coconi, carii sunteţi ochilor miei mai luminaţi decât strălucirile soarelui, avuţiia cea scumpă şi comoara inimii méle! Că astăzi, feţii miei, vă dăspărţiţi de

mine şi săriţi de la inima mea ca o scântee când sare pre faţa apei mării, în adâncurile céle întunecate şi în valurile céle cumplite. Şi astăzi toate valurile mării s-au pornit asupra voastră; deci de astăzi înainte, feţii miei, cu care de acéstea veţi să vă luptaţi întâi, când sunteţi acum ca acea scântée, care fu zisă mai nainte? Iar eu, acum, odraslele méle, voi să vă învăţ, precum zice Solomon: „Fiiule, priiméşte învăţătura tătâne-tău şi ascultă sfatul mâne-ta, ca să trăeşti în véci"".

Dreptu acéia, feţii miei, şi eu vă ţnvăţ, mai nainte de toate, de acéstea: să aveţi frica lui Dumnezeu în inimile voastre şi să vă fie sufletele curate, dinpreună cu trupurile, şi să iubiţi săracii şi mişăii şi să le faceţi milostenie şi să vă rugaţi lui Dumnezeu şi preacuratei lui maici cu tot de-adinsul, şi nu numai din gură, ci cu toată inima şi cu tot sufletul şi cu tot cugetul. Că Domnul Dumnezeul şi stăpânul nostru Iisus Hristos iaste bun şi îndurător şi milostiv şi cu mila sa va îmblânzi toate valurile mării, care sunt rădicate asupra voastră. Şi veţi trece cătră linişte cu bine şi cu blândéţe, unde să vor unge trupurile voastre, şi veţi domni în lumea aceasta cu pace, iar sufletele vor dobândi sufletescul bine cel de véci, cu cei ce au îngăduit lui Dumnezeu din véci şi pân'acum.

Veniţi şi voi, turturiţile méle cocoane, iubitile pustiităţii, nu staţi departe de mine, ci vă apropiiaţi de mine! Că voi, cocoanele méle, de acum înainte sunteţi ca turtureaoa céia ce să dăsparte şi-i piiare soţiia. Deacii, multă jale şi dor are pentru dânsa, şi niciodată pre copaci verde nu să pune, ci tot pre uscat, şi când va să bea apă, întâi o turbură cu dégetele picioarelor şi atuncea bea. Şi niciodată inima ei nu mai dobândeşte veselie. Aşijderea şi voi, cocoanele méle şi turturiţile méle, acum vă dăspărţiţi de mine şi cădeţi în grea sărăcie.

Veniţi şi voi, boiarii miei cei credincioşi şi slugile méle, carii mi-aţi slujit bine în toată viaţa mea şi luaţi astăzi aminte glasul gurii méle şi-l ascultaţi! Că astăzi traiul vieţii méle să sfârşaşte şi ceasul cel de apoi mi s-au apropiat. Astăzi lumina ochilor miei, cu care în toată vrémea priviiam spre lucrurile céle

trecătoare şi spre slava cea deşartă a lumii aceştiia şi cu carii în toată vrémea vă îmblânzeam, dragii miei, şi voi luaţi de la dânşii veselie şi bucurie, iată acum că apuseră, şi altă privire dobândiiu şi de acum nu-mi mai iaste a mai privi spre voi cu veselie. Astăzi limba mea, cu carea de-a pururea vă îndulceam şi dinpreună cu voi petreceam şi ne veseleam, acum să amărî şi să încue şi de acum nici o vorbă dulce nu vă poate răspunde şi să vă grăiască. Astăzi frumuséţea féţii méle, care o spălam în băile céle calde şi în odihna cea bună şi în slavă dăşartă, acum toate întunecară. Şi urechile méle, cu care ascultăm vioarăle şi tobele şi surlele şi canoanele şi alte feliuri de veselii multe, acum să astupară. Astăzi anii miei şi zilele vieţii méle toate să sfârşiră, carii i-am cheltuit în zadar în lumea aceasta, şi slava mea trecu ca o umbră şi să uscă ca florile câmpurilor. Astăzi mintea mea cea neînţeleaptă, cu carea niciodată n-am cugetat, nici am avut gându să mă gătescu de călătoriia aceştii căi, acum ce folos îmi iaste mie, celuia ce n-am făcut nici un bine înaintea Dumnezeului mieu celui bun? Întâi, că n-am avut dragoste cătră dânsul; a doao, pentru înşălăciunea aceştii lumi amăgitoare, care de-a pururea o iubiam; a treia, încă mai mult pentru dragostea voastră cea multă şi mare, că foarte mi-aţi fost dragi, iubiţii miei, cât am fost într-această lume înşălătoare şi mincinoasă. Iar ia mă înşală şi mă încungiură întunérecul, şi mă află această vréme de nevoe făr' de nici un lucru bun, care să fi lucrat Dumnezeului mieu. Şi dragostea voastră cea multă, care aţi avut cătră mine, eu acum o cunoscuiu şi văz că foarte m-aţi iubit. Pentr-acéia nu-mi iaste atâta jale, căci mă dăsparţu de lumea aceasta, nici de avuţiia mea cea multă, cât îmi iaste pentru sufletul mieu (că nu ştiu unde va mérge, şi n-are cine să-i ajute, făr' numai ce să nădăjduiaşte acum spre mila lui Dumnezeu), iar alta pentru mila voastră. Că văzu ochii voştri plini de lacrămi şi inimile voastre acum sunt săgetate cu multă jale şi obidă pentru mine. Şi văzu, iubiţii miei, că de-ar fi vreo putére, voi mi-aţi folosi într-această vréme de nevoe şi toată viaţa voastră aţi da pentru binele mieu, ci nu puteţi nimic să-mi

folosiţi, nici voi mie, nici eu voao. Că iaste vrémea céia să mă dăspăraţu eu de voi şi voi de mine şi aţi rămas dintr-această zi.

Şi de acum veţi încépe a sluji altui domn, necunoscut şi strein, care nu va cunoaşte pre voi, nici voi pre dânsul. Deci, boiarii miei şi slugile méle céle dragi şi iubite, eu voi să vă învăţat şi de aceasta. Domnului sau stăpânului neştiut şi necunoscut, nevoe îi iaste a-i sluji sluga până îi va afla obiceaiul lui. Că sluga céia ce îndrăznéşte cătră stăpânul neştiut şi necunoscut, acéia iaste ca omul cela ce să razimă pre frunza care plutéşte pre faţa apei. Deci când va să să apuce de dânsa şi să-i folosească, atunci să îneacă şi piiare. Aşijderea şi voi, până veţi afla firea şi obiceaiul domnului acéluia, multă minte vă trebuiaşte să aveţi. Că mintea iaste cap şi învăţătură dulce tuturor bunătăţilor şi sfârşitul ei foarte iaste proslăvit. Mintea iaste avuţie şi comoară netrecătoare, care nu să cheltuiaşte niciodată. Mintea cea curată să urcă mai pe desupra cerurilor şi soléşte dreptăţile sufletului şi ale trupului înaintea atotţiitoriului împărat. Mintea iaste viiaţa priiatenilor şi împăcare fraţilor. Mintea trează iaste priiaten mai bun şi mai cinstit împăraţilor şi domnilor decât toată avuţiia şi bogăţiia lor cea multă. Un bărbat înţelept mulţime de oameni stăpânéşte, iar un bărbat nebun şi făr' de minte mulţime de oameni piiarde. Mintea cea bună iaste cercare înaintea domnilor celor necunoscuţi şi trup nevătămat şi faţă neruşinată şi neînfruntată, cum zice prorocul: „Cinstiţi înţelepciunea, ca să împărăţiţi în véci".

Iată şi eu, cât am putut de am înţeles şi am priceput dăspre o parte, acum într-această vréme dă nevoe, atâta v-am învăţat, luminile méle şi slugile méle céle credincioase şi priiatenii miei. Ci d-acum voi n-aveţi a mai vedea pre mine, nici eu pre voi, şi încă şi trupul mieu acum să dăsparte de la voi şi de odihna voastră, care odihneaţi, şi va să meargă în pământu. Că din pământu iaste şi iar în pământu să va întoarce, după porunca lui Dumnezeu. Şi sufletul mieu încă va merge unde-şi va fi gătit, sau la bine, sau la rău.

Dreptu acéia, lumina mea şi slugile méle céle dragi, să nu

uitaţi sufletul mieu dentru voi aşa curând şi să fiu aşa de pripă nepomenit de voi sau de feciorii miei. Ci, de le va dărui Dumnezeu lor domniia în urma mea, într-această ţară, dar voi fi făcut şi eu voao vre un bine cât am trăit într-această lume cu voi. Că mie multă milă mi-au fost de voi şi de feciorii voştri. Ci dar vă va învăţa Dumnezeu şi pre voi să vă fie milă de sufletul mieu şi de coconii miei, cum îmi fu şi mie milă de voi şi de feciorii voştri în viaţa mea aceasta, cât lăcuim cu toţi dinpreună. Că de veţi uita voi sufletul mieu sau coconii miei, eu vă aduc aminte că vă veţi osândi. Că după 40 sau 50 de ani şi pre voi, pre toţi, vă va acoperi pământul, ca şi pre mine acum. Şi să nu vă pae că acum mă dăsparţu de voi şi nu ne vom mai vedea, ci să ştiţi că iar vom să ne adunăm toţi la a doao venire cea înfricoşată a Domnului nostru Iisus Hristos. Însă atuncea nimeni nu va putea folosi unul altuia, nici eu voao, nici voi mie, ci care cum îi vor fi lucrurile, aşa-i va fi şi folosinţa. Şi de acum nu mai poci lungi cuvinte cătră voi că s-au apropiiat ceasul şi vrémea sfârşitului mieu, ci numai veniţi de vă ertaţi cu ertarea cea de apoi.

Veniţi şi voi, iubiţii miei coconi şi dragile méle turturiţe şi cocoane, că iată că voi să mergu pre calea céia ce n-am mersu niciodată. Mergu la judecătoriul cel nefăţarnic, unde vom sta cu toţi într-o potrivă şi întocma, împăraţii şi domnii, boiarii şi slugile, bogaţii şi săracii, toţi vor fi într-un chip.

Deacii, sau să vor osândi, sau să vor proslăvi fieştecare după lucru său. Pentr-acéia, eu de astăzi înainte nu mă mai grijăsc de iubiţii miei coconi, nici de dragile méle cocoane, nici de boiarii miei cei credincioşi, nici de slugile méle, nici de avuţie, nici de rudenii, nici de podoabe sau de lucrurile céle dăşarte ale lumii aceştiia, nici de altceva de nimic, făr' numai ce-mi iaste grijă de sufletul mieu şi acum voi trece prin vămile céle înfricoşate.

Spune-mi acum, ticăloase suflete, unde iaste domniia noastră, unde iaste muma noastră, unde suntu feciorii şi fetele noastre, unde iaste slava cea dăşartă a lumii aceştiia şi bucuriia

ei? Unde suntu băile céle calde şi umplérea voii trupului nostru? Unde suntu grădinile noastre céle frumoase, cu mésele céle întinse şi cu cărnuri cu miros bun şi frumos? Unde iaste vinul, carele totdeauna veselea inima noastră? Unde suntu vioarăle şi tobele şi surlele? Unde suntu caii noştri cei frumoşi şi împodobiţi cu rafturi poleite şi cu şale ferecate? Unde suntu inélele noastre céle cu pietri scumpe? Unde sunt diadiméle céle împărăteşti, care era împodobite cu mărgăritariu şi cu pietri de mult preţ? Unde sunt gurile hainelor împărăteşti? Unde iaste aurul şi argintul dintr-această lume, ticăloase suflete? Că pentru lăcomiia aurului şi a argintului tău şi a altora, care nu iubéşte Dumnezeu, tu te-ai dăspărţit de faţa cea dulce a Dumnezeului tău. Ci de acum temniţile iadului vor să te sature şi vei să auzi, o, vai de tine, sufletul mieu, în gheena focului celui de veci, că n-ai crezut niciodată că vei să mori şi să te dăsparţi aşa, sau de munca în care vei să te munceşti, ci ca un făr' de moarte şi ca un orbu ai greşit lui Dumnezeu. O, lacome şi nesăţiosul mieu suflet, vai de mine! Au n-ai auzit glasul carele strigă în pustie, al lui Ioan Botezătoriul, care mărturisea cu glas mare şi zicea cătră toţi: „Carele vine dupre mine, acela iaste mai tare decât mine, căruia nu-i suntu vrédnic să-i dăzleg încălţămintele. Acela vă va boteza cu duhul cel sfântu, căruia îi iaste lopata în mâinile lui şi va râni ariia sa şi va aduna grâul său în jicniţile sale, iar pleavele va arde cu focul cel nestinsu". Iar tu, sufletul mieu, încă te-ai aflat pleave înaintea Domnului nostru Iisus Hristos, iar tu, acum, pentru faptele tale, eşti înghiţire iadului şi focului celui de véci.

Vai de mine, sufletul mieu, vai de mine, într-acesta ceas ce gândeşti? Ce seamă vei să dai, unde vei să te ascunzi, în ce peşteră vei să întri! Amar ţie, sufletul mieu, amar! Ce vom să facem acum, ce nădéjde ai şi la cine vom nădăjdui, într-această vréme dă nevoe, să ne priimească, cându noi n-am făcut nici un bine înaintea lui Dumnezeu, ca să ne ajute. Ci însă, Iisuse, Doamne Dumnezeul mieu cel dulce, pre tine mă nădăjduescu într-această vréme dă nevoe, să mă izbăveşti din focul cel nestinsu şi din tartarul cel réce, cum ai izbăvit pre Iona din

maţele chitului. Şi ascultă, Doamne, rugăciunea mea cea necurată, cum ai ascultat rugăciunea Manasiei, când era încuiat de păgâni în boul cel de aramă. Că întâi să rugă cu rugăciune necurată idolilor, Artemidei şi lui Apolon şi lui Vaal, până la miezul nopţii, şi nu-i folosiră nimic; iar de la miezul nopţii el să trezi, ca cum ar fi fost beat şi nebun de vin, şi-şi întoarse dosul său cătră idoli, iar mintea şi gândul şi-l rădică sus cătră Dumnezeu şi plânse cu lacrăme amară şi iuţi, zicând: „Miluiaşte-mă, Dumnezeule al lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov!" Deci numai pentru această întoarcere, ce-şi întoarse faţa cătră Dumnezeu, iar dosul cătră idoli, tu, Dumnezeul mieu, într-acel ceas l-ai izbăbit din boul acela de aramă, dentru care era încuiat. Ci, cum izbăvişi pre Manasia dentru acea nevoe mare, aşa şi pre mine, ticălosul, mă miluiaşte Dumnezeu lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov, şi nu după păcatele méle céle făr' de număr, Dumnezeul mieu, ci după mila ta cea multă. Şi cum ai miluit pre Manasia, aşa şi pre mine mă miluiaşte, Dumnezeul mieu! Ascultă, Doamne, pre mine, ocaianicul şi streinul într-acestu ceas de nevoe, cum ai ascultat pre tâlhariul care fu răstignit pre cruce cu tine şi cătră tine strigă şi zise: „Miluiaşte-mă şi-ţi adu aminte de mine, Doamne, când vei veni întru împărăţiia ta!" Şi numai cu un cuvânt fu priimit milii tale. Priiméşte-mă, Dumnezeul mieu, cum ai priimit vameşul şi curva, că curva puţinel plânse şi fu mântuită. Dreptu acéia, şi eu auziiu bogăţiia milii tale şi cum că chemi pre toţi păcătoşii la tine, zicând: „Cel ce va veni la ceasul cel dintâi va lua plată dreaptă, iar cel ce va veni după al treilea ceas să mulţumească milii tale, iar cel ce va ajunge după al şaselea ceas de nimic nu să va lipsi, iar cel ce să va lipsi până al noaolea ceas să să apropie cătră tine făr' de nici o îndoială. Iar de va veni şi la al unsprăzécelea ceas, nimic să nu să teamă că s-au zăbovit. Că eşti iubitoriu de oameni şi priimeşti pre cel de apoi, ca şi pre cel dintâi, şi mângâi pre cel de la al unsprăzécelea ceas ca şi pre cel din ceasul dintâi. Şi celuia dai, iar pre cesta-l dărueşti; şi lucrul îl cinsteşti şi ce iaste pus înainte lauzi. Drept acéia vor

întra în bucuriia Domnului său şi vor lua plată şi cei dintâi, şi cei de apoi de la mila ta cea bogată. Într-acestaşi chip priiméşte-mă şi pre mine, ticălosul, într-această vréme dă nevoe, şi să nu porneşti urgiia ta pre mine pentru negrijirea mea, căci nu m-am grijit să lucrez poruncilor tale din ceasul cel dintâi, nici de al treilea ceas nu m-am nevoit să mă grijăscu şi să umplu poruncile Dumnezeului mieu. Ci mă aflai la al şaselea ceas nefăcut nici un lucru bun, iar de la al noaolea ceas rămaş ruşinat de alţi lucrători carii au lucrat ţie, iar de la al 11-lea ceas eu mă trezviiu, ca dintr-un somnu greu al păcatelor, şi văzui pre cei ce ţe-au lucrat ţie de la ceasul cel dintâi şi de la al unsprezécelea ceas, că luară toţi de la tine bucurie, Dumnezeul mieu cel dulce! Iară eu nu mă aflaiu nici cu cei dintâi, nici cu cei de apoi să fiu lucrat ţie, Dumnezeul mieu, şi rămaş de soţiile méle şi mi să închiseră porţile ceriului şi mă dăsparţu de faţa ta, şi de acum nici o îndrăzneală nu mai am cătră tine, mântuitoriul mieu, să mă rog. Că n-am făcut nici un bine sufletului mieu, ci eu însumi i-am fost vrăjmaş şi l-am ucis şi l-am dăzlupit de faţa ta cea luminată, şi de la mine nu mai aşteaptă el de acum înainte nici o folosinţă, ci numai ce să nădăjduiaşte sufletului mieu spre mila ta cea mare, şi tu să-l milueşti, Hristosul mieu! Şi nu pentru fărdelegile nebunii méle, nici pentru negrijirea mea, căci n-am grijit de poruncile tale, ci am grijit şi am lucrat tot diavolului. Că din dăstul îmi era cât am lucrat diavolului să fiu lucrat şi ţie, că aş fi fost miluit de mila ta cea multă. Iar eu nu m-am aflat să fiu făcut nici un lucru bun înaintea ta, ci căci am umplut tot voia diavolului, pentr-acéia fui lepădat şi rămas ruşinat de faţa ta, Dumnezeul mieu! Ci numai ce să nădăjduiaşte sufletul mieu pre mila ta, că tu singur eşti Dumnezeul cel milostiv şi mărturiseşti tuturor păcătoşilor, zicând: „Tot cel ce va veni cătră mine nu-l voi scoate afară". Drept acéia şi eu, ticălosul, alergu cătră tine, Dumnezeul mieu, şi să nu-mi plăteşti după mulţimea păcatelor méle, ci după mulţimea milii tale, Dumnezeul mieu, să mă priimeşti în cămara ta cea luminată, care iaste în ceriuri, netrecătoare şi neschimbătoare, niciodată, în vecii vecilor, amin.

Acum, trupule şi sufletul mieu, toată slava lumii aceştiia o am lăsat şi măréţele şi trufiia noastră o am părăsit şi să răsipiră de la noi ca un fum, când îl lovéşte un vânt mare şi cu o ploae répede, de care noi nu ne temeam. Iar acum, o, suflete, noi rămasem pentru nişte griji ca acéstea ruşinaţi şi batjocoriţi, că feciorii şi fétele tale nimic nu-ţi pot folosi, numai ci cerem acum milă de la Domnul nostru Iisus Hristos şi ajutoriu de la preacurata a lui maică, zicând: Milostivéşte-te spre mine, Doamne, Dumnezeul mieu, milostivéşte-te spre mine, Neagoe, robul tău, şi nu după nebunele méle păcate, ci după mila ta cea multă în care mă nădăjduescu eu, bunul mieu şi Dumnezeul mieu. Că înfricoşată iaste judecata ta, Doamne, îngerilor a-ţi sta înainte, oamenilor a să aduna, cărţilor a să dăşchide, lucrurilor şi faptelor a să întreba, gândurilor a li să lua seama. Atuncea ce judecată va fi mie, celui ce sunt zămislit în păcate? Cine-mi va stinge văpaia focului? Cine-mi va lumina întunérecul, de nu mă vei milui tu, Hristosul mieu, cela ce eşti iubitoriu de oameni? Ci acum într-această vréme dă nevoe, eu la tine cazu, Hristosul mieu, să mă mulţumeşti pre mine, pre Neagoe, robul tău cel neharnic şi nebăgător în seamă. Că eu am spurcat trupul mieu şi am întinat zidirea ta şi m-am însărcinat cu lénea cea făr' de măsură, şi nici vreun bine sau vreo milostenie n-am făcut pentru numele tău cel sfânt.

O, amar ţie ocaianice şi ticăloase Neagoe, căci ai lăcomit spre avuţie! Au doar n-ai auzit, nici ai înţeles cuvintele prorocului, care au zis: „Strânge şi nu ştie cui strânge?" Ci acum încă le cunoşti, şi le vezi că suntu adevărate, iar mai nainte tu n-ai vrut să faci milostenie din avuţiia ta săracilor şi iată că vor să o ia alţii şi să o răsipească, carii nu o au câştigat. Iar de ai fi lucrat voei lui Dumnezeu, avuţiia ta o ai fi împărţit săracilor, după cuvântul domnului nostru Iisus Hristos, care mărturiseşte în Sfânta Evanghelie zicând: „Cel ce-şi va ascunde avuţiia sa în pământ, veni-vor furii şi o vor fura şi moliile o vor mânca, iar cel ce o va trimite întru împărăţiia ceriului, fii-va jertvă vie şi

nevinovată". Iar de ţi-e voia să ştii în ce chip ţi-i trimite avuţiia întru împărăţiia ceriului, tu ascultă pre fericitul *Ioan cel cu rostul de aur* zicând: „Îngroapă-ţi avuţiia ta în pântecile săracilor, celor ce sunt flămânzi şi setoşi, pre carii mărturiséşte Domnul nostru Iisus Hristos, de zice că suntu fraţii lui". Deacii, deaca vei îngropa avuţiia ta în pântecile săracilor, furii nu o vor fura, nici moliile nu o vor mânca, ci te vei afla pentru dânsa fiiu adevărat împărăţiei ceriului, unde iaste veseliia şi viaţa cea netrecătoare şi neschimbată în veci, amin.

Sfârşitul *Învăţăturilor* lui Ioan Neagoe Voievod.

CUVÎNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ AL BUNULUI CREŞTIN DOMN NEAGOE VOIEVOD, DOMNUL UNGROVLAHII, CĂTRĂ 2 SLUGI CREDINCIOASE ALE SALE ŞI DRAGI, CARELE SE LEPĂDARĂ DE LUME ŞI SĂ DÉDERĂ VIEŢII CĂLUGĂREŞTI

Laud nevoinţa, fericesc pre cela ce iaste grăbitoriu întru bunătăţi. Bună cuvântare cu adevărat ţie, suflete, şi sfinţire, după cum zice apostolul: „Câţi să poartă de duhul lui Dumnezeu, acéia sunt fiii lui Dumnezeu" şi slujitorii Sfintei Troiţe. Deci şi voao să vă dea Dumnezeu tărie.

Ţie, fătul mieu Iosafe, că eu, fătul mieu, aveam mult gând şi cuget bun spre tine, să te miluesc şi să te cinstesc, iar tu, fătul mieu, ai părăsit cinstea mea, şi mila, şi odihna. Dirept acéia, Domnul Dumnezeu să-ţi dea cinste întru împărăţiia ceriului şi odihnă cu cei ce au plăcut lui.

Iară tu, fătul mieu Varlaame, chieile domnii méle şi cămara mea era în mâinile tale; iară tu te lepădaşi de cheile méle şi cămara mea o ai năpustit. Dirept acéia, să mi-ţi deşchiză Domnul Dumnezeu cămara ceriului, şi să mi-ţi fie uşile deschise şi neoprite, unde sunt vămile céle înfricoşate în văzduh.

Că se nu vă pae, feţii miei, că aţi făcut lucru mic, ce aţi făcut lucru foarte mare şi mult Domnului nostru, lui Iisus Hristos, şi multă bucurie iaste acum în cer de fapta voastră. Dirept acéia, feţii miei, priveghiaţi şi vă rugaţi Domnului zioa şi noaptea, că aceasta iaste bucuriia Domnului nostru Iisus Hristos şi a puterilor celor cereşti, iară diavolului şi slugilor lui rana cea mare. Ce mult să vă păziţi, feţii miei, de satana, şi de cursele lui, şi de spurcaţii lui îngeri, şi de ale lui scârnave cugete şi gânduri. Că această bucurie ce aţi făcut voi Domnului Hristos, mare necaz şi dosadă aţi făcut pângăritului aceluia duh — şi iaste meşter şi domirit spre răutatea fiirei şi neamului nostru cestui omenesc. Că, dentâiu făcu Dumnezeu pre om, adecă pre Adam, pre chipul său şi-i déde pricepere, şi-l puse să împărăţească şi să biruiască toate câte era făcute pre pământ şi paserile ceriului, şi-i déde poruncă şi învăţătură den gura sa, şi-i déde raiul în seama lui. Iară duşmanul nostru, satana, să îmbracă în trup de şarpe, şi mérse de şopti cu meşteşugu la uréchia Evei, şi-i zise să mânce den pomul care poruncise Dumnezeu să nu mănânce, nici să să atingă de dânsul. Deci ia luo de mâncă şi déde şi lui Adam de mâncă, şi să înşălară, socotind că vor fi dumnezei — că aşa-i amăgise şi-i înşălară satana. Decii fură goniţi den raiu şi den dulceaţa şi din răpaosul lui. Ce încă şi aceasta de se o ştiţi şi să o socotiţi, feţii miei: că Adam nu era născut den păcate, dupe cum suntem noi, ce era zidit de însuşi Dumnezeu, şi iată că-l înşălă sămănătoriul de păcate, adecă vrăjmaşul nostru, diiavolul.

Dirept acéia, feţii miei cei dragi, socotiţi aceasta şi vă păziţi în toată vréme pentru mântuirea voastră, ca se nu vă întoarcă acel vrăjmaş dentr-acest lucru bun ce aţi început şi l-aţi pohtit, şi să mâniaţi pre stăpânul cel bun şi milostiv, Dumnezeu. Că sluga carea ştie voia şi pohta stăpânului său şi nu o va face, acela va fi mult căznit şi aruncat în temniţă, iar sluga carea nu ştie voia şi pohta stăpânului său, nu va fi bătut mult. Iar diavolul totdeauna îndeamnă să facem păcate; ce se nu vă pae că veţi birui pre spurcatul acela cu tăriia voastră sau cu lucrul ce aţi

făcut, ce numai cu ajutoriul Domnului Iisus Hristos.

Dirept acéia, feţii miei, să mi vă sculaţi noaptea, în vrémea céia ce se odihnesc şi pasările ceriului şi peştii apelor, şi să mi vă rădicaţi mâinile spre cer, cu rugăciuni cătră milostivul Domn şi stăpân Iisus Hristos şi cu lacrămi şi cu suspini să strigaţi, zicând: „O, Doamne, împărate atotţiitoriule, noi suntem zidirea ta; ce nu lăsa pre noi, zidirea ta, să fim batjocora satanii!“ Şi, aşa, Domnul Hristos, fiind bun, nu va lăsa pre voi, zidirea sa, să fiţi de râsul satanii, ce vă va milui şi vă va îngrădi cu mila lui, şi veţi călca pre acel şarpe cumplit supt picioaréle voastre.

Şi, mai întâiu de toate, feţii miei, să aveţi între voi încuibată cu dragoste frica a lui Dumnezeu. Că frica a lui Dumnezeu iaste mumă tuturor bunătăţilor. Că den frica a lui Dumnezeu să naşte postul, iară den post curăţiia, iar den curăţie rugăciune, iară rugăciunea naşte smerenie, smerenia naşte dragostea, iar dragostea toată légea şi proorocie razămă. Cum iar mărturiseşte apostolul şi zice: „Măcar şi trupul de l-am da să-l arză, şi să n-avem dragoste, nici un folos nu ne va fi”. Deci lucrul acesta lucrează şi face cununi celora ce l-au dobândit, care sunt gătite de Domnul nostru Iisus Hristos, să dea celor ce-l iubesc, cându va veni să judece zidirea sa, de la Adam, omul cel dentâiu, şi până astăzi, şi până în sfârşit.

Dirept acéia, feţii miei, priveghiaţi şi vă păziţi, să nu cumva să fiţi lipsiţi de acéle cununi, că voi sunteţi via Domnului Savaoth şi pomul cel bun, care-şi dă roada la vrémea sa. Deci, feţii miei, privighiaţi ca, cându va veni Domnul viei, să afle pomul său cu rod şi înflorit şi cu poame. Deca-l va afla înflorit şi cu poame, lui îi va fi milă de dânsul şi-l va îngrădi şi-l va păzi de paserile céle réle şi zvăpăiate. Iar de va afla pomul său făr’ de roadă şi neînflorit, el îl va urî şi va sparge şi gardul numaidecât, şi va slobozi la dânsul paserile céle réle şi cumplite, şi-l va tăia den pământ, şi-l va dăzrădăcina, şi-l va arunca în matca focului celui de veac.

Pentr-acéia, feţii miei, mi vă păziţi, când va veni Domnul Iisus Hristos, ca se nu vă afle ca pre pomul cel fără de rod, ca se

nu vă năpustească în groaza şi în spaima îngerilor celor drăceşti şi să nu vă arunce afară, peste gardul viei, că pre acea viţă, şi în propastii, şi în foc, şi să nu lăcuiţi şi voi cu îngerii drăceşti cei groaznici. Ce se mi vă aflaţi ca viţa cea bună, cu rod bun şi înflorit, şi să fiţi îngrădiţi şi miluiţi.

Şi să nu vă fie nădejdea numai pre post făr' de rugăciune, sau spre rugăciune făr' de post, sau pre post şi pre rugăciuni făr' de plecată smerenie, ce se fie acéstea toate lipite şi împreunate. Căce că cununa, de ce se învrâstează cu de tot feliul de flori, deci iaste mai frumoase.

Dirept acéia vă aduc aminte, feţii miei, să amestecaţi postul cu ruga, şi cu post, şi plecată smerenie, şi cu dragoste; iar Domnul nostru Iisus Hristos va amesteca toate bunătăţile în cununile voastre. Că corabia carea o loveşte vântul în mijlocul mării, şi de-i va fi funea împletită numai într-o viţă, iar vântul o bate şi o clătéşte pân' rumpe funea, deaciia corabiia să îneacă afund şi să cufundă; iar corabia căriia îi iaste funea împletită în multe viţe, pre acéia, deaca o bate vântul, iar viţele să ajută una cu alta, şi nu o poate rumpe, ce o scoate den fund şi den adânc, şi nu-i iaste nimic.

Dirept acéia vă zic, feţii miei, să mi vă îngrădiţi cu dragostea lui Dumnezeu şi mintea să mi vă fie sus cătră Dumnezeu.

Că mintea iaste steagul trupului şi, pân' stă steagul la războiu, tot iaste războiul acela nebiruit şi nepierdut, iar deaca cade steagul, războiul iaste biruit, şi nu ştie unul pre altul cum piere. Aşijderea şi omul: pân' îi iaste mintea cătră Dumnezeu, el iaste ca oastea céia ce-i stă steagul neclătit şi nu piere, iar omul ce nu-şi rădică mintea cătră Dumnezeu, el iaste ca oastea céia ce-i cade steagul, şi-i iaste trupul aruncat în tunérecul cel împâclat şi în focul cel vécinic.

Dirept acéia mi vă zic, feţii mei, să vă aflaţi de pururea cu minte şi să vă păziţi de înşălăciunea satanei, că lui îi iaste mare năcaz şi dosadă de acest lucru al vostru ce aţi făcut. Şi aşa, să ştiţi că cum să bat valurile mării, aşa să bate diavulul cu cugetele sale céle spurcate pentru voi. Iar de va vedea că nu poate isprăvi

nimic nici aşa, el va meşteşugi şi va îndemna, şi va rădica asupra voastră oamenii care va părea voaă că sunt mai buni între alţi oameni, preoţi şi călugări. Şi aşa, vă vor dosădi călugării şi vor vrea să vă slăbească postul şi ruga, şi vor zice: „Pentru ce faceţi mai mult decât noi?", şi încă şi cu urâciune mai mult vă vor urî, cât nu va putea ajunge la firea omenească. Iar voi, feţii miei, să ştiţi că acélea arătări ale lor nu vor fi de la dânşii, ce vor fi vrajbe şi arătări dievoleşti. Sau, măcară de vor zice oamenii, sau va veni gând sau cuget la inima voastră, socotind pentru ce vă chinuiţi trupul vostru cu post, că „deaca va da Domnul zile şi viaţă, atuncea la îmbătrâneţe ne vom posti" — acélea vorbe şi acélea gânduri să nu le crédeţi, că să ştiţi adevărat că sunt unile sfaturi ca acélea tot ale împiedecătoriului nostru, ale diavolului, că bătrânéţele, cându vor veni, vor veni slăbiciune, şi cu slăbiciunea va veni şi moartea. Că Domnul caută de la tot omul după cât îi iaste putérea tării lui, iară mai mult nu cére.

Aşijdirea şi voi, feţii miei, până puteţi, faceţi nevoinţă, iar când nu veţi putea, Dumnezeu ştie de acéia că nu puteţi, ce nu va cere de la voi mai mult, ce numai împotrivă — ca şi omul. Că omul pân' iaste tânăr şi poate, el se grijéşte şi strânge. Deci, la bătrânéţe, de mai are putére a strânge, el mai strânge, iară deaca n-are, îi iaste destul ce au strâns la tinereţe.

Dirept acéia, feţii miei, pân' sinteţi tineri, voi vă grijireţi şi strângeţi, ca de vă va ajunge oarecând bătrânéţele şi veţi slăbi, iar Dumnezeu va şti de acéia că n-aveţi putére, ce veţi avea ce aţi strâns la tineréţe — însă nu altă strânsore, ce bunătăţi, sufleteşti şi o vor ajunge la bătrânéţe, iar de vă va ajunge moartea în tinereţe, ce se zice nevoinţa spre Dumnezeu, fericiţi veţi fi. Aşa priveghiaţi, cu postul şi cu ruga şi cu smerenie, pentru că ruga şi postul şi smerenia iaste un lucru mare.

Iată că vă arăt, feţii miei, ruga şi postul şi smerenia cât iaste de mare şi de putérnică. Că Moisi cu postul grăi cu Dumnezeu Savaoth în muntele Sinai, faţă făţis, ca cum ar grăi cineva cu o soţie a lui, şi trecu pren fundul mării ca pre uscat. Ilie proroc cu postul încuie ceriul de nu ploo trei ani şi şase luni, şi-l sui

Dumnezeu cu căruţa de foc la ceriu. Pavel apostol cu ruga şi cu osteneala trupului să sui cu trupul pân' la al treilea cer şi acolo auzi graiure nespuse, de care nu iaste cu putére a grăi omul — însă zice că au auzit numai de o parte.

Vedeţi, feţii miei, cât iaste de mare tăria postului şi a smereniei şi a rugăciunei? Aşa mi vă nevoiţi şi voi, să auziţi acéle glasure, care au auzit şi Pavel apostol. Şi să nu vă despărţiţi de dinsele, că vă va fi multă jale deaca vă veţi deslupi de dinsele şi veţi fi necăjiţi şi nemiluiţi. Şi încă să vă feriţi să nu cumva să auziţi glasul cela ce-l auziră céle cinci féte, care striga din afară, pre ginerile Domnul Hristos, de zicea: „Doamne, Doamne, deşchide-ne!", iar el să vă răspunză, zicându: „Adevărat, nu vă ştiu!"

Dirept acéia, feţii miei, vă păziţi de acel glas, să nu-l auză urechile voastre, că cela ce aude glasul acela, mult plânge şi să tânguiaşte foarte cu amar, şi nimea nu-i foloseşte. Şi iară, să mi vă fie mintea şi cugetul cătră Dumnezeu, în toată vrémea, zioa şi noaptea, când va veni Fiul omenesc să judece zidirea sa de-nceputul lumiei, cum să vor arăta atuncea soţiile voastre, céia ce au fost obiditi şi scârbiţi în ceastă lume pentru direptate, şi cu câtă podoabă vor veni atuncea céia ce au purtat pre duhul cel sfânt într-înşii pentru nevoinţa lor. Şi atuncea vor veni cetele céle de mucenici, carele şi-au vărsat sângele pentru Hristos, de-şi vor lua cununile céle împletite şi înfrâmseţate. Aşijderea şi direpţii, şi cei ce au lucrat pre voia lui Dumnezeu acéstea vor dobândi. Şi va împărţi pre cei direpţi den cei păcătoşi, cum împarte păcurariul oile den capre, şi va pune pre cei direpţi de-a direapta, iară pre cei păcătoşi de-a stânga. Şi atuncea cu multă dulceaţă va grăi celor de-a direapta lui şi le va zice: „Veniţi cătră mine, toţi cei osteniţi şi însărcinaţi, să vă dau răpaos!" Şi vor întra atuncea în bucuria Domnului lor, tot céte, céte: apostoli, proroci, mucenici şi gloatele de preapodobnici. Şi drepţii atuncea vor luoa cineşi roada sa ce au sămănat şi ce rău au pătimit şi au răbdat într-acest veac. Atuncea vor mânca roada osteninţilor lor şi va plăti Domnul tuturor după osteninţele lor. Atuncea să va umplea gura lor de

bucurie şi inimile lor de veselie nespuse. Auziţi ce răspunsu va răspunde celor de-a stânga, că le va zice: „Duceţi-vă de la mine, blestemaţilor, unde iaste gătit diavolului şi îngerilor lui, pentru că n-aţi ascultat învăţăturile méle!"

Decii mi vă zic, feţii miei, să nu cumva să rămâneţi de soţiile voastre, cum zice *Ioan L□stvicinic*: „Să alergăm feţii miei, să alergăm, pân' iaste vrémea de alergat, pentru că am rămas de soţiile noastre céle bune".

De acum să ne întoarcem iar la cuvântul cest mai de-îdărăt. Atunci să va strânge ceriul ca o trâmbă şi stélele vor cădea şi soarele va întuneca şi nu va da lumina sa. Atuncea să vor deşchide ceriurile şi îngerii vor alerga înaintea lui, strigând: „Iată că vine ginerile!" Şi atuncea să va cutremura tot pământul de faţa lui, ca apa mării. Şi atuncea va fi o turmă şi un păstor şi să vor bucura toţi drepţii, dempreună cu îngerii la un loc, în bucuria Domnului lor. Şi amar celor ce să vor lipsi de acea bucurie, că vor rămânea trişti şi ruşinaţi şi vor fi daţi în mâinile celor îngeri nemilostivi şi ale dracilor celor negri şi groaznici!

Luaţi aminte, feţii miei, şi socotiţi câtă obidă şi jale va fi atunci în inimile noastre şi dencătroo vor începe a ne bate mai nainte şi a ne lovi preste obraz, încă a ne zmulge şi părul! Şi câte lacrămi vor cură atuncea den ochii noştri! Socotiţi suspinile, de ce moarte vom povesti, sau de ce nevoe! Căci că, de va omul să facă milostenie, iar vrăjmaşul nostru, diavolul, totdeuna împiedecă ca se nu miluiască, şi-i sunt urâte toate bunătăţile şi lucrurile lui Dumnezeu. Dirept acéia, feţii miei, în toată vrémea să vă aduceţi aminte de acel dor şi pohtă, ce fu zis mai sus, şi de tânguirile şi obida cea mare. Ce mai bine să vă obidiţi şi vă rugaţi şi se suspinaţi aici. Iar întru împărăţiia ceriului voi să mi vă mângâiaţi şi să mi vă veseliţi, şi să mi vă postiţi aici. Iar Domnul nostru Iisus Hristos să mi vă sature denpreună cu cuvioşii săi, că toate nevoinţele şi îndreptările, feţii miei, sunt aici. Ce târguiţi până stă târgul, de nu se sparge, faceţi neguţătoriile ce se zice, până iaste sufletul în trup. Iară deaca

să va sparge târgul, adecă deaca să va deslupi sufletul den trup, decii nice o îndreptare nu se mai poate isprăvi.

Aşijdirea şi voi, feţii miei, în loc de râs şi de bucurie, pân'avem vréme, adaogeţi plângerea şi întristăciunea, ca nu cumva, apoi să plângeţi în temniţele iadului şi să nu folosiţi nimic.

Şi încă vă mai rog şi vă învăţ, dragii miei fii şi coconii miei, carii v-am născut pren duhul sfânt, să nu cumva să vă slăbească oamenii, că vor zice că de bucate şi de osteneală dreaptă nu iaste păcat, că toate lucrurile satanei satanei să ijdărăsc den bucate şi den băuturi, adecă den lăcomie. Că şi Adam nu greşi într-alt chip, nici pentru altceva, ce numai pentru lăcomia şi pentru neascultarea-însă pohti mai vârtos a fi Dumnezeu, şi aşa să înşelă. Drept acéia fu gonit den hrana raiului.

Deci, feţii miei, trupul omului iaste ca focul, iar mâncarea cea peste măsură iaste ca lemnele, ce cât bagi lemne în foc, atâta se aţâţă şi să aprinde focul mai mare şi arde — cum zice unul din sfinţii cei mai mari; iar de bagi lémne puţine, şi focul arde mai încet. Într-acelaşi chip iaste şi trupul omului: când mănâncă mult fără măsură, el să încinde ca şi focul. Dirept acéia, mi vă nevoiţi cu postul şi cu rugăciunea, să vă smeriţi trupul. Că toate bunătăţile de la post izvorăsc. Iar Domnul nostru Hristos nimic nu iubéşte ca trupul omului, ca şi cum iubéşte stupul albinele în fagurii săi cei cu miare. Iar şi stupul, măcară deşi iubéşte şi pohtéşte pre albini în fagurii săi, iară ele, deca fug de fum, năpustescu fagurii şi fug, şi-i lasă pustii. Aşijdirea şi duhul sfânt fuge de cugetele céle spurcate.

După acéia, feţii miei, de va vrea Dumnezeu să mă împreune cu voi, câte voiu şti, noi vom vorbi şi mi-o voiu învăţa, iară nu den mintea mea, ce den învăţătura Domnului Dumnezeului Iisus Hristos. Însă, feţii miei, Iosafe şi Varlaame, tot să mi vă aduceţi aminte şi de mine, nechibzuitul şi lenevosul, că, cu adevărat, eu sunt viţa cea rea, carea nu face

rod, şi oaia cea rătăcită şi pierdută în propastie şi în surpăturile céle adânci, şi dăspărţit den turma Domnului nostru Iisus Hristos, şi sunt încungiurat de fierăle céle réle, şi zvăpăiose, şi mâniose, şi cu dinţii ascuţiţi, şi slobozesc den ochi scântei ca fulgerul.

Dirept acéia, feţii miei, mi vă rog să pomeniţi şi pre mine în sfânta voastră rugăciune şi nu uitareţi pre mine, cela ce sunt oaia cea rătăcită şi tatăl vostru, ca se priimească şi pre mine, păcătosul, Domnului nostru Iisus Hristos, pentru rugăciunea voastră cătră turma sa. Însă nu ca pre îngăduitorii săi, nici ca pre voi, feţii miei, ce ca pre unul den argaţii cei mai proşti. Iară de mi se va întâmpla moarte mai naintea voastră, voi să-mi fiţi iertaţi, şi voi, dragii miei, încă să mă iertaţi, ca, pentru voi, să dobândesc milă şi odihnă în zioa judecăţii, cu ruga preacuratei fecioară şi a noastră stăpână Mariia şi cu ajutoriul sfinţilor, câţi au slujit Domnului bine den véci. Amin.

ALTĂ ÎNVĂŢĂTURĂ, ASEMENE CEŞTIIALALTE

Cu adevărat, ale rădăcinii cei bune, bune sunt şi odraslele, şi din curtea cea sfântă şi fii sfinţi vor ieşi, şi de nu va fi cetatea împăratului sfântă, nici fii nu vor ieşi sfinţi. Ce, cela ce iaste de dar, dar să i să dea; cela ce iaste de mertic, mertic să i se dea; cela ce iaste de cinste, cinste să i se dea; cela ce iaste de miluit, să-l miluieşti; şi cine iaste de a-i fi ieftin, ieftin să-i fie. Ce tu, fiind luminat, şi fiii tăi sunt luminaţi; tu fiindu iubitoriu de Hristos, şi fiii tăi vor fi iubitori de Hristos.

Preaiubitul mieu Ioasafe, tu ai fost lumina ochilor miei şi lumânarea cea prea luminată a inimii méle. O învăţătură oarece mi-ţi scrisesem să te înveţi de la mine; ce Domnul nostru Iisus Hristos să mi te priimească şi să mi te învéţe, cu ugodnicii săi, întru împărăţiia ceriului. Deci această învăţătură acum eu n-am cum o trimite, ci o voi trimite unde-ţi va zăcea trupul.

Şi iar voi, sfinţi părinţi, carii vă veţi afla a lăcui la acel loc, una, pentru voia Domnului nostru, lui Iisus Hristos, alta, pentru

voia voastră, am grijă a milui acolea şi a întări, ca să nu zacă acel trup sângur. Şi oare ce va trebui la acel loc, măcar odăjdii, măcar bucate, măcar fieştece, eu am a mă osteni ca se aibă acel loc de toate den destul[1].

---

[1] Evident că această „învăţătură" este în realitate o scrisoare — act de cancelarie (cu *preambulul* caracteristic) care se adresează călugărilor mănăstirii în care murise Iosaf.

GLOSAR[1]

A

adinsu ei-şi — între el.
amalic (patimile amalicului) — lăcomie.
aorea — uneori, câteodată.
apesti v. pesti.
armaş — mic dregator a carui atribuţie era de a aduce la îndeplinire execuţiile capitale.
aspida — un fel de vipera, napârca.
aţapoc — aşchie, ţeapă.

B

basnă — poveste mincinoasă.
bdenie — denie, slujbă religioasă de seara său de noapte.
blăm — imper., să mergem.
bozi, pl. — idoli.
bun slăvitor — pravoslavnic, ortodox.

C

capişte — templu păgân.
chiuotul legii — lada în care se aflau tablele legii (în *Biblie).*
cislă — număr.
cortul legii — cortul ce adăpostea tablele legii şi alte obiecte sfinte (în *Biblie).*
coruna — coroană.
costanda — denumirea munteneasca a monedei de argint de trei groşi numită *troiac* (aceeasi moneda se numea în Moldova *potronic*).
coştei — castel.
crăvi (a se) — a se hrăni, a se întări.
creştere (în text: pl. *Creştiri)* — plantă.

D

diadimă — diademă, coroană împodobită.
dosadă — chin, întristare.
dosădire — supărare.
dosadit — supărat, necăjit.

E

efud — vesmânt liturgic la vechii evrei, preluat şi în ritualul creştin.

G

gherdan — colan împodobit.
ginghireasă — probabil un cuvânt corupt în loc de *giupâneasă, jupâneasă* (cucoană, femeie); pasajul respectiv din *Biblie* (I *Regi* 18,6) are *femeile.*
giudea, pl. *giudele* — suliţă, lance.
gâlceavă — sfadă, întrebare
gârtan — gâtlej.

[1] Alcatuit de G. Mihăilă.

glava — capitol.
gomot — zgomot.
gripsor — sgripsor, vultur imperial.

H

hadâm — eunuc.
harap — negru.
hrăbor — curajos, viteaz.
hrisolatac (forma redata gresit, în loc de *hrisolatru)* — închinător aurului.

I

i proci, i procee (*slavonism*) — şi celelalte.
idolatru — închinator la idoli.
izbândă — razbunare.
izbândi (a) — a se razbuna.
izjdărâre — zamislire, izvor.
izvrătire — întoarcere, abatere.

Î

împrejurean — vecin.
împresura (a) — a înâbusi.
împuta — a dojeni, a mustra.
împutâciune — dojană, mustrare.
înceta (a se) — a intra în ceată, a se alătura unei cete.
îndărăcna (a se) — a se îndărătnici.
îngreca (a) — a zamisli, a deveni grea.
întortare — întoarcere, abatere.
întunérec — zece mii, mulţime mare.

J

jitniţa — hambar (de grâu).

I

lavră — mănăstire mare.
lăcricioară — lădiţă.
Léstvicinicul, Ioan — Ioan Scărarul, Ioan Climax.

M

mangâr — cea mai mica monedă de aramă (turcească).
mertic — porţie de hrană.
miloserdie — milă, îndurare.
mişălie — lepră.
mârşăvire — ticaloşie, decădere.
mâscoi — catâr.
moştean — moştenitor.
mozavirie — defăimare.
muncitoriu — călău, chinuitor, tiran.

N

nastavnic — conducator (al unei mănăstiri), egumen.
năpusti (a) — a părăsi.
nemeri (a) — a găsi, a afla.

O

oblăduinţă — cârma, stăpânire.
obrezanie — tăiere împrejur, circumciziune.
ocaianic — blestemat.
ocăinicie — nenorocire.
oceaianie — deznădejde.
ocoli (a) — a asedia (de jur împrejur).

P

panaghie — prescură sfinţită.
pasă — imper., du-te.
pesti (a) — a zabovi, a întârzia.
plehupă — capac, acoperământ.
pocaianie — pocăire, pocăinţă.
pohvală — laudă, falǎ.
ponciş (în) — pieziş, împotriva.
popriştе — milă, stadiu (măsură de distanţă).

posadnică — ţiitoare, concubina.
posluşanie — ascultare.
posluşnic — călugăr (subordonat stareţului).
Predteciu, Ioan — Ioan Prodromul, Inaintemergatorul (Ioan Botezătorul).
prestevi (a se) — a răposa, a muri.
pricestui (a se) — a se împărtăşi.
prost — simplu.

R

raft — ham (la cal).
ranţ — fald (la veşmânt).
răveni (a se) — a se umezi.
rucodelie — lucru de mâna.

S

sad — gradină.
scăpăta (a se) — a pierde (un bun), a fi lipsit.
scopot — melodie, cântec.
sealbed, salbed — pl. masc.
selbezi, fem. *selbede* — vested, palid.
siclu, pl. *sicle* — monedă (la vechii evrei) cântârind patru drahme antice.
soţ — însoţitor, tovarăş.
soţie — soţ, însoţitor.
spăsenie — izbăvire, mântuire.
spăsi (a se), — a se izbăvi.
sprijini (a) — (impropriu aici) a strânge.
steag — seminţie, neam (în *Biblie).*
stâlpare — ramură verde.
surguci — mănunchi de pene împodobit cu pietre scumpe, egretă.
şugubină — amendă pentru răscumpararea unei nelegiuiri său crime.

T

tagă — tăgăduială; *a prinde* ~— a tăgădui, a contesta.
talant — moneda de aur sau de argint.
târpi (a) — a îndura, a răbda, a suferi.
târşină — împletitură din păr de capră.
troiţă — treime.

U

ucide (a) — a bate rău, a stâlci.
usârdie, userdie — osârdie, sârguinţă.

V

vlastelin, pl. *vlasteli* (în terminologia feudală din Ţara Românească) — mare boier.

Z

zatocenie — exil.
zăblău, pl. *zăhlae* — ţol, pătură.
zăveasa bisericii — catapeteasmă, perdeaua ce se coboară în timpul slujbei spre a acoperi vederea spre altar.
zemnic — bordei.
zlătar — aurar.
zlobiv — rău, răutăcios.

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE

Cea dintăi lucrare care ni aparţine în ce priveşte inspiraţia sunt Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie. *[...] ...Un întreg capitol din* Învăţături *cuprinde sfaturile asupra felului cum trebuie să se poarte domnul în toate împrejurările; cum să stea domnul la masă, cum să vorbească el cu boierii, cum să primească soliile străine, ce atitudine să aibă faţă de turci, cum să meargă la război, cum să se poarte în pribegie, care a avut pe vremea aceea un anume caracter. Este un suflu războinic admirabil în această parte a operei discutate.*

Este evident, o epocă în care turcii veneau altfel decât în vremea lui Matei Basarab. Aceasta nu-şi ascundea bogăţiile: el trăia când sultanul se bătea în Mesopotamia şi ţara era cu desăvârşire scutită de astfel de întâmplări; aici este momentul din secolul al XVI-lea când se crezuse cu putinţă ca un Basarab lepădat de lege, un Mohamed-beg, să ajungă în scaunul lui Vlad Ţepeş; este oglindirea unei întregi epoce războinice pe care nu putea să o cunoască acolo, în pacea mănăstirii, călugărul din secolul al XVII-lea, care nu avuse unde auzi sunete de trâmbiţă şi glasuri de asalt.

Pe alocuri pare că vezi toată purtarea lui Mihai Viteazul la Călugăreni. i, arătând că domnul trebuie să steie totdeauna pe un anume loc în luptă, lângă steaguri, scriitorul îl îndeamnă încă o dată să nu părăsească ţara: „din ţara voastră să nu ieşiţi, ci să şedeţi cu boierii voştri", adecă tocmai ceea ce a făcut Ştefan cel Mare la 1476, ceea ce a făcut Petru Rareş la 1538, când s-au băgat cu toţii în adâncul Carpaţilor. Şi, la urmă, în acest pasagiu privitor la război, se spune: „măcar de ţi s-ar întâmpla şi moarte, iar numele tău va rămânea pe urmă în cinste".

Toată cartea aceasta ar trebui desfăcută şi răspândită, căci este o adevărată carte de învăţătură pentru vitejie. Înainte de toate să avem simţul realităţilor şi simţul realităţilor ni spune că aceste „învăţături" sunt un produs al spiritului militar de la începutul secolului al XVI-lea.

Dar Neagoe a putut foarte bine să scrie acestea. Ce înseamnă să „scrii" pe vremea aceea? Însemna să lucrezi în colaboraţie cu un altul.

Împăratul Constantin Porfirogenetul a „scris“ cutare carte cu privire la administraţia Imperiului bizantin? Desigur nu a scris-o cu mâna lui: a avut înaintea lui izvoare şi a fost cineva care a redactat supt auspiciile lui. Şi Neagoe a avut desigur un astfel de ajutor, dar sunt fără îndoială şi părţi dictate de dânsul. De altfel ştiri că astfel de dictări se puteau face la noi în acea vreme le avem şi prin scrisorile lui Petru Şchiopul — foarte interesante. Ar fi de cel mai mare interes ca un om familiarizat cu sintaxa latină să facă un studiu asupra acestor scrisori ale lui, un studiu de sintaxă românească aşa cum se poate gâci supt cuvintele scrise în latineşte. Vestitele scrisori ale lui Mihai Viteazul scrise în latineşte au fost şi ele dictate. Şi, dacă s-a scris în sensul arătat la 1600, de ce nu s-ar fi putut scrie pe la 1520 de Neagoe Basarab?

Sensul cuvântului „autor“ este cu totul altul pentru aceea vreme şi cu totul altul pentru timpul nostru. Nu trebuie să ne luăm după sensul foarte precis, foarte conştient şi integru al nostru, pentru o epocă de aceasta, instinctivă, în care orişice găseai bun într-o operă veche reţineai pentru a face o operă nouă.

Dar să ne mai gândim la un lucru: Neagoe Basarab este însurat cu o principesă sârboaică, având ambiţii bizantine, crescută în tradiţia literară a Bizanţului şi, precum o dovedeşte Biserica Episcopală din Arges, şi în tradiţia artistică a Bizanţului. S-a vâzut că Elena — Ecaterina din Moldova, soţia lui Petru Rareş, a provocat opera lui Macarie, din care a ieşit pe urmă opera cealaltă, imitată după Manase. Atuncea de ce Despina Miliţa, de la Bucureşti, nu ar fi îndemnat la acelaşi lucru la care a îndemnat Elena—Ecaterina de la Suceava? Dar însuşi numele acesta de Teodosie înseamnă o ambiţie. Căci Teodosie nu e după Teodosie cel Mare, ci după Teodosie al II-lea, împăratul Bizantin foarte bine cunoscut din secolul al V-lea. A numi pe cineva Teodosie, indiferent dacă numele venise de la tată sau venise de la mamă, arată o altă concepţie a domniei: concepţia care se vede din atmosfera literară a timpului, o mare mândrie imperială. Dacă ar fi fost vorba, numit cu nume de ţară, al unui biet domn fără legături cu tradiţia împărătească bizantină, ar fi altfel; dar este vora de Neagoe şi nu se poate admite pentru dânsul o lipsă de intenţie în numirea fiului Teodosie.

Şi adaug: călugărul ar fi trebuit să fie, pe lângă toate, şi foarte bine informat în ce priveşte familia lui Neagoe, să ştie care ar fi fost fiii lui, morţi înainte de momentul când s-a alcătuit cartea şi despre care vorbeşte atât de duios. El ar fi trebuit să ştie cine era mama lui, şi ea plânsă în aceste frumoase rânduri de jălanie. Locul acesta, s-ar zice, putea să-l ştie un călugăr de la Argeş. Dar în cazul acesta călugării ar fi spus ceva în

legătură cu biserica aceea de care atârnă el, şi asupra acestui aşezământ, artistic şi religios, care venea de la Neagoe, nu este nici un cuvânt.

Iată, sunt plângeri, aşa-numite „threne”, de acestea în literatura Bizantină, dar, întru cât pot judeca eu, psihologiceşte, nu filologic, mi se pare că greu s-ar putea nemeri o notă aşa de sinceră, de cineva care ar fabrica, pe numele lui, sau pe numele altuia, o operă literară, ca în cuvintele cu privire la Petru, fiul lui Neagoe, mort în cea mai fragedă copilărie.

Iar, dacă este vorba de o ultimă dovadă, formală, atunci dovada este următoarea: între cărţile lăsate de Petru Şchiopul, când a murit la Tirol, la Bozen-Bolzano, şi care au întrat în colecţia arhiducelui Ferdinand, se află şi învăţăturile către domn în privinţa felului cum trebuie să se poarte cu boierii la masă. Acestea sunt însă un capitol al Învăţăturilor lui Neagoe. *Prin urmare la 1594, când a murit Petru-Vodă,* exista forma slavonă a Învăţăturilor*, Petru-Vodă avea un fiu, faţă de care simţea tot atâta duioşie ca şi Neagoe pentru Teodosie, şi acel fiu era menit ca şi Teodosie să se stângă în floarea vrâstei între străini — Teodosie a murit la Constantinopol, iar Ştefan, frumosul fiu de domn cu părul bălan revărsat pe umeri; la Innsbruck — cu aceleaşi preocupaţii. El a strâns deci cu atâta grijă capitolul acesta care servea pentru învăţătura în străinătate de un călugăr, care a ajuns în urmă mitropolit, şi printre hârtiile lui Petru Şchiopul s-a găsit o foaie în care se cuprinde o lecţie de cronologie pentru coconul domnesc: anii pe cari trebuia să-i înveţe el pe de rost. Şi prin urmare capitolul acela făcea şi el parte, ca şi foaia care din fericire ni s-a păstrat, din cărţile de şcoală ale copilaşului domnesc.*

Mi se pare că este greu să se aducă o argumentaţie mai deplină decât aceasta. Aş putea să mai trimet la cutare scrisoare a lui Stan Jianu, tipărită de mine în Studii şi documente, *VIII, în care se poate vedea, pe la 1790, aceeaşi dragoste a unui părinte faţă de copilul la care ţine ca la ochii din cap şi aceeaşi durere părintească.*

Nicolae IORGA, III. Căutarea subiectelor proprii, *în* Istoria literaturii româneşti. Introducere sintetică, *Editura* Litera*, Chişinău, 1997, p. 63—69.*

Cel mai de seamă monument al cugetării şi simţirii româneşti în limba slavă îl formează însă Învăţăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie. *Acest preţios monument este legat de numele domnului care a ridicat minunata mănăstire de la Curtea de Argeş şi mitropolia din Târgovişte şi care a fost protectorul călugărului sârb Macarie, patronând imprimarea primelor cărţi de slujbă bisericească pe pământ românesc.*

Un adevărat voievod al culturii româneşti şi un mare sprijinitor, prin darurile trimise, al creştinătăţii din întreg Răsăritul ortodox, oprimat sub apăsarea păgână, „ctitor mare a toată Sfetagora”, cum îl numeşte Gavril, protul Muntelui Athos. Învăţăturile lui Neagoe *au fost utilizate şi de N. Bălcescu în studiul său despre* Puterea armată şi arta militară la români*, apărut în 1844 în revista „Propăşirea“ de la Iaşi, şi fuseseră pulicate pentru întâiaşi dată cu un an mai înainte, în tipografia colegiului Sf. Sava. La epoca apariţiei, şi multă vreme mai târziu, se credea că aceste învăţături au fost scrise de evlaviosul domn al Munteniei în limba ţării. În 1894 învăţatul rus Lavrov, descoperind însă în Biblioteca Naţională din Sofia o redacţiune slavonească a* Învăţăturilor*, a închis discuţia, deoarece, în urma acestei descoperiri, toţi istorici noştrii literari sunt astăzi de acord că* Învăţăturile *au fost redactate în limba slavonă.*

N. CARTOJAN, Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, în* Istoria literaturii române vechi*, vol. I, 1940.*

[...] Învăţăturile *reprezintă, prin autorul şi conţinutul lor, o operă indiscutabil românească: întâia mare carte a culturii româneşti. Aceasta nu înseamnă, fireşte, că opera e în întregime originală. Se ştie bine că autorii râvneau pe vremea aceea mai puţin la originalitate, cât la adevăr impersonal; iar cu atât mai puţin un domnitor se va strădui să dea totul numai de la el. Pe urmă,* Învăţăturile lui Neagoe *conţin precepte morale, religioase, sau sfaturi general omeneşti, care erau cu atât mai utile cu cât erau mai verificate, sau spuse mai cu autoritate. Deci nu e de mirare dacă vor figura în lucrare multe citate din* Biblie*, alături de pasaje din* Omiliile *Sf. Ioan Crsostomul, din* Vieţile Sfinţilor*, din* Legendele populare*, sau din tratatele unor autori nu întotdeauna citaţi. Dar Neagoe vorbeşte fiului său nu numai despre puterea lui Dumnezeu şi slăbiciunea omului, despre împăraţii cei răi, pedepsiţi de Dumnezeu, şi despre obligaţia domnitorului de a asculta marele comandamente religioase şi morale —, ci şi despre lucruri mai personale, cum ar fi înmormântarea maicei sale, doamna Neaga, dându-i alteori sfaturi cum să cinstească, domn fiind, pe boieri şi pe slugi, cum să primească pe soli, cum să poarte războaie, cum să judece, cum să domnească. E greu de spus că locurile acestea din urmă nu sunt originale.*

Este însă un fapt că până la urmă totul se scaldă în perspectiva eternităţii. E o problemă cum acelaşi Neagoe, care făptuieşte orgolios, după modelul slăvit al împăraţilor bizantini, se miră împreună cu proorocul: „Ce este omul, Doamne, de-ai făcut pentru el atâta mărire“; e o problemă cum o conştiinţă care refuză religios lumea, se împacă

practic cu ea; — dar problema e a noastră, nu e a lui Neagoe. El nu simte conflictul, şi totul sfârşeşte la el pe dimensiunea eternităţii. Din orice regiune a lumescului, de pe orice plan al istoriei omeneşti, Neagoe îndreaptă gândurile fiului său către cele veşnice. „Mulţi împăraţi au împărăţit şi vieţuit pe această lume, iar împărăţia cerească puţini au dobândit-o". De aceea fiul său Teodosie trebuie să se gândească mai ales la treptele care-l pot urca spre contemplaţie. Şi într-un pasaj, care poate fi dintr-un tratat ascetic, dar care exprimă, revelator ca un poem, sensibilitatea în acelaşi timp religioasă şi filosofică a unui cuget românesc din veacul al XVI-lea, Neagoe arată fiului său care sunt treptele desăvârşirii: „Că, mai întăi de toate este tăcerea, iar tăcerea face oprire, oprirea face umilinţă, şi plângere, iar plângerea face frică, şi frica face smerenie, smerenia face socoteală de cele ce vor să fie, iar acea socoteală face dragoste, şi dragostea face sufletele să vorbească cu îngerii. Atuncea va pricepe omul că nu este dreptate de Dumnezeu". [...]

Pe planul eternităţii, unde sfârşeşte conştiinţa lui Neagoe, după ce a călătorit printre singurătăţi şi spaime, nu poate fi vorba nici de cunoaştere, nici de efort etic, pentru că nu e în joc spiritul pur şi simplu. Nici un moment Neagoe Basarab nu va sfătui pe fiul său să se închine efortului de luminare proprie, după cum nu-l va îndemna nici să făptuiască potrivit cu norme omeneşti. Contactul e între om şi Dumnezeu, nu între om şi propria sa conştiinţă legislatoare.

Iтă deci ce înseamnă perspectiva eternităţii, pentru care optează spiritualitatea românească din veacul al XVI-lea. Conflictul de fapt dintre planul etern şi cel istoric este soluţionat direct, prin renunţarea la spirit, sau prin ocolirea spiritului cu tot ce implică el: cunoaştere, acţiune, afirmare omenească. Omul nu se afirmă aici; el este pus să mărturisească, doar.

Constantin NOICA, Ce e etern şi ce e istoric în cultura românească, *în vol.* Pagini despre sufletul românesc, *B., 1943, p. 13—14.*

Pentru literatura românească veche, negreşit că Învăţăturile lui Neagoe *constituie cea dintăi operă de compoziţie şi inspiraţie poetic laică. Originalitatea ei e mai pronunţată decât aceea a cronicarilor în slavoneşte, care se mulţumesc să nareze faptele istorice. Scrisoarea aceasta înseamnă, decii, un fapt de cultură din cele mai de seamă. Cu această lucrare suntem departe de simplele copii şi tipărituri slavone şi de probabile traduceri româneşti ale vremii. Avem de a face cu o primă scriere originală masivă închegată din gândurile şi simţire românească. Faptul acesta ar fi trebuit să primeze în ochii istoricilor literari, fiindcă opera îşi păstrează însuşirea enunţată chiar dacă s-ar plasa în secolul*

XVII, cum cred unii învăţaţi. Nu se poate găsi uşor în această vreme o operă care să o egaleze din punctul de vedere al compoziţiei şi stilului.

Traducerea în limba română, efectuată, după câte se vădeşte, în secolul XVII, aparţine unui cărturar de talent şi este una din cele mai reuşite ca limbă literară. Traducătorul are un deosebit simţ al limbii. Foloseşte un grai viu care îşi menţine prospeţimea şi căldura, şi topeşte într-o frază de rezonantă românească forme personale sau termeni adoptaţi din textul slav. Nimic nu dă impresia unei limbi cărturăreşti artificiale.

* * *

În Învăţăturile lui Neagoe Basarab *atenţia se îndreaptă liric către zbuciumul fiinţei omeneşti, care are idealuri pământeşti şi sociale, şi către educarea omului pentru viaţa în societate şi în stat, iar în istoriografia moldoveană din vremea lui Ştefan cel Mare, către imaginea naţională a istoriei, într-o vreme de dominare a religiozităţii şi cosmopolitismului cronografelor bizantine şi slave.*

Se pune întrebarea: de unde vine această închipuire spre un umanism local, în paralelă cu umanismul occidental în limba latină? Se poate spune că s-a trecut uşor peste substratul local de tip popular care a generat acest umanism. Umanismul occidental a luat naştere prin descoperirea antichităţii clasice şi s-a manifestat pe scară mare în limba latină (ântr-o anumită tentă livrescă). Umanismul din sud-estul Europei, inclusiv din ţările româneşti, şi-a tras seva, în primul rând, din cultura populară, cu fondul ei străvechi, superficial atins în mase de ideile bisericeşti, în al doilea rând, din acţiunile unor aşa-zise „erezii“, în realitate curente democratice, accesibile şi valabile în masele populare largi, precum bogomilismul, a cărui extindere şi persistenţă nu mai poate fi astăzi negată, în urma celor mai noi studii. [...]

Aşadar, Occidentul a descoperit cărţile şi spiritualitatea greco-latină, sud-estul Europei a descoperit direct valorile umane în cultura vie a maselor populare. De aci două umanisme (nimeni până acum nu a vorbit de un umanism sud-est european sui-generis în această epocă), care, deşi amândouă cultivă şi preţuiesc omul, idealurile, năzuinţele sociale, sentimentele lui, realităţile vieţii, au totuşi tentă deosebită. Şi, dacă ţinem seama de alte forme de cultură, precum arhitectura şi pictura, cu linii în bună măsură în spirit şi concepţie populare, atunci această diferenţă devine şi mai evidentă.

De aceea nu este nevoie ca activitatea lui Neagoe Basarab să fie etichetată cu firme de curente occidentale, iar personalitatea lui asămănată cu personalităţi occidentale, pentru că Neagoe Basarab nu

este nici Niccolò Machiavelli cu al său Il principe *(1531), nici Montaigne,* ci este Neagoe Basarab *(după cum Ştefan cel Mare nu este vreun condoiter sau conchistador,* ci este Ştefan cel Mare*), expresie deci a unui autohtonism, care face cinste prin originalitatea culturii româneşti şi îmbogăţeşte în acelaşi timp prin noutate de spirit şi creaţie, patrimoniul culturii şi literaturii europene. Încât şi el ar fi putut să spună, ca şi Horaţiu, dacă ştia ce-i va aduce vremea:* non omnis moriar.

Ion C. CHIŢIMIA, O nouă semnificaţie a culturii din epoca lui Neagoe Basarab, *comunicare tipărită în* Neagoe Basarab, *volum omagial publicat de Societatea culturală „Neagoe Basarab" din Curtea de Argeş, B., Editura* Minerva*, 1972, p. 124—129.*

[...] O lucrare de valoarea şi proporţiile Învăţăturilor *nu putea să se ivească decât în perioada de înflorire a culturii în limba slavonă la noi, la începutul secolului al XVI-lea, şi nu putea să fie concepută decât de un strălucit reprezentant al acestei culturi în Ţara Românească cum a fost voievodul Neagoe Basarab. [...]*

Învăţăturile *alcătuiesc în totalitatea lor un manual de educaţie morală şi politică menit a servi unui viitor domn. [...]*

Cu toate că împrumută pasaje întregi din scrierile pe care le foloseşte, nu se poate tăgădui lui Neagoe îndemânarea elocvenţei, cadenţa de mare vibraţie retorică, mai ales când vorbeşte (după Ion Zlatoust) despre fragilitatea vieţii, întreruptă de moarte [...]

Patetică este plângerea fiului Petru, cea mai mişcătoare pagină elegiacă din literatura română în limba slavonă [...]

Alexandru PIRU, Învăţăturile lui Neagoe Basarab*, în* Istoria literaturii române*, vol. I, B., Editura Academiei, 1964, p. 278—283.*

[...] Cei care au ţinut cu orice preţ să arate caracterul mozaical al scrierii şi n-au căutat să meargă mai departe, spre a ilustra poezia tipic medievală, s-au situat pe o poezie unilaterală. Căci pornind de la citate autorul, Voievodul Neagoe Basarab, dă sentinţe şi exemplificări din viaţa-i proprie ori a poporului, adaugă o foarte lungă parte izvorâtă din mintea sa cultivată şi sufletu-i sensibil la frumuseţi şi datorii ale vieţi.

Dar ca Învăţăturile lui Neagoe *să-şi atingă scopul, autorul foloseşte nu numai exemplul asociativ, ci şi foarte colorat. Opera se distinge printr-un limbaj poetic simbolic, metaforic. Se dovedeşte a fi stăpân pe literatura ecleziastică, din al cărei izvor figurativ se adapă şi opera sa, bun exemplu de scriere poetică medievală. [...]*

Sunt imagini care se referă la Cosmos. În această privinţă paginile devin ilustre, putându-se asemăna cu ale lui Francesco D'Asisi închinate soarelui, apelor, cerului. Iată ceva în acest sens din Învăţăturile lui Neagoe: *„Căci nu am de unde să încep a plânge păcatele mele către milostivirea ta, că păcatele mele s-au înmulţit ca stelele cerului şi ca nisipul mării, pe care le-am păcătuit în faţa ta, Doamne!*

O, stăpâne, împărate atotţiitor, făcătorule cerului şi al pământului şi al mării şi ale tuturora din ele, milostive, iubitorule de oameni, de tine se cutremură toate puterile cerurilor; pe tine te cântă soarele, pe tine te măreşte luna; pe tine te laudă stelele; de tine ascultă lumina..." Dar sfera metaforei din Învăţături *e cu mult mai largă, păstrând însă ca trăsătură dominantă, în întregul sistem comparativ, asociaţia. Astfel, vorbind de milostenia nevirtuoasă, ea se aseamănă „... unei grădini, care are tot felul de poame şi flori, izvor de apă însă nu are". Cuvântul e dorit să fie înţelept şi cuminte, „ca să meargă ca o răsplată ascuţită în inima domnului lui". Iar mintea şi puterile trebuie să fie în om „... ca şi steagul în mijlocul oştirii". [...]*

Din succinta înfăţişare a ideii de compoziţie şi stil a limbajului poetic al Învăţăturilor lui Neagoe*, rezultă că ne aflăm în faţa unei opere de adevărată literatură, de mare valoare poetică, tipică evului mediu. Părăsind vechiul drum bătătorit, al surselor şi al unor discuţii de natură speculativă, folosind analiza textului din perspectiva unor probleme de teorie literară, ajungem în miezul unor probleme legate de soarta fiecărei opere artistice mari. Fără să facem abstracţie de mulţimea de elemente eterogene din care se compune lucrarea, părţile originale sunt demarcabile şi ele trebuiesc puse în lumină, prin studii cât mai diverse.*

Scrisă în una din limbile de circulaţie, din acea epocă a începutului secolului al XVI-lea, opera lui Neagoe formează un tot organic cu frescele bisericilor bucovinene, cu strălucita artă miniaturală, cu costumul popular, cu tot ce constituie esenţe ale sufletului românesc, exprimat în forme artistice de mare valoare.

Gh. VRABIE, Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. Compoziţie, stil, metaforă *în* Argeş, *1969, nr. 1, ian.*

Un lucru se impune fără dificultate celui ce a terminat de parcurs ultima pagină a Învăţăturilor: *ele sunt un imens* testament*, ideologic şi pedagogic, în a cărui redactare s-a făcut apel la resursele remarcabile ale unei arte a compoziţiei, cultivată în contact cu literatura bizantino-slavă, a cărei lectură destul de întinsă o găsim atestată la fiecare pas.*

Dar această artă nu se nutreşte exclusiv din livresc, aşa cum s-a afirmat, ci îşi are sursele primordiale în experienţa de viaţă personală a unui individ şi în experienţa lui socială, *prin care stabileşte legătura cu experienţa* colectivă *pluriseculară a poporului său. Ceea ce asigură unitatea operei şi transfigurează izvoarele, sudându-le într-un singur tot, este tocmai incandescenţa unei trăiri plenare, pe toate coardele sufletului omenesc, de la iubirea fiului faţă de mama sa, la durerea tatălui ce-şi plânge copiii morţi, sau contemplă cu melancolie sfârşitul său apropiat, care va lăsa pradă unei lumi pline de adversităţi pe unicul fiu rămas, şi de la lirismul religios al smereniei creştine la patosul puterii pământeşti, al iubirii „de moşie" şi al gloriei. În spatele acestei opere, alcătuită după canoanele evului mediu, care nu se sfia să împrumute copios, putem întrezări contururile unei* personalităţi *originale, puternic reliefată. E o trăsătură ce distanţează* Învăţăturile *de creaţiile tipic medievale, impersonale cel mai adesea, şi o proiectează pe fundalul noii epoci, moderne.*

Intensitatea *trăirii este egalată de intensitatea* gândirii. Învăţăturile *sunt în primul rând, prin însăşi deştinaţia lor, o operă* ideologică. *Ea vrea* să înveţe, să educe, *dar nu se limitează la generalităţi morale, ci posedă şi transmite un* sistem, *o foarte clară concepţie personală asupra unei serii de probleme complexe, sociale, politice, militare, diplomatice. Cu puţin efort la început, acest sistem de idei, care constituie armătura interioară a edificiului, poate fi perceput cu deplină claritate. El conferă* Învăţăturilor lui Neagoe Basarab *un loc original în excepţional de bogata literatură „parenetică", ilustrată de scrieri pe teme similare în aproape toate literaturile lumii, de la anticul Egipt şi străvechea Indie trecând prin Elada, Roma şi Bizanţ, până la bogata eflorescenţă a genului în Renaştere, care a dat pe Machiavelli.*

În sfârşit, acest om, *căruia nimic nu-i este străin, şi acest* gânditor *este un excepţional* artist. *Ne-o dovedesc gustul şi meşteşugul cu care-şi alege, prelucrează şi asamblează izvoarele (mai mult de o treime din Învăţături este construită cu astfel de „prefabricate"), tehnica unitară trădând, de la un capăt la altul, aceeaşi mână. Ne-o dovedeşte, şi mai clar, partea din opera sa ce i-o putem atribui fără rezerve, pe care a alcătuit-o dând glas propriilor sale meditaţii şi sentimente. Evident, vom admira pe creator şi acolo unde textul nu este al lui pentru măiestria cu care a ales. Dar ne vom limita, în acest caz, să-i ghicim intenţiile după felul cum mânuieşte foarfecele. Dreptul la o adevărată analiză şi judecată de valoare îl au însă, în primul rând, pasajele şi capitolele în care ne vorbeşte fără intermediar.[...]*

Din acest scop imediat, central al cărţii, care este unul pedagogico-

politic, precum şi din necesitatea de a expune şi a impregna în cititor ideologia generală a societăţii feudale — ceea ce lărgeşte sfera Învăţăturilor *şi face din ele oglinda complexă a concepţiei despre lume şi viaţă a societăţii medievale româneşti — a rezultat* structura *literară a* Învăţăturilor.

Potrivit scopului central şi scopurilor adiacente pe care şi le propusese autorul, trăsătura definitorie a Învăţăturilor lui Neagoe Basarab *o constituie tocmai caracterul lor „enciclopedic". Învăţăturile ne apar, astfel, în acelaşi timp ca o operă de instrucţie şi de educaţie religioasă şi morală, un breviar de ascetică şi mistică răsăriteană, o antologie de texte pedagogice selectate şi aranjate potrivit asopului general al lucrării, un tratat de teorie politică a monografiei bizantine de drept, un manual original de teorie şi tehnică a guvernării autoritate moderne, prin limitarea la dominarea puterii feudalilor, o sinteză a experienţei şi gândirii diplomatice româneşti, o carte de tactică şi strategie militară şi una din cele mai autentice şi mai valoroase creaţii literare din cultura română. Pentru fiecare din aceste faţete ale unui diamant aproape perfect şlefuit putem găsi corespondenţe în alte literaturi; nicăieri ele nu se întâlnesc* toate *în cuprinsul aceleiaşi scrieri şi într-o formă atât de unitară su raport literar. Hasdeu avea deplină dreptate să numească* Învăţăturile *„un falnic monument de literatură, politică, filozofie şi elocuenţă la străbunii noştri".*

Dan ZAMFIRESCU, Primul monument al literaturii române. Studiu introductiv *la ediţia* Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, *B., Editura* Minerva*, 1971, p. 24—28.*

[...] Dacă Ştefan încheie şirul măreţ şi tragic al „cavalerilor", inaugurat de Mircea cel Bătrân şi ilustrat până la dânsul de un Ioan de Hunedoara, Dan al II-lea, Vlad Ţepeş, la rândul lui, Neagoe Basarab este prototipul marilor maeştri ai diplomaţiei situaţiilor critice, teoreticianul genial al acestei „arte a supravieţuirii, căreia îi consacră capitolul VII „Despre solii şi războaie" din opera sa monumentală Învăţăturile lui Neagoe Basarab *către fiul său Theodosie. Mănăstirea celebră de la Curtea-de-Argeş ridicată între 1512 şi 1517 şi devenită o a doua Sfântă Sofia pentru ortodoxia veacului al XVI-lea, precum şi această operă scrisă, denumită de Constantin Noica „întâia mare carte a culturii româneşti", sunt cele două titluri de glorie ale lui Neagoe în faţa istoricilor moderni.[...]*

Legătura dintre cultură şi politică, asocierea artei cu opera de educaţie civică o inaugurase, de fapt, Ştefan cel Mare, care zideşte biserici pe locul tuturor marilor sale bătălii şi le dictase inscripţii ce sunt adevărate

file de cronică. Ce mijloc mai abil — în vremi de credinţă ferventă — de a perpetua în popor, care nu citea cronica, amintirea epopeii şi de a-i cultiva simţul istoric? Dacă Moldova a dat pe cei mai mari istorici români, faptul se explică nu printr-o trăsătură specială a spiritului locuitorilor, ci prin amintirea legendară a lui Ştefan, coborât în folclor şi basm. *Neagoe este al doilea făurar de geniu al tradiţiei militante a literelor şi artei româneşti, dând el însuşi exemplu ca scriitor şi concepându-şi totodată glorioasa ctitorie de la Argeş ca un mesaj cifrat adresat contemporanilor şi posterităţii. [...]*

De fapt, în vremea lui Ştefan cel Mare şi a lui Neagoe Basarab, prin opera complementară a moldoveanului şi a Munteanului, s-au pus bazele naţionale şi s-a decis, pentru o jumătate de mileniu, viitorul.

Dan ZAMFIRESCU, Neagoe Basarab, *în* Tribuna României, *III, 1974, nr. 44, 1 sept.*

Cel mai de seamă scriitor psihologic din vechea noastră literatură. *[...]*

De aceea spiritul lui Neagoe Basarab de pe la 1500 seamănă uneori atât de izbitor, în aceste operaţii atât de delicate, cu spiritul occidental de pe la 1600. Bunăoară, unele sfaturi pentru domnie administrate de Neagoe Basarab fiului său Theodosie ne dau iluzia că avem în faţă sfaturile, tot pentru domnie, date de Don Quijote lui Sancho Panza, pregătit să plece ca ocârmuitor al pretinsei insule Baratoria. [...] Se descoperă, şi într-un caz şi în celălalt, aproape aceeaşi subtilă analiză cazuistică îndreptată către examenul conştiinţei.

Unul din efectele pătrunderii psihologice a lui Neagoe este urmărirea succesului prin trezirea uluirii, a uimirii în cugetul altora, foarte apropiată de ceea ce va fi mai târziu în Occident acea maraviglia *barocă. Domnul îi „va face de se vor mira toţi de răspunsurile lui“ — adică puterile străine care au trimis la el soli. De fapt, însăşi ctitoria unuii edificiu ca acela al Curţii de Argeş se vede că are în vedere aceeaşi maraviglia.*

„Tu erai stâlparea mea cea înflorită...“ *Neagoe Basarab era şi un incontestabil poet. Capitolul III din partea a doua, asupra căruia atrage atenţia şi Dan Zamfirescu, acela cu plângerea pentru amintirea mamei sale decedate şi pentru moartea fiului său Petru, cuprind unele din cele mai furtunoase şi mai nobile pagini de lirism elegiac din întreaga noastră literatură. Vibraţia patetică a durerii atinge o notă de intensitate pe care*

n-am întâlnit-o în asemenea împrejurări decât la poeţii arabi, în epoca preislamică la o Al. Khansa şi mai târziu, în vremea Abasizilor, la un Ibn-Ar-Rumi. [...]

În sfârşit, Neagoe Basarab utilizează procedee retorice de extracţie mai veche, pe care le-am întâlnit deopotrivă în textele Renaşterii apusene. Anume elocuţia care cuprinde o bogată dezvoltare a unei întrebări de ordin moral sfârşeşte printr-un elan liric al revoltei, o izbucnire interjecţională. Să dăm um exemplu. Leonardo da Vinci, acuzând funcţiunea distrugătoare a metalului şi, în altă parte, răutatea omului, termină respectiv prin: „O, animal monstruos"... şi prin: „O, cerule, cum nu te deschizi..." La fel întâlnim şi la Neagoe Basarab: „O, frică şi minune! Cum robul Şădea iar împăratul sta în picioare" sau: „O, Iroade, cum umpluşi paharul tău de sângele dreptului..." [...] În Renaştere era un lucru obişnuit ca o lucrare să fie scrisă într-o limbă veche (ân cazul lui Neagoe slavona, una din limbile universale ale Răsăritului), ceea ce nu-l scotea pe autorul respectiv din aria culturii pentru care a scris. Elogiul nebuniei *al lui Erasm sau* Utopia *lui Thomas Morus, deşi scrise în latineşte, nu aparţin culturii latine, ci celei olandeze prima şi celei engleze a doua.*

Edgar PAPU, „Învăţăturile lui Neagoe Basarab" în contextul Renaşterii, *în* Lumini perene*, Editura* Eminescu*, B., 1989, p. 227—231*.

[...] De aici până la Sadoveanu e numai un pas. Şi pasul a fost făcut, fără ştirea lui Sadoveanu, în slavona cărturărească a sec. XVI, apoi în limba desăvârşită a sec. XVII românesc.

Nu mă îndoiesc de cariera universală a cărţii lui Neagoe, care reprezintă manualul de omenie, etică, înţelepciune al poporului nostru vechi, pildă a capacităţii româneşti de a înţelege şi dura, de a se lega prin actul spiritului cu durata. Şi s-ar putea să se petreacă şi un alt paradox: s-ar putea ca acest surprinzător voievod cărturar al Ţării Româneşti să-i ducă de mână în universal, pe Eminescu, pe Sadoveanu, pe Blaga, pe Arghezi. Suntem totuşi în preajma unei astfel de întemeieri.

Paul ANGHEL, O carte iniţiatică*, în* Contemporanul*, 1971, nr. 9, 26 febr.*

[...] Urcat pe tron în împrejurări tulburi, în ianuarie 1512, pe când avea, probabil, 30 de ani, Neagoe îşi revendica nu numai aparenţa la puternica familie a Craioveştilor, care-l adoptase, ci şi ascendenţa domnească (fiu postum al lui Basarab, cel tânăr, zis Ţepeluş), singura

care îngăduia pe atunci obţinerea celei mai înalte demnităţi în ierarhia ţării. Unii cercetători au văzut în el un domn fără mari calităţi politice şi militare, deoarece în cei aproape zece ani de domnie n-a purtat nici un război, neţinând seama de faptul că integritatea Ţării Româneşti a fost apărată de el cum nu se poate mai bine, fără vărsare de sânge, prin înţelepciune şi tact diplomatic, consolidând graniţele atât la sud cât şi la nord prin tratative încununate de succes.

Pe de altă parte, uimitoare a ctitorie de la Curtea de Argeş, care constituie şi astăzi fala arhitecturii şi picturii româneşti din veacurile de mijloc, ca şi sprijinul generos acordat altor lăcaşuri similare din ţară şi de peste hotare, au fost interpretate doar ca o manifestare de exagerată evlavie, şi nu ca un act politic şi cultural, în coordonatele vremii, de înălţare artistică şi de rezistenţă împotriva cotropirii unui feudalism rapace şi distrugător.

Dar poate cea mai însemnată moştenire pe care ne-a lăsat-o înţeleptul voievod, „acest Marc-Aureliu al Ţării Româneşti — cum l-a caracterizat B.-P. Hasdeu —, principe, artist şi filosof", este cartea sa de Învăţături către fiul său Theodosie*, atât de contraversată de mai bine de un secol, de când a fost scoasă la iveală. [...]*

Dar, dincolo de aceste chestiuni încă controversate, avem în faţă o operă de o excepţională valoare literară, politică, diplomatică, didactică şi filozofică, într-o traducere românească din secolul al XVII-lea, de o inegalabilă frumuseţe. [...]

Vom adăuga, de altfel, că paternitatea lui Neagoe Basarab asupra acestei opere, ce reprezintă una din culmile cele mai strălucite ale literaturii de expresie slavonă din Europa răsăriteană, n-a fost niciodată pusă la îndoială de cercetătorii din alte ţări (Lavrov, Romanski, Sârcu, Iaţimirski), fiind cu toţii de acord că ea este o excepţională întruchipare a gândirii româneşti.

G. MIHĂILĂ, Un mare voievod cărturar, *în* România liberă, *1971, 15 sept.*

În general, concepţia lui Neagoe despre domnie este aceea a unei domnii autoritare. Comparând sfaturile pe care Neagoe le dă în Învăţături *despre felul în care trebuie să se poarte un domn şi titulatura domnului din documente, ne dăm seama că există o concordanţă perfectă între terminologia care sugera o domnie autoritară şi viziunea lui Neagoe despre domnie. De fapt, Neagoe, în opera lui scrisă, n-a făcut*

altceva decât să sintetizeze concepţia românească despre domnie, aşa cum se realizase ea în gândirea oamenilor care locuiau spaţiul carpato-dunărean în cele două secole de existenţă a Ţărilor Române. Teoretizând această concepţie, Neagoe ne-a lăsat un monument de gândire politică ce face cinste poporului din sânul căruia s-a născut, atât pe plan spiritual cât şi pe cel uman. Pentru că, alături de sfaturile pe baza cărora Neagoe clădeşte imaginea unei domnii autoritare, există sfaturile care pledează pentru omenie, pentru respectarea şi cinstirea omului, deci pentru demnitatea omenească. Demnitate, omenie, cumpătare, înţelepciune sunt caracteristicile unui domn bun, iar aceste caracteristici, prin pana lui Neagoe, ilustrează de fapt calităţile unui întreg popor.

Manole NEAGOE, Concepţia lui Neagoe Basarab despre domnie, *comunicare tipărită în* Neagoe Basarab, *volum omagial publicat de Societatea culturală* Neagoe Basarab *din Curtea de Argeş, B., Editura* Minerva, *1972, p. 44—50.*